

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**I. AVRUPALI TÜRKLER ANADİLİ
EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

(6 Haziran 2013 Sakarya Üniversitesi)

Sakarya

Sakarya Üniversitesi Yayınları: 96

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları: 5

ISBN: 978-605-4735-24-2

*I. AVRUPALI TÜRKLER ANADİLİ EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI-
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ*

Yayına Hazırlayanlar: İsmail GÜLEÇ, Bekir İNCE

Düzeltili: Feride İDİ, Şükran GÜLEÇ, Çağrı Barış AYDIN

Baskı: Sakarya Üniversitesi Basımevi, Esentepe SAKARYA

© 2013 Eylül, Sakarya

Bu kitabın her türlü basım-yayın hakkı Sakarya Üniversitesine aittir.

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Hendek Kampüsü E Blok K2 Hendek SAKARYA

Tel: 0 (264) 614 2554 Belgegeçer: 0 (264) 295 7492

E-posta: egitim@sakarya.edu.tr

SUNUŞ

Bugün Batı Avrupa’da yaşayan ve yurttaşlarımızın sayısı dört milyona ulaşmış, hatta yabancı ülke vatandaşlığına geçenlerle bu sayı beş milyonu bulmuştur. Küreselleşmenin beraberinde getirdiği kültürel anlamdaki olumsuzlukların anayurtta yaşayan çocuklarımıza ve gençlerimize yansması bir yana; belki de küreselleşme olgusu karşısında uzun süredir en çaresiz durumda olan kesim, yurt dışında yaşayan bu vatandaşlarımız ve onların çocuklarıdır.

Yurtdışındaki Türklerin yaşadıkları bir çok sorun içinde en önemlisi kanaatimizce aynı zamanda kimlik sorununa da neden olan anadili eğitimindeki yetersizlik meselesidir. Dahası her ulus; kendi dili etrafında toplanmaya, o dil ile düşünmeye, ağlamaya, sevinmeye, yaşamaya ve ölmeye mecburdur. Dolayısıyla bu sorunla karşı karşıya olanlar yalnız Batı Avrupa’daki yavrularımız değildir. Onların ana-babaları, akrabaları, öğretmenleri, hasılı bütün toplumumuzdur. Düzenlediğimiz bu çalıştayla, bu sorunla hemhâl olanların bir araya gelmesini, kendi pencerelerinden yaşanan sorunları ortaya koymasını ve varsa çözüm önerilerini getirerek çorbada tuzu bulunmasını arzuladık. Nitekim verimli geçtiğini düşündüğümüz çalıştayımızda ikidillilerin anadili eğitimlerinde yaşanan sorunlar her boyutuyla incelenmiş ve taraflar sorunun çözümüne yönelik öneriler getirerek çalıştayımızın verimli geçmesine katkıda bulunmuşlardır.

İlkini yaptığımız bu çalıştayın verimli geçmesini, yalnız ülke-mizin değişik yerlerinden gelen akademisyenlere, konunun uzmanlarına borçlu değiliz; aynı zamanda çok uzaklardan; Almanya’dan, Hollanda’dan, Fransa’dan, Belçika’dan, sözün

özü dünyanın dört yanından gelerek çalıştayımızı teşrif eden bütün katılımcılara da borçluyuz. Onlar, sunumları ve yorumlarıyla çalıştaya renk katmakla kalmadılar; ikidillilik gibi henüz yeni yeni tartışılan bir konunun bizler için ne kadar önemli olduğunu ortaya koyan yaklaşımları ile sahada çalışacak olanlara ışık tuttular. Her birine ayrı ayrı teşekkür ederiz.

Ayrıca çalıştayın gerçekleşebilmesi için bin can ile uğraş veren değerli mesai arkadaşlarımıza ve öğrencilerimize teşekkür etmek gerekiyor. Çalıştaya ilişkin hazırlıkların başlamasından bu kitapçığın yazılmasına kadar geçen sürede özveri ile çalışan, manevi desteklerini esirgemeyen Türkçe Eğitimi Bölümü öğretim üyelerine, lisans ve yüksek lisans öğrencilerimize can ü gönülden teşekkür ederiz.

Elinizdeki bu kitapçıkla sorunlara bir nebze olsun çözüm getirmeyi ama aynı zamanda çalıştay boyunca akıttığınız teri tarihe silinmez bir iz olarak düşmeyi umuyoruz.

İsmail GÜLEÇ, Bekir İNCE

PROGRAM

9: 30-11: 00 Açılış Konuşmaları

Yrd. Doç. Dr. Bekir İNCE (Eğitim Fakültesi-Türkçe Eğitimi B.)

Doç. Dr. İsmail GÜLEÇ (Enstitü Müdürü)

Açılış Oturumu: 09.30-11.00

Oturum Yöneticisi: Doç. Dr. Havva YAMAN

Katılımcılar

Prof. Dr. Mehmet Ali AKINCI

Prof. Dr. Kutlay YAĞMUR

Prof. Dr. G. Leyla UZUN

Dr. Şaban ÇOBANOĞLU

Rafet ÖZTÜRK

Hüseyin YANMAZ

Mustafa ÇOKYİĞİT

I. Oturum: 11.15- 13.00

Oturum Yöneticisi: Prof. Dr. Kutlay YAĞMUR

Katılımcılar

Prof. Dr. Kutlay YAĞMUR

Yrd. Doç. Dr. Bekir İNCE

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ALTUN

Prof. Dr. Murat DEMİRKAN

12. 45-13. 00 Soru ve Yorumlar

II. Oturum: 11:15-13:00

Oturum Yöneticisi: Prof. Dr. Mehmet Ali AKINCI

Katılımcılar

Prof. Dr. G. Leyla UZUN
Prof. Dr. Mehmet Ali AKINCI
Dr. Işıl Uluçam-WEGMANN
Uzm. Avni KARAHİSAR
12. 45-13. 00 Soru ve Yorumlar

III. Oturum: 14:00-16:00

Oturum yöneticisi: Prof. Dr. Cemal YILDIZ

Katılımcılar

Prof. Dr. Cemal YILDIZ
Prof. Dr. Mustafa ÇAKIR
Yrd. Doç. Dr. Alpaslan OKUR
Yrd. Doç. Dr. Erol BARIN
Mustafa ÇOKYİĞİT
15. 45-16. 00 Soru ve Yorumlar

IV. Oturum: 14:00-16:00

Oturum Yöneticisi: İsmail GÜLEÇ

Katılımcılar

Rafet ÖZTÜRK
Hüseyin YANMAZ
Ramazan BAŞLIK
15.45-16.00 soru ve yorumlar

Kapanış Oturumu: 16.15-17.00

Oturum Yöneticisi: Prof. Dr. Mustafa ÇAKIR

Katılımcılar

Tüm Misafirler

KATILIMCILAR

Prof. Dr. Mehmet Ali AKINCI	Rouen Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ÇAKIR	Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Murat DEMİRKAN	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. G. Leyla UZUN	Essen Üniversitesi
Prof. Dr. Kutlay YAĞMUR	Tilburg Üniversitesi
Prof. Dr. Cemal YILDIZ	Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. İsmail GÜLEÇ	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Havva YAMAN	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ALTUN	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Erol BARIN	Yunus Emre Enstitüsü
Yrd. Doç. Dr. Bekir İNCE	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Alpaslan OKUR	Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR	Sakarya Üniversitesi
Dr. Şaban ÇOBANOĞLU	Yunus Emre Enstitüsü
Dr. Mehmet GEDİZLİ	Sakarya Üniversitesi
Dr. Işıl ULUÇAM-WEGMANN	Essen Üniversitesi
Öğrt. Gör. Erdal ÖZCAN	Sakarya Üniversitesi
Arş. Gör. İrem AZİZOĞLU	Sakarya Üniversitesi
Arş. Gör. Tuğba DEMİRTAŞ	Sakarya Üniversitesi
Arş. Gör. Feride İDİ	Sakarya Üniversitesi
Arş. Gör. Fatih M.TULUMCU	Sakarya Üniversitesi
Mustafa ÇOKYİĞİT	MEB Avrupa Birliği Dış İliş. Gnl. Mdr. Temsilcisi

8 I. AVRUPALI TÜRKLER ANADİLİ EĞİTİMİ ÇALIŞTAYI

Uzm. Avni KARAHİSAR	MEB Türkçe ve Türk Kültürü Eski Öğretmeni
Ramazan BAŞLIK	Almanya İGMG Türkçe Koordinasyon Kurulu Temsilcisi
Abdulhalim İNAM	Belçika İslam Federasyonu Başkan Yardımcısı
Ekrem KÖMÜRCÜ	Avrupa IGMG Başkan Yardımcısı
Rafet ÖZTÜRK	Almanya DİTİB - TAG Başkanı "Türkçem Anadilim Geleceğim"
Hüseyin YANMAZ	Hollanda İGMG Türkçe Koordinasyon Kurulu Temsilcisi

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Bekir İNCE

Konuşma demeyelim de nihayetinde herkese candan bir hoş geldin demek daha doğru olacak sanırım.

Değerli katılımcılar, bilimsel çalışmanın ulvisi olur mu bilmiyorum; ama bence bugün çok ulvi bir çalışma gerçekleştireceğiz. Daha önce yurtdışında bulunan bir öğretmen olarak gerçekten ihmal edilmiş bir kitleyle karşı karşıya olduğumuzu rahatlıkla söyleyebilirim sanıyorum. Bu çocuklarımızın sorunları çok değişik düzlemlerde tartışıldı elbet, ama biz istedik ki özel olarak ortaya koyacağımız çözüm önerileri ile şimdiye dek yapılanları farklı bir boyuta taşıyalım; böylece şimdiye dek yapılanları bir basamak daha yukarıya çıkaralım.

Salona baktığım zaman hem eski hocalarımı görüyorum hem şimdi beraber çalıştığım akademisyen arkadaşlarımı hem de öğrencilerimi. Çok uzaklardan gelenlerimiz var Hollanda'dan, Fransa'dan, Almanya ve Belçika'dan. Ne için buradayız? Elbet çalıştay için ama aslında başka bir nedenle buradayız. Evet Avrupa'daki yavrularımızın bir anadili sorunu olduğunu biliyoruz; yurttaşlarımızın bu nedenle bir kültür, kimlik buhranı yaşadığını biliyoruz. Evet bu anlamda toplumsal olarak bir kırılma anı yaşamaktayız belki ama, aslında bu kırılmalar karşısında ümitsizliğe düşmediğimiz için buradayız. Cesur olduğumuz için buradayız. Çok değerli katılımcılar! Hepimiz alanlarımızda uzmanız ama bu sorun karşısında ancak ortak akıl ile başarılı olacağımızı bildiğimiz için buradayız.

Geldiğiniz için hepinize çok teşekkür ediyorum. Sözü daha fazla uzatmak ve kıymetli zamanımızı burada kullanmak istemiyorum. Zira yapacağımız oturumlarda zamana çok daha fazla ihtiyacımız

olacak. Müsaade ederseniz sözü Enstitü Müdürümüz Doç. Dr. İsmail Güleç'e bırakıyorum.

İsmail GÜLEÇ

Ben sözlerime öncelikle hepinize hoş geldiniz, şeref verdiniz, diyerek sizleri burada görmekten, ağırlamaktan duyduğum mutluluğu ifade ederek başlamak istiyorum.

Bu iş nasıl doğdu, nasıl ortaya çıktı ve bugüne nasıl geldi, çok kısa bir şekilde, birkaç cümleyle fazla vaktinizi almadan sizlerle paylaşmak istiyorum. Ben geçen sene YÖK bursuyla üç ay Hollanda'da bulundum. O zaman aralığında, oradaki Türk topluluğuyla görüşme, tanışma imkanım oldu. Onlar benim Türkçe Eğitimi Bölümünde hoca olduğumu öğrenince; çocuklarının Türkçeleri ile ilgili şikayetler ve serzenişlerde bulundular ve uzman olduğumu düşünerek "neler yapabiliriz?", "ne yapmamız lazım?" şeklinde sorular sordular. Daha önceki çalışmalarımda, akademik yaşantımın hiçbir evresinde çift dillilik, ikidillilik veya yabancılara Türkçe eğitimiyle ilgili en ufak bir çalışmam olmadığı, konuyla uzaktan yakından bir ilgim bulunmadığı halde oradaki sorunun ve derdin aşırılığını hissedince, sorunun derinliğini görünce bir şeyler yapmamız gerektiğini düşündüm. Türkiye'ye dönünce meseleyi arkadaşlarımla paylaştım. Bekir İnce Bey'le konuyu görüştüm. Kendisi de beş yıl Fransa'da öğretmenlik yaptığı için olaylara benden çok daha fazla vakıf idi, yarayı ve acıyı benden çok daha derinden hissetmiş birisi. Beraberce biz ne yapabiliriz sorusunu sorduk. Kendi çapımızda, Sakarya Üniversitesi olarak birkaç şey yapabileceğimizi düşündük. İşte bugün, gün boyu ayırmış olduğumuz dört masada bu sorunları tartışacağız. Çıkan sonuçlara göre kendi yol haritamızı çizeceğiz ve bir şeyler yapmaya çalışacağız. Bunlardan bazıları; sizin de program formunda gördüğünüz gibi öğrencilere yönelik materyaller hazır-

lamak, eğitimcilerin eğitimi, oradaki çocuklardan birilerini buraya getirip burada lisansüstü eğitim yapmalarını sağlamak, Enstitümüz bünyesinde bulunan Yabancılar Türkçe Eğitimi programındaki öğrenci arkadaşlarımızı konuyla ilgili çalışmalara yönlendirmek vs. Yapabileceğimiz sınırlı şeyler var. Fakat iş ortaya çıkınca, biz duyurunca beklediğimizden çok daha fazla ilgi gördük ve çalışmalarımızda daha iyi sonuç alabilmek için paydaşları bir araya getirmeye çalıştık. Bu münasebetle Yunus Emre Enstitüsünü, Dış Türkleri, Milli Eğitim Bakanlığını, Diyanet İşleri Başkanlığını, yurt dışındaki Türk topluluklarından temsilcilerini ve bu konuda çalıştıklarını bildiğimiz akademisyenleri davet ettik. Davetli sayısını sınırlı tutmaya çalıştık. Çünkü biz bu işten bir şeyler çıkarmayı; bu toplantının sonucunda somut kararlar çıkmasını ve bu kararların ardından da bir sene sonra bir araya geldiğimizde tekrar geriye baktığımız zaman şunları şunları yaptık diyebilmeyi umut ediyoruz. Sizlerden beklentimiz, bu çalıştayan ardından bize somut bir yol haritası oluşturmada yardımcı olmanız. Bir yıllık, üç yıllık, beş yıllık... Veya şunu da diyebilirsiniz; “siz bir şey yapamazsınız bırakın bu işleri”, bu da bizim için bir sonuçtur. Biz de bu konuda bir şey yapamıyoruz, o zaman tamam deriz. Ama bir şey yapabileceksek hep beraber yapacağız, hep birlikte yapacağız. Bunlar bizim vatandaşlarımız, belki hepsine hitap edemeyeceğiz ama çok küçük de olsa bir topluluğun sorunlarını hissetmekle, onlara yardımcı olmakla, bir çocuğun Türkçesinin gelişmesine katkıda bulunmakla kendimizi bahtiyar addedeceğiz. Bu vesile ile tekrar ben hepinize hoş geldiniz diyorum. Çalıştayımızın verimli geçeceğine olan inancımı tekrar ifade etmek istiyorum. Umarım hepimizin katılmaktan büyük mutluluk duyacağı güzel bir çalıştay olur. Sonuç itibari ile ülkemize, Avrupa’da yaşayan çocuklara faydalı oluruz. Hepinize tekrar teşekkür ediyorum geldiğiniz için.

Açılış Oturumu

Havva YAMAN

Öncelikle ben de hepinize iyi sabahlar diliyorum. Hepinize; yurt dışından ve yurt içindeki çeşitli üniversitelerden, sivil toplum kuruluşlarından gelen değerli misafirlerimize, sevgili öğrencilerimize hoş geldiniz, diyorum. Açılış oturumunu genel konular üzerine planladık, daha sonraki paralel oturumlarda belirlenmiş konular konuşulacak. Sayın hocalarım az önce bahsettiği için toplantının içeriğini yeniden zikretmeyeceğim buradaki temel amacımız Avrupa’da yaşayan Türk çocuklarının, ikidilli çocukların ana dili eğitimi problemi. Onların genel sorunları ve ona ilişkin sonuç, çözüm önerileri geliştirmek ve bunları belki olabilirse projelendirmek. Açılış oturumunu ben açmış ve başlatmış oluyorum. Saygıdeğer hocalarım tek tek konuşmalarını yapacaklar. Onun dışında değerli katılımcılarımız da söz alabilirler. Konuşmacıları, tek tek tanıtmak istiyorum; sayın Prof. Dr. Mehmet Ali AKINCI Fransa Rouen Üniversitesinden geldi, sayın Prof. Dr. Kutlay YAĞMUR Tilburg Üniversitesi Hollanda’dan geldi, sayın Prof. Dr. Leyla UZUN Essen Üniversitesi Almanya’dan geldi. Birkaç katılımcımız daha vardı zannediyorum yoldalar bir takım aksaklıklar oldu. Onlar da geldiğinde yeniden isimlerini zikredeceğiz. İlk oturum, açılış oturumu, genel sorunlar üzerine olacağı için ben hocalarımıza tek tek söz hakkı vermek istiyorum. Açılış oturumunun saat on bire kadar sürmesini planlıyoruz. Sürenin kullanımında da hocalarımızın hassas olacağını biliyorum. Baştan başlayalım evet Sayın Hocam.

Mehmet Ali AKINCI

Fransa’dan katılımcı olarak ben de hepinizi sevgiyle saygıyla selamlıyorum. Bu tür çalıştaylar ilk değil. Bundan yıllar önce de Türkiye’de belli kurumlar tarafından benzer çalışmalar başlatıl-

mıştı. Tabii ki, biz yurtdışından buraya gelip bu tür çalıştaylara severek katılıyoruz. Temennimiz somut olarak bir şeylerin yapılması ve biraz önce söylenildiği gibi oradaki Türk çocuklarının yalnız bırakılmadıklarını hissetmeleri ve onlar için bir şeyler yapıldığını göstermek.

Şimdi kısaca ben şöyle bir kendimden başlayayım. Fransa'da ikinci kuşak Türklerdenim. Babam işçi, işçi çocuğuyum yani orada doğmadım ama büyüdüm ve eğitimimi gördüm. Üniversiteye başladığımda şöyle bir soru kendi kendime sordum, orada edebiyat bölümündeydim (Fransız Dili ve Edebiyatı) ve Türk topluma nasıl faydalı olabilirim, neler yapabilirim ki ikidilliliğim ve iki kültürlülüğüm avantaj haline dönüşsün. Tabi ki edebiyat alanında devam edebilirdim, ama bunu yapmadım ve lisansta kendimi tamamen Türkçeye adadım. Ondan önce ne Türkçeyle ilgili araştırma yaptım, ne de ikidillilik ile ilgili çalışmalarım oldu.

Lisansta karar verip artık içinden geldiğim bu toplum için bir şeyler yapılması gerektiğine de inandığım için, Dilbilim bölümünü seçip ikidilliliğe yöneldim ve çalışmalarım ondan sonra doktora kadar, doktora sonrası ve bilimsel çalışmalarımın tümü bu yönde ilerledi. Şimdi ikidillilik derken tabi çalıştayımızın konusu eğitim, ikidillilik, göç ortamı. İkidillilik göç ortamı olmadan da yönlenebilir. Eğitim göç ortamında daha farklı, sonra bunları ele aldığımızda birçok arkadaş da değinecektir kesinlikle ve oturumlarda da bunlar ayrıntılı şekilde konuşulacaktır. İkidillilik deyince birçok önyargıyla karşı karşıyayız. Bunları ben detaylı bir şekilde şu an anlatmayacağım ikinci oturumda konuşuruz. İkidillilere yönelik birçok önyargı bulunmaktadır, hatta ikidilliler normal şartlarda mesela Fransa'da, Fransızca-İngilizce ikidilli derken çok önemseniyor ama Fransızca-Türkçe veya Fransızca-Arapça ikidilli denince bu küçümsenmektedir.

Geçen hafta Yurtdışı Türkler ve Aile ve Sosyal Bakanlığı daveti üzerine Türkiye’deydim ve burada Almanya’dan gelen Aile Birlikleri Derneği sorumluları vardı. Almanya’dan gelen bir arkadaş Almanya’daki çocukların yarım dilli olduğunu ifade etti. Bu kavramı duyunca benim tüylerim diken diken oldu, hiç hoşnut olmadığım bir kavram. Arkadaşlardan söz hakkı alıp bu kavramın yanlış şekilde kullanıldığını ve politik bir kavram olduğunu bilimsel açıdan herhangi bir geçerliliği olmadığını anlatmaya çalıştım. Tabi ki bu kavram nereden çıktı, nereden geldi, nerede kullanılıyor bilmedikleri için, maalesef bazen bizim sivil toplum örgütleri de bilmedikleri kavramları Almanların veya Avrupa’dakilerin hoşlarına gittiği için veya onların beklentileri doğrultusunda kullanmaları tabi ki bu yönde. Bence hiç normal değil. Yani bu yarım dilliği Almanya’daki veya Avrupa’daki Türk çocuklarına yarım dilli diye hitap ederken onlarla değerlendirme ölçme yaptınız mı, onlarla bir anket yaptınız mı, onların Türkçelerini analiz ettiniz mi, onların Türkçelerini başka ikidillilerle karşılaştırdınız mı veya herhangi bir okula gidip gözetlemelerde bulundunuz mu? Bilmediğimiz bir kavramı kullanmak benim için gerçekten çok yanlış bir davranış ve hatta arkadaşlarımdan kendilerinin yüzüne de bunun Avrupa’dakilerin veya yerel yönetimlerin ekmeklerine yağ sürmek gibi bir şey olduğunu söyledim. Çünkü beklentileri odur.

Avrupa’da bir göçmen kökenli aile çocuğunu okula götürdüğünde öğretmenin ilk önerisi, tavsiyesi, inanın bunu ben öğrencilerimle de yaşıyorum, bundan iki yıl önce Arabistan’dan bir tane bayan öğrencim geldi. Altı yaşında çocuğu var. Okula götürüyor, ilkokula kayıt ettiriyor ve öğretmenin inanın ilk önerisi; bayan siz bununla muhakkak evde Fransızca konuşun. Bu bayan kardeşim zaten Fransızca’yı doğru düzgün konuşamıyor, çocuğuyla nasıl Fransızca konuşsun evde. Bu tür davranışlar, işte bunlar dil

politikalarının, dil planlamalarının sonuçlarının bir parçasıdır. Yani ben bu öğretmeni suçlamıyorum. Fransa'daki Avrupa'daki öğretmenleri de suçlamıyorum, çünkü eğitimde herhangi bir şekilde ikidillilik nedir, ikidilli çocuklarda gelişim nedir, görmüyorlar. Görmedikleri için de yetmişlerden kalan kavramları benimsiyorlar ve bu tür önerilerde bulunuyorlar. Bu, Türk ailelerinde çok görülmüş bir şey, anne baba evde sadece Fransızca konuşsun. Zaten anne, babanın Fransızcası yok ki, nasıl çocuğuy-la otantik olmayan bir dilde ana dili olmayan bir dilde iletişime geçsin. Bu dil politikalarının, planlamalarının sonuçlandığı bir şeydir. Ondan sonra ikidillilik ortamında, eğitimde olsun, ikidilliliğin önemi 1960'ların ortasından itibaren anlaşılmıştır:

Kanada'dan başlayarak birçok ülkede ikidilliliğin faydaları, ikidilliliğin zenginlik olduğunu gösteren birçok bilimsel çalışmalar başladı. Bu alandaki araştırmacılardan Jim Cummins ikidillilik ve eğitim alanında tanınmış biridir. Her çocuk ne kadar ana diline sahipse diğer dili de kolay öğrenir ve biliyorsunuz dil becerilerinde transferler yani aktarımlar söz konusudur. Eğer çocuk ana diline çok iyi bir şekilde hâkimse muhakkak bir şekilde diğer dile de aktarımlar yapacaktır. Onun için benim ve arkadaşlarımın veya Fransa'dakilerin, bizim mücadelemiz, Avrupa'daki çocukların Türkçelerini unutmamalarını ve bilhassa da Türkiye Cumhuriyeti'nin değişik ülkelerle yaptığı sözleşmeler kapsamında var olan şu anki Türkçe anadil ve kültür derslerinden azami yararlanılmasını sağlamak.

Haberiniz var veya yok, Fransa'ya gidenler bilir; 1978'den beri Fransa ile Türkiye arasındaki bir sözleşmeden sonra Türkiye'den öğretmenler geliyor. Beş yıllığına gelen öğretmenlerimiz orada Türk kültürü ve dil derslerini veriyorlar öğrencilerimize ve bu dersler bu tarihten beri herhangi bir şekilde değişime uğramadı, herhangi bir gelişme yapılmadı. Şöyle bir durum söz konusu;

Fransa inanın bu konuda öğretmenleri yalnız, öğretmenleri bir nevi başı boş, hatta burada Fransa'da öğretmen olan Bekir Bey, Avni Bey var, buradan kendileri Fransa'ya öğretmen olarak gitmiş, bir nevi oradaki ortamı yaşamış kişiler olarak gördüler: Öğretmenlerin yerel yönetimlerle herhangi bir temasları, herhangi bir iletişimleri yok. Bu da bir yandan Fransa'nın işine geliyor. Çünkü Fransa bu öğretmenlerin maaşlarını ödemiyor. Diğer yandan da Türkiye'nin işine geliyor çünkü bir yandan bir nevi Türk Toplumunu kontrol etme gibi bir hava esiyor ama bu derslerin verimliliği konusunda herhangi bir çalışma yok veya herhangi bir gelişme yok. Fransa 35 yıldır bu soruna el atmamış. Geçen 2012 Ekim ayında bakanlıktan beni aradılar, dediler işte bu sorunlara bir çözüm bulmamız gerekiyor yani bu öğretmenlerin daha iyi entegre olmaları için veya yerel okullarla daha iyi bir iletişimde olmaları için bir şeyler yapmamız gerekiyor, ne yapabiliriz? İlk defa 78'den beri, 2012'nin sonunda Fransa Milli Eğitim Bakanlığı birkaç uzmanı toplayıp işte bu öğretmenlerin okullara daha iyi entegre olmaları için neler yapabiliriz diye bir çalışma başlattı. Otuz beş yıl sonra farkına vardı. Atılması gereken çok önemli adımlar var. Temennimiz bu adımların somut bir şekilde bir yerlere varması ve öğretmenlerin bu derslerde verimli olmaları ve yerel yönetimlerle daha da iç içe çalışıp belki varlıklarından haberdar etmeleri.

Bazen inanın okulların Türk Dili ve Kültür derslerinin olduğundan haberleri bile yok. Onun için bu dersler önemli. Dil gelişimi ve dil ediniminde eğer çocuk bu derslere katılmazsa ileride ne olacağı belli, birçok ülkede bilhassa Avustralya'da, Amerika'da göç ortamında dil ne oluyor, erozyona uğruyor ondan sonra dalga modeli ile diyelim ben bir nevi Türkçe konuşabiliyorum benim çocuklarım benden belki biraz daha zayıf Türkçe konuşacaklar ama benim torunlarım nasıl bir Türkçe konuşacaklar ve torunla-

rımın çocukları ne konuşacaklar? Tek dilli mi olacaklar? Bu bir kısır döngüdür. Yani Fransa'ya veya Avrupa'ya diyelim tek dilli gelmiş babam, sonucunda üç nesil sonra tek dilli olmuş Fransızca konuşan torunları. Eğer biz bu soruna el atmazsak veya sahip çıkmazsak maalesef neticelenecek sonuç da budur. Kaçınılmaz bir durum, onun için temennimiz, uğraşlarımız işte bu ön yargıları kırmak, dil politikalarına planlamalarına karşı mücadele etmek ve eğitimde ikidilliliğin zararlarının olmadığını ve hatta bazen hastalık olarak görünen bu ikidilliliğin hastalık olmadığını aksine gerçekten zenginlik olduğunu kanıtlamak gerek. Benim uğraşılarım Fransa'da hep bu yönde. Bunu da üzümlere söylüyorum kendimi çoğu kez yalnız hissediyorum çünkü akademik anlamda bu işlerle uğraşan pek fazla Türk kökenli öğrencimiz yok. Artık yeni yeni atılımlar var bu konuda, doktora başlayan öğrencilerimiz var ama bunun dışında herhangi bir şekilde bana destek olacak veya benimle beraber bu yolda uğraş verecek akademisyen arkadaş yok. Sakarya Üniversitesi olarak bunu başlatmanız çok sevindirici.

Bundan on yıl önce Fransa Araştırma Bakanlığı tarafından büyük bir proje için maddi destek aldım. Doktora öğrencisi için burs kazandım ve bu projede çalışacak Türk kökenli öğrenci bulamadığımdan Fransız bir öğrenciyi çağırmak zorunda kaldım ki bir gram Türkçesi yok. Türk öğrenciler artık üniversitede başarı göstermeye başladılar, çoğalmaya başladılar, hatta son yıllarda bu oranlar daha da yükseldi. Temennim şudur ki; bunlar daha da çok olsunlar ama maalesef bizim toplumda, ailelerin de istekleri, bu ülke neresi olursa olsun, Fransa'da demiyorum sadece, Türkiye için de geçerli: Oğlum avukat olsun, doktor olsun başka bir şey olmasın. Tamam olsun, ben de isterim her Türk avukat olsun her Türk doktor olsun. Öğrencilerimizin eğitim alanlarında başarılı

gösterecek yetenekleri var mı, becerileri var mı bunu sorgulamadan üniversiteye atılmak yanlış.

Fransa’da yüksek öğrenim sistemi çok serbest bir sistemdir. Üniversiteyi kazanmak çok kolay ama içten eleyici bir sistem olduğundan bitirmek çok zordur. Kısaca şunu ifade edeyim: Türk çocuklarının çoğu üniversiteye başlıyorlar ama bitirmekte zorluk çekiyorlar. Benim isteğim ileriki yıllarda bu çocuklarımızın, benim yıllar önce yaptığım gibi, “ben bu topluma, geldiğim kültüre nasıl yardımcı olabilirim?” diye sorgulayan gençler de çıkacaktır ve ben o zaman yaptığım uğraşlar boşa gitmemiş diyebilirim. İnanın şu an sorunlardan bir tanesi bu konu da yalnız olmamızdır. Fransız öğretmenleri Türk toplumunu anlamıyor, Türk toplumu da Fransız öğretmenlerini veya eğitim sistemini anlamıyor. Böylece arada bir iletişimsizlik söz konusu. Öğretmenler dernek kurmuşlar bakıyorlar Türkçe ikidillilik. Fransa’da kim var? İnter-netten bakıyorlar, Mehmet Ali Akıncı; bana gelip bir seminer verir misiniz, Türk toplumunu anlatır mısınız, ikidillilik nedir anlatır mısınız veya bu çocukların sorunları, ailelerin sorunları nelerdir anlatır mısınız? Tamam, gelirim diyorum benim belki akademik alanda uğraşlarımın dışına çıkan bu seminerlere gidiyorum. Fransa’nın neresi olursa olsun, zamanımdan alıp gidiyorum çünkü bu iletişimsizlikten kaynaklanan sorunları bir nevi olsun gidermek istiyorum. Onun için öğretmenlerin önyargılarını gidermek gerek.

Türk aileleri de suçsuz değil, onların da bazı beklentileri var; Türkiye’de olduğu gibi veya geçmişte olduğu gibi her şeyi okuldan bekliyorlar ama göç ortamında ve özellikle Fransız Milli Eğitim Bakanlığında veya eğitim sisteminde bu tür beklentiler olmadığı için okul da birçok şeyi aileden bekliyor. Aile okuldan bekliyor, okul aileden bekliyor ve neticede ne oluyor? Çocuk başarısız oluyor veya herhangi bir şekilde yanlış yönlendiriliyor. Son bir

konuya daha değinmek istiyorum: Son yıllarda iki üç yıl önce bir tane doktora öğrencimi bu konuya yönlendirdim. Fransa, çocukları iki buçuk yaşında anaokuluna kayıt ediyor, mecburi değil ama yüzde doksan dokuz aileler çocuklarını okula iki buçuk, üç yaşında başlatıyor ve üç yaşına kadar ailede sadece Türkçe öğrenmiş, Türkçe konuşan bu çocuklar anaokuluna geldiklerinde Fransız öğretmeniyile ve sınıfta yirmi beş çocuk varsa yirmi dört tane kendini anlamayan çocukla karşı karşıya oluyorlar. Bu durum karşısında öğretmen ne yapacağını bilemiyor çünkü tek dilli ve Fransızca anlamayan bir çocuk var sınıfında. Diğer taraftan da çocuk zor durumda çünkü ortamı bilmiyor, dili bilmiyor ve son yıllarda bu durum çoğaldı ve şöyle bir yaklaşım var öğretmen çaresiz kaldığı için genelde çocukları dil terapistlerine yönlendiriyor, yani sanki çocuğun herhangi bir handikabı, engeli var, engelli gibi görüp bunu dil terapistlerine yönlendiriyor. Oysa eğer bu çocuklar incelenecek olsa hiçbir engelleri olmadığı, sadece tek dilli olduğu için, ailede tek dil konuştuğu için okula geldiğinde dil gelişiminde bir sorun olmadığı görülecek. Bu çocukların Fransızca öğrenmeleri zaman alacaktır. Bu yaklaşımı doktora kapsamında beş yaşından on iki yaşına kadar dil gelişiminde gösterdim.

Çocuğun dil gelişimi ile ilgili, iki yılda veya bir yılda Fransızlar gibi Fransızca konuşacak diye bir durum söz konusu değil. Zaman alacak bir durum ve öğretmen de çaresiz kalınca doğrudan dil terapistlerine gönderiyor. Soruna dil terapistleri çözüm bulacaksa gönderelim, ama dil terapistleri de ne yapıyorlar? Tek dilliler için uygulanmış tasarlanmış dil testlerini ikidillilere uyguluyorlar. Bu sefer ne oluyor? Dil terapistleri çaresiz tek dilliler için icat edilmiş testleri ikidillilere uyguluyorlar. Bu çocuğun Türkçesi nasıl veya Türkçesinde herhangi bir gecikme var mı, bu Türkçesini ne denli konuşuyor, iyi konuşabiliyor mu? Buna bakmaksızın

Fransızcasına bakıyor ve soruyor: Bu nedir? diş macunu. Bu nedir? Diş fırçası. Bu nedir? Gözlük. Çocuk bunları bilemeyince bunda bir sorun var bir şeyler yapılması gerek diye hemen bir rapor gönderiliyor öğretmene. Çocuğun dil terapistine gönderilmesi için doktordan geçmesi gerekiyor. Doktorun önerip göndermesi gerekiyor ki maddi açıdan hükümet bunu üstlensin.

2007'de Ankara'da Türkçe Avrupa'da unutulmasın diye bir toplantı yapmıştık. Orada birçok önerilerde bulunuldu, bir şeyler yazıldı, çizildi. Maalesef bu yazılanlar çizilenler, yazılarda dergilerde kitaplarda kaldı ama somut olarak hiçbir şey ortaya çıkmadı. 2007'den beri Almaya benim ikinci vatanım oldu. Berlin çok sevdiğim bir başkent oldu. Almanya ve Fransa'daki Türk çocuklarını karşılaştırma amaçlı projeler yürütüyoruz. Avrupa'daki Türk çocuklarının sorunları sadece Fransa'ya has sorunlar değil bunlar, genel olarak toplu halde tüm ülkelerde var olan sorunlar. Tabi ki dil politikaları ve eğitim sistemleri ülkeden ülkeye değişiyor. Almanya'nın eğitim sistemi, zaten Almanya'dan gelen arkadaşlar da biliyorlar, eyaletlerden eyaletlere eğitim sistemleri değişiyor. Berlin mükemmel bir ortam olabilir, Essen olmayabilir; Münih güzel bir ortam olabilir Berlin'den daha iyi olabilir. Eğitim sistemlerini de göz önünde bulundurursak göçmen kökenli Türk çocuklarına yönelik dil politikalarıyla ve yaklaşımlarla değişebiliyor. Onun için burada belirli başlıklar altında somut -belki tam olarak- projeler üretilmese de belirli fikirlerle ayrılıp mutlu bir şekilde bunları hayata geçirme şansımız olabilir. Birkaç yıldan beri birçok üniversite ile Erasmus sözleşmemiz var. İster Erasmus sözleşmesi olsun, ister bireysel olarak çalışmalarda olsun artık ortak çalışmaları başlatmak bunların devamı bizim için hoş, önemli ve gerekli. Benim temennim, bu çocukların ikidilliliklerini güzel bir şekilde, uyumlu bir şekilde yürütmeleri ana dillerini koruyup sahip çıkmalarıdır.

Kutlay YAĞMUR

İsmail Bey'e, Bekir Bey'e, Havva Hanım'a davetleri için teşekkür ediyorum sağ olun. İsmail Bey Hollanda'ya gelmiş orada duruma tanık olunca, ailelerin acısına tanık olunca konuya el atmak istemiş. Ben yirmi beş yıldır yurt dışındayım, ODTÜ'den mezunum. Eğitim Fakültesi İngilizce Bölümünden. 1988 yılında Avustralya'ya mastır yapmak için gittim. Macquarie Üniversitesinde dilbilimi mastırı yaptım ve amacım Türkiye'deki geleneklere uygun olarak İngilizcenin öğretim yöntemlerine katkıda bulunabilir miyim diye o alanda bir tez yazmaktı. Bizde zaten batı dillerinin öğretimine çok enerji harcanır ilgi harcanır. Fakat mastır tez danışmanım Chris Candlin dedi ki; burada büyük bir Türk toplumu var. Bir altın madeni, yani İngilizcenin dil öğretimini zaten İngilizler, Amerikalılar yapıyorlar sen ne yapacaksın o işi? Sen Türk toplumuyla ilgili çalışmalar yap dedi, iyi ki de -Allah razı olsun- o öneride bulunmuş bana ve Türk toplumunun dilsel edinim süreci ile ilgili olarak mastırda çalışma yaptım. Etnik dilsel güç bağlamında. Daha sonra ODTÜ'ye üç sene süreyle döndüm. Öğretim elemanı olarak ODTÜ'de 93-96 yılları arasında çalıştım. 96'da Hollanda'ya gittim. Doktora tezimi orada savundum ve 96'dan beri oradayım. Doçentliğimi, profesörlüğümü Hollanda'nın Tilburg Üniversitesinde aldım. Çalışma alanım şu anda, kürsümün adı; dil, kimlik ve eğitim çalışmaları. Yani sadece eğitim boyutuna bakmıyorum aynı zamanda dil ve kimlik ilişkisini de inceliyorum. Çünkü bunlara birbirinden ayırtılamayacak süreçler olarak bakıyorum. Şimdi demografik duruma bakarsak Batı Avrupa'da elbette ciddi bir zenginliğimiz var. Açılış konuşmasını yapan arkadaşımızın belirttiği gibi beş milyon civarında bir nüfusumuz var. Fakat niteliksel ve niceliksel olarak baktığımız zaman bu nicelik çoğunluk şey anlamına gelmiyor. Nitelik olarak da bizim çok nitelikli bir nüfusumuz olduğu anlamına

gelmiyor. Çok genç bir nüfusumuz var, dinamik bir nüfusumuz var, bu doğrudur ancak bunun özelliklerine bakmamız gerekiyor. Şimdi İsmail Bey konuşmasında anlatırken aklıma Titanik geldi: Büyük bir umutla yola çıktı ama büyük bir buz dağına takılarak battı. Mehmet Ali Bey de kısaca değindi ona. Biz Türk toplumu olarak heyecanlı insanlarız, bir şeye büyük bir şevkle başlarız, saman alevi gibi yükselir ama sonunu getiremeyiz. Bunu deneyimlerim doğrultusunda söylüyorum Batı Avrupa'da bir yığın toplumsal çalışmaya tanık olmuş, içinde bulunmuş, hatta bazen öncüsü olmuş akademisyen olduğumuz halde biz zaman zaman aktivist olarak orada Türkçe meseleleri için etkin bir şekilde çalışıyoruz. Çünkü bu, bizim kimliğimiz her şeyden önce. O kimlik boyutu olduğu için, o kimliğin orada kaybedilmemesi için dilin çok önemli olduğunu biliyoruz. Fakat birçok kurum var bu konuyla ilgilenen, birçok kurum bu konuda çok emek verdi. Bunu gerçekçi olmamız açısından söylüyorum. Bu tespitleri yapmamız gerekiyor. Örneğin Anadolu Üniversitesi'nde çok ciddi çalışmalar yaptılar hatta hala yapıyorlar. Birçok üniversite bu konulara emek verdi. Şimdi Yurtdışı Türkler Başkanlığı var. Yani göçün artık neredeyse altmışıncı yılına gelmişiz, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin de böyle bir kurum düşünmesi oldukça olumlu bir gelişme elbette. En son Goethe Enstitüsü, İngiliz Kültür Derneği, Amerikan Kültür Derneği Cervantes modelinde yine Yunus Emre Kültür Merkezi hayata geçirildi. Bunlar, geç kalmış şeyler ama elbette olumlu şeyler. Fakat yapılacak çalışmaların o bağlamda da elbette her şeyin bilimsel veriler doğrultusunda yapılması gerekir. Eğer eğitim biliminin, dil biliminin verilerini kullanamadan yaparsak sadece siyasi oluşumlarla bir takım çalışmalar yürütülürse bir takım hatalar yapabiliriz. İleriki tartışmalarımızda bunları da gündeme getirebileceğiz. Bu açılış ve tanıtım konuşması olduğu için oldukça kısa tutmaya çalışacağım. Fakat sorunları

konusmaktan ziyade biz bugün çözümleri konuşmaya çalışacağız. Yani sorunlar konusunda emin olun kütüphaneler dolusu yazı yazıldı. Herkes gitti mastır tezi kapsamında, doktora tezi kapsamında bu konularda epeyce yazılan çizilen var. Çok şey yazıldı fakat çözüme gelince çözüm konusunda maalesef ciddi sorunlar var, çünkü çözümler kurumlarla gerçekleşir. Kurumsal çözüm olmadan kurumlarımız ortaya planlar koymadan çözüm gerçekleşmez. Biz, bilim insanları olarak, akademisyenler olarak bu konularda araştırmalarımızı yaparız, sorunları tespit ederiz, hatta çözüm önerilerinde de buluruz ama çözüm yollarına geldiği zaman biz nitekim sonuçta bir akademisyeniz, elimizdeki olanaklar kısıtlı. Dolayısıyla devletin olanakları lazım, imkânları lazım, gücü lazım ve kurumsal çalışması lazım. Bu konuda Türk Devleti, Yunan Devleti'nin yurtdışındaki Yunanlara yönelik çalışmalarını örnek alabilir. Neden bunu söylüyorum? Çünkü Avustralya'ya gittiğimde benim en çok dikkatimi çeken oradaki Yunan toplumunun muazzam bir şekilde örgütlü oluşu ve hiçbir şekilde bölünmüşlüğe izin vermeyişi ve önce dil okullarını kuruyorlar, arkasından da Ortodoks liselerini kuruyorlar ve ikisi de genellikle yan yanadır. İkisi bir biri ile çatışma içerisinde değildir. Bizim toplumumuz için bu tamamen tersi bir durumdur. Gerçekçi olmamız lazım yoksa çözüm önerileri konusunda konuşamayız. Yani 2004 yılında Türkçe dersleri kaldırıldığında Hollanda'da değişik cemaatler, dernekler hatta çok açık konuşayım Ülkücüler kendi Türkçe dersini başlattı, Milli Görüş kendi Türkçe dersini başlattı, Nurcular o işlere fazla ilgi duymuyorlar, Süleymancılar kendi Türkçe derslerini başlattılar falan derken bir anda biz şundan korktuk; yani camilerimiz bölünmüş durumda; bir de Türkçemiz bölünecek, çünkü bu bizim ses bayrağımız. Yani Türkçe bizim ses bayrağımız! Bir de Türkçeyi farklı katmanlara böldüğümüz zaman sorunlarımız çok daha çarpılarak artar gider. Çok

daha ciddi sorunlarımız olur. Dolayısıyla bir çalışma yürüttük ama onun başarılı olmasının nedenleri de var başarısız olmasının nedenleri de var. . Oraya girmeyeceğiz çünkü bugün bu tartışmayı sadece iki temelde yapacağız: “Sorunlar nedir?” ve “çözüm önerileri nedir?” Dolayısıyla yaşanan ülkenin devlet politikalarından kaynaklanan sorunlar var, devlet politikaları derken Batı Avrupa’daki devletlerin politikalarından kaynaklanan ciddi sorunlar var. Nedir? En önemli sorun şudur: Ulus devlet, Türkiye’de lanse edildiği gibi, Batı Avrupa’da bitmiş değildir. Batı Avrupa’da ulus devlet tam aksine Avrupa birliğinden sonra daha da güçlenmiştir, kurumsal olarak daha da kökleşmiştir. Dolayısıyla kendi ulusal kimliklerini devam ettirebilmek için Avrupa Birliği içerisinde kaybolmamak için ulus devlet kimlikleri çok güçlü bir hale gelmiştir. Bu bağlamda resmi dilin dışındaki diller tehdit unsuru olarak görülmektedir. Dolayısıyla göçmen çocuğunun Türkçe konuşması istenmemektedir. Göçmen çocuğunun sadece Almanca öğrenmesi, Hollandaca öğrenmesi, Fransızca öğrenmesi istenmektedir. Bu asimilasyon politikasıdır. Bunu önce tespit etmemiz gerekiyor ki ona göre bir karşı çalışma yapmamız mümkün olabilsin. Dolayısıyla onlar bunu yaparken sosyal bütünlüklerini toplumsal bütünlüklerini ön plana koymaktadırlar çünkü bizim sosyal bütünlüğümüz çok önemlidir demekteler fakat Türkiye’ye gelince mesela bu tartışma Türkiye’deki azınlıkların ana dilleri ve eğitimleri konusunda gerekli yüklenmelerde bulunabilmektedirler. Yani elbette biz her insanın ana dilini öğrenmesinden yanayız. Benim çocuğumun Hollanda’da nasıl Türkçesini öğrenme hakkı varsa, buradaki azınlık çocuklarının da ana dillerini öğrenme hakkı vardır o konuda hiçbir soru işareti yok kafamızda zaten. Çünkü biz çifte standartlarla konuşmuyoruz. İnsan hakkı evrensel, dünyadaki evrensel insan hakları Türkiye’de ne ise Avrupa’da da o olmalıdır. Bizim başka isteğimiz

yok. Avrupalıların bize çifte standart uygulayıp buraya başka bir standart uygulamalarını kabul edemiyoruz. Meselenin özünde bu vardır.

Meselenin ikinci sorun boyutu Türk toplumunun kendinden kaynaklanan, göçmenlerin kendinden kaynaklanan ciddi sorunları var, bu da işin doğasında olan toplumsal dinamiklerde olan sorunlardır. Her şeyden önce Türk göçmenleri, geldikleri köken itibari ile, özellikle birinci kuşak insanlarımız kırsal kökenden gelen ve maalesef yıllardır, otuz yıldır kırk yıldır, sürekli olarak suiistimal alanı olarak görülmüş bir kesimdir. Türkiye'ye gelirler "Almanci" öteki muamelesi yapılır, orada yabancı muamelesi yapılır. Dolayısıyla Türk göçmenin sorunu çok ciddidir. Bunlar tabi kimlik boyutu kapsamında araştırılması tartışılması gereken ciddi konulardır.

Şimdi eğitim alanındaki duruma girmeden önce mutlaka şu tespitin yapılması gerekiyor. İkidillilik meselesi, Mehmet Ali Bey'in ve Leyla Hanım'ın olacağı oturumda Işıl Hanım'ın olacağı oturumda enine boyuna tartışılacak ikidillilik meselesi. Dolayısıyla oranın üzerinde fazla durmayacağım ben, fakat konunun özünü teşkil ettiği için burada biraz o konuyla ilgili kafa yormamız gerekmektedir. İkidillilik tartışması Batı Avrupa'da bilinçli olarak yanlış bir şekilde yürütülmektedir. Türkiye'de de bu alanda bilgi ve donanım eksikliğimiz var, bunu da biliyoruz çünkü ikidillilik konusu bizim ülkemize yabancı bir konudur. İkidilli eğitim konusu dediğimiz zaman biz sadece zamanında Anadolu liselerinde Türk çocuklarını, o cevher gibi çocukları, ziyan ettiğimiz yılları hatırlıyoruz. Anadolu liseleri adı altında en nitelikli çocuklarımızı sekiz ay İngilizce hazırlık okuluna tabi tutup, ondan sonra en zeki çocukları o dilde bilimsel eğitim alma yoluna gittiğimiz için biz ciddi sayıda kuşaklarımızı harcamış bir milletiz. Yani bu kültür emperyalizminin, dil emperyalizminin bir boyutudur dolayısıyla

biz ikidilliliği ve ikidilli eğitimi bilmiyoruz; kesinlikle bilmiyoruz. Bildiğimizi zannettiğimiz konularda da çok ciddi hatalar yapıyoruz. O da tamamen ayrı bir tartışma konusu elbette ama Batı Avrupa'da ikidillilik konusu bilinçli olarak saptırılan bir konudur. Hollandalı veya Fransız veya Alman kendi çocuğunun İngilizce öğrenmesi için her türlü emeği verirken, her türlü maddi fedakârlıkta bulunurken bu ikidilliliğin önemli bir zenginlik olduğunun bilincindeyken Türk çocukları veya Arap çocukları söz konusu olduğu zaman bunun toplumsal olarak istenmeyen bir ikidillilik olduğu yargısından yola çıkarak bunu yargılamakta ve yermektedir. Bunun, sosyal, psikolojik olarak veliler üzerindeki izdüşümü çok önemlidir. Her şeyden önce çocuklar, kendi dillerinin okulda kullanılmaya layık olmayan bir araç olduğunu düşünmektedirler. Bunun, onların sosyal, psikolojik gelişimi açısından, kimlik gelişimi açısından çok ciddi rolü vardır. Bu her türlü tartışmada göz ardı ediliyor. İşin özünde; insanın kimlik algısı vardır. Öz benliği algısı çok önemlidir. Kendine güvensiz insanların toplum içerisinde başarılı olması mümkün değildir. Şimdi ötekileştirme sürecinin de derin yaraları çok uzun sürer, orayı sadece böyle kısa bir şekilde bırakalım. Fakat ikidillilikle ilgili olarak, Batı Avrupa'da Türk çocuklarının ikidilli gelişimiyle ilgili olarak çok kısıtlı sayıda çalışma yapılmıştır ve bu kısıtlı sayıda yapılan çalışmalar da ulaşması gereken mercilere ulaşamamıştır. Ulaşsa bile onları değerlendirecek kadrolar yoktur Türkiye'de. Dolayısıyla biz sadece öğretmen yetiştirme üzerinden başlamayacağız, aynı zamanda karar verici merciler içerisinde bu alanlarda çok iyi yetiştirilmiş insanların olması gerektiğini de bilmemiz gerekir. Bilmem ne masası kurduk, biz şu masası kurduk; İran masası kurduk, Suriye masası kurduk falan. Bu tür işler, ezberlerle olmamaktadır arkadaşlar. Stratejik araştırma merkezleri kuruluyor Türkiye'de; bunlar çok güzel gelişmeler ancak geç kalmış şeyler.

Ama yapılıyor çok güzel. Fakat oraya bir isim koymakla siz merkez kurmuş olmuyorsunuz. İçini dolduracak, donanımlı, ne konuştuğunu bilen, ne araştırdığını bilen, hangi konuda yazdığını çizdiğini bilen insanlardan oluşması gerekmektedir ve bu insanların da bilim çevreleriyle ciddi olarak el ele tutuşması gerekmektedir. . Falanca derneğin yüz tane üyesi var, ben o dernekle irtibatla olurum, sorunları çözerim şeklinde yaklaşımlarla değil; “bu alandaki sorunları nasıl çözerim?” konusunda kafa yormuş çok kısıtlı sayıda olsa bile o insanlarla, o akademisyenlerle el ele vermekte fayda vardır; onların bulgularından faydalanmakta fayda vardır. İkidilliliğin önemini göstermek açısından şunu söyleyeceğim size: Sadece Hollanda’dan veriler vereceğim ama size aktaracağım şu andaki rakamların hepsi Almanya için de geçerlidir, arkadaşlarımızın teyit edebileceği Fransa için de geçerlidir. Çocuklar okula Hollanda’da 4 yaşında başlamakta, Fransa’da daha farklı ama Almanya’da eğer okul öncesine gitmezse 6 yaşında başlamaktadırlar. Bu çocuklar 4 yaşına kadar, örneğin Hollanda’da, sadece Türkçe öğrenmektedir evinde. Fakat bu büyük bir genelleme onu da söyleyeyim çünkü kuşaklar arası dil aktarımını söylediğimiz zaman artık her şey değişmekte. İkinci kuşağın bir kısmı sadece evinde Fransızca konuşmakta sadece Almanca konuşmakta bunu da bilmemizde fayda var. Dolayısıyla bazı tespitleri yaparken genelleme yaptığımızı belirtmemde fayda var. 4 yaşına kadar Türkçe dil bilgisinin sistemini kafasında oluşturmuş, kurgulamış olan çocuk, 4 yaşına gelip okula başladığı zaman bir anda ikinci bir dil ortamında kendisini bulmakta ve o ana kadar Türkçe olarak kurduğu kavram gelişimi, dil gelişimi bir anda ikinci dilin güdümü altına girmektedir. İkinci dil öğrenirken de ana dilinden faydalanamadığı için o çocuk ciddi bir bocalama evresi geçirmektedir. Doğru çözüm, ikidilli eğitimidir. Bu konuda, Türkiye’nin yapabileceği bir şey yoktur. Bu konuda Batı Avrupa

devletlerinin yapması gereken şeyler vardır. İkidilli eğitim verilmesi lazım bu çocuklara ki o çocuklarımız eğitim sisteminde yok olup gitmesinler. Çocukların büyük bir kısmı eğitim sisteminde yok olmaktadır. Bu rakam yüzde seksenlere ulaşmaktadır. Bu konuda gerçekçi olmamız lazım: Bunun en önemli nedeni ikidillilik konusunda hiçbir şeyin yapılmamış olmasıdır. Daha doğrusu yapısal olarak hiçbir katkının olmamasıdır. Dolayısıyla anne babanın da eğitim seviyesine baktığımız zaman Hollanda'daki rakamları size verebilirim ama diğer ülkeler için de bu rakamlar geçerlidir: Anne-babalarımızın, Hollanda istatistik bürosu rakamlarına göre söylüyorum size, annelerin yüzde 60'ı ilkokul mezunu veya ilkokul diploması yok. Babaların yüzde ellisi ilkokul mezunu veya ilkokul diploması yok. Anne babanın eğitim seviyesi, çocuğun eğitimine de yansımaktadır, bu bilimsel bir gerçektir. Dolayısıyla o anne babanın çocuğunun kaderine sahip çıkabilmesi her zaman mümkün olabilmemektedir; bu doğal bir sonuçtur. Bizim kırsal kesimimizde de aynı şey söz konusudur, dolayısıyla burada iş devlete düşmektedir. Devlet kurumları ciddi rol üstlenmemektedir fakat bunu Batı Avrupa kurumları üstlenmemektedir. Okullar, dil eğitimi açısından havuz modeli kullanılmaktadırlar. Havuz modeli nedir? Çocuğu derin bir havuza atarsınız; becerebilirse yüzer, beceremezse boğulur. Dil öğretimi açısından da aynı yaklaşımı izlemektedirler; çocukları Hollandaca konuşulan ortamlara atarsınız, gayret etsinler öğrensinler; anne babada evde sadece Hollandaca konuşsun ve çocuklar Hollandacayı öğrensinler, bu onların kendi sorunları şeklinde yaklaşılmaktadır. Dolayısıyla bu havuz modelinden dolayı çocuklarımızın yüzde 85'i, ilkokulu güçlükle bitirip ondan sonrada en düşük mesleki okullara gitmektedirler. Anne babaların en ciddi sorunu budur. Yarım dillilik tartışması da oradan kaynaklanmaktadır. Hem siyasi olarak tabii Alman otoriteleri, Fransız

otoriteleri bu yarım dilliği aşağılama unsuru olarak kullansalar da bunun gerçekliği şu açıdandır: Anne-baba çocuğuyla ne Türkçe iletişim kurabilmektedir ne de yaşadığı ülkenin dilinde iletişim kurabilmektedir. Bu iletişimsizlik, anne babada o yarım dillilik duygusuna yol açmaktadır; eksiklik duygusuna yol açmaktadır. Evet, bilimsel bir terminoloji değildir ama bu dil sorunu insanların yaşamsal gerçekliğinde yara olan bir durumdur. Şimdi hemen bitireyim çocuklarımızın okulu bitirdiklerinde ilkokulu bitirme sınavı var dedim. İlkokul bitirme sınavına tabi tutuluyorlar aldıkları puana göre ve öğretmenin tavsiyesine göre gideceği okul belli oluyor. Eğer Almanya’da veya Hollanda’da çocuklar gymnasium diye bilinen bilimsel eğitim liselerine gitmezlerse üniversite hayaldir. Dolayısıyla bizim çocuklarımızın sadece yüzde 12 yüzde 13 civarında bir kesimin gymnasiumlara gittiğini söylersek durum ortaya çıkar. Bizim beş milyon nüfusumuz var; demografik olarak müthiş bir gücüz diyebiliriz ama o çocuklara eğitim veremezsek en alttayız, basamağın en altındayız. O çocukların eğitim sorunlarına sahip çıkılmadığı sürece biz sadece kendimizi aldatmış oluruz, ama bunu çok açık kalplilikle söyleyeyim ben 17 yıldır bunu söylüyorum; Türk devleti kurumlarına da söylüyorum; akademik toplantılarda da söylüyorum. Bu konuda yazılmış onlarca, yirmilerce makalemiz var; yazdırdığımız tezler var, mastır tezleri var, doktora tezleri var. Biz başka şeylerle uğraşıyoruz; yani umudu başka yerlere bağladığımız zaman olmuyor! Mutlaka kurumsal olarak bunun bir alt yapısının kurulması gerekiyor. Yurtdışı Türkler Başkanlığı kurulduğunda ben şahsen çok umutlandım. Çünkü modellerine baktım, internet üzerinden ve Hollanda’da gelip yaptıkları sunumda o modele baktım. Akademisyen insanlar çalıştırıyorlar, konuya çok ciddi emek veriyorlar fakat bilim dünyası ile irtibat henüz istenilen düzeye gelmedi bunun biraz daha kapsamlı olması lazım. Öğleden sonraki otu-

rumda o konuya gireceğim, ders araç gereçleri konusunda o konuya gireceğim. Araştırma olmadan masa başında oturarak tespitler olmaz. Önce araştırma yapacağız; durumları tespit edeceğiz, hedef kitlenin ihtiyaçlarını tespit edeceğiz, ondan sonra yola çıkacağız. Kurumları bir takım idealler doğrultusunda kurmak güzeldir fakat o kurumların çalışma yöntemlerini her zaman bilimsel yöntemlere dayandırması lazım. Çünkü siz devlet kurumusunuz. Milli Eğitim içinde aynı şey geçerli: “Uzaktaki yakınlarımız” kitapları geliştirildi. Muazzam bir kaynak, maddi olarak ciddi bir yatırım yapıldı. Bu ülkenin vergi veren insanların paraları harlandı. Bu harcanan para milli servettir ama Batı Avrupa’da bunlar çok sınırlı kullanılmaktadır; maalesef kullanılmamaktadır, daha doğrusu kullanılamamaktadır. Dolayısıyla bunları yaparken alandaki sorunları bilerek yapsaydık o kitaplara harcanan milyonlarca lira yani bu milletin milli serveti boşa gitmezdi.

Leyla UZUN

Herkese günaydın. Aslında tanıyorsunuz beni. Asıl yerim Ankara Üniversitesi, biliyorsunuz. Değişik ortamlarda beraber olduk. 1997’den bu yana da Duisburg Essen Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği, Türkistik diye geçiyor, bölümünde neredeyse kesintisiz çift taraflı olarak çalışıyorum. Şu anda da o bölümün dil bilim profesörlüğüne vekâlet ediyorum. Dolayısıyla çok uzun yıldır orada yetiştirilen Türkçe öğretmenlerinin eğitime elimden geldiği kadar ben kişisel olarak destek veriyorum; üniversitem (Ankara Üniversitesi) kurum olarak destek veriyor. Böyle olunca tamamen olayın içinden bakabilme şansı yakalayabiliyorsunuz.

Şimdi bu yıllar boyunca ben değişik ortamlarda ikidilli, çok dilli ortamda Türkçe konusuyla ilgilendim. Sadece üniversitede değil, örneğin bir zamanlar yayın yapmaktayken TRT İnt’te üç yıl bo-

yunca Sözüm Türkçe Üzerine adlı programı canlı yayın olarak yürüttük. Türkçe emekçisi arkadaşlarımla doğrudan doğruya yurtdışındaki Türklerin anadillerinin, ikidilli ortamda Türkçelerinin gelişebilmesi için bir takım söyleşiler, etkinlikler yaptık; değişik kişilerle beraber olduk. Ortaya çıkan şey gelinen bu noktada bir kez daha söylersek şu: İki noktada çok ciddi sorun olduğunu görüyorsunuz. Şimdi burada olduğu gibi ya da zaman zaman daha önce mesela 2010 yılında Marmaris'te iki günlük çok yoğun bir çalışmaya katıldık. Milli Eğitim Bakanlığı düzenledi. Çok kapsamlıydı. Çok kişiyi bir araya getirdi. Anlık isteklerle gerçekleşen bazı girişimler oluyor, oraya gidiyoruz çağırdıkları zaman. Hiç hayır demeden elimizden gelen katkıyı sağlıyoruz. Ama sonrasında bu girişimler sönüveriyorlar. Çünkü biraz önce Kutlay Hoca'nın söylediği, (Bu arada biz yıllardır birbirimizi tanıyoruz; birlikte çalışıyoruz. Işıl Hoca, ben, Kutlay Hoca, Mehmet Ali Hoca, Danimarka'dan Orhan Hoca. O şu an burada yok kulaklarını çınlatalım!) bir sözün altını çizmek istiyorum: Gerçekten ciddi bir yalnızlık söz konusu. Yalnızlık kişisel bir yalnızlık değil. Her zaman etrafımızda insanlar vardır. Bizim etrafımız boş değil fakat bir şekilde bir anlaşılamama durumu söz konusu. Çünkü bu olay anlatılmaya çok ihtiyaç duyulan bir olay Avrupa'da ve diğer dünya ülkelerinde olan ikidillilik ve bizi daha da çok ilgilendiren Türkçenin ikidillilik çok dillilik durumu. İnsanların buna ikna edilmesi gerekiyor. Mümkün olduğunca politikanın bu konudan elini çekmesi gerekiyor. Politika elini çekmediği sürece değişen politikalarla kalıcı çözümlere ulaşmak söz konusu olamıyor. Bütün yüreğimle o insanların acılarına çok şahit olmuş, o çocuklarla devamlı çalışan yokluklarını bilen -o dilsel yokluğun nasıl bir şey olduğunu bilemezsiniz- biri olarak bunları söylemek istiyorum. Ben bu yokluk sözcüğünü tırnak içinde kullanıyorum. Kendinizi ifade etmek istiyorsunuz, ne resmi dilde, ne kendi ilk

dilinizde -ben anadili yerine de ilk dili kullanmayı tercih ediyorum, çünkü anneden geliyor ama bazı çocuklar anneye büyümüyorlar anneler yok, onun için ilk diyeyim, ilk temas edilen dil-kendinizi ifade edebiliyorsunuz. Ya da ancak çok kısıtlı bir biçimde ifade edebiliyorsunuz. Örneğin, en basitinden ben şurada-ki bardağı sizden kaldırmanızı istediğimi ifade etmek için Türkçede en az yirmi değişik yol denerim. Bardağı kaldırırken içinizden bana söverek de kaldırabilirsiniz, bardağı kaldırırken bir daha istese de yine bu bardağı kaldırsam da diyebilirsiniz. Dil ve iletişim böyle bir şey. İnsanlara kendinizi diliniz kadar anlatabiliyorsunuz. Dahası aslında anlatamıyorsunuz, onlar sizi dilinizi kullanırken ortaya çıkanlarla algılıyorlar ve siz ancak onların algıladığı kadar varsınız. Çok üzülürüm ben buna bir dil bilimci olarak her zaman. Ne yazık ki biz kendimizi hiçbir zaman tam olarak anlatamadan göçüp gidiyoruz bu dünyadan. Sadece dili bir takım etkilerle kullanıp karşı tarafın bizi daha iyi ya da bizim anlatmak istediğimize en yakın biçimde anlayabilmesini sağlamak için çabalayıp duruyoruz.

Şimdi böyle bir yokluk yaşanırken politika elini çekmediği sürece değişen politikalar, değişen rüzgarlar bu insanları laboratuvar farelerine çeviriyor. Üstelikte - ben bunu hiç çekinmeden söylüyorum- kötü laboratuvarlarda. Oysa onların gerçekten neye ihtiyacı olduğunun, derin planlamalarla, ciddi yatırımlarla ortaya konmuş ve sonuçları yıllar boyunca değişmeyecek kalıcı laboratuvar çalışmalarıyla betimlenmesi gerekiyor. Bu çok net. Bir kere para yatıracaksınız, ciddi laboratuvar çalışmaları yapacaksınız. Elde ettiğiniz sonuçlar mümkün olduğunca kalıcı olacak. Yani o laboratuvarlarda sadece insan bütün değerleriyle konu olacak. Ama böyle yapılmadan, gidelim bakalım denerek ne var ne yok; şöyle uzaktan bir de bu konuya el atalım diye düşünülerek bu alanda yaşanan sorunlar gerçekçi bir biçimde ele alı-

namıyor. Çok yoğun bir biçimde öğrencilerle çalışmadan, öğrencilerin bir takım ihtiyaçları ya da ikidillilik sürecinin gereklilikleri pek fazla bilinmeden bir takım önden kabullerle bu işe başlandığı zaman üzgünüm sonuç alınamıyor.

Arkadaşlarım ve ben birbirimizi bir süredir de görmedik. Her yan yana gelişimizde bunu konuşuyoruz. Şimdi burada bir kez daha karşılaştık ve başladığımız andan itibaren de yine aynı şeyi söylüyoruz. O çocuklara çok yazık oluyor. 2010 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca yapılan çalıştayda da öncelikle bunu diledim. Oradaki çocuklar dinlerine sahipler, ailelerine sahipler, ahlaklarına sahipler hatta fazlasıyla, ama dilleri yok. Neden? Normal şartlardaki herkesin beyninde benim metaforumla söylersem aynı büyüklükte bir edinç şişesi var, Allah vergisi. Ancak, bu şişeye suyu siz dolduruyorsunuz, yani su doldurmazsanız şişe boş kalıyor. Boş kalınca da dışarı bir şey çıkmıyor dolayısıyla bu çok önemli bir ihtiyaç. Bu nedenle, politika olmadan, politik nemalardan uzak kalınarak ciddi ve kalıcı sonuçları olacak laboratuvar çalışmalarıyla bu çocukların ihtiyaçlarının tanımlanması gerekir. Böyle başlayan bir çalışma eminiz çok sonuçlar verecektir.

Bir yandan da şöyle bir şey var: İnsanlar ikidilliliğe inanmıyorlar. Hatta bunu zararlı görenler var. Hastalık olarak görenler var. Çağrıldığımız her yerde anneleri babaları ikidilliliğin, çokdilliliğin bir zenginlik ve bilişsel ve sosyal avantaj olduğuna ikna etmeye çalışıyoruz. Bize şöyle bir şey de söylediler yıllardır - sizler yeni ilgileniyorsunuz ama hakikaten biz çok uzun yıllardır ilgileniyoruz bu konuyla-, siz kendi ülkenizde ikidilliliği dikkate almazken kalkıp da Türkiye'den gelip ikidillilikle ilgili bir şeyler söylediğiniz zaman hiç ikna edici olmuyorsunuz dendi bana. Ben dedim ki ben akademisyen olarak kendi vicdanıma olan sorumlulukla her zaman ikidilliliği savundum ama politik çıkarlarla savunuluşuna da her zaman karşı çıktım. Fakat ne yazık ki politik

çıkarlarla savunulduğu her zaman kazanıyor; akademik gereklerle ya da nedenlerle savunulduğu her zaman cezalandırılıyor. Bu da böyle bir gerçek.

Biraz sonra kendi oturumumuzda da bahsedeceğimiz neye ihtiyaç var, neyin üzerinde durulmalı, mesela ölçmeye nereden başlanmalı? Kutlay Hocamın söylediği şey çok önemli. Neyi bilmeleri gerekiyor, neyi bilmediklerinden söz ediyoruz. Bütün bunlar hesaplanmadan, ortaya konmadan duygularla başlayan bir şey o duygular söndüğü anda bir anda bitiyor ve o insanlar da yalnız kalıyorlar. Yalnızlar çok yalnızlar.

Şaban ÇOBANOĞLU

Teşekkür ederim hocam. Önce selam sonra kelam demişler. Ben de bu güzide topluluğu selamlayarak sözlerime başlamak isterim. Sabahleyin Ankara'dan erken yola çıkmamıza rağmen biraz geciktik dolayısıyla oturum başkanımızdan ve değerli hocalarımızdan bu konuda özür dilemek isterim çünkü biraz kaçırdık. Burada çok değerli uzmanlar ve hocalarımızla birlikte olmaktan Enstitüm adına mutlu olduğumu ifade etmek isterim.

Benim teknik olarak söyleyeceğim bir şey yok ancak genel bir iki hususu dile getirmek istiyorum ve daha çok öğrenmek için buradayız. Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dili Edebiyatı mezunu bir filologum. Aynı zaman da yeni Türk Edebiyatı doktoruyum. Alana uzak birisi değilim. Daha önce Türk Silahlı Kuvvetleri'nin çeşitli kademelerinde eğitimci öğretici olarak bulundum. Yabancı dil öğrettim, askeri lisedeki kolej kademesinden üst düzey yönetim kurullarına kadar ve yabancı ülkelerden gelen subayların Türkçe eğitimiyle ilgili kısmen ilgilendim. Böyle bir küçük profilimiz var. Yunus Emre Enstitüsü ile ilgili birkaç şey söyleyeyim ki buradaki arkadaşlarımız, hocalarımız ve uzmanlarımızla ilerdeki iş birliğimizin de yolu ve haritası ortaya çıkmış olsun.

Yunus Emre Enstitüsü 2007 yılında kuruldu ama 2009 yılında tam olarak faaliyete başladı. Enstitümüzün mütevelli heyetinde Dış İşleri Bakanı, Milli Eğitim Bakanı, Kültür Bakanı ve Maliye Bakanı gibi bakanlıklar var. Güçlü bir yapımız var ve Türk dilinin ve kültür diplomasisinin yurt dışındaki uygulamaları büyük ölçüde enstitümüze bırakılmış durumda ve bu da bizim üzerimizde gerçekten büyük bir yük oluşturmaktadır. Enstitü bu görevi ifa edebilmek için yapılmış durumdadır. Bizim YETEM diye bir daire başkanlığımız oldu. Arkadaşımız burada, Erol Barın Bey'i sizler tanıyorsunuzdur. Şu an otuz iki merkezimiz var dünyanın çeşitli coğrafyalarında, Balkanlar bölgesinde, Avrupa'da ve Orta Doğu'ya yayılmış olan otuz iki tane merkezimiz var. Ayrıca Türkoloji çalışmalarımız var. Kırk sekiz üniversite ile Türkoloji alanında protokol anlaşmalarımız var. Burada Türk Dili Edebiyatı bölümlerinin kurulması, YÖK ile bir anlaşma çerçevesinde buraya akademisyen gönderilmesi değiştirilmesi gibi görevleri de yerine getirmeye çalışıyoruz. Bunun yanında birde TYS dediğimiz bir sınav üzerine çalıştık ve bu sene uygulamaya geçtik. Türkçe Yeterlik Sınavıdır. TOEFL benzeri, Türk dilinin, mümkün mertebe, standart düzeyde akademik bir gelişmeyi izleyebilecek şekilde dizayn edilmiş bir sınavdır. Tabi ki hataları ortaya çıkacak ama bu sınavı geliştirmek için de çalışıyoruz.

Değerli katılımcılar! Gerçekten dil çok önemli bir kimlik bileşenidir. Ben Avrupa'daki Türk çocuklarının ciddi anlamda bir kimlik kriziyle karşı karşıya olduklarını düşünüyordum ama hocalarımızdan yaşayan insanlarımızdan dinleyince daha da emin oldum yani çocuk ailede dinlediği çoğu ilkokul mezunu olan, belki de diploması olmayan insandan öğrendiği anadiliyle, sokakta veya okulda öğrendiği bir dil arasında kimlik krizi yaşayacaktır. İnsanların en önemli şeyi, kimliklerini ifade edebilmesidir. Dil de bu kimliği ortaya koyan gerçekten önemli bir enstrümandır. Her

insan kendi öz sesini çıkartmalıdır yani siz kanundan ud sesi beklerseniz yanlış olur. Dolayısıyla çocuklarımızın kimliğinin korunması için bu tür çalışmalara ihtiyacımız var. Önümüzdeki günlerde biz de enstitü olarak böyle bir çalıştay düzenlemek istiyoruz henüz tarihi oluşmadı yani imkanlar ölçüsünde Avrupa'daki akademisyenlerimizden de yararlanacağız ki devletimiz bize beş-altı, yedi-sekiz, dokuz-on bir ve on beş yaşa kadar olan çocukların eğitimi için kitap yazılması gibi, materyal geliştirilmesi gibi bir görev vermiştir. Tabi bu laboratuvarlardan biz çok şey öğreneceğiz, bunları taşıyacağız. Bu eserlerimize bu materyallerimize yansıtmak istiyoruz. Ben, sözü değerli katılımcıların görüşlerini dinlemek için uzatmak istemiyorum. Bizi davet edenlere, katılanlara, değerli görüşlerini ifade edenlere teşekkürlerimle hepinize saygılar sunuyorum.

Rafet ÖZTÜRK

Benim adım Rafet Öztürk. Böyle bir toplantıyı, Yurt Dışındaki İki Dilli Türk Öğrencilerinin Anadili Eğitimi Çalıştayı'nı düzenlediğiniz için hem enstitümüze hem üniversitemize çok teşekkür ediyorum. Bu üniversiteye geçen yıl da gelmiştim. Bu toplantının çalıştay şeklinde düzenlenmesi olayı daha da farklılaştırıyor; zira bu çalıştayda herkes düşüncelerini, fikirlerini özgürce tartışabilecek ve eteklerindeki taşları dökecektir. Katılımcılar bilgi, beceri ve güçleri çerçevesinde ellerini herhalde taşın altına sokacaklardır. Sorunlar büyük ve çok çeşitli, taş oldukça ağırdır. Kısaca ben kendimi, geldiğim kurumu tanıtmak istiyorum ve tespit ettiğimiz sorunları birkaç cümleyle ifade etmek istiyorum. Bugün burada gün boyunca çalışacağız. Liseden sonra İstanbul'da Türk Dili ve Edebiyatı okudum. Bitirmeden Almanya'ya geçtim. Almanya'da Münster Üniversitesinde "Siyasal Gazetecilik ve İslami Bilimlerde" yüksek lisans yaptım. Doktora çalışmasına başladım ve çalışmam devam ediyor. Öğrencilik dönemimde halkımızın, genç-

lerimizin, göçmenlerimizin sıkıntılarını çok iyi gördüğümüz için hemen Alman dostlarımızla çeşitli ortak çalışmalar başlattık. O çalışmalar çerçevesinde broşürler ve kitapçıklar hazırladık.

O çalışmalar çerçevesinde anaokullarındaki sorunlarla ilgili bir broşür hazırladık. Hastanelerdeki gençlerle insanlarla, insanların yaşadığı kültürden kaynaklanan sorunlarla ilgili bir broşür hazırladık. 2013 yılında Diyanet İşleri Türk-İslam Birliği Köln'e davet etti. O tarihten itibaren Birliğin "Dinler ve Kültürler Arası İlişkiler" biriminde idareci olarak çalışıyorum. Birimde Alman Enstitüleriyle, okullarla, kurumlarla özellikle İslam din dersi bağlamında ciddi görüşmeler yaptık. Alman-İslam konferansına katkı sağladık. Diyanet İşleri Türk-İslam Birliği Almanya'da Türkiye'den gelen göçmenler tarafından kurulmuş en büyük dini sivil kitle kuruluşudur. 900'e yakın camisi var. On üç bölge teşkilatı var. Tabi ki biraz önce -özellikle Essen Üniversitesinden gelen hocamız- önemli konulara değindiler, bu konuları ve sorunları biz de her gün yaşıyoruz. Almanya'da faaliyet gösteren STK'ların birbirleriyle ihtilaf edecek birbirleriyle yarışacak, birbirleriyle mücadele edecek ne güçleri var ne hakları ne de böyle bir lüksleri var. Zira birlikte hareket etmek gibi hayati bir sorumluluk taşımaktadırlar. Bu bilinçle bütün STK'ların katılımıyla 2012'nin 31 Martında Dortmund Türk Eğitim Merkezinde "Türkçem Anadilim Geleceğim" başlıklı bir çalıştay gerçekleştirdik. O çalıştayda on iki çalışma grubu oluşturduk ve hayatın tüm alanlarını tarayarak sorunlar tespit edildi. Konusunda uzmanlarla, dil bilimcilerle, pedagoğlarla görüşmeler yaptık ve sonuçlarını yazılı (pdf datası olarak) hale getirdik.

Almanya'da konuşulan iki dilden birisi olan anadili Türkçe ise önemli bir sorundur. Almanya, Avrupa Birliği çerçevesinde bu ikidillilik anlaşmasına en son imza koyan ülkelerden birisidir. 1991' imzaya açılıyor ama Almanya 1999'da imzalıyor bunu. Do-

layısıyla Alman hükümetinin, federal hükümetin ve eyaletler hükümetlerinin yıllardan beri süren bir dil politikası var. Bu dil politikası, değişen hükümetlerle ki bunlar sosyal demokratlar olsun, Liberal Demokratlar veya Hristiyan Birlik partileri olsun değişmez. Almanya'nın süreklilik arz eden dil politikası var. Bu politika devletin dinamikleri üzerinde inşa edilmiş ve devletin ana unsuru ve koruyucuları olarak tespit edilmiştir. Dil politikası siyasi dalgalanmalardan, siyasi iklimlerdeki değişikliklerden kaynaklanan herhangi bir sıkıntıya maruz kalmadan devam ediyor.

Çalıştayımızda konuşmacılarımız ifade ettiler. Eğer biz de Almanya'dan elde ettiğimiz veriler çerçevesinde anadili Türkçe konusunda bir iskele kurmak ve bir iskelet oluşturmak gibi ulvi bir görevle karşı karşıya kalırsak bu alanda yapılacak çalışmalar - ümit ediyorum ki- bundan sonra siyasi arenada meydana gelen dalgalanmalardan etkilenmeyecek bir şekilde devlet politikası haline dönüşür. Bu çalışmalar gerçekten kuşatıcı olmak durumundadır. Bütün STK'ları kapsayacak şekilde olmalıdır. Dışlanmaya ve izolasyona dönük olmamalıdır. Bu sorunları Avrupa'da yaşayan bireyler ve kuruluşlar sürekli yaşıyorlar. Biz bu konulara çok dikkat edeceğiz diye düşünüyorum.

Almanya'da yaşayan çocuklarımızın sadece dil konusunda değil, din eğitimi konusunda da ciddi sorunları mevcuttur. Almanya'da yaklaşık iki bin beş yüz caminin iki bininde din eğitimi Türkçe olarak veriliyor. Almanya'daki dini kuruluşlar, din eğitimi Türkçe olarak vermemiş olsaydı şu an ki gördüğümüz bu resmin çok daha karartılmış tuvallere resmedilmiş şeklini görebilirdik. Dini kuruluşlar, anadili Türkçe konusuna gerçekten çok önem veriyorlar. Türkiye'de yaşanan, Türkiye'de kendisini ifade eden İslam anlayışını oradaki insanlarımıza, oradaki çocuk ve gençle-

rimize Türkçemizle elimizden geldiği kadarıyla iletmeye ve götürmeye çalışıyoruz.

Almanya’da yaşayan insanımızın kültürünü, dilini ve dinini muhafaza etmesi için gayret gösteriyoruz. STK’larımızın -biraz önce ifade ettik-kesinlikle birbirleriyle kavga etme lüksleri yok. Nerede Avrupa’da yaşayan insanımızın sorunlarını çözmeye yönelik herhangi bir konuda bir çalışma var ise, orada mutlaka herkes kendi siyasi düşüncesini, kendi sosyal eğilimini, kendi kültürel anlayışını bir kenara bırakarak hep birlikte hareket etmek gibi bir zorunlulukla karşı karşıya olmak durumundadır. Zira Almanya’daki dil politikası bir yetmiş yıllık veya bir yüz yıllık dil politikası değildir. Asırlardır devam eden dilin çok önemli olduğunun, dilin devletin toplumun önemli unsurları olduğunun altını kalınca çizen ulusal ve uluslararası arenada devam eden bir çalışma var. Bu zaten Goethe Enstitüleriyle bariz bir şekilde görülüyor. Sivil teşkilatlarla Dortmund’da gerçekleştirilen çalıştay, gerçekten bu bir ilktir. Merkezinde büyük teşkilatlar olmak üzere çerçeve şemsiye tamamen açıldı ve bütün STK’lar en sağından en soluna kadar o çalıştayı gerçekleştirdi. TAG’ın ilk Çalıştayının sonuçları pdf datası olarak mevcut olan çalışmaya www.anadilim.eu sayfasından ulaşılabilir.

Cemal YILDIZ

Özür dilerim, bahsetmiş olduğunuz kitap dün itibari ile yayınlanmış. Bana internetten Yılmaz Bey gönderdi.

Rafet ÖZTÜRK

Sağ olun hocam. Dokümantasyonun pdf dosyası bende de var. Henüz basılmadı. Ancak yakın bir sürede basılacak. Evet, “Yurt Dışındaki İki Dilli Türk Öğrencilerinin Anadili Eğitimi” çalıştayından bizim beklentimiz ne olacaktır? Bu çalışmada

STKlar olarak bizim beklentimiz öncelikle devletin önemli kurumları, bilim kurumları, üniversiteler konuya hep beraber el atıyorlar, konuyu gerçekten gündeme getiriyorlar ve bununla ilgili bir ajanda oluşturmak istiyorlar. Bu ajandaya bizim de STK olarak bir katkımız olursa kendimizi mutlu hissederiz. Zira çocuklara Türkçe verdiğimiz eğitimi üç yıl, beş yıl, on yıl sonra bizde verememek gibi sorunlarla karşı karşıya kalacağız. Bu bizim için de hayati bir sorundur. Tabii, medyanın da aynı sıkıntıları ve sorunları var. Türkçe medyanın sayısı gittikçe azalmakta ve gazeteler, dergiler okuyucu bulamamaktadır. Gazete çeşidi ve baskı adedi önemsenecek derecede düşmüş ve birçok gazete kapanmıştır. Basılı yayınlarda çeşitlilik giderek azalmaktadır. Bu sorunlar sadece yerel çalışmalarla halledilecek sorunlar olmaktan çıkmıştır. Etkinliklerimiz ve projelerimiz “küresel düşünüp yerel çalışmalar yapmak” şeklinde kurgulanmalıdır. Yurtdışında yaşayan insanımız oralarda artık göçmen değillerdir. Bu paradigmayı değiştirmek ve yeni açılımlar oluşturmak zorundayız. Türkiye’den göç eden insanımız yaşadıkları ülkelerin vatandaşları oluyorlar. Ancak oralarda kendi kültür evlerini korumak, kendi dillerini korumak ve kendi dinlerini korumak noktasında desteğe ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçların giderilmesi konusunda devletin de, üniversitelerin ve bilimin de çeşitli yükümlülükleri var. Oralarda faaliyet gösteren STK’ların da çeşitli yükümlülükleri var. Bu yükümlülükler konusunda birkaç adım atabileceğimiz ümidi besliyor ve bu çalışmanın inşallah hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum. Allah hepimize kolaylık versin.

Hüseyin YANMAZ

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ben de laboratuvarların içerisinde olarak damdan düşenlerden biriyim, onu sizlerle paylaşmak isterim. Uzun yıllar Türkçe öğretmenliği yaptım, sivil kuruluşlar içerisinde yöneticilik yaptım, üst düzey yöneticilik, halen

de Türkler için danışman kurulunda günlük yönetimde bulunuyorum. Tabi hocalarımız birtakım şeyleri söylediler, bunun üzerine ben tam bir akademisyen olarak eğilmesem bile kafa yordum. Tahmin ediyorum kafa yormak da bir çeşit akademisyenliktir. Bu yönümle kendimi değerlendirebilirim. Mesela, Avrupa bizim dilimize tamamen politik çerçeve içerisinden bakmıştır. Bugün hala öyle bakıyor. Tamam, Avrupa'nın genelinde Türklerin beklentisi yüksek olan bir toplum. Sonuç itibari ile ise zayıf yani geliri, verisi zayıf olan bir toplumuz. Tabii, bunu değerlendirdiğimizde bunun nedenini şimdi bulunduğum konum içerisinde zaman zaman bu araştırmaları yapıyorum. Ana sonuç itibariyle şöyle başarılı olarak da görüyoruz çünkü bizim anne ve babalarımızın eğitim düzeyi yüksek düzey değil. Ona rağmen çocuklarımız yüzde on iki düzeyinde üniversiteye gidiyorsa bu başarıdır. Özellikle son zamanlara doğru yapılan araştırmalarda gençlerimizin eğitim düzeyi eskiye oranla biraz daha iyiye doğru gitmiş, bu belli oranda bir başarı getirmiştir. Ama şöyle baktığımızda yabancı toplumlar içerisinde ben Hollanda'yı söyleyebilirim tabi, alınan eğitim bağlamında en geri olan biziz. Somalilere göre Faslılara göre... Tabi bunun nedeni, en önemli noktası, bizim velilerimizin yüksek düzeyde eğitim almamış olmasıdır. Çünkü o insanlar köyden tarladan göçerek; bahçeden, çiftlikten oraya gelmişler ama ben bunu yine üst düzeyde yeterli bulduğumu söyleyebilirim. Yani yeterli bulduğum anlamında, başarılı bulduğumu söyleyebilirim.

Bir de onlar pozitif bakarsak, eğer sivil kuruluş yöneticisi isem, benim toplumu yönlendirmede pozitif bakmamın çok ciddi bir rolü vardır. Onlara sadece negatif baktığınız vakit onları yönlendiremiyorsunuz. Elinizde bulunan verileri pozitif olarak yorumlayıp onu yönlendirmede ciddi olarak kullanmanız gerekiyor. Aksi takdirde verim alamıyorsunuz. Bir de tabi burada gördü-

güm kadarıyla üniversiteler üst düzeyde ciddi çalışmalar yapıyor doğru, ama bunun verimli olabilmesi için tabanla ciddi buluşması lazım. Eğer tabanla buluşmıyorsa o zaman üniversitelerimizde çalışma yapan hocalarımızın da arkadaşlarımızın da kendisini ciddi olarak gözden geçirmesi gerekir diye düşünüyorum. Yani bizim bu başarıyı yakalamak için bir yerde beraberce buluşmamız gerekiyor yoksa başarıyı yakalamamız mümkün değil. Yine mesela şunu değerlendirebilirim: Hollanda'da mahkemeye gidildi Türkçe dili için, benim aldığım verilere göre büyük ihtimalle biz bu mahkemeyi kazanacağız. Tabi Hollanda'da Türk Dilinin kaldırılmasının tek nedeni, orada yapılan çalışmalarda (tabi ben onların içerisinde geldim için) öğretmenlerle halk arasındaki ve tabanın kimlik olarak birbirinden ayrışmasından kaynaklanmakta. Yani aslında Türkçe dersine sahip çıkmamak değil, oradaki öğretmenlerine sahip çıkmalıdır. Tabi bu ayrı bir tartışma konusu, şimdi oraya bu öğretmenlerimiz eğer gönderilecekse ki burada yetkililer var, öncelikle oradaki toplumun dini duyarlılıklarına sahip çıkmalılar.

Şimdi biraz önce hocam söyledi doğru, Yunanistan'dan her yüz kişiye bir din adamı ve bir dil öğretmeni gönderilmiş. Ama biz Türk toplumunun batıya gönderilmesi ile ilgili olaylara sosyolojik açıdan baktığımız vakit, oraya gönderilen insanların buradan topluca sadece Batılı olması amacıyla orada bulunduklarını, yani Batı kültürünü alsın, toptan Batı kültürüyle yetişmiş bir devlete buradan ve oradan sahip olsun mantığına sahip olduklarını görüyoruz. Orada batılılar, kendi deyimiyle buraya biz işçi bekledik diyor, karşımızda insan varmış. Bir de olayı öyle değerlendirmekte fayda var. Şimdi Hollanda'da yine ben görebildiğim kadarıyla üç beş tane dil öğretiliyor anadilin dışında. Demek ki Türkçe uluslar arası bir dil düzeyine taşınabilirse bu dilleri de özellikle ortaokuldan sonra çocuklarımıza öğretebilmemiz ciddi derecede

mümkündür diyeyim. Ama burada sivil kuruluşlarla, üniversite-deki hocalarımızla, devletin görevlileriyle ben şu an ciddi derecede, bir kere politik olarak olaya şöyle bakıyorum; Türkiye'nin, hükümetimizin bizimle ilgilenmesini, yüzünü bize dönmesini; Yunus Emre Vakfının veya Dış Türkler Başkanlığının bizlere yönelik politikalar üretmesini ben pozitif olarak değerlendiriyorum. Bu açıdan da iş yapılacağı kanaatindeyim. Ben daha çok laboratuvar çalışmalarındaki olaylarla ilgili, kendi işlerimle ilgili sorunlarımız var, gelirken hocamızla da konuştuk inşallah o önerilerimi orada nasıl olursa daha iyi olur diye gündeme getireceğim. Benim söyleyeceklerim sivil kuruluşlar ve kendi adıma bunlardır.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Teşekkür ediyorum sayın başkanım. Ben bu önemli konuda üniversitenizin, bölümünüzün, hocalarınızın bu işi organize etmesinden dolayı teşekkür ediyorum. Diğer katılımcılara da hoş geldiniz diyorum. Toplantıya planda genel müdürümüz Yusuf Ziya Bey katılacaktı fakat yurt dışında olduğu için -son ana kadar da benim gelip gelmeyeceğim de belli değildi çünkü o katılmak istiyordu- yetişemedi. Başarılı bir çalıştay geçirilmesi temennilerini ve selamlarını iletayım ben buradan hepinize.

Şunları söylemek istiyorum: Çalıştay süresince belki oturum başlıklarında zikredildi ve bakanlığımız bununla ilgili neler yapıyor, devletimizin uygulamaları nelerdir, yaptığımız ulaşabildiğimiz şeyler nelerdir? Geriye dönük ve muhtemel yapılması gereken işleri kısaca zikredip zamanı da fazla almadan arayış da geciktirmeden yetiştirmeye çalışayım izninizle. Şimdi Milli Eğitim Bakanlığı yurtdışında öğretmen ve okutman görevlendirmeleri yapıyor, şu anda hâlihazırda 1600'den fazla öğretmenimiz yurtdışında görevli. Bunların hepsi yalnız Avrupa'da değil. Türkçe,

Türk Kültürü dersleriyle ilgili olanlar 800 civarında. Yüz kadar da okutmanımız var dünyanın çeşitli bölgelerinde, üniversitelerde veya belirli dil merkezlerinde. Ancak bu öğretmenlerimizin, mesela Almanya’da zikredebiliriz, büyük bir kısmı orada fakat bazı eyaletlerde bizim ülkemizden, Bakanlığımız öğretmenlerini almayıp mahallinden öğretmen temin ediyor. Mahallinden temin edilen öğretmen arkadaşlarımız var. Onun dışındaki bölgelerde biz kendi bakanlığımız olarak öğretmenleri seçiyoruz, görevlendiriyoruz. Öğretmenlerin seçilmesi sürecinde konuya 2010’daki Sayın Uzun’un bahsettiği çalıştay da girecek biraz. Seçilmesi sürecinde öğretmenlerimizde en az beş yıllık kıdemli, Avrupa ülkelerine gönderdiklerimizi zikrediyorum. İlgili ülkenin yabancı dilini bilmek gibi ve diğer memuriyette aranan farklı koşullar var, sicil kalktı ama memuriyette ceza almamış olmak gibi şartları var. Yazılı ve mülakat sınavı neticesinde ilk önce mesleki yeterlilik sınavına giren arkadaşlarımızdan temsil yeteneği mülakatı yapıyoruz ve belirttiğimiz ihtiyacımız olan kontenjan karşılığında olan arkadaşlarımız seçiliyor. Daha sonra bu seçilen arkadaşlarımızın bulundukları ülkelerde her ne kadar KPDS veya şimdi YDS oldu, dil belgeleri olsa da, çünkü bir ülkenin dilini bilmek ve o ülkede insanların rahat yaşayacağı anlamına gelmez, kültürünü de bilmek gerekir.

Doğal olarak bu çerçevede yurtdışında görevlendirilecekleri, görevlendirildikleri yerlerde görevlerine ilişkin uyum seminerlerine alıyoruz. Bu seminerlerden, buradan gelen hocalarımız da var şu an aramızda. Özellikle Türkçenin ikidilli ortamında öğretilmesiyle muhatap olunduğunda anadili olarak Türkçenin öğretilmesi, çünkü hâlihazırda üniversitelerimizden Türkçenin ikidilli olarak öğretilmesi hususunda veya anadili olarak “Türkçe nasıl öğretilir, bir okulda ikinci yabancı dil olarak, birinci yabancı dil olarak veya üçüncü yabancı dil olarak Türkçe nasıl öğretilir?”

hususunda bir bölüm henüz yok, böyle bir öğretmen yetişmiyor. Türkiye’de 2010 yılındaki çalışma, Leyla Hanım bahsetti, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi ve bununla ilgili olarak öğretmen yetiştirilmesi hususunda gelen davete katılan üniversitelerin farkındalık oluşturulması, bu konudaki boşluğun hissedildiğinin duyurulması ve bu konuda belki bilim insanlarımızın üniversitelerimizin bu alandaki boşluğu dolduracak alan çalışması yapmasıydı. Bununla ilgili somut bir şey söyleyecek olursak bizim bildiğimiz ama orada da yine zikredilen bir konu yurtdışındaki öğretmenlerimizin materyal eksikliği. Cd, çalışma kitapları ve benzeri şeyler. Biz zaten onu o dönemde yapıyorduk ama onun üzerine de gerçekleşmiş oldu. 2011 yılından sonra Talim Terbiye Kurulu başkanlığımızda yürütülen yine yurtdışından, çeşitli ülkelerden gelen öğretmenlerimizin katılımıyla müfredat içeriği hazırlanan uzaktaki yakınlarımız projesi kapsamında altında Türkçe ve Türk Kültürü ders kitapları şu anda yurtdışında dağıtıldı. Bizim öğretmenlerimiz, eksikleri olabilir, bu konu kapanmış bir konu değil ucu açık bir konudur, eleştiriler yansıtıldığı an değiştirilir. Çünkü yeni basımlarda değiştirilmek üzere hazırlanmış bir programdır, internet ortamında da Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının bu materyallerine ulaşılabilir. Çünkü materyal başlığı da var özellikle zikretmek istedim. O çalıştay kitapçığı ben bu alanda çalıştığım için yanımda getirdim, odamda da rafımda her zaman duruyor arada bir bakarım. Çünkü yurtdışında çalışan özellikle alan çalışması yapan arkadaşlarımızın, bilimsel çalışma, yüksek lisans ve doktora çalışmaları yapan arkadaşlarımızın izinleri, bizden eğer gidiyorsa, izinleri bizden alınır ve o çerçevede bizler onların konularıyla ilgili yaptıkları çalışmaların dönütlerini ister. “Acaba ne eksikliklerimiz var, nerede eksiklerimiz var, öğretmen kalifiyesini nasıl yükseltebiliriz, hangi çalışmaları neleri yapabiliriz?” her zaman bu bizim için sabit bir konu değildir.

Mesela her yıl ve hatta yıl içerisinde yaptığımız iki seminerin içeriği bir diğerinden farklıdır. Arada bir şey fark etmişsek bir sonraki sefer mutlaka o seminerin içeriği değiştirilir ve öğretmemizin donanımlı olarak gitmesini temin etmeye çalışırız. Burada da amaç bir şeyleri biraz üzüldüğümü söylemek. Mehmet Ali Bey aslında belki aynı şeyi mi kastetti bilmiyorum ama bu öğretmenlerimizin orada vatandaşları kontrol etmesinden vazgeçilmesi falan gibi bir cümle sarfettiler. Öyle bir amacı yok Bakanlığımızın. Belki öyle anlaşılıyor olabilir ama bizim öyle bir amacımız yok. Yasal hedefler, amaçlar, yanlış anlamayın lütfen, yani buradaki vatandaşlarımızın çocuklarının dillerini ve kültürlerini devam ettirmek. Zaten 1977'deki Avrupa Konseyinde Almanya'nın da imza attığı Avrupa Ülkelerinin imzaladığı bu protokolde hedef şuydu: Göçmen çocukların kendi ülkelerine döndüklerinde uyum sorunu yaşamamaları için o ülkede yani gittikleri ülkelerde ana dillerini devam ettirmeleri, eğitimlerini devam ettirmeleriydi. Almanya üzerinde bakacak olursak ilk gidildiğinde göçmenlerimiz dil öğrenmenin bilincinde değillerdi. Almanca bilenler var burada, işi bilen hocalarım burada. Fakat süreç uzadı bizim için de öyleydi aslında. Yani bu, misafir işçiydi, misafir işçilik... Baktık beş senede dönülmüyor, on sene oldu dönmüyor işçiler, sonra kavram değişti zorunlu işçi oldu. Yani geldiler ama gitmiyorlar, hala buradalar birazcık daha kaldı, hocam daha iyi bilir ama bu Avustralyalılar kavramı, yabancı kavramı kullanılmaya başlandı çünkü gitmiyorlar bunlar yabancı kaldı gibi.

Milli Eğitim de 2000'li yıllara geldiğimizde göçmen olarak kabul etmeye başladı, bu ülkelere artık göçmen kavramına geçti. Yani bir kimseye yabancı demek bile küreselleşen dünyada ötekileştirmek. Bu kelimenin kullanılmasını bile biz bir yazı yazdığımızda çok itina ederiz, kullanmamak için çabalarız. Nedir yabancı dünya? Küreselleşmiş pek çok şey paylaşıyor. Şimdi bu bağ-

lamda ele alınacak olursa ülkelerin tutumları önemli. Hocaların hepsine tamamen katılıyorum, söylediğiniz sorunlar bize de yansıtılıyor, yapılacak çok şey var. Ama bizim yapabildiklerimiz ve ülkelerin tutumları gibi alt başlıklar da var. Onları kısaca zikretmek istiyorum.

Bizim Türkçe, Türk Kültürü derslerimiz ilgili ülkelerde, ilgili ülkelerin eyaletleri, eğitim müdürlükleri veya okulları tarafından mümkün olduğunca öğleden sonra geç vakitlere bırakılıyor. Bu dersi etkisizleştirmiş olmak demektir. Sabahleyin pek çoğunda ders yapılmıyor özellikle Fransa mesela. Hollanda’da zaten bizim öğretmenimiz şu anda yok maalesef. Kabul etmiyor. Anlaşma girişimleri yapıldı ama görüşmeler yapılmasına rağmen hala kabul etmedi. Yani onların farklı politikaları var, haklısınız politikaların bu işten eli çekilmeli, ikidilli eğitim konusunda özellikle. Bu da öğretmenlerimizin ve öğrencilerimizin kendi dilinize yaklaşımınızı Kutlay Hocamın söylediği gibi çok farklı bir mecraya çekiyor. Yaklaşım değişiyor tamamen. Bir başka konu yine Mehmet Ali Bey’in bahsettiği gibi: Sayın hocamın Fransızca, İngilizce söz konusu olduğunda bizim kendi çocuklarımız hemen bunları ikinci dil olarak kabul ediyor, ikidilli eğitime çok rahat başvuruyorlar. Türkçeyi zikrettiğinizde bizim kendi çocuklarımız buna başvurmuyorlar. Çalışmalar bunu gösteriyordur herhalde değil mi Sayın Hocam? Bunu da zaten ilgili ülkeler bize karşı kullanıyor, zaten talep edilmiyor ki diyor. Ancak burada velilerimizin şöyle bir düşüncesi var: velilerimiz diyor ki; benim çocuğum zaten Türkçe biliyor üniversitemizin Türkçe Bölümü var değil mi Sayın Hocam? Edebiyat Bölümleri var değil mi

Sayın Hocalarım? Bu çocuklar Türkçe bilmiyor mu burada tekrar okuyorlar. Ama düşünebiliyor musunuz göçmen bir ailenin çocuğu orada Türkçe dersini anadilini unutmasını diye Türkçe dersine göndermekten imtina ediyor çünkü yine okulun ve öğret-

menlerin, çocuklar ve veliler üzerinde psikolojik baskısı var. İşte evde şunu konuşmayın, bunu böyle yapmayın, şöyle yapmayın gibi yaklaşımlar gösteriliyor. Velinin yaklaşımı dolayısıyla öğrenciye yansıyor. Öğrenci açısından özellikle de Türkçe dersleri seçmeli ders pozisyonunda olduğundan sınıf geçmeyi etkilemeyen bir ders, yani sınıf geçmeyi etkilemeyince maddi bir karşılığı çocuk açısından yok. Böyle olunca da önemsiz bir dersmiş gibi algılanıyor.

Bir diğer konu da yine dolaylı olarak bey efendiler bahsettiler derneklerimiz var gerçekten ben bilemiyorum yani bu dağınıklığı anlayamıyorum. Türkiye'deki Almanlarla ilgili muhatap kurumları aradığımızda herkes aklından geçirebilir kaç tanesini söyleyebilirsiniz? Üç tane en fazla söylersiniz, iki tane gelir. Almanya'daki Türklerle muhatap olacağınız eğitim veya farklı bir konu hiç önemli değil, kaç tane dernek söylersiniz. Sadece Berlin'de iki yüzden fazlaydı, bir şehirden bahsediyorum.

Hüseyin YANMAZ

Ama anlamanız için ben onu söylemiştim yani devlet oraya salarken organizeli bir şekilde salmamış. Saldım çayıra Mevlam kayıra.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Olabilir, tabi bu ilk uygulamalarda görülecek ama ben şunu da bizzat orda kendim yaşadığım için zikredebilirim, şöyle de bir sıkıntımız var; bizde herkes yönetici, sürekli yönetici... Ama yani bir yönetimde normal bir değişiklik olduğunda bir başka yönetim devralıyor, gençler veya farklı insanlar devralıyor; yönetimden ayrılan kişi bu defa yeni bir yönetim kuruyor. Doğru mudur hocam?

- Doğrudur

Yani dernek yöneticileri, bu bir gerçek vakadır. Böyle de bir sorununuz var, sorunun sadece Türkçe ikidillilik boyutu yok. Şimdi ortada bir yemek var; arkadaşlar biz bunun ön hazırlığını yapmamız lazım, çorbasını, salatasını her neyse... Ana menüyü getirmemiz lazım yemekten sonra ne yenecekse hazırlamamız lazım ki bütün hepsini donanımlı olarak koyduğumuzda bizim oradaki çocuklarımız sağlıklı bir şekilde eğitim alabilsin. Biz bunu gerçekleştirebilirsek ikidillilik de hallolur, nüfusumuz nüfuza da dönüşür. Bu kadar sayı nüfuza da dönüşür, etkililik artar. Hiç kimse-nin hiçbir şey yapmasına, herhangi yapılan bir işin veya işlemin arkasında başka bir şey aramasına da gerek kalmaz. Bu çalıştaydan somut öneriler, hocalarımın söylediği gibi çıkarsa, biz de bunları uygulanabilirliği çerçevesinde yapmaya çalışırız (Bakanlık olarak biz kısıtlıyız, çünkü her şeyi yapma kapasitemiz yok). Bu çalıştaylar biraz da o yüzden yapıyor ki biz bu sonuçlardan istifade edebilelim, kendimizce düzeltebileceğimiz bazı yönlerimiz varsa veya yapacağımız çalışmalar varsa bunları geliştirelim. Bunları gelecek planlarımızın arasına koyalım. Somut öneriler olursa zaten sorunları çok zikretmeye bile gerek yok. Hocalarım söyledi zaten, konu başlıklarını söyleyince onların derinliklerini, söylemeye çalıştıklarını ben çok net hissettim. Gerçekten aynen öyle aktardığınız gibi hepinizin bire bir, dernek başkanlarımızın ve temsilcilerimizin de söyledikleri gibi biz de kendimizce elimizden geldiği kadar yapabildiğimizce bununla ilgili yapılabilecekleri uygulamaya koymak için girişimlerde bulunacağız tabi ki. Ama somut öneriler çıkarsa yapabileceğimiz şeyler bu anlamda gerçekten biz de müteşekkir oluruz. Ben çok uzatmak istemiyorum, arayı da bölmeyeyim. Benim söyleyeceklerim bu kadar yine arada, diğer bölümlerde görüşürüz.

Havva YAMAN

Hepinize teşekkür ediyoruz. Süreyi de fazlaca aştığımızın farkındayım. Buradaki konuşmalardan anlaşılıyor ki ikidillilik mevzusu çok derin bir yara haline gelmiş. Genel sorun tespit edildi belki bu oturumda bundan sonraki tematik oturumlarda sorunlara ilişkin çözüm önerileri üzerinde duracağız. İki oturum paralel düzenlenecek 11:15'te planlanan oturumda ders araç gereçlerine ilişkin bulgu ve saptamalar, diğer oturumda ikidillilerin eğitimi, dil becerilerinin ölçme ve değerlendirilmesi ve bu konuda karşılaşılan boşluklar ele alınacak. Teşekkür ederek oturumu kapatıyoruz.

1. OTURUM

Ders Araç ve Gereçlerine İlişkin Durum ve Saptamalar

Kutlay YAĞMUR (Oturum Başkanı)

Bugün Batı Avrupa'daki hedef kitleye yönelik olarak hazırlanan Türkçe ders kitaplarının tartışılması konusunu konuşacağız. Ders kitaplarının zamanında gelmemesi, kitapların çocuklara hitap etmemesi gibi. Tabi başka boyutları da var. Hollanda örneğinde, örneğin Türkçe ders kitaplarında, yine Hollanda hükümetinin çalışmaları doğrultusunda Hollanda da geliştirilmiş anadili ders kitapları olduğu için bazen bu işin profesyonel alt yapı donanımı her zaman istenen düzeyde olmayabiliyor mesela.

Ben, bu oturumda aynı zamanda konuşmacıyım; ama sıralamayı şöyle yapalım istiyorum:

Ben en son konuşayım. Bekir Bey'le başlayalım konuşmaya ve sıradan gidelim. Beş kişiyiz, bir buçuk saat süremiz var. Dolayısıyla konuşmalarımızı on beşer dakika ile sınırlamaya çalışalım. Çünkü tartışmamız da olacak ve bunun için de zamana ihtiyacımız var. Bekir Bey, sizin yapacağınız konuşma "Uzaktaki Yakınlarımız Projesi" konusu. Buyrun lütfen.

Bekir İNCE

Ders araç gereçleri, anadili eğitiminde kullanılan önemli enstrümanlardan birisi. Ama aynı zamanda çokça da sorun yaşanan alanlardan birisini oluşturmakta. Ben müsaade ederseniz, hem zamanı ekonomik kullanmak adına hem de daha derli toplu bir bilgi vermek adına, müsaade ederseniz tek bir çalışmanın değil de; değişik zamanlarda yapmış olduğum konu ile ilgili farklı çalışmaların sonuçlarını burada paylaşmak istiyorum. Dolayısıyla

evren, örneklem yöntem bilgilerine fazlaca da girmeden ve sunumu boğmadan, yapmış olduğum bazı çalışmaların sonuçlarını sizlerle paylaşmak istiyorum.

Bu çalışmalar yeni çalışmalar. Büyük bir bölümü 2011 eğitim-öğretim yılı içinde yapılmış çalışmalardır. Dolayısıyla en son hazırlanan programla ve ders kitaplarıyla ilgilidir. Söz konusu çalışmaların bütün sonuçlarını da paylaşabileceğimi sanmıyorum; zira takdir edersiniz ki zamanı da ekonomik kullanmam gerekiyor. Bu nedenle daha çok çalışmaların ders araç gereçleri ile ilgili kısımlarını sizlerle paylaşmayı öngörmekteyim. Çalışmaların hepsinin yayımlanmış çalışmalar olduğunu da ayrıca belirtmek isterim. İlk çalışmam “örgüt kültürü” ile ilgilidir. Yurt dışındaki en kalabalık örgüte sahip kurum, Dış İşleri Bakanlığı’ndan sonra, Milli Eğitim Bakanlığı. Milli Eğitim Bakanlığı örgütünün özellikle ders araç gereçleri bağlamında neler düşündüğü önem arz etmektedir. Dolayısıyla ben bu konu üzerine bir çalışma yaptım. Kısaca bilgi vereyim: O günkü dönem itibarıyla Paris Eğitim Müşavirliğine bağlı olarak çalışan 67 öğretmenle yapılmış bir çalışma, bu öğretmenlerden geri dönüşte bulunan 47 öğretmenden alınan sonuçlar burada paylaşılacaktır. Öncelikle şunu yaptık: Paris’te ulaşılabilen öğretmenlerle birebir görüşmeler yapılarak sorunların tespitine çalışılmıştır. Bununla da yetinilmemiş ve Paris Zümre Öğretmenler Kurulu kararları taranarak sorunların tespiti yapılmıştır. Bu bağlamda “hangi sorunları yaşıyorsunuz?” sorusuna cevap aramaya çalıştık. Görüşmeleri ses kayıt cihazı ile kayıt altına aldık. Akabinde bir anket hazırladık. O anketi hazırlarken bütün bu saydığımız kaynaklardan da yararlandık. Örneğin zümre öğretmenler kurulu kararları önemli bir kaynaktır ve Paris Eğitim Müşavirliği bünyesinde de hepsi dosyalanmıştır, mevcuttur. Ayrıca bu tutanaklar belli aralıklarla Ankara’ya ve gerekli birimlere de gönderilmektedir. Orada kayıt altına alınan

sorunları da tarayarak bir anket hazırladık. 25 soruluk bir anket. Bütün soruları vermeyeceğim.

Örneğin, bu sorulardan birisi hemen başta programın niteliği ilgili sorudan sonra sorulan bir soru, genel olarak sistemle ilgili bir soru: “genel olarak sistem çocukların ihtiyacını karşılayacak nitelikte midir hedefe ulaşabilmek mümkün mü?”. Bu sorunun içinde program da var ders araç gereçleri de var. Çok boyutlu bir soru. Önemli olan sonuç: Öğretmenlerin %93,87 si “hayır bu sistem burada bizim bu çocuklara nitelikli bir eğitim vermemiz için yeterli değildir” demekte. Başka bir oturumda şüphesiz öğretmenlerin yeterlilikleri de tartışılacaktır. Burada önemli olan, benim tabirimle, kültür savaşı içerisinde cephede bulunan ve birebir, göğüs göğse mücadele eden öğretmenlerin görüşüdür. Zaman zaman dilim akademik dilin dışına çıkabilir. Bunun için özür diliyorum ama bu sıkıntıları orada yaşamış birisi olarak da bu sunumu yaparken zaman zaman akademik dilin dışına çıkabilirim diye düşünüyorum.

Şimdi bizi ilgilendiren kısma gelelim, bir sürü madde var. “Hedefe ulaşamamasının sebepleri sizce nelerdir?”, beş madde işaretleyin diyoruz: (toplam 20’nin üzerinde madde var.) “Ders saatlerinin yetersizliği”, “ailelerin bilinçsizliği”, “öğrencilerin derse bakışı”: Bunlar işaretlenenler arasında ilk sıraları teşkil ediyor. “Ders için uygulanan programın niteliğindeki yetersizlik” ve “ders notunun karneye geçmeyişi” en çok oy alan maddeler arasında. Bunlar hepsi bilinen şeyler. “Derslerin Fransız okulunda entegre olarak işlenemeyişi” bu durum nispeten Fransaya özgü bir sorun, özellikle Almanya’da böyle bir sorun yok diye biliyorum.

Katılımcı

Var var orda da var.

Bekir İNCE

Var mı orda da! Doğrudur. Ama Fransa'ya nispeten daha az sanırım; zira Fransa'da, hemen hemen, hiçbir okulda entegre ders yoktur. Konumuza dönersek: Ders araç gereçlerinin etkisi ise %30'luk bir orana sahip ve sorunlar arasında ilk beş sırada yer almaktadır.

Dedim ya akademik dilin dışına çıkabilirim; sanırım şimdi biraz öyle olacak. Bir anımı paylaşmak isterim: Evet biz yurt dışı görevine gitmeden önce bir eğitim aldık. Eğitim esnasında üniversitelerden gelen hocalara sorduk, dedik ki : -Hocam, biz hangi kitapları uygulayacağız, okutacağız. Gidiyoruz, Fransa'ya gidiyoruz. 2006 yılı hizmet içi eğitimde bize söylenen şu: Her türlü materyali yanınıza alın; bayrak da dahil yanınıza alın ve gidin. Biz 2006 yılında bayrağı da yanımıza aldık ve havaalanına gittik. Giderken Osman Hocam, Bakanlıkta şube müdürüdür, elimize bir yazı verdi; uçaktaki bagaj hakkımızın artırılmasına istinaden bir yazı. Materyalleri, her türlü araç gereci yanımızda götürüyoruz ya, o nedenle bu yazı ile ders araç gereçlerini çok rahat şekilde götürebileceğiz, havayolu şirketi bize yardımcı olacak mahiyetinde bir yazı... Biz havaalanında 180 Euro bagaj parası verdik. Helali hoş olsun. Bunu niçin anlatıyorum? Bu anım, politika yapıcısı konumundaki Bakanlığın ders araç gereçleri bağlamında ortaya koyduğu iradeyi, ciddiyeti, bakış açısını da aslında çok net şekilde ortaya koymaktadır. Nitekim ders araç gereçlerimiz ile ilgili sorun var; yapılan çalışma, sistem içinde ders araç gereçlerinin yarattığı olumsuzluğun %30 oranında olduğunu ortaya koymakta. Öğretmenlerin ilk beş sıra içine bu maddeyi taşıması da bunu göstermektedir.

Şimdi başka bir çalışmanın sonuçlarını sunacağım. Öğrenci beklentileriyle öğretmen tutumlarının karşılaştırması. Bu çalışma

hakkında teknik bir bilgi vereyim. 120 kilometre çapında bir sahada yapılmıştır. Paris merkez, La tour eiffel merkez 120 km çapında bir alanda ki Türkçe ve Türk Kültürü dersi öğrencileri ve öğretmenleri ile yapılmıştır. 120 denegimiz, öğrencimiz var. Bu öğrenciler 6 öğretmene aittir yani tek bir öğretmene ait öğrenciler değil. Sorulardan birisi, “dersin işlenişi sırasında öğretmeniniz Türkçe sözlük, deyimler sözlüğü ve atasözleri sözlüğü kullanıyor mu?”, “kullanmanız konusunda teşvik eder mi?” sorusudur. İki boyutlu bir soru bu, ikinci boyutunda da “kullanmasını ister misiniz?” şeklinde bir soru var. Öğrenciler birinci boyutunda “hayır kullanmaz ve teşvik etmez” derken ikinci boyutunda ise “evet kullanmasını ve teşvik etmesini çok isteriz” şeklinde beyanda bulunmuşlardır. Çift yönlü bir soru; “Öğretmeniniz yapıyor mu? “-Hayır yapmıyor”, “peki yapmasını ister misiniz?” “evet, isteriz”. Hemen bakmak lazım elde edilen sonuçların yorumuna; çünkü buradan hareketle bütün sorumluluğu öğretmenlere yük-lüyormuşuz gibi bir görüntü olmasın. Acaba nitelikli bir atasözle-ri, deyimler sözlüğüne, nitelikli bir Türkçe sözlüğe, ikidilliliğe uygun bir sözlüğe sahip miyiz? Bunun da irdelenmesi gerekir. Çünkü orda, ikidilli ortamda, öğretmenin sözlük kullanması de-mek; sözlüğü açtığı zaman öğrencinin sözlükten bir sözcüğe ba-kabilmesi, tanıyabilmesi, anlayabilmesi demek; halbuki anadilde eğitim alan öğrencilerden anadilini kullanan doğrudan L1’i (bi-reyin ilk kullandığı dile language 1 diyoruz) yani birinci dili Türkçe olan öğrencilerden mi bahsediyoruz yoksa ikidilli dedi-gimiz iki farklı dili aynı anda konuşan öğrencilerden mi bahsediyoruz; o da ayrı bir tartışma konusu. Önemli olan şey şu, öğret-menler sözlükleri ders kapsamında kullanmıyor, öğrenciler ise bu yönde bir isteğe hem de kuvvetli bir isteğe sahiptir.

Başka bir çalışmadan bahsedeceğim şimdi. Dikkat ederseniz fark-lı çalışmaların sonuçlarını örerak sunmaya çalışıyorum. Yani her

sunum aslında bir diğerinin alt yapısını, gerekçelerini veya sonuçlarını da vermektedir. “Öğrencilerimiz yılda kaç kitap okuyor?” Öğretmenlere bu konuyu ne şekilde gözlemlediklerini soruyoruz:

Yılda 5 kitaptan fazla diyen öğretmen sayısı “0”, yılda 4 kitap okur diyen öğretmen sayısı “1” , yılda 3 kitap okur diyen “3”, yılda 2 kitap diyen “10” öğretmen, yılda 1 kitap diyen “12” öğretmen, öğrenciler hiç okumuyor diyenler ise bütün öğretmenlerin %46’sını oluşturuyor. Ben başka bir çalışmanın sonuçlarıyla bu sonuçları desteklemek istiyorum müsaade ederseniz. Doktora tezimde, ki aynı zaman da Mehmet Ali Akıncı Hoca’m tezime dışarıdan danışmanlık desteği vermiştir, benzer bir soru ile öğrencilerin okuma alışkanlıklarını sorgulamıştım. 59 öğrenci ile. 58’i hayır okumuyoruz dedi. Yalnız 1 öğrenci okuduğunu söyledi. O öğrenciye de okuduğu kitabın adını sordum adını hatırlayamadı. Yani bu sonuç bu çalışmayı bir nebze de olsun destekliyor. Demek ki ders araç gereçleri dediğimizde; ders araç gereçleri sadece sözlükler değil, sadece ders kitapları değil. Ders kitapları ile ilgili verilere de birazdan geleceğim ama aynı zamanda okuma kitapları da ders kapsamında olması gerekli araç gereçler mahiyetinde. Bu çocukların ikidillilere göre hazırlanmış okuma kitapları ile karşılaşması, bu kitaplarla tanışması gerekiyor.

Şimdi hemen gelelim yakın zamanda uygulamaya konulan kitaplara, “Türkçe ve Türk Kültürü” ders kitaplarına. Evet, çok memnunuz bu kitapların gelmiş olmasından. Şunu söyleyebilirim; bir çok kez, en az birkaç kez, çok değişik vesilelerle, ki bir tanesi de bu ders kitapları vesilesi ile, dersten, sınıftan ağlayarak çıktığımı hatırlıyorum. Bunu mecazi anlamda söylemiyorum ve bunun için de utanmıyorum. Çünkü çocuklar, Türkiye’den kitaplar gelecek mi, gelecek mi, gelecek mi diye 2006 yılında sormaya başladılar; biz ise “şimdi geliyor”, “şimdi geliyor” dedik ve 2009

yılında, göreve başladıktan 3 yıl sonra geldi. Oysa biz göreve gideceğimiz zaman, yurt dışı görev seminerinde “siz gidin; kitaplar arkanızdan tırlara konuluyor ve gönderiliyor” denildi. Muhakkak büyük bir çalışma, uzun bir çalışma, bu kitaplar ilk geldiğinde çocuklar kitaplarını çantalarına koymadılar biliyor musunuz? Göğüslerinde taşıdılar. Bunu hiç unutmuyorum. Böyle hassas bir durumdan söz ediyoruz.

Bu nedenle, bu kitapların irdelenmesi gerekiyordu. Bu kitapları teslim aldık fakat bir takım sorunlar yaşadık kitaplarla ilgili. Bunlardan ilki, kitapların içindeki metinlerin türleri ve metinlerin konu seçimi ile ilgilidir. Bu kitaplarla ilgili Milli Eğitim Bakanlığı'ndan Sayın Mustafa Hocam bilgi verdi ilk oturumda, ben de biraz bilgi vereyim: kitapların hazırlanmasında Fransa'dan Belçika'dan, Almanya'dan değişik ülkelerden geri dönen öğretmenler görevlendirilmiştir, yani tabiri caizse Nasrettin Hoca'nın fıkrası gibi ağaçtan düşenin halinden ağaçtan düşer anlar misaliyle bu öğretmenlere yer verilmiş ve bu öğretmenler tarafından kitaplar hazırlanmıştır. Doğrudur, doğruluk tarafı olan bir uygulamadır; ama içlerinde bir kişi hariç akademisyen yoktur. O kişi ise, kitabın dil ve kültür kısmında değil; din bilgisi kısmının hazırlanmasında yer almıştır.

Diğer bir çalışmamızda okutulan bütün Türkçe ve Türk kültürü ders kitapları temele alınmış ve kitaplarda yer alan metinler konu ve tür dağılımı bağlamında incelenmiştir. Baktığımız zaman 4.5. sınıf kitaplarında 62 metin var. 6.7.sınıf kitaplarında 28 metin, 8.10.sınıf kitaplarında 44 metin var. Dengeli bir dağılımdan söz edebilir miyiz? Ben dengeli bir dağılım gözetilmediği kanısındayım. Metinlerin tür bazında dağılımına bakıyoruz, 4.5.6.7.8.10.sınıf olarak: En çok metin türü bilgilendirici metin. Neden? Çünkü hızlı bir şekilde kültürel bilinç oluşturulmak isteniyor, kültür aktarımı amaçlanıyor. Kültürel bir kopma söz konu-

su olduğundan olsa gerek, muhtemelen bu nedenle. Nitekim hem benim çalışmalarında hem diğer hocalarımın çalışmalarında yurt dışında yaşayan ikidilli yetişen yeni nesilde kültürel anlamda hızlı bir kayma olduğu gözlenmektedir. İkinci nesil için arada kalma diyebiliriz ama üçüncü hatta bazı bölgelerdeki dördüncü nesil için iki kültürün arasında kalma sona ermiştir. Artık öz kültürümüzden hızlı bir uzaklaşma yaşanmakta diyebiliriz. Esasen ilk jenerasyonda böyle bir durum yani kayma yok; ikinci jenerasyonla birlikte kayma başlıyor üçüncü jenerasyonla artık kayma da değil de hızlı bir kayıp söz konusu demek daha doğru olur. Neden? Çünkü, evdeki dil kullanımlarının dışardaki dil kullanımından farklı olması.

Dolayısıyla kitaplarda da bilgilendirici metinler en ağırlıkta olan metinler, daha sonra sırasıyla şiir geliyor, hikaye, anı ve mektup geliyor. Fabl, sadece 4.5. sınıf kitabında var, atasözü, mani, bilmece sadece 4.5. sınıfta çalışma olarak var; akabinde türler sayısal olarak, gezi, deneme, tiyatro, destan, röportaj şeklinde sıralanıyor. Şimdi bu tabloya bakınca nasıl bir yorum yapacağız? Aslında biz biliyoruz ki ders kitabında en az yer alması gereken metin türlerinden birisi bilgilendirici metinlerdir. Çünkü bilgilendirici metinler çocukların ruh dünyasına hitap etmiyor. Başka bir deyişle bu metinlerin seçiminde, genellikle, çocuğa görelilik ilkesinin göz ardı ediliyor olması, çocuk açısından uygun metin türü olmaması sonucunu doğurmaktadır. Çocuklar için masallar, savaş hikayeleri, destanlar, maceralar; kız çocukları için ise onlara uygun belki daha farklı metinler seçilmesi gerekiyor. Son yıllarda özellikle tercih edilen fantastik çocuk edebiyatı unutulmamalı. Fakat bunun maalesef bu tabloya yansımadığını görüyoruz. Öte yandan bilgilendirici metinlerin en çok 4.5. sınıf ders kitabında yer alması da anlamlıdır. Zira yaş itibarıyla bilgilendirici metinler en az bu yaş seviyesinde yer alması gereken metinlerdir. Masal

türü, 4.5. sınıfta işlenecek metin türleri arasında gösteriliyor, programda yer alıyor ama kitapta buna ilişkin bir metne biz rastlayamadık. Belki gözden kaçan bir metin olsun var mıdır? Sanmıyorum ama... Doğrudan masal olarak, masalı tanıtan bir yazı değil de masalın kendisi yok. 6.7. sınıfta ise fabl türüne hiç yer verilmemiş halbuki biz biliyoruz ki özellikle fabller, metin türü olarak önemli. Neden önemli? Çünkü ikidilli çocuklarla çalışıyorsunuz her iki dilde de her iki kültürde de var olan metinler üzerinden gitmek daha uygun. Yani mesela diyelim ki La Fontaine'in masallarını eğer Fransız ülkesinde veriyorsanız orda Fransız ders kitabında da La Fontaine masalı var. Çocuk Türkçe ders kitabında da La Fontaine masalını görürse motivasyonu artacaktır. Bildiğiniz gibi zaten bu çocukların bu derse ilişkin motivasyonları zaten oldukça düşüktür. Örneğin ders notunun karneye geçmemesi motivasyonu azaltan bir sebep, hiç değilse çocuk diyecektir ki Fransız okulundaki ders kitabımda da La Fontaine var, gördüm diyecektir, karşılaştırma yapma imkanı bulacaktır. Bu, ikidilliliğe de uygun bir yaklaşım olacaktır. Dolayısıyla fabl gibi , tiyatro gibi türlerin belki daha çok yer bulması daha uygun olacaktır. Günlük türü özellikle yazma becerisi bağlamında önem verilmesi gereken bir tür ama görüyoruz ki bu türe de hemen hemen hiç yer verilmemiştir. Bu tespitler üzerinden baktığımızda: Sadettin Keklik Hocamızın, Haluk Yavuzer Hocamızın, Hülya Pilancı Hocamızın Türkçe ders kitaplarında çocukların görmeyi istedikleri konularla ve türlerle ilgili yaptıkları bilimsel çalışmalar ya da tespitler var. Benim de yüksek lisans tezimde Fransız öğrencilerle ve Türk öğrencilerle yapmış olduğum bir çalışma var. Orda da gördük ki çocuklar için ağırlıklı olarak, içinde macera barındıran eserleri tercih etmektedir. Bugün de öyle değil midir?; bugün çocuklar, televizyonu açtıkları zaman içinde macera/fantastik barındıran filmleri daha çok ter-

cih etmiyorlar mı ağırlıklı olarak? Benim aklıma ilk gelen “Dede Korkut” hikâyeleri oldu. Neden olmasın Dede Korkut hikâyeleri? İçinde hem macera, hem fantastik unsurlar, korku unsurları var, vesaire vesaire . Hem de kültürümüzü yansıtıyor. “Neden yok Dede Korkut Hikâyeleri” diye düşünmeden edemedim. Maalesef mevcut kitaplardaki metin türleri ve konuları bilimsel tespitlerle uyuşmamaktadır.

Türlerin niteliksel ve niceliksel dağılımında yaşanan sıkıntının bir sebebi de programda tür bağlamında belirgin bir çerçeve çizilmemiş olması; yani hangi seviyede hangi türün okutulacağı konusunda net bir çerçeve çizilmemiş olmasıdır. Ya da var olan çerçevenin, işte masalda olduğu gibi galiba 4.5. sınıftaydı, programda var ama ders kitabında yer almamış olmasıdır.

Kısa bir özet yaparsak şimdiye dek anlattıklarımızı: “Ne yaptık? Önce *öğretmenlere* sorduk, sonra *öğrencilere* sorduk; sonra elde ettiğimiz sonuçlardan hareketle metin seçimi bağlamında *kitaplara* baktık.

Evet, şimdi diğer bir çalışmamız. Müsaade ederseniz ben bir sancımdan bahsedeyim: Kitabı alıyoruz sınıfa giriyoruz ama kitabı okutmak mümkün değil. Oku dediğin zaman diğerleri hemen kaynatmaya başlıyor. Neden kaynatmaya başlıyor? Çünkü kitaptaki metinler anlaşılmıyor. Ama bunun bilimsel olarak ortaya konması gerekiyordu. Ve bunun üzerine eğildik. Alana baktığımız zaman CLOSE ve FOG testleri ile kaşılaştık. CLOSE testinden kısaca bahsedeyim hemen, bu test metin öğrenci tarafından anlaşılıyor mu anlaşılmıyor mu sorusuna cevap arayan bir test. Metnin içinden 270 sözcüklük bir kesit alıyorsunuz, tekniğine uygun olarak bırakılan boşlukları öğrencinin doldurmasını istiyorsunuz. Eğer öğrenci cümleyi anlamışsa bağlamdan hareketle boşlukları doğru şekilde dolduruyor. 4.5. sınıf ders kitabından 4 metin seç-

tik. Alanda yüksek lisans tezleri vesaire genelde kitap içinden seçilen 2 metinle testi yaparken; biz 4 metinle bu çalışmayı yaptık. Sonra öğrencilerin bu boşlukların % kaçını doldurabildiklerine baktık. Ve tablodaki sonuçlarla karşılaştık.

Metinler 16-17 Boşluk	Cloze Testi SonucuYüzde %		6 boşluktan fazlasını dolduran öğrenci sayısı	
	4. Sınıf	5. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf
Ben Bir Küçük Kilimi	5.14	11.76	0	0
Türkiye'm	14.75	17.36	0	0
Ankara Paris Buluşması	6.25	10.38	0	0
Bir Sıcak Çorbada Anadolu	5.00	9.12	0	0

Tablo 1: Cloze testi sonuçları

Tabi bu tablonun anlamlı olabilmesi için yorumlanması gerekir sanırım. Olması gereken, öğrenci eğer bu boşlukların %60'ını dolduruyor ise sıkıntı yok, kitap okutulabilir demektir. Eğer %40-60 arasında dolduruyor ise sıkıntı var ama bir rehber eşliğinde, mesela bir öğretmen rehberliğinde bu kitaplar okutulabilir demektir. Eğer %40'ın altında ise o zaman bu metinler anlaşılmıyor demektir. Dikkat ederseniz bizim rakamlarımız %40'a hiç yaklaşıyor. Evet, yıllara göre baktığımızda bir gelişim çizgisi var; ama biz tabiri caizse çocukları kendi haline bırakmışız çocuklar kendi başlarına onları çözebiliyor. Evdeki konuşulan Türkçe, televizyondaki Türkçe sayesinde, ki evde Türkçe Televizyon izleyip izlemedikleri ayrı bir tartışma konusudur; toplumdilbilim çocukların sokakta, parkta, bahçede hep ikinci dil ile iletişim eğiliminde olduğunu söyler değişik sebeplerle, çocuklar bu gelişim çizgisini takip etmektedir.

Tabi hal böyle olunca yani çocuklar bu metinleri anlamıyorsa “sıkıntı nerede?” diye düşünmeye başladık ve metinlerin seviyele-

rine yönelik bir çalışma yapmak için FOG testini uygulamaya karar verdik. FOG testi ise şu, yine bir biyopsi yapıyoruz metnin içinden 100 sözcüklük bir kesit alıyoruz ve bu kesiti hece sayısı, cümle sayısı, cümleyi oluşturan sözcük sayısı bağlamında inceliyoruz. Böylelikle metnin hangi yaş değerinde olduğunu gösterebiliyoruz. Yine 2-3 metinle yapılacak testi kitaptan alınmış 10 metinle yaptık. Kitabın yaş seviyesi 11.14 olarak çıktı. Peki bu çocukların dil seviyesi 11 yaşa uygun mudur? Evet biz biliyoruz ki özellikle lise çağı ile birlikte bu çocukların dil seviyelerinde bir zıplama oluyor ama ilkökul, ortaokul seviyesinde bu çocuklar tek dilli akranlarının bir hatta iki yıl gerisinden gelmektedir.

Ders Kitapları	Arasözü sayısı (f)	Toplam atasözleri içindeki yüzdesi %	Çalışma kitabındaki atasözü sayısı	Toplam atasözleri içindeki yüzdesi %	Toplam	Yüzdesi
----------------	--------------------	--------------------------------------	------------------------------------	--------------------------------------	--------	---------

İlkokul

1-3. Sınıflar	1	1.44	-	0	1	1.44
---------------	---	------	---	---	---	------

4-5. Sınıflar	2	2.89	2	2.89	4	5.79
---------------	---	------	---	------	---	------

Ortaokul ve lise

6-7. sınıflar	5	7.24	35	50.72	40	57.97
---------------	---	------	----	-------	----	-------

8-10. sınıflar	14	20.28	10	14.49	24	34.78
----------------	----	-------	----	-------	----	-------

Toplam	22	31.88	47	68.12	69	100
--------	----	-------	----	-------	----	-----

Tablo 2: Türkçe ve Türk Kültürü ders kitaplarındaki atasözlerinin nicel dağılımı

Bu bilinen bir tespittir. Başka bir deyişle bu seviye kitabında karşılaşmamız gereken asıl yaş aralığı 10 hatta 9 olması gerekirken; 11 gibi bir iki basamak yüksek bir değerle karşı karşıya kalınmaktadır. Bu da bize bu metinlerin çocukların yaş seviyesine uygun

olmadığını göstermektedir. 4. sınıflar için ise seviye hemen hemen 3 yaş yüksektir, 5. sınıflar için de yine aynı şekilde. Peki bu durumun kültürel yansımaları da var mı? Evet var: Kitaptaki kültürel durumu ortaya koymak için.

Şimdi de diğer bir çalışmadan bahsedeceğim. En önemli şey bilinç oluşturma diyoruz, çocuklara kültürü aktarmak diyoruz. O zaman bu bağlamda atasözleri ve deyimler yeteri kadar yer buluyor mu? Çünkü atasözleri ve deyimler bizim kültürümüzün öz hazineleridir. Öyle değil mi? Onları aktarmamız gerekiyor. Bütün sınıflara ait ders kitapları ile ilgili sonuçlardır bunlar da. Bu sonuçlara baktığımız zaman şu tablo ile karşılaşırız:

Şimdi bu tabloyu yorumladığımızda çocuk 7-9 yaş arasında ciddi anlamda bir atasözü ya da deyimle karşılaşmıyor. Gözden kaçmış olanlar varsa bile bu sayıları çok çok yukarılara taşması mümkün değil. Dahası 6.7. sınıfa gelindiğinde, sebebini bilmediğimiz bir şekilde, niceliksel bir zıplama ile karşılaşırız. Neden böyle bilmiyoruz. 8.10. sınıfta ise birden bir azalma var. Başka bir deyişle dengesiz bir dağılım söz konusu. Diğer çalışmalarda, örneğin Keklik'in çalışmasında, Türkçe anadili ders kitaplarında ilköğretim seviyesinde, yani ilköğretim, ortaokul seviyesinde, 120 civarında tespit ettikleri atasözlerini az buluyor hocalarımız. Oysa burada 10. Sınıfın sonuna kadar öğrenci 69 atasözü ile karşılaşır. Ve işin ilginç tarafı, buraya yansıtmadım onu, bu atasözlerinin %15-16'sı ekonomi ile alakalı. Eğitim öğretimin önemi, bilimle alakalı atasözü hemen hiç yok. Zaten Avrupa'daki Türk toplumu bilimden ve eğitimden uzak; daha çok paraya odaklanmışken neden böyle bir seçim yapıldığını anlamak güç. Parayı ön plana çıkartan ekonomiyi ön plana çıkartan atasözlerini seçmemiz ne kadar doğru? Hem de % 15'ler civarında. Son olarak da en önemli şey bu atasözlerinin yerleşmesi için sadece nicelik olarak değil, nitelik olarak da, yani yöntem olarak da doğru bir şekilde yapılandırıl-

mış olması. Bu da atasözlerinin temaya bağlı olarak, temayla ilintili atasözünün kullanılmasını gerektiriyor. Yoksa metnin içinde temadan bağımsız atasözlerini kullanırsanız çocuğun atasözünün anlamını anlaması mümkün değil. Tablo bize bu bağlamda nasıl bir yol izlendiğini göstermektedir.

Ders ve Çalışma Kitapları Seviyeleri	Tema ile ilgili atasözü	Temadan bağımsız atasözü
İlkokul		
1-3. Sınıf	1	1
4-5. sınıf	2	2
Ortaokul ve lise		
6-7. sınıf	3	37
8-10. sınıf	11	13
Toplam	17	52

Tablo 3: Tema ile ilişkili ve temadan bağımsız atasözleri

Tablo bize doğrudan yöntemi temele alan bir sözcük öğretiminin kullanıldığını göstermektedir. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Kutlay YAĞMUR

Sunumunuzda çok çarpıcı noktalar var; en azından ilk defa Milli Eğitim Bakanlığı'nın geliştirdiği araçların deneysel olarak anlaşılabilirliği üzerine somut bir sunum yaptınız. Onun için değerlendirmemizde bunları göz önünde bulunduracağız; ona bir çözüm bulacağız.

Mustafa ALTUN

Ben Sakarya Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümündeyim ama aynı zamanda 2011 Aralık ayından bu yana kısa adı Sakarya TÖMER olan uygulama ve araştırma merkezinin kurucu müdü-

rüyüm. Avrupa'daki Türkler ile diğer kıtalardaki Türklerin ikidilli ortamlarda Türkçe kullanımları konusunda faaliyetler yürütmek üzere de kurulmuş bir birim. Birimin amaçlarından bir tanesi de yurtdışında yaşayan Türk çocuklarına kısa süreli Türkçe kursları düzenlemek. Yurtdışında Türkçe öğretimi yapan veya bünyesinde ilgili bölümler bulunan Üniversitelerle diğer akademik kuruluşlarla işbirliği yapmak şeklinde. Yönetmeliği hazırlarken zaten bunu özellikle tartışmıştık, bir komisyon kurmuştuk. Ama şu andaki faaliyetimiz tabii ona yönelik değil çünkü yaklaşık 108 tane öğrencimiz var bunların hepsi de yabancı uyruklu öğrenciler yani Türkçesi az yeterli veya hiç Türkçesi olmayan öğrenciler. Bir vesile ile Köln'den Mustafa Beyle tanışmıştık. İki katlı bir bina aldığını ve iki daire satarak Türkçe öğretimi yaptığını aktarmıştı. Fakat Almanya'daki yetkililer, tamam siz Türkçe öğretiyorsunuz ama bunu akredite etmek için Türkiye'den bir üniversiteyle anlaşın, demişler. Biz uzaktan eğitimle böyle bir anlaşma yapalım, diye düşündük fakat bir takım engeller çıktı dolayısıyla onlar İstanbul Üniversitesiyle anlaştılar. Bu tarz girişimlerimiz var, bizim yurtdışına yönelik olarak. Tabii daha önce açılışa konuşuldu, Türkiye'de bürokrasi, üniversiteler, üniversitelerin bürokratik yapısı bir takım bürokratik engeller veya vizyonsuzluk ne sayarsak sayalım yani iyi niyetli çıkan bir takım düşünceler var ama bunlar bazen kişisel gayretlerle yürüyor fakat o kişilerden çıktığı zaman o iş yarım kalıyor. Sonra bir başkası devreye giriyor. Buna dair doğru kavram sürdürülebilirlik. Bu konuda Türkiye sürdürülebilirlik noktasında biraz sıkıntılı. Yani kurumsal yapıyı sağlam tutmak kişiye değil de kuruma odaklı bir anlayışı benimseme noktasında, mesela özel sektör bunu aştı. Koç Holding diyoruz ama başında Koç ailesinden hiç biri yok ama tıkr tıkr da işliyor işler. Bu konular siyasi etkiden uzak olmalı. Leyla Hoca'nın ifade ettiği gibi bunun Türkiye'de özellikle aşı-

ması gerekiyor yani kişiye özel siyasi bir takım eğilimler bunları devreden çıkarıp daha akademik daha nesnel bir şekilde hareket etmek gerekir. Belki bunu aşabilirsek aslında herkes iyi niyetli herkes sorunun farkında fakat işte yola çıkarken ata sen mi bineceksin ben mi bineceğim sırayla binilse problem yok ama hep ben bineyim dendiği zaman iş çığırından çıkıyor. Bu sefer menzile ulaşamıyorsunuz, bu kavgalardan dolayı. Aslında amacımız nedir, her iki kişinin de o menzile ulaşması fakat kavgalar dolayısıyla ne menzil kalıyor ne bir şey kalıyor. Ata kimin bineceği tartışmasına geliyor ve iş çığırından çıkıyor. Ben kendi adıma yıllardır anadili eğitimi, gramer, lengüistik gibi konulara odaklandım ve aynı zamanda bunu internet üzerinden paylaşmaya çalışıyorum. Dolayısıyla bununla ilgili de paylaşımlarım olacak.

Genelde tabii yabancılara Türkçe öğretimi konusunda odaklanmamız söz konusu ama ikidillilerle ilgili de acaba ne tür çalışmalar var Türkiye’de diye bir tarama yaptığımızda mesela set olarak sadece benim görebildiğim, tabii Avrupa’daki setleri görme şansım olmadı, Dilset Yayınları’nın ‘Anadilim Türkçe’ diye bir seti var hatta burada ‘Anadilim Türkçe’ 4, 5, 6 diye genel açıklama arkasında belirtmiş. Yurtdışında yaşayan Türk öğrenciler için unutulmuş değerler arasında telaffuz ‘Anadilimiz Türkçenin’ etkili metotlarla sağlıklı bir şekilde öğretilmesi diye devam ediyor. Ama mesela Ankara TÖMER’in, Gazi TÖMER’in veya İstanbul Dil Merkezi’nin bu tarzda bir çalışması yok. Aslında bizim belki eksiğimiz, biraz da bu uygulama araştırma merkezlerinin eksiği sadece yabancılara Türkçeye odaklanmamız ve ikidillilerle ilgili materyal geliştirme noktasında belki bilmiyorum yani bunu biraz ekonomik olarak da düşünüyorlar, Rektörler diyorlar ki tamam yapalım ama bunun üniversiteye getirisi ne olacak? Bakış biraz böyle, dolayısıyla burada belki yetkililerle ikna edici toplantılar yapmak gerekiyor. Yabancılara Türkçede değişik rakamlar

dolaşıyor çünkü, ben piyasa araştırması yapmıştım yani saati 5 liradan 10 liraya özelde hatta 30 dolara 50 dolara kadar rakamlar var. Bunun aslında ikidillilere yönelik materyal geliştirilmesi noktasında özellikle bu birimlerin teşvik edilmesi gerekiyor. Bunun yolu üniversitelerden geçiyor bir bakıma. Çünkü bilginin üretildiği veya tüketildiği veya tartışıldığı merkezler buralar başka alanlarda da sivil toplum kuruluşları da bunu yapıyor ama biz nesnel bir bilgiden bahsediyorsak bunun en azından akademik kurumlarda tartışılması ve neticede ortaya çıkan metinlerin ürüne dönüştürülmesi gerekiyor bu noktada yani Türkiye’de YÖK’e ve üniversitelere çok görev düşüyor. Burada yine ben bu alanda kimler ne çalışmış yabancılara Türkçe veya ikinci dil olarak Türkçe kimler ne öğretiyor diye ben kitapları burada mümkün olduğu kadar ilgili olanlara bağlantı verdim, onun dışında da yabancı dil öğretimi kuramsal kitaplar diye burada dikkatimi çeken Abdurrahman GÜZEL hocanın bir kitabı var, ikidillilik Almanya örneği diye, Muammer NUR Hoca’mızın *Fransa’da Türkçe Öğretimi* diye bir kitabı var. Bir de Cemal YILDIZ Hoca’mızın “Yurt dışında Yaşayan Türk Çocuklarının Türkçe Öğretimi ve Almanya Örneği” diye bir kitabına denk geldim bir de tabi makaleler var bu konuda. Bu arada “TELC” diye bir kurum var, bunu biliyorsunuz bizi çağırmışlardı, davet ettiler İstanbul’a. Onların da bu noktada materyal geliştirmekten ziyade iletişimsel yaklaşım temelinde Türkçeyi öğreten kurumlar varsa biz onlara sınav yapalım anlaşılm bu modelde Türkçe öğretin zaten Almanya’da da bunu yapıyoruz diyorlar çünkü Almanya’dan Türkiye’ye gitmek isteyen aile birleşmeleri var o konuda Almanca sınavı veya Türkiye’de Türkçe sınavı gibi bir takım yaklaşımları söz konusu ama bunu doğrusu biz Türkiye’deki TÖMER’ler pek de sıcak bulmuyoruz. Türkiye’yi değerlendirecek olanın Türkiye’deki bir kurum olması üzerinde düşünüyoruz. Burada makaleler var bunları da

taradığımda genelde burada da bulunan hocalarımızın bu konuya ağırlıklı olarak ilgi duyduğunu gördüm zaten Kutlay Hocam da bahsetti, Leyla Hocam da Almanya’da bu konuda çok fazla akademik anlamda çalışma yapan, doğru mudur hocam?

Essen’e de gittik, biz. Aslında orada bazı gözlemlerim var, onları da paylaşmak isterdim ama süreyi de uzatmak istemiyorum. Mesela şöyle bir iki örnek hatırlıyorum. İki aylığına Amerika’ya gitmiştim. Orada Peterson mahallesi var, New Jersey’de. Türklerin yoğun olduğu bir yer. Bir akşam beni futbol maçına götürdüler. Orada bir Türk baba var ve iki erkek çocuğu var. Çocuklar babalarıyla Türkçe konuşuyorlardı ; ama kendi aralarında İngilizce konuşuyorlardı. Bu benim çok dikkatimi çekmişti. Bir başka örnek: Bir mağazada yakasında Türkçe bir isim yazan gence rastlamıştım, yine Amerika’da. Kendisine sordum “siz Türkçe biliyor musunuz?” “hayır ben bilmiyorum” dedi bana, İngilizce karşılık verdi. Almanya’da da keza Essen’deki bölümün hocaları ve öğrencileriyle konuşmalarımız olmuştu çok dertliler yani şöyle bir dert var; belki Milli Eğitim açısından değerlendirebilir. Milli Eğitim kanalıyla giden öğretmenlerin uyum problemleri var. Tam uyum gösterdikleri anda geri dönüşleri oluyor, tam verimli olmuyorlar o yüzden Essen’den mezun olan öğretmenlerin aslında daha etkili olabileceği yönünde bir görüş beyan etmişlerdi. Bu konuşuluyor Hollanda’da demiştiniz sanırım, kendileri karşılıyorlar mahalli olarak, Almanya’da da. Evet, yani bunu biraz şuna bağlıyorlar belki Almanlardan değil ama oradaki Türk akademisyenlerden duyduğumuz bu uyum konusunda sıkıntılar oluyor. Yani Türkiye’den kalkıp ailesiyle gidiyor, orada Almanya’ya uyum gösterene kadar o süreç içinde aslında çok da verimli olmadığı yönünde bir değerlendirme söz konusu.

Bunun dışında bir de şöyle bir şey var yanlış anlaşılmasa ben yabancılara Türkçe öğretmek adına kendi çabamla birlikte site

kurmuştum, ziyaretçi haritası var oraya baktığımda ben mesela Almanya'dan buraya çok giriş var Fransa'dan çok giriş var o benim dikkatimi çekmişti. Almanlar mı yoksa Türkler mi Türkçe öğrenim sitesini ziyaret ediyorlar diye düşünmüştüm. Orada materyal anlamında sizlerin de bahsettiği gibi çok sıkıntılar söz konusu ve bunun giderilmesi noktasında da başta da belirttiğim gibi özellikle üniversitelerimizin bu konuda öncü olması gerekiyor. Sadece yabancılara Türkçe değil, ikidillilere Türkçe öğretimi noktasında da materyal geliştirilmesinin teşvik edilmesi gerekiyor. Yani bunu YÖK mü yapar ya da bizler toplandık bir rapor halinde YÖK'e sunarız YÖK'te üniversitelere sunar. Yani bir bilinçlenme gerekiyor, sadece kendi aramızda konuşarak çözülecek bir mesele gibi görünmüyor, öyle düşünüyorum. Sizinle paylaşmak istedim çok teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

Kutlay YAĞMUR

Evet materyal geliştirme konusuna vurgu yaptınız Türkiye'den örneklerle önemli bir konu. Buyurun Murat Bey.

Murat DEMİRKAN

Ben, Fransız Dili ve Öğretimi Anabilim Dalı başkanıyım. Herkes gibi biz de yabancı dili öğretmek için yola çıktık ama kader bizi Türkiye'ye götürdü. Ben özel hayatımdan biraz söz etmek istiyorum. Fransız bir bayanla evliyim iki çocuğum var. Çocuklarım ikidilli, hatta çok dilli olarak yetişti. Birisi Strazburg hukuk son sınıfta birisi de Paris'te üniversitede pazarlama okuyor, üçüncü sınıfta. İki dilli değil çok dilli diyorum çünkü Fransızların Bekir Bey Fransa'da kalmış biliyordur lisede "section européenne" diye bir bölümleri var özellikle bu bölüm çok dilli eğitim yaptırmak için özel olarak kurulmuş on, on beş seneden beri çok hızlı bir şekilde talep gören bir bölüm. Biz dedik iyi olur gerçekten İngilizce, İspanyolca, Latince, Türkçe, Fransızca yani beş dil üzerine

şu anda küçük oğlan da uluslararası çok dilli bir üniversitede eğitim yapıyor. Burada Pierre Loti'de İstanbul'da. Şimdi tabi başta bu panik yarattı Fransızların kendi içinde. Fransızlar kendi dillerini çok seven kendi dilleriyle gurur duyan bir millet. Ama çok dilliliğin çok kültürlülüğün faydasını gördükleri için şimdi büyük bir talep var. Tabi biz Fransız kültürüne ve diline Frankofon olarak çok hizmet ettik. Ben okulun komitesindeyim (comité de gestion.) Yönetimde ülke vatandaşı olduğum için hep Fransız kültürü falan öğrencilerin yüzde ellisi Türk. Hep içimden derdim yani "Türkiye'de neden çocuklarımıza Fransızca olarak eğitim verdiriyoruz Türkçe bunun neresinde?" Ve şunu söyleyebilirim; gerçekten Türkiye çok dillilik ve çok kültürlülük konusunda bir cennet sayılır. Alman Lisesi, İtalyan Lisesi, Fransız Lisesi yani dünyanın en gözde liselerinin bulunduğu ülke. İstanbul'da sekiz bine yakın Frankofon öğrenci var. Tabi çocuklar okula gidiyor, reaksiyonlar alıyoruz, çocuklar okula gidiyor, ben anaokulu döneminde yarım gün Türk okuluna, yarım gün Fransız okuluna gönderiyordum. İlkokula gider gitmez bir sorun yaşamaya başladık: Türkçeyi Türkiye'de unutma gibi. Nasıl olur? Tamam, ailede konuşuluyor, sokakta duyuyor ve tabi veli toplantısı, aile birliği toplantılarında bunlar dile getiriliyor. Biz dilci olduğumuz için, dedim ki, biz sömürge ülkesi değiliz, yani Fransızcanın daha iyi okunmasını öğretilmesini istiyorsanız artık burada Türkçenin de bir yabancı dil olarak konuşulmasını sağlayalım. Reaksiyonlar var, yani aşırı milliyetçiliğe kayan hatta bazı ailelerde Türkçeye karşı reaksiyon veya Fransızcaya karşı reaksiyonlar oluşuyor. Bir kilitlenme oluyor. Bunu nasıl çözebiliriz? Yani Türkçeyi Fransız okulunda yabancı dil olarak hatta ikinci bir anadil olarak. Kaldı ki sen İngilizce, Almanca, İtalyanca, Latince, Yunanca yani bu dilleri öğreniyorsun, Türkçe yok ortada. O günden beri yani on iki yıla yakın ilkokuldan başlamak üzere Fransız

okulundan Türkçe yabancı dil olarak okutuluyor. Yani üst seviyede başlangıç, orta güzeyde ve ileri seviyede ve bu çocuklar yabancı dil olarak da Türkçe öğrenebilir. Tabi bunu Fransa'ya bakarak Fransa'da bu sistemi Fransa'da da artık Bakalorya'da Türkçe yabancı dil olarak kabul edildi. Ben 1983'te Fransa'da iken o zaman sadece iki lisede okutuluyordu. Bugün şükür on iki liseye yakın Bakalorya dili olarak okutuluyor. Çok güzel gelişmeler var. Burada cesaretle bazı bilim adamlarının, velilerin, öğrencilerin isteklerini taleplerini dile getirmesi lazım. Bizde bir kompleks oluşmuş; tabi ki Avrupalılaşıcağız, tabi ki çok dilli çok kültürlü olacağız, ama kendi dilimizi kendi kültürümüzü ihmal ederek kesinlikle bir yere varılmaz. Ben o noktaya geldim ki bütün hayatımı ömrümü çalışmalarımı artık Türkçenin dünyada başka diller gibi prestijli bir dil, bir anadil olarak okutulması için mücadeleye verdim. Yani bu idealist bir yaklaşım gibi geliyor ama böyle bir parantez açarak ve başarılı olduk hamdolsun diyelim. Ben bunu iftiharla söyleyebiliyorum. Yüzlerce Türk çocuğu, bugün okulu Türkiye'de bitirdiği halde Fransa'ya gittiğinde Fransız üniversitelerinde yüzde 5'ler yüzde 12'lerde falan değil; oralarda Tıp Fakültelerinde, Hukuk Fakültelerinde derece yapıp kök söktüren ve Fransızlara çok dillilik ve ikidillilik konusunda güzel örnekler verebiliyor. Bu güzel bir şey yani Türkiye'de bunun laboratuvarı var. Türkçenin ana lisan olarak okutulması ve iyi bilinmesi hiçbir şekilde başka dillerin öğretilmesine mani değildir, yani bunun açık bir örneğiyiz. Onun için...

Kutlay YAĞMUR

Akademik çalışma var mı hocam bu konuda?

Murat DEMİRKAN

Akademik çalışma? Ona da geleceğiz. Şimdi yüksek lisans ve doktora düzeyinde biz dedik bu özellikle çift dilli ailelerde Türk-

çenin nasıl öğretildiği ile ilgili çalışma yapan arkadaşlar var. Dilin imajı çok önemli arkadaşlar ailelerde maalesef bunu söylüyorum yani Avrupa'da yaşayan ailelerimizde de bilinçli olarak bir aşağılık kompleksi pompalanıyor yani. Türkçe niye yaralı? Çalışma diyorsunuz Fransa'da yapılan bir çalışmada; mesela, hocalar nezdinde yapılan anket çalışmasında yüzde 99 bütün hocalar; Fransız Hocalar, yabancı hocalar diyor ki çok dillilik veya ikidillilik iyidir ama Türkçe söz konusu olduğunda ve özellikle Arapça söz konusu olduğunda ama diyor bu olursa çocukları engeller çocuklar da işte hastalık oluşturur. Çocuklarda gerileme oluşturur: İşte entegrasyonu şöyle söylememiz lazım yani burada Fransızlara istemediği dili veya buraya çalışan Fransız arkadaşları da ben hem kendi işimde de gözleme... Ne olur? Siz eğer Fransızcayı, Fransız kültürünü, Fransız dilini öğretecekseniz pozitif bakışınızı geliştirmeniz lazım. Türklerle ilgili bakış açınız çok önemli; yani eğer pozitif bakmıyorsanız zor. Türkler sadece yemekten, misafirperverlikten anlayan veya güzel pilavları olan değil; bu ülkenin bir dili var, bir kültürü var, hatta dini var, bu ülkenin bir kimlik olgusu var; bütün olarak baktığımızda bu ülkenin diline yabancı kaldığımızda kesinlikle dilinizi de iletemezsiniz, kültürünüzü de. Hatta Afrika'ya gittiğinizde de Türkçeyle giderseniz Frankofoni, daha iyi. Biz onlara telkinlerde bulunuyoruz. Bugün yüzlerce kişi Afrika'da Türkçe öğrenmeye başlıyor. Şunu söyledik: Belki birinci kuşak göçmenler fakir olabilir ama artık Türkiye'yi ekonomik olarak değiştirmek de lazım. Dünyanın 16. Ekonomisi konumuna gelmiş bir ülkenin Avrupalılara göre Fransızlara göre bizim niçin, ne eksiklerimiz var gibi bir aşağılık kompleksi duyabiliriz. Yani özgüvenle Türkçenin de artık ekonomik bir bilim dili, bir üniversite dili olduğunu söylemek lazım. Onun için bazı arkadaşları diyor ki, ortaokulda, lisede işte: Bakalorya. Ben şunu söylüyorum Fransızlar bunun uygulamasını yapıyorlar yani değişik

laboratuvar Arapçayla olan çok dilli, ikidilli, Almanca olarak çift bakalorya diye okullar açılmaya başladı. Bölgesel dillere korkunç derecede destek var. Avrupa Birliği ayrıca çok dilliliği, ikidilliliği teşvik ediyor. Ben aynı zamanda Erasmus başkanı olduğum için bütün bunlar çerçevesinde biz Türkçeyi Avrupa'da çok önemli bir yabancı dil değil hatta çocuklarımız için anadil haline getirebiliriz. Ama entegrasyon deniyor uyum deniyor tabi ki uyacağız. Fransa'da yaşıyorsak Fransa'ya en iyi şekilde uyacağız, onun en iyi şekilde dilini, kültürünü bileceğiz. Almanya'da, ben Fransız muhataplarımıza veya Alman diğer Hollandalı muhataplarımıza veya dostlarımıza şunu diyorum: Entegrasyon karşılıklı olur; onlar da bizim isteklerimize entegre olma durumundadır, sürekli hiç doğru dürüst anadili konuşamayan bir insana işte çocuğunuzla Fransızca konuşacaksınız, Almanca konuşacaksınız demek ne derece bilimseldir ne derece doğru olabilir. Yani devlet olarak siz, anaokulundan bazı sorumluluklarınızı yerine getirmelisiniz. Aynı şekilde burada temsilcimiz, Milli Eğitim Bakanlığında temsilcimiz var. Biz de devlet olarak kurum olarak hatta ben şunu diyorum biz konuştuk iradenin de kesinlikle bunu destekleyici teşvik edici olması gerekli. Oturmaları, Başbakanlık, Cumhurbaşkanlığı düzeyinde bunların müzakeresini yapmaları, her iki toplumunda entegrasyonunu sağlayacak güzel çalışmaları yapmaları gerekli. Böyle bir şeyden sonra ki diyeceksiniz "ne yapıyorsunuz bu konuda?" Mehmet Ali ağabeyimizle, arkadaşımızla, kardeşimizle Rouen Üniversitesinde tele konferansla ortak yüksek lisans doktora çalışmaları yaptırıyoruz. Şimdi Betül diye bir kızımız orada. Yüzde 5, yüzde 10 işte ne ise başarılı bir işçi gurbetçi çocuğu... Üniversiteyi bitiriyor. Bize geliyor, diyor "İlkokul öğretmeni olacağım". "Betül" dedim sen ilkokul öğretmeni olmayacaksın sen akademisyen olacaksın, sen uluslararası bir bilim kadını olacaksın ve ben bunun YÖK'ten Maliye Bakanlığından kadrosunu çıkar-

dım ve kadromuzda çok dilli dört tane Türkçesi de güzel olan kardeşimizi akademisyen yaptırdık ve doktora yaptırıyoruz. Doktoramızın konusu dört ve dokuz yaşında çocuklardaki sözcük edinimi üzerine. Bu projeden somut bir örnek vermek istiyorum. Şimdi Avrupa Ortak Dil Portfolyosu çerçevesinde yetiler vardır, beceriler. Bunlardan birisi de sözcük yetisidir çok önemli. Doğru dürüst materyalimiz yok dedi Bekir kardeşimiz. Şimdi biz beş buçuk sene önce Türk Dil Kurumu başkanı Mustafa Kaçalın ağabeyimizin teşvikleriyle ve Ziya ağabeyin teşvikleriyle, Ziya ağabeyle de ben öğrenciydim Fransa'da 1983'te oradan tanışıyoruz. Rahmetli Turgut ağabey de o zaman orada müşavirdi. Ayrıca benim ağabeyim de 12 yıl falan Avrupa'da özellikle Fransa'da Türkçe öğretmek için mücadele etti. Emekli öğretmen. Oralardan biliyorum sıkıntıları, oralara girmek istemiyorum.

Şimdi bütün bu eksikleri gördüğümüz için biz dedik Fransızların DELF var DALF var. yani işte A, B, C düzeyinde eğitim veren... Bundan esinlenerek DİF diye yani "Dictionnaire Interactif Français-Turc", ismini de çok düşündük, böyle bir proje başlattık. Şimdi Fransa'da Colinsler var, Grand Robertler falan. Ona rağmen, Orta Doğu'da sözlük yazılımı konusunda doktora yapan bir arkadaşın yazılımını yaptırdık. Sesli, aynı zamanda eş anlamlısını, zıt anlamlısını, türevlerini veren; yani en teknolojik donanımı ne ise on iki kişi, beş kişi Türkçe bölümünden, Mustafa Kaçalın hocanın da bulunduğu Türk Dil Kurumu başkanının bir ekip kurduk beş buçuk seneden beri çalışıyoruz ve bu verilerin dijital ortama girilmesi çok zor, çok zahmetli ve bir ayağında da sadece üç kişi deyimler üzerine çalışıyor. Türkçe-Fransızca deyimler... Yani böyle bir müjdeyi veriyorum. Bu projeyi şuan BAPKO yani Bilimsel Araştırma Merkezimiz destekliyor. Tabi bunu sonra Milli Eğitim Bakanlığına taşıyacağız sonra TÜBİTAK'a taşıyacağız. Sonra Fransa'da özel okullar ilgi duyuyor onlarda destek verecek

ama biz belirli bir ürün ortaya çıkarmamız lazım. Çıkmak üzere, şunu gururla söyleyebiliriz arkadaşlar; Türkiye olarak Fransa'daki en modern en sözlüklerden daha modern veya daha interaktif. Akıllı tahtalarda kullanılabileceğimiz hatta öğrencilerin cep telefonlarından bile ulaşabileceği internet ortamında multimedya kullanılabilecek çok orijinal bir ürün ortaya çıkarıyoruz. Şimdi tabi bir özgüven meselesi, bir duyarlılık meselesi. Bu bir başlangıç, pek çok alanda bu şekilde ekip çalışmaları geliştirilerek materyal çalışmalarıyla Türkçemize destek verebiliriz. Ben inanıyorum ki yüzlerce, binlerce Fransız, Türk bunlardan faydalanacaktır ve Türkiye'ye dönecektir. Onun için Milli Eğitim Bakanlığının geliştirdiği bu Fatih projesi henüz gerektiği gibi maalesef çalışmıyor. İçerik dediğimiz yazılımı yani o akıllı tahtaların içinin doldurulması lazım. Materyal gelişim uzmanlarının metot kitapları ile sürekli matbu kitaplardan web kitaplarından dem vuruyoruz. Bence çok büyük bir rötar var, gecikmişlik var. Bunu biz, multimedya ile, uzaktan eğitimle ve bu akıllı tahtalarla kapatabiliriz ve ben şuna inanıyorum: Yani yurtdışında Almanya'da, Fransa'da bunun çok fazla bir bedeli yoktur. Burada özel okullarda görüyoruz.

Fransa'daki, Almanya'daki en modern okullardan bile daha modern teknolojik donanımlı sınıflara biz çocuklarımızı koyar; öğretmenlerimizi ona göre yetiştiririz; orada büyük bir kaynak var. Betül örneğinde olduğu gibi, çift dille dışlanmış sadece ilkökul öğretmeni veya memur olacak bu çocukların alınıp burada tekrar yetiştirilmesi; beş altı sene boyunca her iki dili de çok iyi bilen, her iki toplumu da çok iyi bilen öğretmenlerin yani çok güçlü kişilerle onların karşısına çıkmamız lazım. Ben acıklı bir şekilde söylüyorum: Benim ağabeyimin de ağlayarak müdürün odasından çıktığını biliyorum; benim onuruma dokunuyor bir öğrenci olarak. Gittik biz belediye başkanlarıyla dışa dış onlardan yer

almak için yani öğrencilerin bazı haklarını alabilmek için uğraştık. Ama çok mükemmel yetiştirilmiş öğretmenler, yani daha gittiği ülkenin doğru dürüst dilini bilmeden giden öğretmenler nasıl orada bazı hakları savunur? Burada Milli Eğitim Bakanlığından temsilcimiz var. Birileri geldi. Yeniden oradaki gönderilen öğretmenlerin yetiştirilmesiyle ilgili müşavirlerin, konsoloslukların, büyükelçiliklerin yani bakanımızın verdiği talimatla hızlı bir şekilde yeniden gözden geçirilecek ve oraya giren öğretmenlerin çok donanımlı bir şekilde yetiştirilmesi sağlanacaktır diye düşünüyorum. Ben fazla sözü uzatmak istemiyorum. Bence her şeyi başarabiliriz, yani Türkiye bunu başarabilir. Oradaki Türkler başarabilir. Yeter ki birlik olalım yani bunun maliyeti fazla değildir, böyle bir duyarlılık, böyle bir farkındalık oluşur. Böyle değerli akademisyen hocalarımız da “yalnızız” diyorlar. Sizler yalnız değilsiniz hocam, yani inanın sizler de gelin burada kürsülerde konuşun, sizler de bilin ki, yetmiş altı milyon sizin arkanızdadır. Bizler de arkanızdayız. Hiçbir dilde yok: gömleğimizi, pantolonumuzu, yeğimizi her şeyimizi satar; orada Türklerin unutulmaması için Türk kültürünün ayakta durması için Türkçenin bir dünya dili olması için yani sadece Yurtdışı Türkleri Başkanlığı değil yani bir Türkofoni bakanlığının kurulmasına kadar gerekirse bu iş götürülecektir. Bakanlık düzeyinde, bir bakanlık kurularak da bu olayın ciddi bir şekilde ele alınabileceğini görecekler tahmin ediyorum. Teşekkür ederim.

Kutlay YAĞMUR

Çok teşekkürler geldiğiniz için. Öğrendiğimiz yeni şeyler oldu proje aşamasında onlara geri geleceğim. Sayın Çokyigit buyurun.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Teşekkür ederim. Ben Bekir Bey’in yaptığı sunuma da, diğer hocalarımın yaptığı sunumlara da teşekkür ederim. Gerçekten çok değerli katkılar ve notlar aldım. Özellikle ders kitaplarının içerik-

leriyle ilgili. Ama onun evvelinde 2006 yılında yurtdışına giderken bakanlıkta verilen belgelerle uçağa binme meselesi: O başka bir konu... Tabi ama şimdi bu ders araç gereçlerine ilişkin durum ve saptamalarla ilgili konu, aslında hangi konuyu bu çalıştayla ilgili tutsak beraberinde bir başka konu, bir başka konu değil, bir çok başka konu zikredilmesi gerekiyor. Öyle bir şey ki aynı anda Almanya'yı konuşmamız gerekiyor, Fransa'yı konuşmamız gerekiyor, Belçika'yı, İngiltere'yi konuşmamız... Öğretmenleri, öğretmen donanımını ilgili ülkenin yaklaşımını, ders materyallerini, içeriğini... Hepsi ayrı bir başlık. Hepsinin birlikte, demin açılış kısmında söylemeye çalıştığım bir yemeğin güzel ve lezzetli olması bu hizmetin iyi sunulmasını kastetmiştim, orada yani çocuklarımıza da yansması sağlıklı nesillerin donanımlı nesillerin yetişmesini ve bu konuştuğumuz konuların da pek çoğunun bertaraf edilmesini sağlayacak. Şimdi Bakanlığımızda yıllardır takip edilen bir sistem vardır. Bu Talim Terbiye Kurulu Başkanlığımızın hazırladığı 'Uzaktaki Yakınlarımız' projesi kapsamında hazırladığı araç gereçler olmadan, Bekir Bey'in söylediği gibi ders araç gereçleri, öğretmenler yurt dışına gönderilirken işte ders kitaplarınızı alacaksınız, hikaye kitaplarınızı yanınıza alacaksınız, belli hazırlıklarınızı yanınızda bulundurun Türk Bayrağını, Andımızı, İstiklal Marşımızı yanınıza alacaksınız denir. Eskiden merkezden taşraya gönderdiğimiz bir öğretmenin valizine koyacaklarından biraz daha fazlasını yurtdışına giden öğretmenimizle gönderiyorduk çünkü orada onların anında hazır güncel olanları bulunmuyordu. Bir de eskileri vardı, yıllardır öğretmenlerimiz çalıştığı için Bakanlık olarak da bu koordinasyonu sağlamaya çalışıyorduk. Yurtdışında ben de çalıştım. Aynı vazifede yıllar önce bulundum. Bölgelerde toplanıp arkadaşlarımızla konular arasında işbirliği yapıp, işte bu hafta şu konuları işleyeceğiz, bununla ilgili makalelerimiz şunlar, bununla ilgili neler geliştirebiliriz, görsel

materyaller hazırlamaya çalışarak. Çünkü çocuklara sadece Türkçeyi kitaplardan okutarak vermek, sevdirmek ve onların Türkçelerini bu yolla geliştirmek imkanı, hele hele yurtdışında neredeyse yok gibi bir durumda. Çünkü ilgi ve alaka da veliden gelen öğrenciye yansıyan, öğrencinin Türkçeye yansıyan ilgi ve alakası da çok sınırlı bu anlamda. Bu süreçte 2010 yılında yapılan çalıştayda bakanlığımız bir farkındalık oluşturmaya çalıştı aslında Türkçenin ikinci dil olarak öğretilmesi, yabancı dil olarak öğretilmesi. Hocalarım da bahsettiler TÖMER'ler var. Bu anlamda diğer lütfettiğimiz kaynaklar var, ben yıllar önce yine yurtdışında çalışırken şöyle bir durumla karşılaştık: bizim bazı savlarımız var tabi ki diyoruz ki anadilini iyi bilirse çocuk bu ülkenin dilini de bilir. Muhataplarımız, ilgili ülkedeki muhataplarımız iyi ama sizin bu söyledığınız şeyi destekler nitelikte bilimsel çalışma çok da fazla değil; yani bu her ne kadar savunuyorsak da bilim insanlarımızın bu konuda alan çalışmasını yapıp araştırma sonuçlarını bilimsel verilerle ortaya koyması gerekiyor. Tabi bunun hepsinin bakanlığımızdan beklenmesi de mümkün değil; bu kültür işi, bütün işi bizden beklemeyin.

Arkadaşlar bu, sadece Milli Eğitim Bakanlığıyla da her yönüyle ele alınsa da kotarılabilecek bir iş değil; çünkü diğer bakanlıkların devreye girmesi gerekiyor. Yurtdışında Milli Eğitim Bakanlığının temsilcisi var, Diyanet İşleri Başkanlığının temsilcisi var, Kültür ve Turizm Bakanlığının Temsilcisi var ama Aileden Sorumlu Bakanlığın, bu işlere bakan sorumlu olan Bakanlığın şu anda temsilcisi yok. Ve bu, bizler de sadece kurumsal değil, Bakanlık olarak zikretmiyorum bunları bu bizde bir kör nokta oluşturuyor bizim göremediğimiz bir alan oluşturuyor. Bu açıdan kurumlarımızın yurtdışındaki vatandaşlarımızla velilerimizle STK'larla hep birlikte hareket edip kör nokta bırakmamak üzere. Çünkü bizim, bir çocuğumuzu eğitimsiz bırakmak veya Türkçeden mah-

rum bırakmak gibi bir lüksümüz olamaz. Kendi kültürümüzü aktarmadan o çocuğu dışarıda bırakmak çocuğumuzu dışarıda bırakmak... Bu bir lüks bizim için ve böyle bir lükse sahip değiliz kesinlikle.

Ayrıca şöyle bir durum daha var, çocuklarımıza sorduğumuzda ne olmak istiyorsun, gelecekte ne öngörüyorsun, kendini nerede görüyorsun? Ben öğretmenlik yaptığım yıllarda da bunu soruyordum. Yıl şimdi 2013; mesela, 2023 yılında nerdesin ne yapıyorsun? Cevap olarak aldığınız: Ya doktor asistanı, ya bir yerde meslek yapmış bir usta, ya bir şeyin yardımcısı ama bir şeyin kendisi değil; en fazla duyduğum şey polisti. Yani çocuklarda geleceğe dair biz vizyonda oluşturulamıyor. Zaten oradaki sistem ısrarla çocukları önü üniversiteye açılan kalifiye okullara değil; meslek liselerine yönlendirmeye meyilli çünkü işçi çocukları işçi kalsın. Bu sadece bizim çocuklarımız için de değil, doğruyu söylemek gerekirse yapılan araştırmalarda, özellikle Birleşmiş Milletlerin yaptığı çalışmalarda, ekonomik durumlarıyla paralel çocukların okuduğu okullar. Ekonomik durumu düşük olan ailelerin bulundukları sosyal çevreler ve nihayetinde beklenen gelecekteki meslek yaşantıları buna paralel, bunda bir değişiklik yok; yani sadece bizim Türk çocuklarına münhasır değil. Bir alt sınıflarda benzer görüntü arz ediyor ki Birleşmiş Milletler raporuna da yansıyan bir durum bu. Çok tepki çekmişti 2007'deki yanılmıyorsam BM raporu.

Şimdi tekrar materyal konusuna dönmek istiyorum 2005'lerde ya da daha öncesinde bu böyle bir durumu gerçekten; aynen öğrencilerimiz de orada bağrına basacak bir kitap bekliyor hocam. Bizim kitabımız ne zaman gelecek? Yazık öğretmenlerimiz o kadar uğraşıyorlardı ki bir materyal hazırlayalım bir şey yapalım. Benim kendim mesela o yıllarda hazırladığım materyalleri evde anneleriyle babalarıyla yapıyorlardı. Türkiye haritasının bazı şehir-

lerini yazıp bazılarını boş bırakınca mesela hadi bunu doldurun derdim biraz; hem görsel hem işlevsel olsun diye ama bunu biz paylaştık arkadaşlarımızla sürekli ve dönütleri de velilerden alırdık. Hocam işte bunun şu şehri yazamadık şu deymi yazamadık mesela; biz o zaman öğretmenler de bunları yapardık fakat bu kitaplarda çok ciddi bir eksiklik ve bu kitapların hazırlanışında özellikle yurtdışında çalışmış olan arkadaşlarımızdan, mümkünse de Ankara'ya yakın olanları seçtik tabi daha yoğunlaşabilirsinler diye. Fakat gördüğüm kadarıyla içerik olarak pek de yansımamış görünüyor. Bunu da kabul etmek lazım ama onun sonucunu bize de aktarırsanız biz hemen gerekli girişimlerde bulunuruz onu da söyleyeyim. Değişiklik yapmaya açık bir konu çünkü. Bir sefer basılıp öyle kalan bir şey değil. Materyal konusunda "cd"lerimiz var. Yine "cd"ler, bu çalışma kitapları var, ders kitapları var, çocuklarımıza iletili yüz elli bin adet. Anında gönderildi yurtdışına. Fakat şöyle bir sıkıntımız var, söz konusu ülkeler Türkçe derslerini çok geç vakitlere bırakıyorlar. Öğretmenlerimizin muhatapları okul müdürü ve öğretmenler olmaktan ziyade okuldaki hizmetliler oluyor. Okulda akşam kimse kalmamış oluyor, bizim öğretmenlerimiz okuldan hizmetliyle gidiyor çıkıyor. Ama sabahçı okullarımız da var. Yani bu doğrudan öğretmeni-mizin çözeceği bir sorun olmaktan çıkıyor bazen. Bu noktada velilerimize çok iş düşüyor. Bakın, ilk söylediğim cümleye tekrar dönüyorum bir konuyu konuşurken bir sürü konuyu konuşmak zorunda kalıyoruz. Velilerimizin oradaki vatandaşlarımızın bu konuya göstereceği duyarlılık bizim derslerimiz burada olamıyor falan gibi. Keşke Fatih projesi oralara kadar uzatılabilse ama öyle arkadaşlarımız var ki her hafta başka yerde ders vermek zorunda kalıyorlar. Okul müdürü bu hafta burada yapmamızı öngörüyor; iki hafta burada, işte bir ay öteki derslikte... Sabit derslik yani stabil hale getirmiyorlar. Buda tabi onların yaklaşımını gösteri-

yor. Kaldı ki öğretmenlerimizin ilk girişlerinde de karşılaştığımız sorunlar var. Bir başka konu, demin söylediğim gibi, ikidillilik konusunda, özellikle ikidillilik konusunda, Türkçenin ikidilli öğretilmesi, ikidillilikle birlikte öğretilmesi hususunda yapılan araştırmaların çok gün ışığına çıkmamış olması ve bunlarla ilgili ciddi çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu görüyoruz biz. Ancak mevcut durumda bize Mustafa Beyin söylediği gibi, yani bu daha çok vatandaşlar nezdinde devlet kurumlarından beklenen bir iş gibi yansıyor, yani bakanlığımız bunu neden yapmıyor. Ancak Bakanlığımızın görev alanı, görev alanının dışına bile çıksa yapacağı iş, bir akademisyenin üniversitede yapacağı çalışma ile eş değer görülemez. İşte kitaplarda görüldüğü gibi. Bakın bir arkadaşımız (Bekir Bey) anında yaptığı çalışmayla içerik olarak ne kadar eksiklik olduğunu ortaya koydu. Bu yönde özellikle kendi ülkemizde yurtdışını kastetmiyorum bunda bir standardın olması, mesela bu TELC, açıklamak gerekirse dil sertifika vermeye yetkilendirilmiş bir kurum şu anda. Türkiye’de de veriyor. Mesele bu kurum Türkçe dil sertifikası vermek için girişimde bulunması çok manidar bir iş. Çok manidar yani. Almanca dil belgesi almak isterseniz anında bulursunuz muhatabınız da bir veya iki kurumdur. Bir veya iki mutlaka bulursunuz. Fransızca aynı şekilde. İngilizce onlarcasını bulursunuz. Türkçe Yunus Emre yeni hazırladı da şimdi, Tömerin de var ama standartlar açısından yurtdışına gönderilmesi açısından yıllarca o Hitit kitaplarını kullandık onlarda da yine anadil öğretilmesinden çok yabancılara Türkçe öğretimi konusu işlenmiş.

Mustafa ALTUN

Parantez açayım, TELCİ şöyle diyor: Biz diyor, Alte diye bir şey var İngiltere merkezli, akreditasyon kurumunun üyesiyiz. Gelin Türkçeyi de bizim kanalımızla değerlendirin işin kolayı bu. Biz de diyoruz ki Türkiye’den birilerinin öne çıkması. TELCİ, Al-

manya’da Halk Eğitim Merkezlerinin sınavlarının değerlendirilmesiyle ortaya çıkmış ticari kâr amacı olmayan kuruluşuz diyor. Ama Türkiye’de bu kadar kurum varken TELCİ’nin gelip Türkiye’de ve diğer ülkelerde Türkçe sınav yapması düşündürücü; manidar dediğiniz gibi.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Kesinlikle!

Şaban ÇOBANOĞLU

Hocam af edersiniz, biz buna başvurduk, yakında Yunus Emre olarak bu Alte’den de yetkiyi almayı umuyoruz bekliyoruz.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Yani Alte Avrupa standartlarında Goethe Enstitüsü gibi birkaç İngilizce için de oraya üye olanlar var, yine orayı standartlaştırmışlar; kabul edip etmemek ayrı bir konu. Böyle daldan dala geçiyor gibi oluyorum, ama toparlıyorum öğretmen uyumu konusu zikredildi. Öğretmen uyumu konusunda doğru biz de öyle şeyler duyuyoruz ama son dönemlerde gönderdiğimiz öğretmenler zaten gurbetçi ailelerin çocuklarının Türkiye’de öğretmen olmuş olanlarını gönderiyoruz. Yani o şey doğal olarak ortadan kalkıyor. Oradan da seçilebilir mi? Olabilir. Ama şu an ki mevzuat buna uygun değil; bizim Türkiye’den öğretmenimizin olması gerekiyor. Belki bu önceki çalıştayda 2010 yılında Marmaris’te yapılan çalıştayda üniversitelerimiz biraz daha bunun önünü açarlarsa bu alanda ikidilli öğretmen yetiştirmek; Fransızca, Türkçe yanında bir İngilizceyle birlikte... Bize şu anda böyle bir öğretmen gelmiyor. Biz de şu anda böyle bir öğretmen olmadığı için...

Murat DEMİRKAN

Hocam, şöyle bir şey var: Biz YÖK’e Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesiyle ilgili bir bölüm açalım dedik. İngilizce, Türkçe,

Fransızca bölümlerinden ortak hocalarla birlikte... YÖK'ten reddedildi. Yani Bakanımıza bunu iletirseniz, YÖK'ten niçin reddedildi biz anlayamadık. Lisans düzeyinde bu bölümlerin mutlaka bizim hazır dosyamız var, yürürlüğe girerse çok iyi olur.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Bu konu çalıştay sonunda zikredilirse biz memnuniyetle...

Bekir İNCE

Marmaris'te bu zikredilmişti sanırım. Neden sonuç alınmadı?

Mustafa ÇOKYİĞİT

Ama orada şöyle; orada konu, ilk önce üniversitelere farkındalık oluşturmak üzere konu açıldı. Fakat üniversitelerde yapılan şeyler daha çok yüksek lisans düzeyinde yan alan şeklinde gibi konular konuşuldu. Dokuz Eylül'de galiba bununla ilgili dersleri veriyoruz gibi konuşuldu.

Çünkü TÖMER'ler konuştu Ankara'dan geldi. Bunda temelden yetiştirmeli çünkü mesele bir tek dil öğrenmesi değil öğretmen adayının bu konuda dili öğrenmesi, dili bilen öğretmenleri gönderiyoruz biz ama uyum sorunlarıyla karşılaşıyorlar.

Bekir İNCE

Ben size hak veriyorum, ama hocam yanlış hatırlamıyorsam yurtdışına gidecek öğretmenlerle ilgili Marmaris'te ya tezsiz yüksek lisans, yabancılara Türkçe öğretiminde şeklinde karar alındı değil mi? Yine aynı şekilde çalıştayın sonuç bildirgesinde söylendi: "Ya da öğretmenlerin sertifika alması" diye bir durum. Yanlış mı söylüyorum? Şimdi siz Bakanlık olarak hem üniversitelere atacaksınız sorumluluğu, alana uzman kişiler yetiştirin diye; hem de üniversite olarak biz, bu iş lisans seviyesinde eğitimden geçiyor o nedenle "Yabancılara Türkçe Eğitimi ya da Türk soylu-

lara Türkçe Eğitimi” üniversitelerdeki Türkçe Bölümlerinin altında anabilim dalı olarak açılsın dediğimizde de bizi yalnız bırakacaksınız. Bu şekilde sonuç alamayız ve havanda su dövmeye devam ederiz sayın Çokyigit. Siz Bakanlık temsilcisi olarak üniversitelerin lisans eğitimi önerisini lütfen Bakanlığa iletiniz. Murat Hocam’ın dediği gibi, YÖK’ün ne sebeple reddettiğini bilemiyoruz ancak bu iş, bizim isteğimiz değil, bütün tarafların isteği. Bu bir ihtiyaç. Biz sadece bu istek ve ihtiyaca binaen bir şeyler yapmaya çalışıyoruz.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Onlar zikredildi. Bunun alt yapısı orada üniversitelerimizden gelen hocalarımız bunun alt yapısını oluşturacaklar, yani bu bizim Bakanlığın kendisinin yapacağı bir iş değil. Şöyle bir talebimiz, genel müdürümüz; şöyle bir öğretmen istiyoruz sizden, lütfen “böyle bir öğretmen nasıl yetişecek?” bunun alt yapısını yapın, bu öğretmeni bize verin diye böyle konuşuluyor.

Bekir İNCE

Ben yine hak veriyorum size; yalnız şurada bana bir çelişik durum varmış gibi geliyor, eğer yanlış düşünüyorsam ya da yanlış biliyorsam düzeltmenizi istirham ediyorum: Gönderilecek olan öğretmenlerin nitelikleriyle alakalı, sıralamada şu an ki durumu bilmiyorum, en azından iki üç sene önceki döndüğüm zaman ki 2011 yılındaki durumu biliyorum. Mesela din kültürü öğretmenlerinin, sosyal bilgiler öğretmenlerinin, Türkçe Türk Kültürü öğretmeni olarak gönderilmesi... Hani maddeler var ya hangi öğretmeniler gönderilecektir şeklinde... Din Kültürü öğretmeni, Türkiye’de beş yıllık deneyime sahip ise onu da Türkçe ve Türk Kültürü öğretmeni olarak göndereceğiz diye maddeler var Sosyal Bilgiler öğretmenliği yapmışsa onu da göndeririz diye madde var. İngiltere’de benim dönemimde beden eğitimi öğretmeni olup

Türkçe ve Türk Kültürü öğretmeni olarak atanmış adam var. Bu kısım sıkıntılı gerçi bu oturumun konusu değil ama...Siz destek verirsiniz ihtiyacı YÖK'e siz de iletirseniz lisans seviyesinde bu anabilim dalları açılır.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Değil de; ben kısaca açayım onu izninizle iki cümleyle. Bakanlığımızda Türkçe Türk Kültürü diye bir branş yok. Bu branş yurtdışında var. Sadece bu çocuklarımızı, yurtdışındaki çocuklarımızı Türkçe dersi diye öğretmen gönderecek olsak bir tek Türkçe öğretmenlerini almak durumundayız. Ancak yurtdışındaki bu söz konusu materyallerde şu konular var, yani Türkçe derslerinin içerisinde Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler konuları, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisinin kısmen çünkü bu ikili anlaşmalarla zaten yerleştirilmiş anadil dersi programı. Onlardaki karşılığı anadil dersi biz Türkçe Türk Kültürü dersi diyoruz ve onun içerisinde de bu konular var.

Bekir İNCE

Hocam ben de yaşadığımız dolayısıyla sizin de yaşadığınız sıkıntıyı söylüyorum işte. İşin özü Mustafa Hocam; devir ne iş olursa yaparım devri değil. Bakanlığımızın da bu bakış açısı ile konuya yaklaşacağını umuyorum. Lisans seviyesinde eğitime ihtiyaç var.

Mustafa ÇOKYİĞİT

İşte müfredat biraz bizim Genel Müdürlüğün de dışında hazırlandığı için... Genel Müdürlük zaten ona yetkili değil. Yani öğretmenlerde böyle bir durum söz konusu, Türkiye'den giden öğretmenlerimiz özellikle Almanya ve Fransa'ya giden öğretmenlerimiz, İngilizce için aynı şeyi söylemiyorum, genelde gurbetçi ailelerin çocukları Türkiye'ye dönmüş ve burada yüksek öğrenimini yapmış olarak tekrar yurtdışına gidenler. Ama uyum sorunları yaşanmıyor mu? Yaşanıyor tabi ki ama onlarla ilgili yine katkılar olursa şunla şu öğretmenlerimizin yetiştirilmesinde şu hu-

suslar dikkate alınır diye. Bir de şöyle bir çalışmamız oluyor: Bizim son yıllarda gönderdiğimiz öğretmenlerden ilk üç ay içerisinde yaşadıkları sorunları bire bir aktarmaları doğrudan e-posta ile yazmalarını istiyoruz şunlardan dolayı: Birkaç ay geçtikten sonra gerek orada kültürel uyum sağlanmış oluyor gerekse de yaşadıkları sorunlar artık kanıksandığı için bu bir sorun olarak görülmez oluyor. Ancak biz ilk üç ay içerisinde, üçüncü ayın sonuna kadar bize karşılaştığınız sorunları yazın, biz bir sonraki grupta en azından bunları giderecek tedbirler alalım diyoruz. Çünkü altı ay sonra bunlara alışmış olabilir, artık sorun olmaktan çıkmıştır belki onun gözünde; ama ilk başta karşılaştığı engelleyici bir durum varsa bizim yapabileceğimiz tabi bir şey varsa bunlardan bu tip bilgileri alıp daha sonraki süreçte bunlara eklemeler yapıyoruz ve böylece onların uyum sorunlarını da en aza indirmeye çalışıyoruz. Materyal olarak da yurtdışında bizim sadece Avrupa ülkelerinde değil diğer bütün Arap ülkelerinden tutun orada okullarımız var; bütün ders kitapları ücretsiz ders kitaplarının karşılanması çerçevesinde ders kitaplarının tamamı gönderiliyor Bakanlıktan materyalleri gönderiliyor. Bunlar dışında okullarımız veya bizimle ilişkisi olmayan Türkçe kursu açmış vakıflar, üniversite kütüphaneleri, Türk dernekleri yine üniversitelerin Türkoloji bölümlerine, kültür merkezlerine talep olması halinde bu yerlere ders kitapları, hikâye kitapları, kültür yayınları Bakanlığımızca gönderiliyor. Bu ihtiyaçlar, cd veya diğer materyaller, hikâye kitapları dahil talep edilen şeyler... Tabi incelenerek mümkün mertebe bunlar karşılanıyor. Söyleyeceklerim bu kadar. Herhangi bir sorun varsa memnuniyetle cevaplamaya çalışayım.

Kutlay YAĞMUR

On beş dakikalık süremizi genelde ortalama yirmişer dakika kullandık. En son konuşmacı benim. Sona kalan dona kalır derler.

Ama sorun değil ben nokta atışlarıyla konuya sanki hiçbir şey tartışılmamış gibi başlayacağım. Çünkü konu üzerinde çalışan dilbilimci, akademisyen olarak anlatacağım meseleleri. Sorunları gördüğüm şekilde ve çözüm önerileriyle, sadece sorun ortaya koymayacağım, ama mutlaka çözüm önerilerini de getireceğim. Şimdi toplumdilbilimsel bir betimleme olmadığı zaman, ortaya çıkan net somut durum bu masa başında hazırlanırsa kitaplar akademisyenler kendi deneyimlerinden yola çıkarak bilimsel verilerinden yola çıkarak masa başında hazırlarlarsa o zaman bir takım hatalar yapılması kaçınılmaz oluyor. Nitekim çok iyi niyetle, muazzam kaynakların, millî servetin harcanarak hazırlanan bu ders kitaplarında olduğu gibi. Milli Eğitim de hedef kitlenin ihtiyaçlarını karşılayamayabiliyor. Çünkü sizin burada zihninizde canlandırdığınız hedef kitle ile Batı Avrupa'da veya Avustralya'da veya Amerika'da veya Kanada'da ikidilli yaşayan çocukların gereksinimleri, ihtiyaçları bizim burada tek dilli olarak yetişen çocuklarımızdan çok daha farklı. Bunun en sağlam yolu, her şeyden önce eğitimbilimde temel ilkedir. Eğitim bilimin üç ayağı vardır: öncesi ilkeler doğrultusunda hedefler doğrultusunda kazanımlarınızı belirlersiniz, planlamanızı yaparsınız; bunun bir uygulama ayağı vardır ve uygulamanın sonucunda da bir değerlendirme vardır. Bu ayaklardan birisi eksik kalırsa daha doğrusu bir hastalığı yanlış teşhis ederek başlarsak meseleye bu defa vereceğimiz reçetede yanlış oluyor. Hastayı, yani çocuklarımızı, Türkçe derslerinden soğutuyoruz büyük ölçüde. Türkçe derslerine ilgi azalıyor. Zaten Batı Avrupa'nın kurumları Türkçe derslerinin yapılmaması için elinden gelen her şeyi yapıyor. Her türlü fiziki engel orada mevcut, her türlü ideolojik engel orada mevcut. Biz bunun karşısında mutlaka çok akıllı, dirayetli şekilde çalışarak bunca kurum var; bunca devlet kurumu var; bunca iyi niyetli insan var; fakat bunların arasında koordinasyonu güç birliğini

sağlayacak şeyler yok. Örneğin sayın Koçyiğit dedi ki: ikidillilik konusunda bizim verilerimizi destekleyecek; bizim tezlerimizi destekleyecek araştırmalar yok. Ulaşamıyorsanız belki, çünkü bu alanda yapılmış kütüphaneler dolusu çalışma var. Ben bunları iletebilirim. Kendi çalışmalarım var, başka arkadaşlarımızın yaptığı çalışmalar var. Almanya’da beş bin çocukla yapmış olduğumuz çalışma var, Hollandalıların, Almanyalıların yani o ülkelerin eğitim politikacılarının gözlerine sokuyoruz zaten. Tamam mı?

Mustafa KOÇYİĞİT

Ben bunu kastettim aslında, oradan açmadım belki onların kastetikleri daha çok bizim Türk araştırmacıların değil de; yabancı araştırmacıların ortaya koyacakları şeyler.

Kutlay YAĞMUR

Evet, o konuda da, o hiç hoş değil! Bir kere; bilimin özelliklerine aykırı. Bilim insanı, yanlı olamaz; onu iddia eden, zaten bilimle falan hiç ilgisi olmayan kesimlerdir ben öyle algılıyorum. Bizim şeyi tespit etmemiz lazım, karşımızda bizim homojen bir grup yok. Türkçe konuşan insan dediğimiz zaman Batı Avrupa’da göçmen çocuğu dediğimiz zaman, homojen bir gruptan söz etmiyoruz. Anne babanın dil alışkanlıklarına göre evde konuşulan dile göre çocukların dil alışkanlıkları farklı, dolayısıyla aynı sınıfta öğretmenimiz, arkadaşlarımız çok iyi biliyorlar, Türkçe seviyesi çok alt düzeyde olan veya orta düzeyde olan veya çok iyi düzeyde olan çocuklarla karşılaşıyorlar. Öğretmenin o konuda hazırlığı eksik malzemelerinin şeyi eksik... Dolayısıyla bizim hedef kitlenin ihtiyaçlarını tespit etmemiz gerekiyor. Diyelim ki tespit ettik nasıl yapılacak? Betimsel çalışmalarla olmayacak bu. Kapsamlı doktora tezleriyle mastır tezleriyle olacak. Burada mastır programımız var; doktora programımız var birlikte çalışalım, bu alanda çalışan ikidilli insanların ikidillilikle ilgili çalışan insanla-

rın Türkiye'deki kurumların bu alanda proje geliştirmesi gerekiyor. Ne tür projeler: ikidilli çocuklarımızın ihtiyaçlarını tespit eden projeler gerçekleştirilmesi gerekiyor. Bu bir kişinin iki kişinin yapabileceği bir şey değil. Bunun Almanya'da yapılması lazım; Hollanda'da yapılması lazım; Fransa'da... Ülkeler bazında yapılması lazım. Neden? Çünkü içinde bulunulan dilin özelliklerine göre, dilbilimsel olarak fizyolojik farklılıklara göre hedef kitlenin özellikleri de değişmektedir. Dolayısıyla bizim bu özelliklere uygun saptamalarda bulunmamız gerekiyor. Bu projelerin ayrıntıları mutlaka şekillendirebilir.

İkinci konu mevcut ilkelerdeki eğitim programlarından ve onların araç gereçlerinden bağımsız bir çalışma yapmamız anlamsızdır. Arkadaşımız çok iyi örnekler verdi: Bekir Bey dedi ki biz Fransız literatürüne uygun daha doğrusu müfredatına uygun özellikler, örneğin La Fontain'den falan paralellik olması lazım dedi; paralellik olması lazım. Bu paralellik olmadığı zaman biz bu Türkçe Dil Derslerini, elbette kimlik çok önemli onu tartışmamıza bile gerek yok; Türklerle ben o konuyu tartışmam zaten. Türk dili ve kimliği elbette çok önemli o birinci koşul; fakat sadece o önemli değil ikinci önemli konu bizim bu çocukların dilsel gelişimini desteklememiz gerekmektedir. Dilsel gelişim de yine masa başında olmayan planlarla, ikidillilik ilkelerine uygun çocukların kavram gelişimini destekleyen, sözcük gelişimini destekleyen, dil becerilerini artıran, dolayısıyla da üst düzey düşünme süreçlerini içselleştiren bir eğitim. Bu anahtar tümce. Çünkü biz üst düzey düşünme süreçlerini geliştirmedeğimiz zaman gymnasiuma giden çocuklar üretemeyiz okullarda dolayısıyla biz orada vasıfsız niteliksiz nüfusa mahkum oluruz.

Geliştirilecek ders kitaplarının, araç ve gereçlerin mutlaka üst düzey düşünme süreçlerini hedef alan; çocukların kavram gelişimini destekleyen çalışmalar olması gerekmektedir. Sadece hi-

kâyelerle, masallarla bunu yapmak mümkün değildir. Farklı farklı metin türleri tabi *bilgilendirici* değil; betimleyici sorgulayıcı bir yığın metin türleri var. Biz sadece baktığımız zaman Türkiye'deki Türk Eğitim Sistemiyle de ilgili eleştirimiz bu. Ama biz bunu iyi niyetli vatandaşlar olarak; her şeyden önce yurt seven insanlar olarak söylüyoruz. Türkçe ders kitaplarımızda çok ciddi sorunlarımız var. Biz düşünmeyi, sorgulamayı yönlendiren her ne kadar son program muazzam olsa da geçmiştekilere göre çok büyük eksiklikler var o alanda da. Hatta bu eksiklikler Batı Avrupa'daki programa da yansıyor maalesef. Çünkü o konuda biz bir zihniyet değişimi yapmak zorundayız yani dilbilimin, eğitim bilimin verilerini farklı bir şekilde kullanmamız gerekiyor; bunu da olumlu bir eleştiri olarak almamız lazım. Sonra ikidillilik ilkesi doğrultusunda hazırlanmayan araçlar etkisiz olacaktır. Eğer biz araçlarımızı ikidillilik ilkesi doğrultusunda hazırlamazsak ikidillilik sadece üç beş makale ile olmaz. Leyla Hanım çok güzel söyledi onu: Bu konuda çocuklarla derinlemesine çalışmazsanız; sınıf ortamına girmezsiniz; araştırmanın o dar koridorlarından terleyerek geçmezseniz, ikidillilik öğrenilemez. Yani üç beş kitap okumakla, makale okumakla bu olmaz maalesef. Dolayısıyla bu alanda çalışacak geleceğimizi yetiştirmemiz lazım bizim.

Genç arkadaşlarımız bu konuda mastır doktora öğrencilerimizi bu konuda çok iyi yetiştirmemiz lazım. "Yalnızlık" vurgusu oradan kaynaklanıyor yoksa insan olarak yalnız değiliz Allaha şükür. Ama alanda çok yalnızız; çünkü birlikte çalışacağımız elemanımız çok az. Tübitak'la çok yakın çalışmamız lazım, üniversitemizle çok yakın çalışmamız lazım. Bize öğrenci gönderin çünkü Hollanda Bilim Bakanlığı bize burs vermez bu konuda. Fransız Bilim Bakanlığı bize bu konuda burs, ders vermez. Biz öneri veriyoruz: "Türk çocuklarının dil gelişimini destekleyen program" dediğimiz zaman kimse yaklaşmıyor ona. Belli nedenlerden do-

layı kimse yaklaşıyor. Dolayısıyla biz Tübitak kanalıyla, Türkiye'deki bilim kuruluşları kanalıyla Batı Avrupa'da o işi derinlemesine araştırarak akademisyen arkadaşlarımızı yetiştirelim, Betül örneği idi. Bizim ikidilli çocuklara yönelik olarak geliştireceğimiz araçlarda sözcük gelişimi ve çocukların ikidilliliğini destekleyici olması önemli bir kavram. Fakat kavram gelişimi bu işin temelinde neden kavram gelişimi çünkü biz sözcüklerle konuşuyoruz kavramlarla düşünüyoruz. Düşünmeyi özendiren düşünmeyi destekleyen kavramlar olması lazım. Bu da yine bilim insanlarının yapacağı işlerdir. Bu yine bilim insanlarının dirsek dirseğe vererek kol kola girerek birlikte çalışacakları bir alandır. Yani sadece bu alanı dışarıdan inceleyen üç beş tane uzmanın; hatta donanımı buna yetersiz olan uzmanların çalışmasıyla bu iş ortaya çıkartılamaz. Kaynaklarımızı israf etmeyelim lütfen! Bu konuda emekleri kaynakları birleştirmek lazım. Bilen insanlarla bu işe emek vermiş insanlarla gerekirse yabancı bilim insanlarıyla bu alanda emeği olan insanlarla bu alanda ortak çalışmak lazım. Siz örneğin Yunus Emre olarak bu işe milyonlar harcayabilirsiniz ama o milyonlar memleketimizin kaynakları. Boşa giderse zararını Batı Avrupa'da o zararsız çocuklar çekiyor. Onun vebali de çok büyük. O açıdan bu işlere biraz sorumluluk doğrultusunda bakmamızda fayda var. Yanlış anlamayın lütfen, iyi niyetle söylüyorum. Ülkelere özgü çalışmaların olması gerekir dedik; Almanya'da çok ciddi bir nüfusumuz var Almanya'daki nüfusun belli bir kesimi artık kayma noktasında yani kültürel olarak da dilsel olarak da kayıp noktasında belli bir kesim. Belli bir kesim, tamamen içine kapanmış durumda, yaptığımız araştırmalarda bu ortaya çıkıyor zaten dolayısıyla bizim oradaki varlığımız aslında hem Almanya Türkiye ilişkileri açısından, hem de Batı Avrupa'daki bizim ilişkilerimiz açısından daha açık söyleyelim arkadaşlar, Türkiye'nin gücü bakımından, politik gücü bakımından

biz bunu değerlendiremezsek yarın bir gün o insanlar bu ülkeye düşman olurlar. Bu da sosyal psikolojinin gerçeğidir bunu da not etmemizde fayda var. Tabi yapılacak tüm çalışmaların temelinde öncesinde araştırma olmalı, bu araştırma çok önemli. Bu dil gelişimini tespit edecek her ne kadar dediyse de 4-9 yaşları arasındaki çocukların dil edinimi sözcük edinimi dediniz. O tür projelerin yaygınlaştırılması lazım. Büyük bir proje bağlamında on tane mastır projesi olsun buradan öğrencilerimiz gelsin Batı Avrupa'daki durumu koklasınlar orada durumu yaşasınlar. Onu öğrensinler doktora öğrencilerimiz olsun onları yapalım. sonuçta ortaya çıkacak hem veri olacaktır hem kullanacağımız veriler hem de geliştirilecek ders kitaplarını destekler. Eğer o beslenmezse araştırma ile ders kitapları beslenmezse masa başında geliştirilmiş planlar olacaktır ve çoğu kez de başarısız olacaktır maalesef.

Ben Hollanda genelinden çok somut bir örnek vereceğim size. Bizdeki planlama farkı ile Batı Avrupa'daki eğitimlerin planlama farkını göstermek açısından. Hollanda'da şu araştırmayı yapmış dilbilimciler, eğitim bilimciler ilkokulda 1. sınıfa geldiği zaman çocuk için dört yaşında başlıyor okul öncesi eğitim. Dört yaşındaki çocuğun "pasif sözcük dağarcığı nedir?" "aktif sözcük dağarcığı nedir?", bunun çalışmasını yapmış, bilimsel olarak biliyor. Çocuğun dört bin pasif sözcük dağarcığı var, iki bin beş yüz aktif sözcük dağarcığı var Hollandalı çocuğun. Türkiye'de böyle bir çalışma var mı? yok. Türkiye'de biz daha okuma yazma öğretiminde hangi sesten başlayacağımızı bilmiyoruz. Kolay sesten başlarız, diyor Milli Eğitimin programında. Kolay sesi neye göre belirliyorsunuz? Hangi bilimsel veriye göre belirliyoruz? Daha hala bizim eğitim programımızda da içinin doldurulması gereken bir yığın boşluk var. Dolayısıyla o tartışmaya hiç girmeden, Hollanda nasıl planlıyor ders kitaplarını? Çocuğun diyor dört bin pasif sözcük dağarcığı varsa, ben ders kitaplarında her sene bin

tane sözcük dağıtacağım olmayanlardan yola çıkarak ve ilkokulu bitirdiği zaman on iki yaşında çocuk on iki bin aktif sözcük dağarcığına sahip olacak. Bunun planlamasını ders kitabında yapmış. Ders kitabı planlaması kavram gelişimi, sadece atasözü ve deyimden ibaret değil elbette; dilin iletişimsel becerisi söz konusu. Siz o alt yapıyı koymadan zaten sözcük, dilbilgisi yapısı, semantik edim bilimsel ölçütler en son aşamada zaten en üst düzeyde gelir o.

En üst düzeyi öğretebilmek için bizim bazı temel koşulları gerçekleştirmemiz gerekiyor. O açıdan dilbilimsel ilkeler doğrultusunda, eğitim bilimcilerle birlikte ders programcılarıyla birlikte ve yine öğretmenlerle birlikte. Sadece üç tane dört tane öğretmenin çalışacağı alan değil arkadaşlar. Aslında sorunların birçoğunu konuştuk bizim bir önemli konuyu daha gündeme getirmemiz gerekiyor, ben özellikle onu gündeme getirmek istiyorum. Hedef kitle konuşması yaparken ilköğretim çocuklarının ihtiyaçları gereksinimleri, ortaöğretim çocuklarının ihtiyaçları bunlar arasında bir ayırımında bulunmamız gerekmektedir. İlköğretim 6 ve 12 yaş arası çocukların kimlik gelişimi açısından özellikle Batı Avrupa'da o çocuğun benliğinin oluşması açısından en önemli safhadır. Eğer çocuk o dönemde anadili ve kültürü açısından dışlanırsa ötekileştirilirse bu çocukların özgüveni kendisinden kaybolmakta, kimliğini ve kültürüne ilişkin algılar da değişmekte, anne babanın da bildiğiniz nedenlerle... Çünkü Hollanda eğitim sistemi diyor ki, Fransız eğitim sistemi diyor ki Türkçe konuşmayın evinizde. Çocuğunuz Almanca öğrenemez, Fransızca öğrenemez şeklindeki yaklaşım, anne babayı kandırıyor. Neden kandırıyor? Anadolu'dan giden insan saf insandır, iyi niyetli insandır. Biz de eğitim sistemine güvenilir. Biz de öğretmene güvenilir, çünkü otoritedir okul yanlış bilgi vermez. Bizim insanımız o gözle baktığı için otoriteye inanıyor güveniyor, dolayısıyla kırık dökük Almanca-

sıyla kırık dökük Fransızcasıyla çocuğuyla o dilde konuşmaya gayret ediyor ama dil aynı zamanda iletişim ama bir başka iletişim daha var, siz çocuğun duygusal gelişimini de destekliyorsunuz siz duygularınızı da aktarıyorsunuz çocuğunuza. O eksik kaldığı zaman anneler ve babalar arasındaki benim son dönemdeki araştırmalarım bu alanda. Kuşaklar arasında muazzam bir uçurum var. Bu sadece kültürel farklılıktan kaynaklanmıyor aynı zamanda iletişim eksikliğinden kaynaklanıyor. Dolayısıyla 6-12 yaş arası çok önemli bizim çocuklarımıza şunu vermemiz lazım: Çok somut bir örnekle anlatayım size arkadaşlar.

Kızım dört yaşında, sene 1996 okuldan almaya gittiğimde, okul nasıldı kızım? Dedim. Bana: -şey dedi babacığım lütfen eğilir misin? Dedi. Eğildim. Bana dedi "lütfen Türkçe konuşma" dedi. Bana dedi İngilizce konuş veya Hollandaca konuş dedi. Dört yaşındaki çocuk o baskıyı hissediyor okulda. O yaşlarda çocuk önemlidir. Hiçbir şey söylemedim, eve gittiğimizde şunu söyledim. Yavrum sen bak şunu konuşuyorsun Avustralya'dan geçmiştik oraya, İngilizce konuşuyorsun; sen şimdi Hollandaca da öğreniyorsun; yarın sor arkadaşlarına bakayım kaç tanesi kaç dil biliyor. Hepsi Hollandaca biliyor dedi. Sen üç dil biliyorsun. Anne babalarımız bunu farklı algıladığı için, farklı yaklaştıkları için o konuda da, anne ve babaların çok ciddi ihtiyaçları var. Anne babalara yönelik olarak el kitaplarının hazırlanması lazım. İki dillilik el kitaplarının hazırlanması lazım. Bunu yıllardır arkadaşlarımız söylüyor ama biz akademisyeniz akademisyenlerin aynı zamanda üniversitede araştırmadan eğitimden sorumlu olduğunu unutmamamız gerekiyor. Biz bu işlere emek veriyorsak şundan emin olun biz yurtseverliğimizden vatanseverliğimizden bu işlere emek veriyoruz, çünkü bizim yaptığımız araştırma Türkiye ile ilgili Türk çocuğuyla ilgili araştırma ikinci sınıf olarak görülüyor. Özellikle Türk dergilerde yayınlarsak onu değerlendirmeye

bile tabi tutmuyorlar. Dolayısıyla akademik gelişimimiz açısından biz ciddi riskler alarak bu alanda çalışıyoruz. Diğer alanlarda da destekleyerek çalışıyoruz elbette. Çünkü uluslararası kabul gören çalışma yayınlamazsanız akademik gelişiminiz de olmaz. Dolayısıyla akademisyenlerden bekleyelim ama akademisyenleri de yalnız bırakmayalım şeklinde söyleyeceğim.

Düzey olarak belirttim ilk ve ortanın o içerik konusunu mutlaka dil öğretim didaktiğinden habersiz insanların olmaması gerektiğini söyleyeyim. İletişimsel becerilere dayalı yani dil öğretiminde biliyorsunuz farklı metotlar var. Tablet örneği az önce anlatıldı, çok muazzamdı, Batı Avrupa'ya yönelik olarak dijital kaynakların kullanılması çok önemli. Çağımız değişiyor; klasik kitaplarla falan bakmayalım bu işe, yani dünya çok değişti arkadaşlar hepimiz farkındayız bunun. Biz Türkçe öğretimini de klasik bir alan olarak görmeyelim. 1950'lerde 60'larda giden insanların çocukları torunları klasik tarafı bir tarafa bırakmamız lazım.

Çağdaş dil öğretim yöntemleri doğrultusunda kaynaklarımızı emeklerimizi bir araya getirerek en iyi şekilde bu çocuklara Türkçeyi sevdirmemiz lazım. Öğretmekten önce Türkçeyi sevdirmemiz lazım. Onun ötesinde bir şey yok. Bilgi olduktan sonra zaten gerisi gelecek. Türkçeden utanmasınlar Türk kimliğinden utanmasınlar bizim için en büyük kazanç budur diyorum teşekkür ediyorum. Hem konuşmacı olup hem oturum başkanı olmanın zorlukları var, diye toparlamak zorundayız. Arkadaşlar burada konuşmacılara önce bir şey sormamız lazım: Buradan bir proje öneri formu çıkabilir mi şeklinde düşünersek benim somut olarak tespit ettiğim en az iki tane öneri konusu var. Birincisi sizin resimli sözlük konusu dediğiniz bu somut bir öneridir bence.

Bekir İNCE

Evet, sayın Hoca'm. Türk Dil Kurumu başkanımızı da davet ettik. Mustafa Kaçalin Hoca'yı, ama son anda kendilerinin programın-

da bir değişiklik olduğu için katılamadı. Fakat biz kendisiyle görüşme yaptık ve sözünü aldık. Hocam burada az önce bahsettiniz kavram gelişiminin önemli olduğunu ve sözcük gelişiminin önemli olduğundan bahsettiniz fakat bununla ilgili bir takım alt yapı çalışmalarının da eksik olduğundan bahsettiniz. Biz şu sözü aldık sayın Kaçalin Hocamızdan: Eğer resimli, yurtdışındaki Türk çocukları başta olmak üzere, yabancılar da bunlara giriyor, Türkçede en çok kullanılan bin sözcük, iki bin sözcük, üç bin sözcüğü içeren resimli, renkli yanında “cd”de olan seviyelere göre kullanılabilecek bir sözlük hazırlanmasında bizlere her türlü desteği vereceklerini söylediler sağolsunlar. Biz üniversite olarak, eğer sizler de katılmak isterseniz, kimler katılmak isterse bu projeye, böyle bir projenin altına elimizi koymak isteriz. Böyle bir sözlük oluşturalım renkli ve resimli çünkü kavram gelişimi dediğimiz zaman resimlerin çok büyük önemi var sizlerde takdir ediyorsunuz.

Kutlay YAĞMUR

Bir ekleme yapalım hemen; ülkeler bazında yapılması gerekiyor?

Bekir İNCE

Elbette! Buradaki herkes bu alanda uzman diye düşündüğüm için özellikle belirtme ihtiyacı duymadım hocam. İkidilliler söz konusu olunca kesinlikle öyle, ülkelere göre farklı farklı hazırlanması gerekiyor.

Kutlay YAĞMUR

Elbette! Bunun ikidilli olduğu zaman çok daha etkili olması lazım. Fransa için bir, Hollanda için bir, Almanya için bir, Avusturya için...

Bekir İNCE

Belki Belçika kullanabilir, İsviçre kullanabilir, biz böyle bir çalışmanın içerisinde yer almak istiyoruz. Üniversite olarak, Enstitü Müdürüm de burada kendisi de aynı düşüncüleri paylaşıyor

sizlerden de katılan olursa böyle bir formu imzalayalım. Ayrıca bu vesile ile bir öneride daha bulunmak istiyorum, konu ile doğrudan alakası yok ama... İki dillik teriminin kullanımı ile ilgili: Kavramsal olarak İKİ ve DİLİLLİK sözcükleri bir araya gelerek yeni bir kavramı oluşturmaktadır. “İki” sözcüğü ve “dil” sözcüğü bir araya gelerek yeni bir kavramı oluşturduğu halde ve bildiğimiz anlamda *ikinci bir yabancı dil öğrenmeyi, konuşmayı* değil de iki dilin aynı anda öğrenilmesi ve konuşulmasını temsil ettiğine göre farklı yazılmalıdır, zira artık farklı bir kavramı karşılamaktadır. Birleşik sözcük olarak kullanılması gerekir diye düşünüyorum. Dolayısıyla sözcüğün İKİDİLİLLİK ve İKİDİLLİ şeklinde – birleşik- kullanılmasını öneriyorum. Sonuç bildirgesinde de bu önerimin dile getirilmesini rica ederim. Araya girdim ama önemli gördüğüm için... Teşekkür ederim.

Mustafa ÇOKYİĞİT

E-sözlük şeklinde değil; ama yani 2006’da filan 2005-2006 olabilir Avusturya’da bizim büyükelçiliğimiz oradaki öğretmenlerle atanan öğretmenlerle birlikte ve orada çalışanlarla birlikte gayret ederek Almanca ve Türkçe bir cd çıkartmışlardı benim çok hoşuma gitti inanılmazdı. Çok pedagojik bir arka planı yok aslında ama Kültürel olarak hem de “günaydın” “guten tag” onları işliyor diyaloglar kurarak.

Kutlay YAĞMUR

Bu konu somut duracak, bunu geliştireceğiz. Birinci proje bu. Bu projenin ayakları olacak tabi, onları somutlaştıracamız.

Şaban ÇOBANOĞLU

Sizin konuşmanızda doktora yüksek lisans çalışmalarının desteklenmesini dile getirdiniz. Gerçekten kanayan bir yara, çalışan arkadaşlarımız var. Biz de Yunus Emre Enstitüsü olarak konuşunca böyle bir projeye destek vermemiz gerektiğini düşündük. Üniversitelerimiz güzel bir proje yurt dışında olabilir yüksek

lisans veya doktora sahasında, bize bir proje sunarlarsa yani şu öğrencimizi bu alanda yetiştireceğiz bir an önce başlamış oluruz ama bu öğrencilerimizi bu alanda çalışması zannederim uygun olur. Bizler bu şekilde bir destek verebiliriz doktora ve yüksek lisans şeklinde. Ben burada bunu söylüyorum sayısını tabi ki mütevelli heyetimizle konuşacağız. Böyle bir proje isimlendirilmiş üzerinde çalışılmış yeri belli olan hangi hocayla çalışacağı, belli olan bir proje geldiği zaman buna destek vermeye çalışacağız. Alanla ilgili çalışmalı, kiminle çalıştığına falan bakılabilir. Bir doktora olacaksa bizim ve alanın işine, bizim derken Enstitüyü kastetmiyorum, ülkemizin ve bu alanın işine yarayan, ona da danışırız yani bizim hocalarımızla irtibat halinde olursa tek başımıza karar veremeyiz.

Kutlay YAĞMUR

En azından sizin çalışanlarınızla bir iki çalışanınız benimle irtibatla. Bireysel anlamda söylemiyorum bunu, mastır öğrencileri tezlerini yazarken makalelerimizi istiyorlar, çok muazzam irtibat var bazı elemanlarınızla. İnsanların ben bir kısmının doktora yapmaya ehil olduğunu düşünüyorum şahsen. Yabancı dilleri de olduğu sürece ben kendi üniversitemde kendi kürsümde doktora öğrencisi alabilirim. Ama yabancı dilde tez yazabilecek olması lazım. Yabancı dilde literatürü tarayabilecek ve o konuda bilimsel üretim yapabilecek olması lazım. Çünkü başka türlü o tezi savunduramayız. Bunlara ehil çok öğrencimiz var bizim. Bunları seçelim ama kurumun kriterleri bilimsel kriterler olduğu sürece hiçbir zaman hata yapmayız o zaman. Ortaya çok muazzam sonuçlar çıkartabiliriz.

Ramazan BAŞLIK

Bir iki cümle hocam, müsaade ederseniz. Ben Milli Görüş Teşkilatı Teftiş Başkanımı. Aynı zamanda "TAG" "Türkçem Anadilim Geleceğim" Türkçe koordinasyon kurulu üyesiyim. Burada tabi

konumuz, “materyal”. Hocamın da ifade ettiği gibi çok geniş bir konu. Ben öncelikle asimilasyona mahkum gibi görünen bir geleceğin Türkçe gibi önemli bir konunun burada görüşüldüğü için hem değerli katılımcılara hem de Sakarya Üniversitesi’ne teşekkür ediyorum gerçekten. Materyallerle ilgili yalnız söylemek istediklerim var. Şimdi Bekir Hoca’mızın burada çıkan Türkçe kitapları ile ilgili eleştirilerini de dinledim. Ben 25 yıldır Belçika’da yaşıyorum ve o kitapların hiç birisini de görmedim. Yani bu, şu anlama geliyor: Benim çocuklarıma, bana ulaşmayan, bu derece üst seviyede biri olmama rağmen ulaşmayan bu kitaplar demek ki belli sayıdaki insanlara ulaşabiliyor, daha ulaşmamız gereken yüzlerce binlerce çocuğumuz var. Onun için ben üretilen materyallerin yerini bulmadıktan sonra bir işe yaramayacağı kanaatindeyim. Bu yüzden bu organizein yapılmasında Türkiye Cumhuriyeti’nin, Yurt Dışı Türkler Başkanlığı’nın görevi olduğu kadar, Milli Eğitim Bakanlığı’nın görevi olduğu kadar, yeni kurulan Yunus Emre Enstitüsü’nün görevi olduğu kadar, sivil toplum kuruluşlarının görevi olduğu kadar, sizin gibi akademisyen kardeşlerimizin de bu işin temelini araştırıp ortaya koymada görevi olduğu kadar, bir organizatöre ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. İki yıldır bu işi takip ediyorum ama görmüş olduğum konu: Herkes düşünüyor, herkes konuşuyor, herkes bir şey ortaya koyuyor; ancak ortaya konanlar havada kalıyor. Sade yazılarda kalıyor, kitaplar yazılıyor, çalıştaylar yapılıyor, ama iş bu işin organizesine geldiğinde ne devlet tek başına yeterli ne sivil toplum kuruluşları tek başına yeterli. Materyallerle ilgili de müsaade ederseniz birkaç cümle söylemek istiyorum; biz sadece ders kitapları materyalleri değil bizim şu anda sizin de ifade ettiğiniz gibi Türkçeyi sevdirmek için broşürlere, televizyon programlarına, reklamlara, kamu spotlarına gerçekten insanları bilinçlendirecek materyallere ihtiyacımız var. Aileleri Türkçe konusunda bilinçlendiremedik.

Biz kendimiz Türkçeye sahip çıkmadıkça Avrupalılara Türkçe öğretmeyiz. Onun için bizim önce orada toplum olarak Türkçeye sahip çıkmamız lazım. O nedenle bu sevdirmeden sonra direkt olarak aileleri hedefleyen materyallerin geliştirilmesi gerekiyor. Okul çağında olmayan çocuklarımız var, okul çağında olan öğrencilerimiz var, aynı zamanda sivil toplum kuruluşlarında verilen eğitim öğretim çalışmalarında kullanılan araç gereçler var. Bunların ayrı ayrı ele alınması lazım. Bunlar, hem sanal hem yazılı materyaller olabilir. Üniversitelerde akademik seviyelerde öğretilmesi lazım. Zira akademik dile sahip olmadıktan sonra o dil sadece günlük konuşma dili olmaktan öteye gidemez. Örneğin, biz ikidilli öğretim veren anaokulları açmaya başladık. Çift dilli okullarımızı da İnşallah geliştireceğiz. Hatta bütün okullarımızı ikidilli hale getireceğiz çünkü biz biliyoruz ki siz de ifade ettiniz bir çocuk yedi tane dili anadili gibi öğrenebiliyor. Şu anda üzerinde çalışılan nokta bu. Oysa bizi: “sakın Türkçe öğrenme! Almanca, Flamanca öğrenemezsin” şeklinde korkuttular. Bugüne kadar korkuttular. Bunun için bizim kendi çift dilli okullarımızda Türkçe’nin öğretilmesi için ayrıca materyallere ihtiyacımız var ve bu noktada da sizin gibi kıymetli kardeşlerimize ihtiyacımız var. Bu materyallerin yalnız yazılı değil; görsel manada da internet ortamında sanal ortamda paylaşılması gerekir. Açıkçası ben bu çalışmalarından çok memnunum. Ancak bu çalışmaların tam olarak organize edilemediğini düşünmekteyim.

Kutlay YAĞMUR

Çok teşekkür ederiz katılımınız için. Sanırım bitirmemiz gerekiyor. Bu oturumu kapatıyorum. Teşekkür ediyorum.

2. OTURUM

İkidillilerin Eğitimi, Dil Becerilerinin Ölçme-Değerlendirilmesi ve Bu Konuda Karşılaşılan Sorunlar

Mehmet Ali AKINCI (Oturum Başkanı)

Değerli Katılımcılar! “İkidillilerin Eğitimi, Dil Becerilerinin Ölçme-Değerlendirilmesi Ve Bu Konuda Karşılaşılan Sorunlar başlıklı oturumu açıyorum. Buyrun sayın Uzun.

Leyla UZUN

Merhaba bugün ben ve Işıl arkadaşım birlikte birbirini takip eden birer sunum yapacağız. Aslında biraz birlikte de tartışalım istiyorum. O nedenle zamanı iyi kullanmaya çalışacağım. Başlamadan önce kısaca başka bir tespiti yapmam istiyorum yalnız müsaade ederseniz: “İkidillilik” sözcüğünün ayrı yazılması açık bir tutarsızlık. Çünkü “iki” orada artık niteleyici olarak çalışmıyor. Tek bir kavramın karşılığı bu terim. İki ayrı kavram yok ki biri niteleyici olsun ya da “iki” ayrı yazılsın.

Bu oturum ikidillilik, ikidilli eğitim, ikidillilikle ilgili ölçme üzerine. Benim ve arkadaşım Işıl Hanım’ın özellikle son sıralarda üzerinde çok yoğunlaştığımız ve biraz önce sabahleyin savunmaya çalıştığım ölçmeyle ilgili sorunlar bu oturumun odağında. Çünkü çok sayıda ölçme çalışması yapılıyor. İkidilliliğin düzeyinin belirlenmesi ile ilgili olarak ikidilli başarının okumada, yazmada, dinlemede, konuşmada ortaya konmasına yönelik olarak ki çok değerli bu çalışmalar. Ancak, ölçme o kadar hassas bir iş ki neyi düşünürseniz, neyi planlarsanız onu ölçüyorsunuz. Aynı istatistik gibi. Ben bunu sürekli söylerim istatistikte de sayıları verirseniz istatistik yapan arkadaşlara onlar size sayıları dağılımlarla

işte sıklık vesaire size okurlar. Bu noktada sizin sorduğunuz sorular ya da gerçekten istatistiğe tabi tuttuğunuz içerik aslında çok önemlidir. Yurt dışında yaşayan Türk çocuklarının özellikle Avrupa'da sıklıkla karşımıza çıkan en büyük sorunlarından bir tanesi şu: Onların dil durumlarının gerçek bir betimlemesi yok. Genellikle daha dıştancı bir tavırla nasıl olması gerektiği konusunda ideallerden söz ediliyor. Bu idealler ağırlıklı biçimde tek dilli Türk çocukları üzerinden kurgulanıyor. Ayrıca başka bir şey daha var yurt dışında yaşayan ikidilli, çok dilli ortamdaki çocukların- Anadolu çocuklarının- tamamı ikidilli değil; tamamının evinde ilk dil Türkçe değil. Kürtçe var, Boşnakça var Lazca vesaire başka diller de var. Böyle olunca oradan gelen birisi olarak ben şununla hiç ilgilenmiyorum, yani beni yalnızca ilk dili Türkçe olanlar ilgilendirir diyemiyorum. Çünkü örneğin Kürtçeyi hiç bilmeyen iletişim dili olarak ilk dil olarak Türkçeyi bilen ama anadili Kürtçe olan çocuklar var ve bu çocuklar Almanya'da yaşadıkları için baskın dilleri de Almanca. Üç dilin arasında sıkışıyorlar. Yaşadıkları ortamlarda üç dil varken o üç dili de kullanamıyorlar. Oysa üç dili birden kullanabilecek bir biçimde bir zeminde sahip olmuşlar, ama hiç birini kullanamıyorlar. Kürtçeyi özellikle seçmiyorum, Boşnakça var vesaire vesaire. Yani herkes tek dilli değil bu çerçevede bakıldığında. Şimdi böyle olunca gerçek durumun betimlenmesi çok önemli hale geliyor.

Ben çok teknik bir konuşma hazırladım bu çalıştay için. Ama şimdi sabahtan beri yapılan tartışmalara da bakarak içeriğimi biraz basitleştirmeye ve bazı ihtiyaçların özellikle altını çizmeye karar verdim. Hazırladığım teknik sunumu da akar yansıda arkada tutacağım. Ben ve arkadaşım burada şunun altını çiziceğiz: Ciddi laboratuvar çalışmalarıyla çocukların durumlarının akademik niyetlerle ve gerekliliklerle tanımlanması kalıcı çözümler için kaçınılmazdır. Durumları tamamen net bir şekilde tanımlan-

dıktan sonra bu çocukların kendi dillerinde mümkün olduğunca dengeliliğe yakın bir biçimde, yani kendi Almancalarıyla, kendi Türkçeleriyle, Kürtçeleriyle üçüncü dil olan diğer bir dil ile mümkün olduğunca dengeliliğe yakın bir biçimde iletişim becerisi sergileyebilmeleri için neler yapılması gerektiği üzerinde düşünülebilir. İletişim becerilerindeki dengelilik şu demek: Burada sizinle ben Türkçe konuşurken içeriye Işıl'ın girdiğini fark ediyorum; Işıl bir Alman arkadaşım, dönüyorum hiçbir şekilde birbirine karıştırmadan onunla biraz Almanca konuştuktan sonra tekrar devam ediyorum ve ben bunu kendi iradem ve isteğimle seçerek yapıyorum. Hatta dahası karıştırmaya karar veriyorum, kendi iradem ve isteğimle aynı şairlerin yaptığı gibi ve iki dili birbirine belirli biçimlerde karıştırabiliyorum. Bu bir eksiklik değil; kendi irademle yönettiğim bir süreç. Asıl olan dolayısıyla ikidillilik, çok dillilik ortamında bir dilin kendini koruyabilmesi ve diğerleriyle denk bir biçimde var olabilmesi için bireylerin dilsel kararları ve iradeleriyle bu dilleri farkındalık içinde kullanabilmeleri. Durumdan duruma değiştirebilme kararı verebilmeleri, karıştırmaya karar verebilmeleri. Yani direksiyon kimin elinde olacak kabaca bakarsanız, direksiyon kişinin kendi elinde olacak. Bu aslında tek dilli bir ortamda baktığınızda Türkçe için de aynı şekilde işlemeli. Dilin direksiyonu insanın elinde olmak zorunda. Bunun günlük karşılığı şudur: Ağızdan çıkanı kulak duyacak; ağız ne dediğinin farkında olacak. Bu durum yok olduğu zaman, ortadan kalktığı zaman inanılmaz bir biçimde dilin sınırlı kullanımlarıyla karşı karşıya kalıyoruz. Bu nedenle de ikidillilik, dengeli ikidillilikten sınırlı ikidilliliğe kadar uzanan bir yelpazede kendini göstermeye başlıyor. Dengelilik kendi içinde kendi derecelerini oluşturuyor, sınırlı ikidillilik kendi içinde kendi derecelerini oluşturuyor.

Bunlar güzel, bunlar söyleniyor peki ama gerçekten ihtiyaçlar açısından bakıldığında mesela, sınırlı ikidilli olma nasıl bir dilsel görünüm ortaya çıktığında olur, bizim kabullerimize göre mi idealize ettiğimiz biçimde yoksa onun kendi standartları kendi ölçüsü var mı? Şimdi genellikle, arkadaşlarım beni destekleyeceklerdir, idealleştirme üzerinden yapılan ölçümler çok sakıncalıdır. Bu durumun sakıncalarını lütfen gittiğiniz her yerde söyleyiniz. İdealleştirirseniz, yani nedir beş yaşında çocuk hiç araştırma yapmadan, hiç laboratuvar çalışması yapmadan laboratuvarınızın nerede olduğuna hiç önem vermeden - Türkiye'deki laboratuvar başka sonuç verir Almanya'daki laboratuvar başka sonuç verir-Türkiye'dekini alıp da buna idealleştirme yaparsanız o zaman farklı koşullarda örneğin Almanya'da, Fransa'da, Belçika'da farklı koşullarda yaşayan çocukların kendi ölçülerini bulamazsınız. Kendi ölçülerini bulamayınca kendi ideallerini bulamazsınız. Onu bulamayınca ideali bulamadığınız için hangisi idealin altında kalıyor, hangisi yukarı çıkıyor gelişme var mı, yok mu bunların hepsi yapay kalır. Yani hiçbirinin gerçeklik değeri yoktur. O anda öyle denk gelmiştir, öyle çıkmıştır sonuçlar. Bu durum yurtdışında bir dilin, örneğin Türkçenin ikidilli, çok dilli ortamda edinimi ve öğretimine yönelik en temel nitelikli ölçme sıkıntılarından biridir.

Bu kadar açık bir bilimsel gerçek varken Türkiye'nin ölçülerine göre idealleştirme yaparak gidip Almanya'da, Fransa'da, Belçika'da, Hollanda'da ve daha birçok yerde yaşayan Anadolu'lu bir çocuğun dil becerilerini ölçersen hem çalışmaya harcanan emek boşa gidecektir, hem de o çocukların dil becerilerinin gelişmesine katkıda bulunulamayacaktır. Almanya'da da Almanlar aynı şeyi yapıyorlar. Almanya'daki Alman çocuklarının ölçülerini koyup idealleştirme yapıp bizim çocuklarımızın dil becerilerini ölçüyorlar ve bu çocuklar "sonderschule"lere gönderiliyor bu yüzden.

İnsanın gerçeği ile devletlerin gerçeği çoğu zaman örtüşmüyor. Özellikle siyasetin eliyle yapılan bu türden manipülasyonlar insanların hayatlarını telef ediyor.

Şimdi mesela biraz önce gördüm sizin bakışınızı benim ne demek istediğimi çok daha iyi anlıyorsunuz ama benim de çok daha iyi anlatabilmem gerekli. Almanya’da “sonderschule”ler diğer arkadaşlarımız da beni destekleyeceklerdir, anlatacaklardır çocukların özel eğitim almalarının sağlandığı okullardır. Ben bunu çok kıbarca söylüyorum bunun kabacasını kendiniz düşününüz lütfen. Özel eğitim diyerek son derece akademik biçimde söylüyorum. Belirli bir şekilde öğrenme güçlüğü olduğu tespiti ile gider bu okullara çocuklar. Dile ilişkin testlerle bu damgayı yerler. Bu testler demin de sözünü ettiğim gibi Almanların yaptığı Almanca üzerinden idealleştirilmiş testlerdir. Siz girseniz, siz bile kalabilerseniz. “Sonderschule”ye sizi de yollayabilirler. Ayrıca bu testler sadece Almanca becerisini ölçmeye yöneliktir. Çocukların Türkçe becerilerini ölçmek için uygulanmamaktadır. Yani Almanya’da ikidilli yetişen bir çocuğun dil beceri düzeyi, sadece Almanca üzerinden böylesi testlerle betimlenmeye çalışılmaktadır. Bu da diğer sıkıntılı durumdur. Şimdi böyle bakınca şu çok önemli hale geliyor aklınızda kalmasını istediğim, gittiğiniz yerlere taşınmanızı istediğim ve çözümü düşünmenizi istediğim -bizim de bu toplantı kapsamında çözüm önerilerimiz olacak elbette- şey şu: Anlatmaya çalıştığım türden bir idealleştirme ikidilli ve çok dilli ortamdaki çocukları öldürür. Öldürüyor zaten, yaşarken öldürüyor. Akademik başarılarını sıfıra düşürüyor. Devletlerin eline, insan gerçeğine aykırı ciddi olanaklar veriliyor işte. Pırıl pırıl bir çocuğu uygun olmayan ölçme sonuçlarıyla “sonderschule”lere göndermek gibi. Çok acımasız devletler yani.

İkidilli, çok dilli bireylerine, çocuklarına daha eğitimin ilk aşamasında kendini değersiz hissettirebiliyor. Değersiz hissettikçe kişi

kendini, kimlik sorunu yaşamaya başlıyor; aidiyetiyle ilgili sorunlar yaşamaya başlıyor; güven sorunu yaşamaya başlıyor ve sosyal patlamalar ortaya çıkıyor. Almanya'da da, sanıyorum Hollanda'da da durum böyle. Fransa biraz daha farklı elbette. Mehmet Ali Hoca konuşmasında oradaki duruma değinecektir. Mesela Almanya'da Türk çocuklarının, Türkiyeli çocukların suç oranları çok yüksek. Üniversiteye gidişte yükselmeden söz ediliyor ama asıl olan şudur: Üniversiteye gitme oranı değil, üniversiteyi, bu öğretim sürecini tamamlama. Bu oran çok düşüktür. Niye birbirimize yalan söyleyelim ki bu çocuklar için bir şeyler yapmak gerekiyor. Kimse kariyeri için bir şey yapmaya uğraşmıyor burada. Kariyer için değil, nema için değil tamamen bu çocuklar için düşünmeliyiz. Üniversiteye gidiş oranlarında artış vardır, evet ama üniversiteden mezun oluş oranlarında da düşüş vardır. Zaten bakın çok ters bir orantı var. Kutlay Hoca da burada olsaydı o da destekleyecekti bu durumu. Mehmet Ali Bey de destekleyecektir. Çünkü biz kendimizi nasıl kandıralım! Çocuklar daha çok üniversiteye gidiyorlar, gitsinler mezun olmuyorlar, olamıyorlar. Özellikle ilk yıl içinde üniversiteyi bırakma oranları son derece yüksektir.

Şimdi böyle bir sahne içinde ikidilli, çok dilli ortamda dil beceri düzeylerindeki dengeli gelişme açısından çok önemli olduğunu düşündüğüm bir zihinsel eylemin altını çiziceğim ben burada. Özellikle akademik başarının ve günlük iletişim başarısının gerçekleşebilmesi için çok etkili olan bir eylem var, bir zihinsel eylem; metin kavrama diyoruz biz bu zihinsel eyleme. Bu eylem çocukların girdikleri tüm sınavlardaki başarılarında da anahtar niteliğinde. Tüm ölçülme ortamlarında, girdikleri bütün derslerde. 2007 yılında Kutlay Yağmur ve grubu Duisburg çevresinde karşılıklı bir anlaşmayla büyük bir alan çalışması yaptı. Kapsamlı bir laboratuvar çalışması. Bu laboratuvar çalışmasına oldukça

yüksek sayıda Türk öğrenci katıldı. İkidilli Türk öğrenci. Bu çalışmada ulaşılan sonuçlar mesela şöyle bir şey ortaya koydu: Belirli açılardan çocukların dil becerilerinde başarılar var ama çok ciddi bir biçimde hem Türkçelerinde hem Almancalarında metin kavrama konusunda büyük bir düşüklük çıktı. Metin kavrama hayati bir beyinsel eylem, metin kavrama gerçekleştiremeyen bir birey ya da metin kavrama konusunda sorunları olan bir birey hem iletişim sorunları yaşıyor hemde akademik başarı konusunda ciddi sorunlar yaşıyor. Çünkü metin kavrama akademik başarının da temel ilkelerinden biri. Buna bağlı olarak girdiği bütün sınavlarda -ki bu sınavlarda ölçülüyor çocuk- çok ciddi sorunlar yaşıyor. Metin kavrama okumayla çok yakından bağlantılı. Okuma eylemi, metin kavramanın en temel görevi olarak ortaya çıktığı bir eylem.

Katılımcı

Bir soru sorabilir miyim? Metin kavrama ile öykü anlama arasındaki ayrıştırmayı nasıl gerçekleştirdiniz?

Leyla UZUN

Gerçekleştirmedim. Hemen söyleyeceğim bunlar küçük spotlar olduğu için açıyorum. Okuma ve metin kavrama arasında çok yakın bir ilişki var. Metin kavrama dediğimiz eylemin en çok ortaya çıktığı ve gereksinim duyulduğu beceri alanı okuma. Okumanın ne olduğunu dilbilim alanının gözüyle tanımlamaya çalışayım. Dilbilim araştırmalarının verdiği özellikle beyin dilbilim araştırmalarının nöroloji ve nörodilbilim araştırmalarının ortaya koyduğu bazı sonuçlara dayalı olarak açıklayayım. Okuma sınırları belirsiz bir kavram. Sözünü ettiğim araştırmalara göre okumanın ne olduğunu tanımlayabilmek için beynin okuma sırasında ne yaptığının adının konması gerekiyor. Çünkü düşünün, nasıl tanımlayacaksınız? Okuma nedir dediginizde okumanın tanımlanabilmesi için okuma sırasında insan beyninin yaptığı

eylemlerden yola çıkıyor dilbilimin ilgili alanları. Bu eylemlere bağlı olarak şunu, şunu, şunu yapmak okumadır diye adlandırılıyor nörolingüistik çalışmalarda.

Şimdi bu açıdan baktığımda yapılan eylemlerden bir tanesi metin kavrama. Bir diğeri çeşitli türlerde - ama sizi daha çok ilgilendireceğini düşündüğüm için ben buraya öykü anlamayı aldım- metinleri tanıma. Mesela öyküyü anlama, beynin yaptığı işlemlerden biri. Yorumlama, zihinde gerçekleştirilen diğer işlemlerden biri, okuduğunu anlama bakın okuduğunu anlama da bir zihinsel eylemdir ve söylemi anlama da öyle. Bunlar gibi daha birçok eylem var. Ancak, okumanın en temel eylemi metin kavrama. Öğrenciler ağırlıklı biçimde metin kavrama gerçekleştiremiyorlar. Öğrencilerimizin çok dilli ortamlardaki temel sorunlarından bir tanesi -bugüne kadar üzerinde hiç durulmamış olan- metin kavrama ve bu eylemle ilgili alt eylemler ile ilişkili. Bunları kontrol ediyorsunuz. Bu eylemleri ölçmenin özel yolları var. O zaman ortaya çıkan tabloda gerçek bir laboratuvardan alınmış sonuç tanımı yapıyorsunuz ve yazacağınız kitaplar, oluşturacağınız etkinlikler, sınıfta kullanacağınız teknikler doğrudan doğruya hastalığa uygun ilaç olarak verilir hale geliyor. Metin kavramayı gerçekleştirememek -2007’de Kutlay Yağmur’un çalışmasında ortaya çıktığı gibi- ikidilli, çok dilli ortamın akademik başarıda çocuklar açısından en önemli engelidir. Çözümleri için çok çok düşünmek gerekiyor.

Katılımcı

Hocam, bu Türkçedeki problem mi yoksa her iki dilde de mi var?

Leyla UZUN

Hemen onu söyleyeyim. Her iki dilde de var, çünkü birininki diğerine bulaşıyor. Özellikle Türkçedeki-ama bir tek şey var he-

men onu belirteceğim; bana sağlanan ya da bize verilen 15-20 dakikada hepsini anlatmam elbette mümkün değil- metin kavrama bir sürü alt beceri gerektiriyor. Mesela bakın harfleri tanımaktan başlıyor, sözcükleri diğer sözcüklerle ilişkilendirmekten bunun alt eylemleri var, tümceleri tümcelerle ilişkilendirmekten alt eylemleri var, paragrafları paragraflarla ilişkilendirmek alt eylemleri var hepsi ayrı ayrı alt eylemlerden oluşuyor. Metinleri metinlerle ilişkilendirmekten. Dolayısıyla ölçme gerçekleştirilirken metin kavrama ile ilgili çocukların neler yapabildiği üzerine gidilmeli. Örneğin, Pisa sınavlarındaki başarısızlıkların temel kaynağı da budur. Bu sınavlardaki başarısızlık bu çocukların başına kakılıp duruluyor ama ne yazık ki metin kavrama konusu hala bakir bir konu olarak duruyor. Ben size burada bu konuya yönelik çok kısa bir özet vermeye çalıştım. Bir de duyuru yapabiliirim. Ben, Kutlay Yağmur, Mehmet Ali Akıncı ve Işıl UluçamWegmann birlikte bu konuda kapsamlı bir projenin ön çalışmalarını yürütmekteyiz.

Katılımcı

Türkiye’de de yapılmıyor mu aynı şey? Yani Türkiye’de sizin ifadenizle, birinci dil öğretimi konusunda hala üniversitede Türk Dili dersi varsa sorunun kaynağı bu.

Leyla UZUN

Kesinlikle! Ben ama şimdi ikidilli çok dilli ortamdaki duruma odaklandım. Tekrar edersem metin kavrama eylemindeki başarısızlık bütün akademik başarıyı etkiler. Bu eylemin girdileri üzerine dönüt verecek çalışmalar yapılması gerekir. Türkçedeki metin kavrama başarısı yüksekliği -pek çok araştırma bunu gösteriyor-diğer beceriler açısından örneğin Türkçe-Almanca ikidilli ortamda Almancayı da olumlu yönde etkileyecektir. Her iki dilde de dengeli ikidillilik yakalayamamış çocuklar -ki erken ikidilli olma-

yanlar için dengeli ikidilli olabilme şansı çok düşüktür- metin kavrama sorunları yaşamaktadır.

Biz Almanya'da Türkçe öğretmeni yetiştirilen bir bölümü temsilen buradayız. Bölümümüze gelen öğrenciler ikidilli edinim süreci geçirmiş öğrenciler. Dolayısıyla doğal ortamın içerisindeyiz. Bu çerçevede şimdi Işıl arkadaşım hem bölümü tanıtacak, hem de burada söylediklerime katkıda bulunacak bir takım deney ortamlarından örnekler verecek sizlere. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Işıl ULUÇAM WEGMANN

Leyla Hocamın da belirttiği gibi ben iki aşamada yapılandırdım sunuşumu. İlk aşamasında sizlere Almanya'da halen amaçları, konsepti, misyonu açısından bir tek olma özelliği gösteren ve Türkiye kökenli çocuk ve gençleri Türkçe öğretmeni olarak yetiştiren bölümümüzü Duisburg-Essen Üniversitesi Türkistik Enstitüsünü tanıtmaya çalışacağım. Öte yandan da Duisburg-Essen Üniversitesi Türkistik bölümünde yapılan bir araştırmanın sonuçlarından, bulgularından, vargılarından söz ederek bildirimizin temel amacı olan öğrencilerimizin okuma edincine yönelik saptamalarımızı burada sizlere aktarmaya çalışacağım.

Birçoğunuzun bildiği gibi Almanya federal yapıya sahip olan bir devlet ve Almanya'da öğretmen yetiştirme devletin, federal devletin etkisi altında değil, eyaletlerin yetkisi altındadır. Bundan dolayı birçok farklı eyalette öğretmen yetiştirme konusunda farklı uygulamaların olduğu biraz önceki oturumda da dile getirilmişti. Ancak öğretmen yetiştirme yasalarına, uygulamalara şöyle bir baktığımızda belirli ilkeler çerçevesinde de eyaletlerin ortak paydalarının büyük olduğunu görebiliyoruz. Biz Duisburg-Essen Üniversitesi Türkistik Enstitüsü eski adıyla, kurulduğu senelerdeki adıyla Türkçe Öğretmenliği Bölümü, Kuzey Ren-Vestfalya

eyaletinde Essen şehrinde 1995 yılında Türkiye kökenli, ikidilli ve iki kültürlü çocuk ve gençlere yine kendileri gibi ikidilli ve iki kültürlü Türkçe Öğretmenleri yetiştirmek amacıyla kurulmuş bir bölümdür. Bölümümüzde halen okumakta olan 400 öğrencimiz bulunmaktadır. Mezun olan şu ana kadar yaklaşık 450 öğrencimiz bulunmaktadır. Öğrencilerimizin birçoğu yine Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinde değişik şehirlerde öğretmenlik yapmaktadır. Yanı sıra Hamburg, Berlin gibi şehirlerde de görev alan hocalarımız, mezunlarımız bulunmaktadır.

Türkistik bölümü aynı zamanda Türkoloji bölümlerinden de farklılık göstermektedir. Bildiğiniz gibi tarihsel karşılaştırmalı çalışmaların yapıldığı, Uygurca, Kazakça, Arapça gibi derslerin verildiği Türkoloji bölümlerinden farklı bir yapıya sahip. Bölümümüzde daha çok dilbilim, araştırmalı betimlemeli dilbilim yöntemleri ile çalışılmakta. Günümüz ölçünlü Türkiye Türkçesi temel alınmakta. Karşılaştırmalı çalışmalara ağırlık verilmekte, çağdaş öğretim bilim yöntemleri uygulanmakta ve bu yönleriyle de Romanistik, Germanistik gibi diğer bölümlerle de eşdeğer bir konuma sahip olmaktadır. Türkistik Enstitüsü 2011-2012 kış yılı itibari ile Bologna süreci kapsamında bachelor sistemine geçiş yapmıştır. Kuzey Ren-Vestfalya öğretmen yetiştirme yasasına göre öğretmen olabilmek için iki ayrı ders dalının öğretmeni olmak gerekmektedir. Bölümümüzde ve üniversitemizde Türkçenin diğer dallarla kombinasyon olasılıklarının bazı örneklerini yansıda görmektesiniz. Ancak öğrenciler sadece ikinci dilin seçimini yapmakla kalmamakta, aynı zamanda eğitim bilimlerinden de dersler alarak alan stajını da yapmak zorundalar. Ayrıca, ikinci dil olarak Almanca bölümü kapsamında sunulan göçmen kökenli öğrenciler için Almanca derslerini de almak zorundalar ve tüm bu öngörülen derslerin sonunda da bitirme tezlerini yazmak durumundalar. Üç yılı kapsayan bu öğrenimin ardından iki yılı

kapsayan bir master programı gelmekte ve bunun sonunda da on sekiz aylık bir staj gerçekleştirdikten sonra her iki dalın da öğretmeni olmaya hak kazanmaktadırlar. Ben size öğretim planlarımızdan bir tanesini getirdim, çünkü biraz önce de sözünü ettiğim gibi bizim bölümümüz sadece bir tür okul türüne öğretmen yetiştirmemekte. Bu öğrenim planına baktığımızda farklı okul türlerine öğretmen yetiştirecek, farklı okul türlerinde öğretmenlik yapacak kişilerin alması öngörülen dersler göz önünde bulundurulacak bir modüler yapıda öğrenim planı oluşturulduğunu göreceksiniz. Planda da gördüğünüz gibi; dilbilim, yazın bilim, dil pratiği, kültür bilim ve öğretim bilim derslerimiz programda ön plandadır. Buraya kadar öğrencilerimizin bizim bölümümüzde okurlarken neler yapması gerektiğini aktarmaya çalıştım, ama şunu sormamız gerekli bize gelen öğrenciler için bir koşul var mı? Türkistik Bölümünde okurken bir ön şart konuyor mu? Evet, ortak dil kriterlerine göre B2 seviyesinde en az Türkçe bilmek zorundadırlar. Alman öğrencilerimiz var, ama bunların sayısı az. Çünkü anadili düzeyinde eğitim veren bir kurumuz. B2 seviyesinde dil yeterliliğine sahip olan öğrenciler bölümümüzde okumaya hak kazanıyorlar.

Bölümümüze gelen öğrencinin ilk geldiği aşamada Türkçedeki dil beceri düzeyi durumunu ve buna bağlı olarak bölümün hedeflerini kısaca özetlemek istiyorum şimdi. Bunu yaparken bu öğrencilerle yaptığımız bir sormacanın sonuçlarından da biraz söz etmek istiyorum. Bu sonuçlar okuma ve metin kavrama ile ilgili bazı ipuçlarını da içermekte. Öğrencilerin bölüme ilk başlangıç dönemindeki dil yeterliliklerine dair çarpıcı sonuçlar vermekte. Yaptığımız araştırmada Türkistik bölümüne başlayan öğrencilere, Türkçe ile üniversite düzeyine kadar ne kadar etkileşimde bulunduklarını sorduğumuzda yansıda da gördüğünüz gibi üniversite eğitimine başlanıncaya dek Türkçenin kullanımının daha çok

sözlü etkileşimle sınırlı kaldığı ortaya çıkmakta. Aynı zamanda bize gelen öğrencilerin yarısından fazlası üniversite düzeyine kadar ilkokulda ya da orta öğrenim derecelerinde Türkçe dersi de almadıklarını dile getiriyorlar. Aynı şekilde öğrencilere üniversite düzeyine gelene kadar ne kadar kitap okuduklarını sorduğumuzda, görüyorsunuz Türkçe kitap okumayla Almanca kitap okuma arasındaki oranların farklılaştığı da ortaya çıkıyor. Sadece yaptığımız sormacanın buraya kadar olan verilerini de göz önünde bulundurduğumuzda aslında başlangıç dil yeterlilik düzeyleri hakkında çok önemli bilgiler edinmiş oluyoruz. Biraz sonra okuma edinçlerine, metinleştirme edinçlerine yönelik vereceğim bulguların da bu bağlamda değerlendirilmesi gerekmektedir.

Öğrencilerimiz bu konumda bölümümüze geliyor. Peki, o zaman bizim hedefimiz ne? Biz hangi dil yeterlilik düzeyine ulaştırmayı hedefliyoruz onları? Biliyorsunuz alan yazınında ikidillilik kavramının tanımlanışında çok farklı yaklaşımlar var. İki dilde de sözlü bildirişimi gerçekleştirebilen bireyleri ikidilli olarak değerlendirebilen minimalist yaklaşımların yanı sıra karmaşık becerilerin sergilendiği, sergilenmesinin gerektiği özellikle yazılı bildirişimde bulunmayı ikidilliliğin ön koşulu olarak öne süren yaklaşımlar da var. Duisburg Essen Üniversitesi'nde de bu sözünü ettiğim ikinci yaklaşım, yani maksimalist yaklaşım temel alınmakta ve dengeli ikidilli bireyler yetiştirilmeye çalışılmaktadır. Çünkü dil öğretimi yapılan üniversite düzeyindeki bir kurumda, hiç kuşkusuz, kişilerarası temel bildirişim becerilerinin -bunlar Cummins'in kavramlaştırdığı temel dil becerileridir- geliştirilmesi, çağdaş eğitimbilimsel kabuller doğrultusunda temel hedeflerdir. Elbette bir yandan da böyle bir kurumun hiç kuşkusuz temelde amacı, hedefi öğrenciyi, bireyi akademik düşünmeye yönlendirmektir. Onun akademik konuları tartışmasını sağlamak, onun akademik metinleri üretmesini ve anlamasını sağlayacak

becerilere ulaştırmak, yani bilişsel akademik dil yeterliliğine ulaştırmak olmalıdır. Cummins ancak ikinci eşiği aşmış, yani baskın ikidilliliğin üzerine geçmiş olan bir bireyin bilişsel gelişimine ikidilliliğin olumlu etkisi olacağından söz etmiştir. Dolayısıyla bizler de bölümümüze gelen öğrencilerimizin sağlıklı edinç düzeyinde yüksek edinç sergileyen gelişmiş birer dengeli ikidilli olabilmesini hedefliyoruz, hedefimiz bu.

Durum betimlemesi yaptık, kısa bir hedef betimlemesi yaptık, peki o zaman bu hedefe yönelik olarak derslerimiz ne şekilde yapılıyor? Bölümümüzde verilmekte olan öğretimde; bilim, kültür, yazın bilim ve dilbilim derslerinde, belirttiğimiz hedef çerçevesinde sadece Türkçede dil yeterliliğinin yüksek olması değil, aynı zamanda Almancada da dil yeterliliğinin yükseltilmesi gerektiği için karşılaştırmalı çalışmalar esas alınmaktadır. Derslerimiz arasında karşılaştırmalı çalışmalara çok önemli bir veri tabanı oluşturan lisans derslerimizden bir tanesi de çeviri derslerimizdir.

Şimdi size hemen örnekler sunma yoluyla çeviri derslerimizden elde edilen verilere dayalı bir araştırmanın da sonuçlarından bir kısmını aktarmaya çalışacağım. Bu sonuçlar öğrencilerin her iki dilde de (Türkçe-Almanca) dil beceri düzeylerini ve üniversite eğitimleri boyunca Türkçe bölümünde söz konusu beceri düzeylerinde sağlanabilen gelişmeyi tartışabilmemize olanak sağlayacak veriler sunmaktadır.

Araştırmamızdan elde edilen bazı sonuçlar, öğrencilerimizin çeviri edincinin bileşenleri olan örneğin, metin ve kültür edinçlerine yönelik çok önemli bulgu ve vargıları ortaya koyabilmemize olanak sağlamaktadır. Çeviri süreci, biliyoruz ki çok aşamalı katmanlı bir süreç. Çeviriyi bir araç olarak kullanarak katılımcıla-

rın yazma becerilerini ve okuma becerilerini de ölçmemiz mümkün olmakta.

Bu çerçevede, yaptığımız araştırmadan elde ettiğimiz sonuçlardan biri, öğrencilerin çeviri sürecine ilişkin sorunlarının sadece yazma aşamasından kaynaklanmadığını, çok önemli bir kısmının da kaynak metni çözümleyememelerinden, yani okuduğunu anlayamama durumundan kaynaklandığını ortaya koydu. Şimdi bu bağlamda hemen tekrar şunu sormamız lazım: Okuma çok bileşenli, tümleşik yapıya sahip bir olgu. O zaman çeviri süreci kapsamında okumanın hangi yönüyle ilgileniyoruz, bunu da kısaca belirtmek lazım. Çünkü sadece dilbilimin alt dallarına baktığımızda bile okumanın; metindilbilim, bilişsel dilbilim gibi birçok alt dalın araştırma nesnesi olduğunu görmekteyiz. Ben burada Leyla Hocamın önceki bazı çalışmalarında yorumlayıp değerlendirdiği Moorman ve Ram'ın işlevsel okuma kuramına dayalı olarak tanımladığı -ki az önce kendisi de değindi- okuma görevleri (tümce işleme, öykü yapısını anlama, senaryoyu anlama, bellek yönetimi, üst denetim ve açıklama ve nedenleme) kapsamında bir kuramsal çerçeve kullanacağım. Bunlar birbirinden ayırık işleyen eylemlerdir. Aynı zamanda da bir devingen sistem içerisinde birbirlerinin etkin olarak gerçekleştirilmesini sağlayan eylemlerdir.

Bu sunuşta sadece tümce işleme ile ilgili bulgulara yer vereceğim. Uzun'un adıl gönderimlerini saptama, izleme, sözdizimsel bölüklemeleri yapma, sözcüksel erişimi gerçekleştirme şeklinde tanımladığı tümce işlemeden yola çıkarak metnin tutarlılığı açısından, tümcelerin metin bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini göz önünde bulundurarak metinleştirme sürecine değineceğim. Metinleştirme süreci okuma eylemi açısından ele alındığında aslında hem metnin uyumluluk, bağdaşıklık ve tutarlılık düzlemindeki bağıntılarının hem de bunların birbiriyle ilişkileri-

nin çözümlenmesi yoluyla metnin bütüncül anlamına ulaşılması olarak değerlendirilebilir. Uyumluluk düzleminde metin yüzey yapısı görünümünün çözümlenmiş olması gerekmektedir. Bunlar daha çok yazımsal ve saf dilbilgisel görünümelerdir. Bağdaşıklık düzlemine baktığımızda hem metin yüzey yapısı hem de derin yapısı işlemlerinin yapılması gerekmektedir. Çünkü bağdaşıklık düzlemini dilbilgisel, anlamsal ve sözcük anlamsal görünümeler oluşturmaktadır. Tutarlılık düzlemi ise hiyerarşik yapıda en üst katmanı oluşturuyor ve bu düzlemde de metnin anlamına ulaşabilmek için öncelikle metnin önermeleri arasındaki mantıksal bağların kurulması, yani metnin tutarlı kılınması gerekiyor. Bu aşamalardan hangilerinde ikidilli öğrencilerin çeviri metnlerinde daha çok sorun görülmekte, hangi dilsel ve metinsel etmenler öğrencilerin kaynak metni anlamalarını zorlaştırmakta kısa kısa örneklemeye çalışacağım.

Uyumluluk düzeyine bir örnek getirdim. Bu örnekte, gördüğünüz gibi, bir haber metni çevirisi; 2010 yılında Rusya'daki uçak kazasından aldığımız bir haber metnini inceledik. Öğrencilerimizin örneğin uyumluluk düzleminde kaynak metindeki öbek yapıyı vesözcüksel değişimi takip edememelerinden kaynaklanan sapmalardan biri burada karşımıza çıkmakta. Aslında bu örnekle şunu da gösteriyoruz: Bu metinde tamamen yazımsal işaretlerin doğru çözümlenmesi etkin çeviri için yeterli değil. Polonya devlet sistemi hakkında bir bilgi sahibi olmadan, oradaki politik sisteme ilişkin bilgi sahibi olmadan tümce düzeyinde doğru çeviriyi sağlayacak çözümleme yapılamıyor. Ben kaynak metni yukarıya, metnin kabul edilebilir çevirisini de aşağıya yazdım ve ardından da öğrenciye çeviri örneklerinden birkaç tanesini verdim. Görüyorsunuz ki kabul edilebilir çeviri ile kıyaslandığında öğrenciler farklı okumalar sonucu, farklı çeviriler, içeriksel olarak eşdeğer olmayan çeviriler yapmakta.

Bağdaşıklık düzleminde de yine kısaca başlıklar üzerinden geçecek olursam kaynak metindeki adıl gönderimlerinin ya da özellikle de bağımlı dilbilgisel biçimbirimlerle yapılan gönderimlerin takip edilememesi nedeniyle ya da kavrama ulaşamama erişememe, sözcüksel anlama ulaşamama gibi anlamsal çıkarımları gerçekleştirememelerinden kaynaklanan birçok sorun gördük.

Çeviri metnindeki tutarlılık düzlemine yönelik sapmaların birçoğu da yine birçok tümleşik yapıdaki işlemin gerçekleştirememesinden kaynaklanıyor. Burada da yine kaynak metindeki sözdizimsel bağıntıları kuramıyorlar, iyelik eklerinin gönderimlerini ilişkilendiremiyorlar ve bu nedenle ortaya ya tutarlı olmayan Türkçe çeviri metinleri çıkıyor ya da Türkçe metin kendi içinde kabul edilebilir bir çeviri metni olsa bile kaynak metinle eşdeğerlilik sağlanamıyor. İki metin arasında içeriksel eşdeğerlilik sağlamıyor. Çünkü öğrenci kaynak metni farklı anlamış ve buna göre de farklı çevirmiş oluyor. Kaynak metni okuyup anlayamıyorsa, bir diğer deyişle kaynak metni doğru bir şekilde çözümlemiyorsa öğrenci -gördüğünüz örnekte olduğu gibi- Türkçe’de de tutarlı bir çeviri metin üretilmiyor.

Bu sorun sadece yazma sürecinden kaynaklanan bir metin üretme sorunu değil, kaynağını okuma aşamasından alan bir metinleştirme sorunu. Burada bazı sonuçlarına değindiğim bu araştırma, bize tüm bu sözünü ettiğim metinleştirme sürecindeki üç düzlemde de öğrencilerin sorunları olduğunu, ancak en çok sorunun bağdaşıklık düzleminde ortaya çıktığını gösterdi. Burada da özellikle Türkçede iç tümce yapısı, gönderim ilişkileri ve sözlüksel bağlaç sorunları öne çıktı. Zamanı iyi kullanmak adına tek tek örneklendirmeyeceğim, ancak şunu söyleyebilirim biz bu araştırmayı hem Almanca hem Türkçe için yaptık. Karşılaştırmalı olarak iki dildeki çeviri edinci düzeylerini ölçmekti amacımız. En ilgi çekici sonuç hem Almancada hem de Türkçede öğrencilerin

en sık sorun yaşadıkları düzlemin bağdaşıklık düzlemi olması. Yani her iki dilde de metinlerdeki anlamsal ve dilbilgisel bağın-
tılarının çözümlenememesinden kaynaklanan sorunlar ile karşılaş-
ıyoruz. Yine ilginç olan Almanın ve Türkçenin yapısı farklı
olmasına rağmen, bu diller farklı dil ailelerinden gelen iki dil
olmasına rağmen -sağa dallanma ve sola dallanma farklılığı örne-
ğin- sorunların her iki dilde de benzer bağıntı türlerinden kay-
naklanıyor olması.

Kaynak metni okuma sırasında okuma edimi kaynaklı sorunlar
erek metinlerde ne gibi başka sorunlar yaratıyor dersek şöyle
cevaplamamız mümkün bu soruyu: Eğer kaynak metnin okun-
ması sırasında uyumluluk ve bağdaşıklık düzleminde bir takım
sorunlar varsa bu büyük bir ihtimalle erek metnin de yani çeviri
metnin de anlaşılamayan, tutarlı olmayan bir metin olarak üre-
tilmesine neden oluyor. Ya da erek metnin tutarlılık düzlemin-
deki sorunlar, doğrudan doğruya kaynak metnin bütüncül yapı-
sına yönelik, kaynak metni anlama ya da metni kavramaya yöne-
lik sorunlardan temelleniyor. Öğrenciler kaynak metni okuma
sürecinde üst düzey okuma görevlerini -öykü anlama vesaire-
gerçekleştiremiyorsa üretilen çeviri metinleri yukarıda özetledi-
ğim türden sorunlar sergiliyor.

Sonuç ve öneriler kısmına geçiyorum hemen. Araştırmanın oku-
ma edincine yönelik sonucuna baktığımızda toparlayacak olursak
anlamsal çıkarım, metinsel çıkarım ve bütünleştirme gibi kavra-
ma ve çıkarım türlerini göz önünde bulundurduğumuzda ikidilli
öğrencilerin temel nitelikli okuma görevlerini yerine getiremedik-
lerini görüyoruz. Bu araştırma sırasında yaptığımız sormacanın
ikidillilerin kendi okuma, yazma, kültür bilgisi ve çeviri edinçleri
farkındalıklarına yönelik kısmına baktığımızda ise çeviri çalışma-
sı öncesinde hem kendilerini ben dengeli ikidilliyim hem de be-
nim Almanın baskın, dominant ikidilliyim diye nitelendirenle-

rin, her iki dildeki edinç düzeylerinin, kendilerini dominant ikidilliyim ama benim Türkçem baskın biçiminde nitelendirenlerden çokdaha yüksek olduğu görülmektedir. Yani aslında Türkçem baskın diyen öğrencilerin Türkçelerinin baskın olmadığına dair farkındalığı yok.

Buna benzer bir durum biraz önce Leyla Hocamın da söylediği Yağmur'un (2007) çok kapsamlı araştırmasında da bulgulanmıştır. Duisburg'da yapılan bu araştırma ilkökul öncesi Türk çocuklarının Almanca ve Türkçedeki dilsel becerilerini ölçmeye yönelik olarak yapılmıştır. Yağmur'a göre Almancam baskın diyen ya da dengeli ikidilli olan öğrencilerin her iki dilde de yüksek düzeyde metinleştirme yapabildiklerini görülmektedir. Yağmur'un deyişle dengeli ikidilliliğin yolu anadili becerilerinde ulaşılan seviyeden geçmektedir. Kendisinin aldığı sonuçlar bunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Yağmur, Almancam daha baskın diyen Türk çocuklarının aslında Türkçelerinin de çok iyi düzeyde olduğunu hatta Türkçem daha iyi diyen Türk çocuklarından daha iyi seviyede olduğunu bulgulanmıştır. Duisburg-Essen Üniversitesinde yapılan araştırmanın sonuçları ile Yağmur'un yaptığı araştırmanın sonuçlarının büyük ölçüde örtüşmesi bizi aslında şu çok önemli vargıya da götürüyor: Ana dili Türkçedeki edinç düzeyinde gelişmişlik, ikinci dil Almancaya da olumlu etkide bulunmaktadır.

Şimdi ben buraya kadar hızlı bir şekilde bir durum betimlemesi yapmaya çalıştım. Çünkü öncelikle durumu betimleyeceğiz, sonrasında hedefleri saptayacağız. Peki, bu hedefler ne olmalı? Çok dilli ve çok kültürlü ortamlarda ana dili Türkçenin öğretimi için bir kere değişik gruplardaki, değişik yaş gruplarındaki hedef kitlenin her iki dildeki -sadece Türkçe değil- edinçlerine yönelik durum betimlemeleri yapılmalı ve bu yapılan durum değerlendirilmeleri sonucunda hedeflenen, ulaşılması istenen durum nedir,

bu ortaya konmalıdır. Ancak bundan sonra biz ders planlarını, ders yönetmeliklerini ve materyallerini yeniden gözden geçirerek yeniden oluşturabiliriz ya da geliştirebiliriz. Sadece bunların yapılması da yetmiyor çok kültürlü çok dilli öğrencilere Avrupa’da, Almanya’da, Hollanda’da ya da Belçika’da Türkçe öğretmenliği yapacak olan kişilerin de kesinlikle çok dilli ve çok kültürlü olması gerekmektedir. Bilişsel, akademik dil yeterliliğinin çok dilli hedef kitlenin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurularak geliştirilmesi hedef dedim. Bu aslınsa sadece her iki dilde dil yeterliliğinin gelişimine olumlu katkıda bulunmuyor, bunun yanı sıra öğrencilerin ya da gençlerin, bireylerin soyut düşünce ve kimlik gelişimine de olumlu katkıda bulunuyor. Bu da doğal olarak onların bulundukları, yaşadıkları toplumda kendilerini var edebilme, ortaya koyabilme şanslarını arttırarak onlara kendilerinin de onaylayarak içselleştirdikleri bir uyum içerisinde yaşama şansı yaratıyor.

Mehmet Ali AKINCI

Maalesef zamanımız su gibi akıp geçiyor. Böyle bir çalıştay bir değil de keşke iki gün içerisinde yapılsaydı. Sadece kısaca iki soru alma şansımız var.

Cemal YILDIZ

Ben, Işıl Hanım’a müsaadenizle bir soru sormak istiyorum. Çok ilginç araştırma tabi ki. Cummins’in sonuçlarıyla yani ana dildeki seviye ile ilgili ileri ikidillilik olarak benim çevirdiğim sizin biraz farklı çevirdiğiniz çalışma. Sonuçları örtüşüyor. Yani anadildeki seviye ikinci dile de etki ediyor bu artık bilimsel bir gerçek. Sizdeki araştırmayla paralellik gösteriyor bu açıdan son derece ilginç geldi bana. Çalışmayı yaparken öğrencilerin çeviri metinlerini esas almışsınız ve esas ana çıkış noktanızda bunu söylüyorsunuz; metin kavrama. Eğer bir dildeki metini bağdaşıklık düzeyinde

kavrarsa aynı şekilde bağdaşıklık düzeyini diğer dile de aktarabilir. Biz üniversitemizdeki öğrencilerle bir araştırma yapmadık ama deneyimlerimiz farklı bir şeye götürüyor bizi belki sizin bu araştırmanızda öyle bir kontrol yapabilirsiniz diye söylüyorum örneğin Almanya'dan dönen öğrencilerin Almancalarını çok iyi okudukları anadilde anadil onlar için çıkış dili de kaynak dili de Almanca olduğu zaman çok iyi anlıyorlar metni, bu metni anladıklarını başka türlü sorularla ölçebiliyorlar. Fakat çevirdikleri zaman ortaya çıkan Türkçe metnin orijinal metinle hiç alakası olmuyor. Yani burada sizinde hipotezinize göre metni anlamadığı için çeviremedi diyorsunuz hâlbuki benim deneyimde metni anlamış bilimsel bir çalışma değil tekrar söyleyeyim sizin bulgularınız daha güvenilir, orada ise metni anlamış erek dildeki dil seviyesi düşük olduğu için ifade zorluğu var.

Leyla UZUN

Ama sizin deneklerinizle bizim deneklerimiz aynı değil. Siz aslında tek dilli deneklerden bahsediyorsunuz.

Cemal YILDIZ

Hayır, ikidilli.

Leyla UZUN

Hayır, çift dilli ortamda ama baskın ikidilli olduğu için neredeyse tek dilliyeye girer değil mi?

Cemal YILDIZ

Hayır bu değil Leyla Hanım, ikinci sorum da onunla ilgiliydi zaten çünkü araştırma yaptığınız üniversitede sizin çalıştığınız öğrenci grubu bendeki bilgilere göre C1 seviyesinde öğrenci alırken C1 seviyesinde Türkçe bildiğinin belgelenmesini istiyorsunuz ve bu belgeyi de öğrenciler sizden alıyor. Çünkü standart bir test

değil bu çünkü Türkçe standart bir test, Avrupa Ortak Çalışma Programına göre henüz yok. Yunus Emre Enstitüsü bunu geliştirdi. Standart bir testle çocukların B2 ya da C1 olduğunu tespit edemiyoruz şuanda, ya da sizin öyle bir testiniz varsa onu bilmiyorum. Yunus Emre Enstitüsüyle birlikte bunu konuştuk onlarınkinden biraz daha profesyonel gibi onlarda bu konuda değişiyorlar. Dolayısıyla denek gruplarımız ayrı. Onu söylemeye çalışıyorum.

Leyla UZUN

Ben, ama burada hemen bir şey söylemeliyim, şimdi belki yanlış anlaşıldı telaşın içerisinde. Bağdaşıklık sorunlarının ortaya çıkması ile metni anlama, kavrama birebir ve tek neden ilişkisi içinde değil. Buradaki araştırma bir yönünü gösteriyor bunun. Bir de hemen şunu da söyleyeyim metni kavrama dediğimiz zaman - onu daha sonra konuşuruz beraber de- bunu burada bütünüyle anlatmadım, alt başlıklarını verdim sadece. Metnin kavranması, mesela anlamsal çıkarımları yapabilme, senaryoya ilişkin çıkarımlar yapabilme gibi başka alt eylemlerle de doğrudan ilişkili. Yani metin kavramaya ilişkin gözlem yaparken sadece bağdaşıklıkla bakmıyoruz. Ancak burada verilen sonuçlarda bu alt eylemlerden sadece bağdaşıklık sorunları ile ilgili olanlar üzerinde odaklanıldı.

Cemal YILDIZ

Sorumu bitiriyorum, çok özür dilerim. Örnek; Türkiye’de bir üniversiteyi bitirmiş, Türkçe anadili çok iyi anlayıp okuyup yazan çizen bir yazar düşünelim. İşte üç beş ay ya da beş on yıl hiç fark etmez Almanca öğrenmiş ve bu yazar anadilinde yazmış olduğu, çok iyi anladığı bir metnini Almancaya çevirdiği zaman bir sürü ifade bozuklukları olabilir eğer bunu sizin araştırmalarınıza göre ölçtüğümüz zaman metinleri ilgilendiremediği için

kavrama eksikliği olarak yorumlanabilir diye düşünüyorum halbuki bu durum tam böyle değil onu vurgulamak istedim. İkincisi de B2, C1 meselesi bir standart test mi? Çünkü çalışmanızda gösterdiğiniz grafikte öğrencilerinizden B2 seviyesinde Türkçe istiyorsunuz ama kendi yapmış olduğunuz üniversitenizde yapmış olduğunuz anketlerde sözlü iletişim anlamında onların çok iyi, yazılı iletişim alanında çok düşük hatta neredeyse kitap okumadıklarını derse gelinceye kadar hiç metin yazmadıkları çıktı, burada ben bir çelişki gördüm, onu ifade etmek istiyorum. İkincisi de bir internet bilgisi. Türkçe sizin üniversitenizde zannediyorum ana değil de bir yan dal galiba.

Işıl ULUÇAM-WEGMANN

Hayır, ana dal.

Cemal YILDIZ

Yani Türkçeyi ana dal olarak seçen bir öğrenciye başka bir alanda kombin edebiliyor mu?

Işıl ULUÇAM-WEGMANN

Evet, kombinasyon sağlanıyor. Şimdi ben ilişkili bir konuya daha değinmek istiyorum çok kısaca. 20 dakikanın içerisinde çok kapsamlı bir araştırmanın bütün sonuçlarını açıklamamız mümkün değildi. Ama bağdaşıklık, tutarlılık ve uyumluk düzlemleri sadece metni çözümleme aşamasına yönelik değil. Metin yazmada da yani üretme aşamasında da bu sefer tersine bir işlem yapıyorsunuz. Bu nedenle üretim aşamasında da bağdaşıklık tutarlılık ve uyumluk düzlemindeki bağıntıların elbette ki beklenen şekilde kurulmuş olması gerekiyor ki üretilen metinler tutarlı metinler olsun. Çeviri alanında yapılan birçok araştırma, çeviri sorunlarının büyük kısmının yazma aşamasından kaynaklandığını gözler önüne seriyor. Bizim araştırmamızda da kaynağını yazma aşama-

sından alan pek çok sorunla karşılaşıldı. Ancak, bugüne kadar okuma aşamasında ortaya çıkan, yani okuma aşamasından kaynaklanan sorunlar da hep yazma aşamasındaki sorunlarla aynı tencereye konarak ele alınmıştır. Toptancı bir değerlendirme ile örneğin sorun kaynağını nereden alırsa alsın öğrenciler Türkçe yazamıyor denmiştir. Biz farklı bir noktaya da ışık tutmaya çalıştık. Bakın sorunlar sadece yazma, metin üretme aşamasından kaynaklanmıyor -küçümsenmeyecek bir kısmı da dememin sebebi oydu- küçümsenmeyecek bir kısmı da öğrencilerin her iki dildeki okuma edinçlerindeki eksiklikten kaynaklanıyor. Eğer okuduğunu anlayamıyorsa zaten içeriksel olarak eşdeğer bir metin üretmesi mümkün değil diyoruz ve bunları birbirinden tamamen izole süreçler olarak da görmemek lazım. Okuma, yazma ve çeviri süreci tümleşik yapıda. Çeviriyi bir süreç olarak görüyoruz. Okuma ve yazma edincinin bu sürece etkisini cımbızla ayırmak da mümkün değil. Bu etki tek koşulla okuma edincini, yine aynı biçimde bu etki yazma edincini gösteriyor değil. Bazıları ikisinin de tümleşik yapısındaki sorunlardan kaynaklanıyor olabilir.

İkinci sorunuza da cevap vereyim. C1 değil, B2. C1 seviyesi herhalde suydur; okullarda Türkçe öğretmeni olarak çalışabilmesi için C1 istiyorlar. Sizin belki oradan aklınızda kaldı. Fakat burada şöyle bir şey var, TÖMER'in verdiği sertifikayı kabul ediyor üniversite ve şunu da yapıyor: Şimdi bizim öğrencilerimizin bir kısmı Alman vatandaşı, bir kısmı Türk vatandaşı. Alman vatandaşları olanlara tekrar diyorlar ki "Gidin bölüme ve Türkçe bildiğinize dair bir belge alın". Halbuki ikisi de yani sadece kağıt üzerinde değişiyor. Alman vatandaşı olanlar geliyor bize Türkçele-rine bir değerlendirme yaparak bu belgeyi veriyoruz. Anadili olduğunu tespit ettikten sonra bizim bölümde okuma şansları oluyor. Bu aslında daha çok yabancı uyruklu ve bizim bölümde

okumak isteyen öğrenciler için, öğretmen adayları için geçerli olan bir şey. Çünkü biz yabancı dil olarak Türkçe yapmıyoruz. Anadili seviyesinde bir Türkçe dersi yaptığımız için onlar için uygulanması istenen üniversitenin istediği bir sınav bu. Onlar da -belirli bir kurum yok Almanya’da bunu yapan- ya üniversite kendisi yapıyor ya da TÖMER’den aldığı sertifikayla geliyorlar. Bizde okumaya başlıyorlar.

Son olarak, son sorunuz ben şimdi orada şunu göstermeye çalıştım: Bize gelen öğrenci profili nedir? Anadilini biliyor diyoruz ama anadilindeki bildirişim edinci hangi gelişmişlik düzeyinde? Bu da çok önemli. Onu da kendilerine sordüğümüzda ilkokulda Türkçe dersi aldınız mı, ortaokulda Türkçe dersi aldınız mı? Onlardan hayır yanıtı geliyor. Peki, nerede kullandınız Türkçeyi diyoruz? Daha çok aile ortamında, dışarıda arkadaşlarla birlikte kullandık diyorlar. Bu bize şunu gösterdi: Bize gelen öğrenci eğitimi süresince okuyacak, yazacak, metin üretecek, öğrenci metni okuyacak, kısacası alacağı eğitim Türkçe dil becerilerinin akademik düzeye ulaşmasını gerektirecek. Oysa neredeyse tümü üniversiteye gelene kadar Türkçeyi kullanarak bu türden bir etkileşime girmemiş. Yani B2 seviyesi de aslında kâğıt üzerindeymiş. Türkiye’deki öğrenciden çok farklı, Almanya’daki Germanistik okuyan öğrenciden çok farklı bizim bölümümüze gelen öğrencilerin durumu. Üniversiteyi bitirip hedef kitlenin ihtiyaçlarına cevap verecek birer yetkin Türkçe öğretmeni olabileceklerini göstermek için çabalıyoruz. Yani sadece Türkçeyi sözlü bildirişim aracı olarak etkin kullanmaları, ölçünlü Türkiye Türkçesini temel alarak etkin kullanmaları değil amacımız. Aynı zamanda -biraz önce söyledim- akademik dilsel becerilerinin gelişmesi de gerekli. Bu açıdan da metin üretimi ve yazma becerilerinin de gelişmiş olması çok önemli. Bunun üzerine de zaten çalışmalarımız var. Çünkü bunlar kompleks beceriler. Hedef bu işte. Ben bu konu-

ma çerçevesinde sadece bölümümüze gelen öğrencilerin belirli eğitimleri almadan önceki ilk durumlarına ilişkin kimi görünüm-leri dile getirmeye çalıştım.

Leyla UZUN

Ben de son bir şey eklemek istiyorum. Metin kavrama konusu Işıl Hocanın çalışmasında bir iz olarak var aslına bakarsanız. Yani çeviri çalışmaları doğrudan metin kavrama hedefiyle yapılan çalışmalar değil elbette. Çeviri sürecine ilişkin bulgulardan yola çıkılarak metin kavramaya dönük bir takım sezdirimler burada verildi. Kendi konuşmam sırasında da belirttiğim gibi metin kavramaya dönük yapmakta olduğumuz özel çalışmalar var. Bir ortak proje olarak bunu projelendiriyoruz. Belçika, Hollanda, Türkiye, Almanya ve Fransa'daki örneklemeleri kullanarak doğrudan metin kavrama konusunda çalışacağız. Az önce de değindiğim gibi, size burada içini bütünüyle açmadığımız ayrı yollarla ölçülen pek çok alt eylem var metin kavrama ile ilişkili. Özetle metin kavramayı sadece Işıl Hoca'nın sunduğu araştırma sonuçları kapsamında ölçüyor değiliz. Ancak bu sonuçlar metin kavramayla ilgili sorunların varlığına ilişkin güçlü sezdirimleri yakalamamıza katkıda bulunuyor.

Cemal YILDIZ

Benim kastettiğim şu birkaç soruyla acaba metni kavradı mı kavramamdı mı onu nasıl anlıyoruz?

Leyla UZUN

İşte size demin bunun yanıtını vermek istedim. Yani metin kavrama adına yapılacak çalışma burada Işıl Hocanın sunduğu içerikle sınırlı değildir; bu içerik metin kavramanın ne kadar önemli olduğunun çeviri sürecinden yansıyan küçük bir izini sunuyor sadece. Teşekkür ederiz.

Mehmet Ali AKINCI

Zaten şunu da eklemek gerekiyor çeviri becerisi tamamen apayrı bir beceridir mesela birçok ikidilli veya tek dilli herhangi bir şekilde bir metni dil becerisi ne olursa olsun tabi ki çevirirken zorlanacaktır mesela Fransa’da Bakalorya sınavlarında Türkçeyi yabancı dil olarak seçen öğrencilerimiz var. Türkçede metin üretme, anlama alanlarında herhangi bir sorunları yok ama çeviri kısımlarında -genelde beş puan- o puandan ya bir puan alıyorlar ya da bir buçuk puan alıyorlar o da maksimum.

Leyla UZUN

Ama mesela şöyle bir şey düşünün - hepsi değil- aklınızda öyle kalmasını rica ederim. Bir metin içerisinde Ali ve Ayşe adları geçiyor. Ali sekiz kere, Ayşe bir kere geçiyor. Örneğin bu kaynak metin Almancaya çevrilecek. Bu metnin konusu Ali’dir. Ayşe bir kere, Ali sekiz kere geçiyor. Çocuklar ne yapıyor, biliyor musunuz? Bunu tek dilli ortamda da yapıyorlar dikkat odağı oluşturmama, tümce işleyememe yüzünden. Sekiz kere geçen sıklık-taki ada değil, Ayşe’ye odaklanıyorlar, metni oradan alıp çeviriyorlar. Bizim sözünü ettiğimiz metin anlama- kavrama ile ilgili bu türden sorunlar. Biz bu tür sorunlara odaklanıyoruz. Lütfen yanlış anlaşılmasın.

Mehmet Ali AKINCI

Öncelikle ben teşekkür ediyorum, emek dolu bir çalışmanın sonucunu burada gördük fakat bu kısıtlı sürede bu çalışmanın tamamını değil bir kesitini sundunuz dolayısıyla da kafamızdaki kimi soru işaretlerinin oluşmasını engelleyemediniz. Cemal Bey’in soruları böyleydi şimdi ben sizin ilk sunumunuzdan yola çıkarak bunu söyleyeceğim. Demografik kesime araştırmanın

örneklem grubuyla ilgili bilgiler verilmediği için siz dediniz ki sadece ikidilli çocuk yok üç dilli dört dilli çocuklarda var.

Leyla UZUN

Şimdi bakın, tekrar ediyorum: Arkadaşımın yaptığı çalışma, metin kavramaya ilişkin bitmiş, bütüncül bir çalışma değil. Metin kavramanın öneminin çeviri sürecinden yansıyan izlerini içeriyor. Haklısınız bu söylediklerinizde.

Mehmet Ali AKINCI

Bakın bu şey çok önemli yani ikidili, üçdilli vesaire bu tür çocuklar, bir de öğrenme geçmişleri de çok önemli. Eğer hepsini bir arada değerlendirip de buradaki üretimsel ve diğer süreçleri budur diye koyduğunuz zaman bizi her zaman istendik sonuçlara götürmeyebilir.

Leyla UZUN

Ben de kesinlikle aynı şeyi düşünüyorum. Buradaki bulgular ile metin kavramaya ilişkin genellemeler yapılmıyor zaten. Okuma ve metin kavramanın etkisi, yazmayı da doğal olarak içeren çeviri eylemi üzerinden gözlemlerle tartışılıyor. Öyle bakarsanız seviyeceğim elbette.

Özellikle örneklem grubu ile ilgili bilgi mutlaka verilmeli. Sonuçların değerlendirildiği yorumlarla örneklem grubunun özellikleri arasında bire bir ilişki kurulması gerek. Aksi takdirde burada yapılan yorumlar pek çok soruya açık hale gelecek.

Işıl ULUÇAM-WEGMANN

Son sözü söyleyebilir miyim bu konuda? Sizin söylediklerinizin hepsi bu araştırma kapsamında yapılmıştır. Burada zaman kısıtlılığından dolayı seçici olarak bir kısmını atlamak zorunda kaldım. Söylediğiniz her şey dikkate alınarak bu araştırma yapılmıştır. Bu araştırma çok da geniş kapsamlı bir araştırmadır. Öğrencilerin profili bu yönde mi, nesnel bir biçimde görebilmek için sadece

yalnızca bir dönemde gelen başlangıç düzeyindeki öğrencilerle çalışılmamış; aynı çalışma bir kaç dönem boyunca ilk dönem öğrencileriyle tekrarlanarak elde edilen sonuçlar.

Sonuç olarak şunu söylemek istedik: Okuma edinci, dil edinci, metin edinci, çeviri edinci, kültür edinci bunların hepsinin üstünde bunların gelişmiş düzeyde olmasını gerektiren bu bileşenleri toplayan bir çeviri edinci var. Biz çeviri edincini gözleyerek ayrı ayrı tüm edinçlere yönelik durum tespitleri yapabiliriz. Bu çalışmalar yapılmazsa hedef durumu betimleyemeyiz. Öğrenciler hangi durumdalar, ne konumdalar, hangi dilsel, metinsel ve kültürel etmenler bir takım şeyleri zorlaştırıyor, saptayamayız.

Mehmet Ali AKINCI

Maalesef, çok kısa son bir soru.

Rafet ÖZTÜRK

Çok teşekkür ediyorum, yani bazı konularda ezberlerimiz bozuldu diyebilirim. Bunlardan bir tanesi enstitü bölümünüzle ilgili 450 öğrenci yetiştirdiğinizi ve şu an 400 öğrenci olduğunu ifade ettiniz ve ben STK'dan geliyorum Almanya'nın Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinde Ahmet Bey var tanırırsınız (**Leyla Uzun-** Evet çok iyi tanırım) şimdi onunla da biz İslam Din dersi sürecini takip ediyoruz beraber, bazı derneklerimizden velilerden bize çeşitli konularda şikâyetler geliyor. Onlar diyorlar ki: Din dersinin uygulamaya girdiği okullarda anadili dersleri kaldırılıyor. Bu bağlamda sorum tabi şu şekilde; 400 öğrenciniz var, bir öğretmen, Türkçe öğretmeni emekli olduktan sonra yerine öğretmen alınmıyor. Bu mezun olan öğrencileriniz nerede ikame edecek? İkinci sorum orada yetişen bir öğrenci, ilk dilinin Almanca olduğunu ifade ediyorsa onun okuma edinimi daha iyi olur; ben öyle anladım. İlk dili göçmenin diliyse de yani geldiği ülkeden getirdiği dili ise ikinci dil olan Almancayı çok daha kolay öğreniyor şeklinde olduğunu gördük biz bu böyle değil mi?

Işıl ULUÇAM-WEGMAN

Orada herhalde aktarımla ilgili bir sorun oldu. Türkçenin gelişmiş olması Almancayı olumlu etkiliyor. Almancam daha iyi diyen öğrencinin hem Almancası hem Türkçesi, benim Türkçem daha iyi diyenden daha yüksek. Bu da şunu gösteriyor anadili Türkçenin gelişmiş olması Almancaya çok olumlu yansıyor.

Leyla UZUN

Evet, Yağmur 2007’de de çok net bir sonuç var bu konuda

Mehmet Ali AKINCI

Son bir soruyu alalım çok kısa.

Hüseyin YANMAZ

Dil eğitiminde bir sistemleştirme yok mesela Hollanda’daki eğitim yapısını biliyorum her yıl çocuğa aktif ve pasif kelime öğretiyor üniversiteyi bitiren çocuk yirmi bin kelime hazinesi ile üniversiteden mezun oluyor. Bizim Türkçe dilinde böyle bir yapılanma yok. Eğer böyle bir sistem getirilirse bir dilin çok iyi bilinmesi ikinci dili zaten birinci dereceden etkiliyor. (**Leyla Uzun:** Erken dönemde ama) Evet, erken dönemde bu çalışmalar yapılırsa ben bunların ciddi olarak değişeceği kanaatindeyim ben bunları dilbilimcilerden tavsiye ediyorum, söylüyorum. Böyle bir çalışmamız yok şimdi ilkokulda bize gelir ama neye göre biz seçim yapıyoruz bunların üniversiteye kadar böyle bir sistemli çalışmaya geçmemiz gerekli.

Leyla UZUN

Sizin de sorunuza cevap vermedik aslında. Bizim bölümümüzdeki öğretmenler çift dallı. Türkçeyi bir başka dalla kombine ediyorlar ve yaptıkları öğretmenliklerde ağırlıklı olarak ikinci dallarından hiçbir şekilde işsiz kalmıyorlar. Birinci dalın durumu ne yazık ki farklı. Birinci dalın öğretmenliğini, yani Türkçe öğretmenliğini misyoner bir şekilde yapıyorlar. Öyle ki girdikleri okulda büyük

performans göstererek, çevreyi ikna ederek, veliyi ikna ederek Türkçe dersi açtırmaya uğraşıyorlar. Bunu başaran öğrencilerimiz var.

Katılımcı

Sayın hocam, burada şunu ben dile getirmek istiyorum yani dikkate alınması lazım. Milli Eğitim Bakanlığı özellikle Türkiye’den öğretmen transferinde bulunuyor yani çeşitli yerlere ve ülkelere özellikle işte beş yıl görev yapmış olma, dil sınavını geçmiş olma, ona Avrupa’daki ortama uyum seminerleriyle falan uyumlu hale getirme gibi bir sürü masraf ediyor. Özellikle bakın şunun üzerinde durmamız lazım, bizim elimizde hakikaten yetişmiş kalifiye elemanlar var ve bu çocuklar hakikaten bazı iş alanlarında öğretmenlik olarak tercih edemiyorlar alan bulamadıkları için ve oradan gelen öğretmenlerde bu ihtiyacı tam olarak göremiyorlar eğitim bakanlığı ciddi manada hepimizin şunu orada bulunan bu manada yetişmiş arkadaşlarımız mahallinden görevlendirilmesi hususunda gerekli yönetmelikteki değişiklikleri yapması lazım.

Leyla UZUN

O kadar olumlu bir şey söylediniz ki şimdi, teşekkür ederiz biz size. Çünkü oradan geliyorlar, eğitilip gelişıyorlar ve ne kadar gelişebildiklerinin de örneği oluyorlar. Herkese model de oluyorlar, çünkü çıktıkları topluluktan geliyorlar.

Katılımcı

MEB olaya şöyle bakıyor doğrudur. Buradaki arkadaşımız çıkıyor bir yurt dışı tecrübesi kazanıyor tekrar o birikimlerini yurda getirip değerlendiriyor bu bir kazanımdır ama netice itibariyle oradaki arkadaşlarında değerlendirilememesi büyük bir kayıptır.

Mehmet Ali AKINCI

Onu yıllarca yazdık çizdik. Hatta Milli Eğitim Bakanlığına da aktardık maalesef böyle gelmiş böyle gidiyor şimdilik.

Leyla UZUN

Aslında birbirlerine taraf olarak sunulmaları yerine -büyük ihtiyaç var- bir kılınıp birlikte devam edebilmelerinin sağlanması lazım.

Mehmet Ali AKINCI

Hocalarımıza çok çok teşekkür ediyoruz. Şimdi Almanya'yı bırakıp Fransa'ya dönüyoruz. Avni Karahisar Bey beş yıl Fransa'da öğretmenlik görevi yapmış bir arkadaşımız ve aktarımlarını bizimle paylaşacak burada. Ben önce kendisine konuşma izni veriyorum ondan sonra bende oturumu bitireceğim konuşmamla.

Avni KARAHİSAR

Mehmet Ali Hoca'ma teşekkür ediyorum. İsmim Avni Karahisar, Fransa'da beş sene öğretmenlik yaptım Türkçe ve Türk Kültürü dersleri olarak. Az önce arkadaşın belirttiği şekilde çeşitli sınavlardan geçerek ama bir farkım var; ben Fransa doğumluyum on sekiz sene orada kaldım. Sonrasında Türkiye'ye geldim. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesini bitirdim. O çerçevede sınavlara girip tekrar gittim. Halen öğretmenlik mesleğimi icra ediyorum aynı zamanda yeminli tercümanım. Fransızca ve Türkçe alanlarında. Tabi Fransa'da bulunduğum süre içerisinde ve çocukluğumdan bana gelen dönütler çerçevesinde edindiğim bazı tespitler var. Onları sizlerle paylaşmak istiyorum; birincisi, tabi dil sadece doğru olmakla birlikte laboratuvar çalışması sonucu öğretilmiyor. Her ne kadar oralarda çeşitli araştırmaların ürünü olarak çeşitli uygulamalar boyutunda gerçekleştirilmek istense de, sebebi de her öğrencinin kendine ait bir dil gerçekliği var. Mesela, Fransa'da bazı öğrenciler sadece Türk kökenli olamayabiliyor. Annesi ya da babası Fransız olanlar da var ve ülkeler arası bazı değişikliklere de gidiyor bu durum. Almanya'daki uygulama farklı iken Fransa'daki uygulama daha farklı olabiliyor, Hollanda'daki durum daha farklı olabiliyor. Çünkü öğrenciler üzerinde

eğitim öğretimde çeşitli farklı katkıları ve farklı alıntıları oluyor öğrencilerin kendi sahip oldukları bilgi kültür eğitim boyutunda. Tabi öğrencilerin bu eksikliklerini tespit ettikten sonra bunları nasıl giderebiliriz diye bir çalışma yaptım bende, kendi gözlemleirim neticesinde. En basitinden arazide öğretmenlik yapmış birisi olarak resimli bir sözlük çalışmasıyla sözcük edinimine bu anlamda büyük katkıda bulunabilir. Çünkü somut işlemler döneminde olup henüz soyut işlemler dönemine geçmemiş. Bazı gerçeklikleri ancak somut olarak görebiliyor. Sözselsel, işitsel anlamda noktalara konsantre olabiliyor dolayısıyla resimli sözlük çalışması çok büyük bir katkıda bulunabilecektir, çok faydası olabilecektir bu anlamda, tabi işin akademik boyutunda görev yapan akademisyenlerin dikkatini çekmek isterim. İkincisi; öğrenciler sınıfta bulunurken dört duvarın içerisinde sadece somut bir takım göstergelere ihtiyaç duymakla birlikte soyut çalışmaların ürünlerine de ihtiyaç duyabiliyorlar. Bunlar kitaplardır. Kitaplar hazırlanırken şu anda mesela Türkçe ve Türk Kültürü derslerinin öğretmenlerinin yoğun olarak görev yaptığı ülkelerde Talim Terbiye Kurulunun hazırladığı kitaplar var. Benim öğrencilik dönemimde çocukluğumda hatırlıyorum; Türkiye’den gelen bir öğretmenim vardı fotokopi yoluyla materyali çoğaltıyordu ve bize aktarıyordu ve öğrencisinde bir bilinç, bir kültür edinimi sağlamaya çalışıyordu. 2010 senesinde Yurt Dışı Dış İlişkiler Genel Müdürü Paris’e geldi ve öğretmenlerimiz bu konudaki materyal eksikliğini dile getirmeye çalıştıklarında bütçeden bahsetti. Artık ben de dayanamadım, kendi bizzat Fransa’da doğmuş çocukluğunda fotokopi yoluyla siyah beyaz monoton bir takım materyallerle öğrenmiş birisi olarak orada tepkimi dile getirdim. Sonrasında dış ilişkiler genel müdürü, o dönemki sorumlu olan kişi, sağ olsun bu tepkiye olumlu karşılık verdi ve uçak kargolarıyla binlerce kitap Fransa’ya ulaştırıldı. Bu, bundan dolayı ortaya

çıktı. Tabi şaşırdı yani karşısında hem Fransa'da doğmuş, bu kadar sene yaşamış tekrar öğretmen olarak göndermişler ve o öğretmen fotokopi yoluyla öğrencilerine ulaşmaya çalışıyor. Büyük bir eksiklik hakikaten materyalin olmaması yani. Akademik boyutta sizler büyük çalışmalar yapıyorsunuz ama biz arazide materyal konusunda büyük eksiklikler hissedebiliyoruz. Diğer taraftan tabi bazı aldığım çeşitli dönütler var öğrencilerden. Okulda çocuklar birçok şeyi kabullenmiş durumda kültürel anlamda da bir asimilasyon çevresinin içerisinde yaşıyorlar. Çünkü kendi öz benliklerini öz milli kültürlerini yaşamaya çalışmakla birlikte Fransızca dilinin yaygın olarak konuşulduğu yaygın ortamlardasınız. Görsel işitsel olarak okul, medya her taraftan yoğun bir bombardımana tutuluyorsunuz. Mesela isimli bir öğrencim vardı ismini 'Kaner' olarak telaffuz ediyor. Oğlum, dedim. Niçin ismini Caner olarak telaffuz etmiyorsun? Caner değil ki diyor, Kaner diyorlar bana, Fransızlar diyor. Bunu kabullenmiş durumda C'yi K olarak kabul etmiş ve isminin öyle olduğunu savunuyor annesi ve babası da velide de maalesef hiçbir itiraz yok. Yani velinin de bu konuda eksiklikleri var, mesela aynı türden bir örnek: Hasan ismindeki bir öğrencimin ismi 'Asan' olarak kabul ediliyor. Çünkü Fransızcada H harfi zikredilmiyor. Dolayısıyla bu öğrenci de kendi milli kimlik gelişimi çerçevesinde ki kendini ifade etmek isterken görüntü olarak insanların karşısına çıktığı bir anda isminin Asan olmasından hiçbir rahatsızlık duymuyor, hâlbuki "H" Türkçede vardır, alfabemizde vardır ve telaffuz edilir. Yine Türkçe yazı karakterinde "I" harfi vardır biliyorsunuz Fransızcada olmamasından dolayı I'yı hiçbir zaman kullanmıyorlar ve sürekli İ üzerinde duruyorlar. Konuşurken hani doğru düzgün konuşma ağızlarından çıkmış olsa da yazı boyutunda bunu dile getirmek istediklerinde ifade boyutunda yazılı ifadeye dökmek istediklerinde maalesef "İ" ile kullanıyorlar, bu

da bir handicap. Ben son olarak, fazla bir zaman almak istemiyorum, sadece hani oralarda öğretmenlik yapmış birisi olarak bu tarz çalışmaların varlığından haberdar olduğum için son derece mutluyum. Çünkü oralarda da çocukluğumda yaşadım. Umarım bu çalışmalar daha da yoğunlaşır, öğretmenlerin yetiştirilmesi daha da akademik boyutta, daha kaliteli hale gelir, ben bundan dolayı hakikaten çok mutluluk duyduğumu söyleyebilirim. Katkım bu şekilde olacak.

Mehmet Ali AKINCI

Arkadaşa sorularınız varsa, birebir orda yaşamış büyümüş biri olarak. Buyurun Leyla Hocam.

Leyla UZUN

Ben şunu merak ediyorum: Şöyle kabul ediliyor, deniliyor ki her dilin kendi şeması var, -ben bunu biraz önce söylerken altını çok çizmek istiyordum unuttum- çoklu dil edinimi bu yüzden ikidilli, çok dilli ortamda çok önemli. Şemaları ediniyorlar onlar, Fransızcanın ses tanıma şemalarını edinmiş durumdalar, ama Türkçenin ses tanıma şemalarını bilmiyorlar. Beyin bilgiyi böyle depoluyor. Şemalaştırarak depoluyor. Dolayısıyla böyle bir durumda aslında bu şemaların sıklıklarına baktığımızda artık onların ikidilli olup olmadıkları konusunda ne diyebiliriz? Var olan durumda tek dilli pozisyonuna çok yakın görünüyorlar. Biz şimdi şöyle ısrar ettiğimiz zaman, idealleştirerek baktığımızda hala şunu kabul ediyoruz aslında: Onun neyi olması lazım? Türkçenin ses tanıma şemalarının da olması lazım. Yok, ama. Bakın, yokken var kabul etmek idealleştirmektir. O yüzden nedir o şimdi bu örnek açısından bakarsanız? Ciddi anlamda sınırlı ikidilli tanımına oturur hale geliyor ve bütün her şey alt üst oluyor. Dolayısıyla asıl sorun şu bence: Bizim çocuklarımızın Orta Avrupa'da ne kadarı güncel durumda derecelendirme açısından tek dilli olmaya yakındır. Bu

tek dillilik, Türkçe tek dillilik de olabilir, evdeki ilk dile bağlı olarak da ortaya çıkabilir ya da baskın dilin tek dil haline gelmesi biçiminde de olabilir. Esas risk budur. Yani bunun çok önemli bir risk olduğunu düşünüyorum. Sizin annenizin, babanızın o ya da bu olması; ev dilinin başka bir dil olması sizi kendiliğinden ikidilli hale getirmiyor. İnsanlar dil kaymasına uğrayabilirler. Bu bilişsel bir gerçek. Esas bunun tanımlanması oradaki çocuklar için çok önemli olacak, çünkü o zaman şunu göreceğiz: Ne kadar kayma var ve artık şapkayı masanın üzerine koymamız gerekiyor, o halde ne yapmamız gerek?

Katılımcı A

Ben başka bir şeyi dile getirmek istiyorum burada şimdi daha önce YTB ile yapmış olduğumuz böyle bir çalıştayda orada Türkçe öğretmenlerimiz kendilerine, hocamızın alanı olması açısı ile ilgili söylüyorum, Türkçe öğretmenlerinin kendilerine yeterince halk tarafından değer verilmediği işte imamlar geldiğinde hemen evlerinin hazırlandığı gibi şeyler söylerlerdi. Ben öğretmenlerimizin bir durumunu saptama açısından söylemek istiyorum burada dile geldiği için: Şimdi burada öğretmenlerimiz, özellikle son dönem öğretmenlerimiz gerçekten özenilerek gönderiliyor ve halkla bütünleşmiş bir şekilde gönderiliyor. Eskiden bu halkla bütünleşme olmadığından dolayı öğrencilerde dilsel çalışmaların çok başarıya ulaştığını düşünmüyorum ama şu son gelen öğretmenlerimiz halkla çok kaynaşmış durumda, sivil toplum kuruluşlarıyla bütünleşmiş vaziyette ve bu durum, hakikaten çocukların Türkçeye yönelimlerinde ciddi manada etki meydana getiriyor.

Katılımcı B

Buna itirazım var; 1988-1994 arası Almanya'da çalışmış bir öğretmen olarak böyle son dönemle sınırlandırma yapılması yanlış. Söylediğiniz çok şey yanlış.

Katılımcı A

Ben gördüğümü söylüyorum.

Mehmet Ali AKINCI

Şimdi yöresel olarak değişiyor.

Leyla UZUN

Bir şey söyleyebilir miyim? Önemli bence. Bakın ben mesela 97'den itibaren oraya gittim. Işıl Hoca benzer şekilde. Ben çok veli ortamlarına girdim; veli dernekleriyle çalıştım; bilen bilir tanıyan tanır. Bütünleşmenin ölçüsü nedir biliyor musunuz? İnsanlıktır, bütünleşmenin ölçüsü. Ne kadar insansanız, o kadar bütünleşirsiniz.

Katılımcı

Hocam, çok kopuk arkadaşlar var; ciddi olarak, bakın derneğe gelmiyor, bir çay içmiyor; yani biliyor arkadaşlar bunları.

Leyla UZUN

Hayır hayır, şöyle bir şey diyeceğim: Bütünleşmek için ikna edilmeleri gerekiyor. Bazen bazı güçlerin iknası çok daha yüksek tabi ki. Ama sonuçta ikna edilebilirler. Belki öyle bakmamak gerekiyor.

Mehmet Ali AKINCI

Genelleştirmemek lazım çünkü yöreden yöreye değişiyor ondan sonra öğretmenin motivasyonu isteği çalışma azmi.

Mustafa ÇAKIR

Öğretmene çok az maaş veriliyor. Öğretmene Almanya'da bulunduğum dönemde gördüm, bazı eyaletlerde ek ücret veriyorlar ama bazı eyaletlerde vermiyorlar. Türkiye'den aldıkları üç kuruş maaşla adamlar hem geçinme hem de model olma görevini yerine getirmeye çalışıyor.

Leyla UZUN

Tabi, başka pek çok sıkıntısı var.

Avni KARAHİSAR

Ben onu şöyle değerlendiriyorum yukarıdan paraşütle indirilmiş komando gibi.

Mehmet Ali AKINCI

Bir son yorum...Yoksa öğle yemek molasını kaldıracamız ortadan.

Hüseyin YANMAZ

Şimdi çift dillilikten daha çok bulunduğumuz ülkelerde tek dillilik hâkim, biz istediğimiz kadar konuşalım. İkinci olarak ben hocamı Hollanda'da şöyle desteklerim çünkü ben de on beş yıl Türkçe öğretmenliği yaptım. Öğretmenlerimizin öğretmenliğine diyecek bir şey yok, fakat öğretmenimizi arabulucu olarak görüyoruz. Diyelim ki yüzmeye konusu problem, o zaman öğretmen arabulucu olarak okulun lehine arabuluculuk yapıyor. Hâlbuki kendi müşterisi kimlerden Türklerden, kendi müşterisiyle arasını bozuyor.

Leyla UZUN

Bakın benim de tanık olduğum bir şey daha var mesela. Çok zor durumlara düşürülmüş öğretmenler biliyorum ben veliler tarafından. Çok var. O ayrı bir konu. Bu gibi durumları sosyologlarla ve psikologlarla tartışmak gerekiyor.

Hüseyin YANMAZ

Türkçe eğitimi ile ilgili sınıfların normal sınıflarından ayrı olması lazım. O zaman çocuklar ciddi derecede disiplin altına alınamıyor. Bunlara bence çok dikkat edilmeli eğitim noktasında öğretmen olarak siz ciddiyetinizi ortaya koymalısınız.

Mehmet Ali AKINCI

Şimdi doğrudur derslerin bu öğretmenlerin mesela Duisburg-Essen Üniversitesinde olduğu gibi Türkistik bölümlerinin benim temennim Avrupa'da çoğalması. Fransa'da herhangi bir şekilde böyle bir bölümümüz yok. Bu da çok büyük bir gereksinim olan

bir alan. Hollanda'da var sanırım. Esasında bu ikidillilikten daha çok Türkiye'den gelen öğretmenlerin durumu onların oradaki entegrasyonu, uyumu, başarılılığı veya başarısızlığı. Tabi ki çok önemli konular bunlar. Bunları da biz diğer çalıştaylarda oturumlarda ister YTB olsun ister Milli Eğitim Bakanlığı olsun dile getirdik. Hatta hala dile getirmeye devam ediyoruz. Biraz önceki oturumda da söyledim Fransa'da otuz beş yıl geçmiş, Fransa henüz yeni bunların var olduklarının farkına vardı. Otuz beş yıl sonra belki bir başlangıçtır. Temennimiz bunların daha verimli bir şekilde çalışmaları ve öğrencilerimize gereken bilgiyi aktarmalarıdır. Bu konuda şimdi isimler örnekler vakalar çoktur, herkes yaşamıştır, ben de birebir birçok öğretmenle anket yapmış birebir derslerine sınıflarına gitmiş gözlemler yapmış kişi olarak verimli öğretmenlerimiz de var verimsiz öğretmenlerimiz de var, vurdumduymaz tavırlar takınan öğretmenlerimiz de var kendini bu işe yüzde yüz adanmış öğretmenlerimiz de var. Değişik değişik insanlar var, onun için genelleştirmek sonra da kısa yoldan sonuçlar söylemek yanlış diye düşünüyorum.

Bizim oturumumuzun konusu ikidillilerin eğitimi, dil becerilerini ölçme değerlendirmesi ve bu konuda karşılaşılan boşluklar. Leyla Hocam ve Işıl Hocam bir nevi örnek proje olarak biz bu öğrencileri nasıl değerlendirebiliriz veya nasıl ölçebiliriz konusunda açıklık getirdiler. Projeleri kapsamında değişik projeler de olabilir değişik ölçme sistemleri mevcut. Hatta Leyla hocam konuşmasında bundan bahsetti. Hazırlamış olduğum bu sunum planını uygularsam sabaha kadar buradayız ama mümkün değil, onun için çok kısa vereceğim ve sadece ikidillilik ve göçmen aile kökenli çocuklara gideceğim ve ondan sonrada ikidillilik nasıl ölçülür, kısaca değinip konuşmama son vereceğim. Hiçbir yabancı dil bilemeyen kendi anadili hakkında hiçbir şey bilemez. Ben bu üç kişiyle başlamayı seviyorum konuşmalarına çünkü anlamlı söz-

ler bunlar. George Cüde İsviçreli bir ikidillilik uzmanı: “Tek dillilik aslında kuraldan sapmadır, tek dillilik bir hastalık gibidir ama neyse ki etkili ilaçları var olan bir hastalıktır çok dilli yetişme ve çok dilli eğitim.” Çok güzel söylemiş birçok kez, bir önceki konuşmada da bahsedildi; çocuğun dilini reddeden bir okul, o çocuğu reddetmiş sayılır. Gerçekten çok anlamlı bir söylem. Şimdi ikidillilik avantaj mıdır sorunların nedeni midir? Kısaca beyin yorulur, ondan sonra çocuklar iki dili de eksik öğrenirler. İkidillilik nedir? Biraz önce derecelendirme işte mesela tek dilli konuşma tarzı ikidilli konuşma tarzı. Siz mesela eğitiminize göre dil kullanırsınız, benim annem hiç okula gitmemiş annesi babası okula göndermemiş, gelmiş Fransa’ya ondan ikidilli veya herhangi bir dereceli bir dil beklemem mümkün değil; babam da aynı şekilde. Çünkü onların okuma fırsatı olmamış, eğitim görme fırsatı olmamış hatta hiç olmamış; annemin okuma yazması yok. Babamın biraz var ama onlardan beklenen bir konuşma dili var. Herkesin kendine yönelik konuşma dil becerileri vardır. Ben üniversiteyi bitirmişimdir kendime yönelik bir Türkçem vardır, Fransızcam vardır, İngilizcem vardır ve bunları göz önünde bulundurursak yarım dillilik olayına karşıyım çünkü herhangi bir kişiye dünyada yarım dilli olarak hitap edilemez veya anımsanamaz. Çünkü yarım dilli ne demek, benim oğlum tıpta okuyor, konuştuğu veya yazdığı yüzde 90 terimleri anlamıyorum yani ben ona göre yarım dilli miyim? Veya diyelim size ben şurada bir anket yapsam Türkçede balıkların isimlerinin hepsini biliyor musunuz? Diyeceksiniz, üç dört tane balık biliyorum; hamsi vesaire diğerlerini bilmiyorsunuz, benim sizi o zaman yarım dilli olarak mı algılamam gerekiyor. Onun için bu kavram bence tamamen 1970’li yıllarda üretilen politik bir kavramdır, unutulmasından yanayım.

İkiddillilik nedir? İkiddillilik çok ödün isteyen bir olaydır. Tek dilli ortamlarda Türkiye’de anne baba doğal olarak çocuğuyla Türkçe konuşuyor, Türkçe iletişimde bulunuyor, çocuk okula gidiyor ve Türkçesini geliştiriyor. Ama göç ortamında ne oluyor? Anne baba özenle gayret göstererek ikinci bir dili, yani ikinci dili derken ortamda konuşulmayan dili öğretmesi gerekiyor, aktarması gerekiyor. Aktarmadığı takdirde bizim burada konuştuğumuz tüm sorunlar ortaya çıkıyor, onun için uzun mesafeli bir koşu gibidir ikiddillilik. Ailelerden ödün isteniyor, ailelerden uğraş isteniyor, fedakârlık isteniyor. Bu tek dillilerden istenilmiyor çünkü doğal olarak onlar normal dillerini konuşuyorlar. Çok önemli bir konu; şimdi dünyadaki bazı istatistiklere bakalım, Fransa’da apayrı bir kurum var, iç göç ve çeşitli göç hareketleri, çok dillilik. Fransa 1900 2000’li yıllara kadar kendine kapalı bir dil politikası yürütmüştür, Fransızca’yı koruma politikası 2000’li yıllarda bakıyorlar ki Avrupa Birliğinde çalışanların çoğu ya Alman ya Hollandalı ve diyorlar bizim gençler neden oralarda çalışmıyorlar? Çalışmıyorlar çünkü ikiddilli değiller, tek dilli yetiştiriyorlar ve 2000’li yıllardan sonra ilkokullardan başlamak üzere İngilizce yabancı dil olarak öğretilmeye başlanıyor. İngilizce ama biz diyoruz ki neden İngilizce? Arap kökenli birçok vatandaşımız var Fransa’da Türk kökenli vatandaşımız var, neden İngilizcenin yerine Türkçe öğretilmiyor veya Arapça öğretilmiyor? Bu da dillerin değerlerini gösteriyor. Türkçenin değeri İngilizceden kat kat daha düşük. Çok dillilere dikkat giderek artmakta anne babaların dileği ikiddilli çocuklar yetiştirmek. Bizim Türk ailelere bunu aktarmak gerçekten çok zor.

Biraz önceki oturumda da Milli Eğitim Bakanlığındaki Mustafa Bey aktardı; çocuğum zaten Türkçe biliyor ki ne yapacak, neden gidecek? Böyle durumlarda ne oluyor; açılan Türkçe dersleri kapanıyor. Ondan sonra Fransa’nın Rennes şehrinde bir öğretme-

nimiz Türkçeyi yabancı dil olarak kabul ettirmiş. Ortaokulda İngilizcenin yanında Türkçe var, gel gelelim ki bizim veliler buna çok yabancı kalarak geçen sene kapanmak zorunda kaldı sınıf. Çünkü yetersiz sayıda öğrenci başvurdu. Bunlar da gerçeklerin payı. Her anne baba istiyor ki benim oğlum İngilizce konuşsun, Almanca konuşsun, konuşsun konuşmasına ama Türkçeyi de konuşsun biz bunu aktarmaya çalışıyoruz. Türkçeyi konuşuyor ama hangi Türkçeyi konuşuyor. Bunu dilbilimcileri olarak kabul-
lenemeyiz ama mutfak Türkçesi. Al tuzu ver ekmeği. Kısıtlı ikidillilik dediğimiz işte bu, onun için eğer bu ikidilliliği zengin-
leştirmek istiyorsak bedeli bunların bilinçlendirilmeleri gerek. Politikacıların amacı dünyaya açılmak, genç yaşta yabancı dil eğitimi sağlamak vesaire vesaire. Türk kültüründe çocuklarla
bebeklerle fazla iletişim kurulmaz. Son yıllarda artık birçok kitap okunuyor; işte bebeğimi nasıl iyi büyütürüm, nasıl gelişir. Belirli kuşaklarda çocuk anlamaz bir kişi olarak algılanıyor, onunla ilet-
işim yok ya da çok az. Fransa’da birkaç tane bu yönde yapılan sosyolinguistik araştırma, Türklerin kendi aralarında çocuklarla
fazla temasta olmadığı kanıtlandı. Kültürel uygulamalar, sosyal çevreye göre değişir. İkinci dil girdi miktarı, yani çocukla ne denli
konuşuyorsunuz az mı konuşuyorsunuz çok mu konuşuyorsu-
nuz ve yeterli ikinci dil girdisi var mı? Neyse daha başka etken-
ler de var. “Çocuk ne bir sünger ne de bir dil öğrenme makinesi-
dir. Çocuk sosyal bir varlık, sosyal grubun bir üyesi; aile, okul, akran grubu bu öğeleri içselleştirir; bunlardan biraz öncede bah-
settik. Değerlilik, inançlar, etrafındakilere olan tutumlar, bireyin kendi dilsel, kültürel, sosyal kimliğini oluşturur.” Eğer bunlarda
bir eksiklik varsa o zaman kopukluk vardır anlamına geliyor. İkidillilik ve göçmen çocukları Avrupa’da işte Kutlay Hoca’nın
birçok araştırmasında örtüşmeyen sonuçlar söz konusudur. Ana dilde değişim, kayıp yani değişim var mı, kayba mı uğradılar

ondan sonra hala koruyabiliyorlar mı, ne durumda bunların Türkçeleri? Durumdan duruma değişiyor.

Duisburg üniversitesindeki öğrencilerimize test yaparsak tabi ki onlar C1 seviyesinde veya gelişmiş dillerine sahipler ama herhangi bir şekilde hiçbir Türkçe dersine gitmemiş ondan sonra hiçbir Türkçeyle alakaları kalmamış öğrencilerin durumu nedir? Öğretmenlerin ve velilerin ön yargıları, bunu sabah da konuşmamda vurguladım; maalesef birçok ön yargı var. Göçmen aile çocukları ve şu ikilem çok önemli, başlıca nedenleri Almanya, Hollanda, Avusturya eğitim sistemi. Berlin'e çok sık gidip geliyorum oradaki ne akademisyenler için bunlar önemli ne aile birlikleri dernekler için. Mesela, Alman eğitim sistemi çocuk haklarına aykırı bir sistemdir. Bu kimsenin umurunda değil. Eğer böyle bir sistem Fransa'ya yerleşse ikinci bir ihtilal olur. Altı yaşında Türk kökenli bir çocuk Almancaya başlıyor, bunu siz dokuz yaşında, on yaşında Almancadan bir teste tabi tutuyorsunuz ve neticesinde bunu değişik sistemlere yönlendiriyorsunuz. Bu tamamen çocuk haklarına aykırı bir sistemdir. Almanya'nın 1945'te işçi ve kalifiye işçiye duyduğu gereksinimden dolayı yaratılmış bir sistemdir ama bu sistemi kimse eleştirmiyor. Kimse bu sistem hakkında bir şeyler söylemiyor. Esasında konu buradan kaynaklanıyor.

Fransa'yı örnek alırsak, dünyada -Fransa'da yaşadığımdan ötürü söylemiyorum- örnek sistemlerden bir tanesidir. Git gidebildiğin yere kadar diyor yeter ki Fransızca bil, Fransızca öğren. Odaklandığı konum Fransızcadır. Bir örnek vereyim: Mesela ben Fransa'ya on iki yaşında geldim, aile birleşimi kapsamında. Bir gram Fransızcam yok. Dedem zamanında Fransa'ya değil de Almanya'ya göndermiş olsaydı babamı benim konumum ne olacaktı? Alman eğitim sisteminde maalesef böyle bir şey yok. Onun için okulda başarısızlık, yarım dillilik göçmen aile çocukları eşittir

gibi hemen kısaltmalar... Şimdi yedi yaşında bir Türk çocuğu, bir Fransız mastır çalışması bu; Yedi yaşında bir Türk kızına Fransızca'yı sevip sevmediğini soruluyor. Bunu tercüme edebilirim maalesef sadece nakledeceğim burada. İşte ben okula gelirken birazcık Türkçe konuşuyordum ama okula başladım, Fransızca öğrendim ama benim diyor kafam Türkçe konuşuyor. Ben diyor, kimseyle konuşmuyordum okulda; konuşulanı anlıyordum ama benimle kimse oynamak istemiyordu, diyor. Fransızlar, diyor, o kadar şanslılar ki onlar en azından Fransızca konuşup anlaşıyorlar. Bu durumlar çok. Şöyle bir yaş ilerlemesiyle o çocuk bir kere anaokuluna kadar aile içinde anadilini öğreniyor anaokuluna başlıyor Fransızca öğreniyor, ilkokulda çevresinde ve yöresinde kültür dersleri varsa bu derslere gidiyor. Burada ben diyorum bu bir saat de olsa bir buçuk saat de olsa velilere, derneklere, STK'lara bunları aktarmaya çalışıyorum. Haftada bir saat de olsa bir buçuk saat de olsa öğrenecekleri bir iki kelime onun için karardır. Ama maalesef bu Türk Dili ve Kültür derslerine gidilmiyor. 1994'ten beri Türkçe yabancı dil olarak kabul olmuş ama gelelim ki sadece yedi tane lisede ve ortaokulda yabancı dil olarak öğretiliyor ve buralarda da maalesef bazen ailelerin vurduymazlıklarından bölümler kapanıyor. Bazen Türkçe için uğraşan okul müdürleri oluyor. Benim okulumun yüzde otuzu Türk'tür. Neden Almancanın, İngilizcenin, İspanyolcanın yerine Türkçe olmasın? Ama maalesef bu da olmuyor. İlkokul, ortaokul, lise vesaire devam ediyor. Aile göç ortamında biliyorsunuz karmaşıklık etkileşim ile tanınır. Çekirdek aileden oluşuyor. Kısaca geçeceğim bunları, çünkü çocuk anne babasına Fransızca öğretiyor, anne babada tabi Türkçe aktarıyor. Böyle bir etkileşim var ve çoğu zaman da artık amca hala teyze aynı ortamda yaşadıkları için çekirdek aileden geniş aile konumuna geçen bir süreç var. Ben geldiğimde çocuktum, ama şimdi oldu kardeşlerim onların

çocukları vesaire, olduk geniş bir aile. İkidilli ortamdaki bir aile tabi ki ailenin eğitim seviyesi çok önemli Leyla Hocam da bunu söyledi, Kutlay Hoca da sabahki oturumda bu konuya değindi. Aile ne kadar eğitim görmüş ve eğitim seviyesi yüksekse başarı o kadar yüksek olacaktır.

Ama bu konum sadece göç ortamında olan bir şey değil. Bu mesela benim yaşadığım ilin köyünde öğretmenlik yapan bir arkadaşım var Fransa'nın köyünde öğretmenlik yapıyor, hiçbir yabancı kökenli öğrencisi yok. Hepsi Fransız ama işçi sınıfı Fransızlar o da çok zorlanıyor bu çocuklarla. Demek istediğim bu Türkiye'de de var olan bir gerçek. Dünyanın neresine giderseniz gidin sınıfsal bir olaydır. Dil gelişimi bence sınıfsal bir olaydır. Yüksek sınıfa aitsinizdir ve çocuklarınıza ilgi gösterirsiniz. Kutlay Hoca'nın, Leyla Hoca'nın bahsettiği gibi müzik dersi aldırırsınız, İngilizce dersi de aldırırsınız. Çünkü imkanlarınız var. Ama diğer taraftan imkanları olmayan biri nasıl müzik dersi aldırır. Havuza göndersin ondan sonra İngilizce dersi aldırır, aldırılmaz. Sorun buradan kaynaklanıyor. Okul aile okul ortamı hemen kısaca geçiyorum Fransız Okulu çocuk ikilem içerisinde. İkilem içerisinde mi değil mi? Biraz önce öğretmenler olarak araziden bahsettik, ilkokul çağında bunlar çok net. Şöyle bir izlenim gözlemledim belki diğer ülkeler için de geçerlidir bu. Çocuk ilkokulun sonuna kadar pek fazla bir şeyin farkında değil, öğreniyor iki dili de, iki kültürü de. Ortaokulda bir ikilem krizi başlıyor çünkü ergenlik; ya diyor ben Türk müyüm Fransız mıyım? Ben neyim, ben kimim, nereden geliyorum, nereye gidiyorum? Tabi ailelerde iletişim olmadığı için ben ailelere diyorum bakın en azından göç hikâyenizi anlatın; neden geldim Fransa'ya, neden geldim Almanya'ya, neden benim dedem gelmiş Fransa'ya, niçin terk etmiş Türkiye'yi? Çocuk geçmişteki kökünden. Yani neden Türkiye'den göçmüşler? Bunları çocuğun anlaması lazım, bilmesi gerek.

(Geçmişle geleceği arasında bağ kurması lazım, aidiyet ilişkisi kurması lazım) Aidiyet ilişkisini sağlamlaştırması gerekiyor ve çocuğa bazen soruyorum: Baban, Fransa'ya kaç yaşında gelmiş. Babasının yaşını bilmiyor, Fransa'ya ne zaman geldiğini bilmiyor. Yani ortaokulda böyle bir ikilem var ondan sonra çocuk daha çok ilgisini çeken kültür nedir? Etrafındaki kültür Fransız kültürü. Fransızlaşmayla gelen bir kültüre yönelme var ortaokulda. Lisede yine değişiyor çünkü bakıyorlar ki ötekilerde yine onu öteki olarak görüyor, Fransız olarak görmüyor yabancı olarak görüyor. Fransız öğretmenleri ile sorunlar oluyor ve bu sefer ne oluyor? Çocuk kendi özüne dönüyor veya Avrupa'daki İslamafobya çocukların ve bilhassa Arap kökenli gençlerin işte terör bilmem ne, işte Afganistan'a, Suriye'ye gitmelerinin nedenleri budur. Çünkü ötekileştiriliyorlar lisede. Lisede çocuk toplumdan olmadığını öteki olduğunu anlıyor ve maalesef zıt uçlara kayma tehlikesi yaşıyor. Eğer bu süreci, ortaokul ve liseyi iyi başarırsa çocuklar üniversiteye devam ediyor. Akran grubu, üzüm üzüme bakarak kararır, tabi kararır.

Mesela benim mahalleimde diyelim çocuklar Faslı, Cezayirli vatandaş akşamları spor olarak arabalarının teyplerini çalma alışkanlığı yaptıysa ben onlara bir gün takılırım, iki gün takılırım, beşinci gün kendimi hapishanede bulurum. Maalesef akran grubu çok önemli. Ailelere bunları da söylüyoruz; çocuğun arkadaşı kimdir, çocuğun en iyi konuştuğu arkadaşlık yaptığı kişi kimdir? Bunlar önemlidir, akran grubu onun için çok önemli bir etken. Ondan sonra okul dışı aktiviteler, bu da sosyal sınıf sorundur. Uğraşmalar, okul dışı aktiviteler masraf isteyen aktiviteler onun için kolay değil ve televizyon ve internet buna fazla değinmedik hatta dedik ki, fazla konuşuyorum biraz kafa ağrıtabilir, şimdi arkadaş yazılı, resimli sözlükten bahsetti çok güzel bir düşünce ama maalesef gelelim ki artık sözlükler raflarda kaldı ben bile

belki de iki yıldır hiçbir sözlüğü açıp da bakmadım. Neden çünkü internette online sözlükler var. Şimdi televizyon medya bizim Türklerde resmen dizi hastalığı var. Burada Türk çocuğu saat on bir, on bir buçuğa kadar dizilere bakıyor annesi babasıyla. Dokuz yaşında bir çocuk, saat on bir buçuğa kadar diziye bakamaz. Onun için ne yapması gerekiyor; erkenden kalkıp okula gitmesi gerekiyor. Bu da bir sorun. Anavatana tatil çok önemli, Türkçesi erozyona uğramış bir çocuk anavatana geldiğinde ne oluyor? Dili yeniden yeşertiyor, canlandırıyor. İki dillilik objektif olarak nicel açıdan nasıl değerlendirilebilir? Birçok testler vardır. Derecelendirme ölçekleri, kolaylık testleri, akıcılık testleri, hâkimiyet testleri... Bunların birçok örnekleri var. Leyla Hoca'mın metinler üzerine çalışmaları var, benim daha çok bebeklerde ve çocuklarda dil gelişimi çalışmalarım var. Bilimsel konularda araştırmak istediğim hipotez, sorularım, örneklem grupları nelerdir onlara göre metot oluşturacağım, yöntem oluşturacağım. Doğal ya da doğala yakın koşullarda gözlemlemeler, anket formları. Laboratuvarda deneysel incelemeler, değerlendirmeler ve bunları uzunlamasına, aile ortamı, okul ortamı, başka sosyal ortamlar vesaire vesaire.

Tekdillilik, ikidillilik, dil gecikmeleri, kekemelik bunlar da tabi araştırılması gereken konular. Bunu uygulayabilirsiniz veya başka metotlar... Mesela şöyle testler yapılıyor; bu çocuk bunu yapabilir mi? 1970'li yıllarda bunu uyguluyor ve diyor ki çocuklar bunları daha çabuk yapıyor veya daha güzel bir şekilde yapabiliyorlar. Ama şöyle bir test yapıldı Kanada'da işte çocuğa soruluyor bu çadırı bul, çadır veya üçgene çocuk bakıyor sonra çocuğa böyle bir şey veriliyor çocuğa bul diyorlar çocuk buluyor ve sonuç olarak görüyorsunuz ki ikidillilerle tek dilliler arasında hiçbir fark yok. Yani ikisi de eşit derecede bulabiliyor. Burada bir çatışmazlık var. Normalde ikidilliler bunları daha çabuk yapması gerekiyor veya daha becerili olmaları gerekiyor ama neden bula-

mıyorlar? Şekil testleri yapılıyor, resmi gönderiyor nedir bu hemen gördünüz tavşan ve ördek yazıyorsunuz; tavşan ve ördek. İkinci üçüncü bazıları biraz zor. Şimdi buradan kaynaklanan sonuçlar nedir?

Burada görülen sonuç tekdillilerle ikidilliler arasında fark var. Neden fark var çünkü birinin bunu işlevsel olarak görebilmesi için iki zıt sistemle baş başa olması gerekiyor. Orada siz “ördek” düşünürken aynı zamanda beyninizin “tavşan”ı da düşünmesi gerekiyor ve bunu yapacak beyin ikidillilerdedir onun için bu sonuçlarda gördüğünüz gibi arada fark olabiliyor. Şimdi konuşmamın ikinci kısmı vardı ama bayağı geciktik onun için Almanya’da ve Fransa’da karşılaştırılmalı çalışmalar yapıyorum. Maalesef ikidilli ve Türk çocuklarının sözlü ve yazılı anlatım oluşturma becerilerine ben pek giremeyeceğim. Anlama becerilerine değil de oluşturma becerilerine... Hep geçiyorum, maalesef zamanımız hiç yok. Teşekkürler.

3._OTURUM

İkidiilli Ortamlarda Çalışacak Öğretmenlerin Donanımlarına ve Yeterliklerine İlişkin Tespitler

Cemal YILDIZ

Milli Eğitim Bakanlığı Temsilcimiz sunumunu yaparak ayrılacak; biz programa kaldığımız yerden devam edeceğiz. Mustafa Hocam buyurun.

Mustafa ÇOKYİĞİT:

Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Bu oturumdaki konu başlığı: “İkidiilli Ortamlarda Çalışacak Öğretmenlerin Donanımlarına ve Yeterliliklerine İlişkin Tespitler”. Ben Bakanlığımızın yurtdışına gönderdiği öğretmenlerle ilgili mevcut durumu sabahki açılış programında da zikretmişim. Bizim göndermediğimiz mahallinden atanan öğretmenler olmakla birlikte; bizim Bakanlığımızca görevlendirilen öğretmenlerin yeterliklerine ilişkin hangi standartlarda öğretmen seçimi için uğraşıyoruz, onu ben kısaca paylaşacağım sonra izin isteyeceğim. Şimdi genel olarak biz öğretmen ihtiyacını yurt dışı temsilciliklerimizden alıyoruz. Bunu yaparken, bizim eğer temsilciliğimiz varsa; örneğin, müşavirliğimiz veya ataşeliğimiz varsa oradan; yoksa da Dışişleri Bakanlığının yurtdışı misyon şefliklerinden ihtiyaçları belirliyoruz. Bu çerçevede talep edilen öğretmen ihtiyacını karşılayabilmek maksadıyla “mesleki yeterlilik sınavı” ve “temsil yeteneği mülakatı” yapıyoruz. Bu arada; öğretmenlerin yurtdışında görevlendirilmeleri, Bakanlıklar Arası Ortak Kültür Komisyonunun görev alanı içerisinde. Yani bu işi doğrudan Bakanlığımız tek başına yapmıyor. Milli Eğitim Bakanlığının yanında Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Maliye Bakanlığı yine Milli Eğitim Bakanlığının ve Yurt Dışı Türkler ve

Akraba Topluluklar Başkanlığının temsilcileri var. Beş kurumun temsilcisi var ve öğretmen niteliklerini ilk önce burada bir komisyon marifetiyle belirliyoruz.

Gelen ihtiyaçlar nelerdir? Bizlerden neleri istiyorlar? Mesela Belçika'ya; örneğin, "Fransızca bilen anaokulu öğretmeni istiyoruz" şeklinde bir ihtiyaç geliyor. Veya Almanya'ya, işte Türkçe öğretmeni şu düzeyde iyi düzeyde Almanca bilen... Sabahleyin diğer oturumda da çok fazla konuşulmadı ama bunu da arada zikretmekte yarar var. Mesela Almanya'da ikidilli okullar var; buralarda bizim öğretmenlerimiz çalışıyorlar zaten, çok güzel uygulamalar mevcut. Biz genellikle oturumlarda sorunları dile getiriyoruz ki neticesinde somut bir çözüm önerisi sunulabilsin diye. Mesela Hamburg'da on üç tane okulda ikidilli eğitim uygulaması gayet güzel bir şekilde uygulanıyor. Buraya Almancası çok iyi olan, hatta genellikle daha önce yurtdışında bulunmuş gurbetçi ailesi dediğimiz ailelerin çocuklarından öğretmen olanları gönderiyoruz. Böylece orada iletişim sorunu olmuyor. Hem de kendi başlarında var olan bir durum olduğu için eğitim sürecinde küçüklerle, çocuklarla çok rahat empati kurabiliyorlar; okullarla da rahatlıkla çalışabiliyorlar.

Uygulamada da Alman öğretmenler geldiklerinde kendi derslerini Almanca olarak anlatıyorlar; bizim öğretmenimiz de o dersi Türkçe tekrar ediyor veya onlar tam tersini de yapabiliyorlar bazen; ders Türkçe anlatılıyor, akabinde Alman öğretmen o dersi Almanca anlatıyor. Kendi zaman dilimlerine planlamalarına bağlı olarak paralel bir şekilde dersi götürüyorlar. Büyük de bir memnuniyet var. Ve çok fazla ihtiyaç yani talepte bulunuyorlar ama özellikle altını çizdikleri husus: o ülkedeki dilin çok iyi bilinmesi... yani Almanya için Almancayı çok iyi bilen ve konuşabilen öğretmenlerin gönderilmesini talep ediyorlar. Şimdi tekrar başa dönecek olursak; "Bakanlıklar Arası Ortak Kültür Komisyonu"

dedik. Bakanlıklar Arası Ortak Kültür Komisyonunun yıllardan beri çalışma esas ve usulleri var. En son 2003 yılında 5753 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmiştir bu usuller: Burada komisyonun çalışma alanı, görev tanımları, öğretmenlerin nitelikleri belirlenmiş ve komisyona da bazı yetkiler verilmiş. Öğretmenlerin niteliklerini belirleme konusunda, sayılarını belirleme konusunda özlük haklarıyla ilgili çalışmaları yapma konusunda sadece bakanlığımız değil; bu komisyonun ortak çalışması gerekiyor. Yani bizler yurtdışına bir öğretmen göndermek istersek bu pozisyonda bakanlıklar arası ortak kültür komisyonunun kararını almamız; sonra bunu bakanlığımızda uygulayarak öğretmenimizi yurtdışına yönlendirmemiz gerekiyor. Bu çerçevede gelen bütün yazıları, öğretmen nitelikleri ile ilgili olarak, kendi iç dinamiklerimizi de harekete geçirerek, ilk önce biz kendi bakanlığımızda görüşüyoruz; daha sonra komisyona sunuyoruz. Komisyonda da ister istemez diğer kurumların temsilcilikleri olduğu için farklı görüşler oluyor, bazen de iyi de oluyor tabi ki bu. Çünkü farklı görüşlerin gelmesi bizim gözden kaçırdığımız bazı şeyleri dikkate getirebiliyor. Nihayetinde biz, bu işi iyi yapmak istiyoruz ve iyi yapan öğretmenleri göndermek istiyoruz. Yani işlevsel olsun, amacına ulaşsın, çocuklarımıza faydalı olsun, bu hizmet oraya iyi bir şekilde ulaşsın. Bunun gayreti içerisindeyiz.

Burada bir ayrıntımız var; ilk defa gidecek olan öğretmenlerde, yurtdışına ilk defa çıkacaksa eğer, KPDS'den en az 50 istiyoruz. Şu anda YDS'ye dönüştü biliyorsunuz. Bunda da bir standart yaptık KPDS daha önce B1 belgesi filan gibi de istedik ama bölgesel farklılıklar mı oldu bilmiyorum. Öğretmenlerin bu KPDS dışında, ÖSYM'nin yaptığı sınavlar dışında, dil seviyelerinde farklılıklar olduğunu fark ettik. Düzeylerinde yani B1 seviyesini alan bir **a** öğretmeniyle bir **b** öğretmeni arasında aynı düzey yok. Tabi öğretmenimizin bu dil seviyesinin iyi olmaması özgüven eksikli-

ğini getiriyor. Biz oradaki çocuklarımızın sorunlarına çözüm olsun diye gönderdiğimiz bir kişinin kendisinin sorun olmasını istemiyoruz doğal olarak. Bu çerçevede KPDS'ye tekrar yöneldi komisyon şu anda. YDS bölgesi de dahil edilecek bundan sonraki sınavlarda. İkinci defa yurtdışına çıkmak isterse öğretmenimiz, yurt içine geldikten sonra iki yıl çalışmasını öngörüyoruz. Burada da hedef, öğretmenimizin yurt dışındaki deneyimlerini Türkiye'de görev yaptığı kurumda, okulda aktarması; yani orada neler var didaktik açıdan, öğretim yöntemleri açısından, materyal açısından neler kullanılıyor, bunu aktarması. Bazen çok klasik bazen çok modern yöntemler kullanılıyor; ama yerine göre, hangisi daha işlevsel ona bakıyoruz. Hedefe ulaşmaya yönelik bunları kendi kurumlarımıza aktarmasını öngörüyoruz. İki yıl geçtikten sonra öğretmenimiz tekrar yurtdışı sınavlarına girip gönderilebiliyor. Bundan da öğretmenimizden bu defa KPDS'den 55 istiyoruz yani kendini birazcık daha geliştirmiş olmasını istiyoruz. Taban puan 55 tabi ki. Yani üst ne kadar isterse alabilir. Komisyon öğretmenin kendini biraz daha geliştirmiş olmasını arzuluyor ve bu yönde zorlamak istiyor. Yani siz yurtdışına gittiniz pratik yaptınız, orada o dili konuştunuz, çalıştınız biraz daha geliştirmiş, gelişmiş olarak dönebilirsiniz şeklinde. Ayrıca yurt dışında görevlendirilmeden önce de "Yurt Dışı Görevi Uyum Semineri" yapıyoruz. Yine bu uyum semineri yapılırken Bakanlıklar Arası Ortak Kültür Komisyonu ile yazışarak, uyum içinde bir çalışma olmasına gayret ediyoruz.

Mesela, ben birkaç konu başlığını okumak isterim. Önce kendi Bakanlığımızı tanıtıyoruz tabi ki. Arkadaşlarımız taşradan gelmiş oluyorlar ya da yeni arkadaşlarımız olabilir. Bizim merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı diye ayırıyoruz bakanlığımızı. Merkez dediğimiz, bakanlığın merkez binası, yurt dışı dediğimiz yurt dışındaki teşkilatımız, örgütlerimiz, taşrada dediğimiz de Milli Eğitim

Müdürlükleri bünyesinde olanlar. Öğretmen arkadaşlarımızı, genelde Milli Eğitim bünyesinde bulundukları için, onları yurtdışı görevlerine göndermeden önce yurt dışındaki vatandaşlarımızla ilgili ilişkiler, vatandaşlarımızın sorunları konusunda bilgilendiriyoruz. AÇEV’le bile irtibata geçtik, anne çocuk eğitimi konusunda, çünkü orada temel sorunlar ailede diye öngörülüyor; çünkü bunlar istişarelerle sonuca varılan sorunlardır. Öğretmenlerimizin vize işlemlerinden, yurt dışında görevlendirildiklerinde bir evi nasıl kiralayacaklarına, bankada hesap nasıl açacaklarından, telefonu nasıl alacaklarına; örneğin, gidip cep telefonu alacaklar veyahut evlerine sabit telefon çektirecekler... Her konuda bilgilendirme söz konusu... Vize başvurularını nasıl yapacaklar? Bunlar kendileriyle ilgili. Okullara nasıl gidecekler, gittikleri bölgede okul müdürleriyle tanışma sistemleri nasıl? Bu ülkelerdeki uygulamalar nedir? Mesela, bir okul müdürlüğüne ziyarete gidip de ellerinde krizantem çiçekleriyle filan gitmemesini öneriyoruz örneğin. Bunun tabi bir esprisi var; orada genellikle cenazelerde kullanılır bu çiçek. Böyle ayrıntılar. Bizim kültürümüzde çiçek çok fazla olmadığı için biz böyle ayrıntılara; hatta kısmen protokol kurallarına öğretmenin yurt dışında temsil yönü olduğu için giriyoruz. Seminerimiz ortalama iki hafta sürüyor. Bunları orada, seminerde uygulamasını istiyoruz. Özellikle öğretmenlerimizin bizim gözümüzün önünde, birlikte karşılıklı olarak bunları uygulamasının faydalı olacağına inanıyoruz. Bunun yanında; yakın tarihimizde Türkiye’nin yurt dışında bazı alanlarda karşısında duran kitleler var; yakın tarihimizde 1915 olayları gibi... bunlarla ilgili uzmanlarımızdan bilgiler aktarılıyor. Kendilerine bilgiler veriliyor. Ayrıca son dönemlerde somut olmayan kültürel mirasımız konusu var mesela.

Kültürel mirasımızın yani genellikle kültür denince müze ve müzeleri gezmek dışında bir köy evi bazen tanıtılıyor, şark köşeleri

filan yapılıyor ama o şark köşelerinde insanlar nasıl yaşıyordu, çorbayı nasıl pişiriyorlardı, yemek servisini nasıl yapıyorlardı? Bunun gibi konularda öğretmenlerimizin kendi kültürümüzün ince noktalarında bir farkındalık oluşturmaya çalışıyoruz. Çünkü yurt dışına çıktığınız an bir kimlik meselesi karşınıza çıkıyor. İçerideyken o kadar hissetmiyoruz ama farklı bir kültürle karşılaştığınızda bir başka kimlik pozisyonuna düşüyoruz. Bu çerçevede arkadaşlarımız bilgilendirilmeye çalışılıyor. Özellikle de Avrupa ülkelerine gidecek olan öğretmenlerimiz için Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi, Türkçe öğretim materyalleri hazırlama, anadil olarak Türkçenin ana dili olarak öğretilmesi, bunun metodolojisi gibi, kaynak kullanımı gibi konularımızı ele alıyoruz. Bunu; üniversitelerle, buradaki hocalarımız da var bazı isimlerimiz burada da var; onlarla irtibata geçiyoruz. Ve bunları son güncel durum neyse onların inisiyatifine de bırakarak son bir sunum İstiyoruz, buna uygun program yapalım şeklinde. Programımızı gerçekleştirmiş oluyoruz. Bu öğretmenlerimiz, bu seminerin akabinde yurt dışı görevlerine hazırlık yapıyorlar, vizelerine başvuruyorlar, sonra biz de onları gönderiyoruz. Oradaki arkadaşlarımız öğretmenlerimizi karşılıyorlar ve öğretmenlerimiz görevlerine başlamış oluyorlar. Donanım olarak elimizdeki mevcut öğretmen niteliğimiz bu. Ancak daha önce Marmaris'teki Çalıştay'da da zikredilmişti fakat hala çok kısa bir zaman 2010'dan bu yana. İkidillilik konusunda yetişmiş elemanımız Türkiye'de yok. Üniversitelerden lisans, yüksek lisansta var galiba bir üniversitede ama henüz bize yansımadı çünkü biz beş yıllık bir kıdem istiyoruz. Öğretmeni yurt dışına göndermeden meslekte biraz yetişmiş olmasını istiyoruz. Şu anda ikidillilik konusunda yetişmiş böyle bir belgeyle bize gelen öğretmen yok; ama işte bu çalıştaylar İnşallah üniversitelerde bu farkındalığı, ihtiyacı en azından hissettirerek bu alanlarda çalışmalarını artıracak, belki

bizim de karşımıza bu tip öğretmenler gelecek ve böylece daha rahat çalışmalar yapabileceğiz. Ben bunları arz etmek istiyorum sayın başkanım. Bununla ilgili bir soru varsa hemen cevaplandırmak isterim. Yoksa müsaade ederseniz diğer salona geçmek istiyorum.

Cemal YILDIZ

Teşekkür ederim. Zaman da daraldı.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Çok sağ olun. Teşekkür ederim. Ben de başarılı bir çalıştay diliyorum. Zaten bunun yapılmış olması bile sonuç her ne olursa olsun bir şeyleri ortaya çıkaracak. Umarım somut öneriler olur. Tabi burada genellikle bizim bakanlığımız önde gibi görünüyorsa da; sorumluluk bir tek bize ait değil; çünkü konu herkesi ilgilendiren bir konu. Üniversiteleri ilgilendiren, yurtdışındaki veliyi ilgilendiren, Dışişleri Bakanlığımızı ilgilendiren, Kültür Bakanlığımızı... pek çok kurumumuzu ilgilendiren bir konu. Umarım sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin de bu kurumların da adı zikredilirse en azından yönlendirmede de biz de istifade edebiliriz. Ben saygılar sunuyorum, kolaylıklar diliyorum.

Cemal YILDIZ

Evet, Değerli katılımcılar! Konuşmama başlamadan önce size kısa bir sunum hazırladım. 2011 yılında Almanya’da saha araştırması yaptım. Almanya’nın toplam beş eyaletinde. Şöyle bir kaynak var bunu göstereyim. Buradaki verilerin bir kısmını size sunmak istiyorum. 2013 yılında Yurtdışı Türkler Başkanlığı Tarafından basıldı. Aynı İngilizce ve Almanca olarak özet olarak yazdık onu da bu sene Yurt Dışı Türkler Başkanlığı tarafından basıldı. Aynı şekilde şimdi benim sunumumda da kısaca şöyle bir plan var. Ancak bu planın tamamını sunmaya kalkarsam yaklaşık bir, bir

buçuk saat alabilir. Onun için ben bunu on beş dakikada özetlemeye çalışacağım müsaade ederseniz. Saat 14.30 olarak da not alıyorum. 14.45'te beni lütfen ikaz ederseniz memnun olurum. Şimdi ilk önce Almanya'daki göçün tarihi temelleri kısaca birkaç cümleyle. Almanya'da sunulan anadili dersinin yapısı, değişik eyaletlerdeki anadili dersi, göçmen gönderen ülkelerin sundukları dersler ve Almanya'da anadili olarak Türkçe öğretimine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri hakkında bilgiler, araştırma sonuçları sunmak istiyorum.

Ancak burada tabi ki bu oturumun konusu özellikle öğretmen donanımları ve yeterlilikleri olduğu için bu öğretmenlerle ilgili bölümü biraz ön plana çıkararak, vurgulamak istiyorum. Şimdi sabahdan beri söylendi, anadilinin tanımını biliyoruz. Çocuk doğmadan önce başlayan ve bütün hayat boyu devam eden bir süreçtir. Ama bildiğiniz gibi okula başladığı zaman artık bu ailede değil; kurumlaşmış yapılar içerisinde gerçekleşir. Genel olarak bütün dünyada dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimi olarak algılanmakta. Anadilini öğrenen kişi ne yapar? Hangi becerileri kazanır? Duyuları anlamlandırma becerisini kazanır. Sabahki sunumlarda özellikle okuma becerisi üzerinde çok duruldu. Dinlenileni anlama, kendisiyle iletişim kurabilme becerisi, dinlediğini anlama becerisi, çevresiyle iletişim kurma becerisi, olup bitenleri anlamlandırma ve görüleni anlamlandırma becerilerini edinir. Ayrıca, önceden edinilen ve yeni öğrenilenleri değerlendirme. Önceden edinilen ve yeni öğrenilenleri yorumlayabilme. Duygu, düşünceleri ifade etme gibi becerilerin yanında en önemlisi burada vurgulamak istediğim şu: Beceri, kimlik duygusunun kazanılması ve benliğin kazanılması özellikle ana dili eğitimi ile gerçekleşen önemli yeterliliklerden bir tanesidir. Yurt dışında anadili öğretimi, tabi ki ana dili sadece içinde bulunduğumuz toplumda Türkiye'de öğretilmiyor. Aynı zamanda yurt-

dışında öğretiliyor. Bu çalıştayın konusu da bu zaten. Sabah da yine söylendi: Sosyalleşme açısından baktığımız zaman, yurtdışında tabi çocuklar iki taraflı bir sosyalleşme gerçekleştiriyorlar, bunlardan bir tanesi aile içerisinde öğrenilen dil sayesinde gerçekleşen sosyalleşme, diğeri ise içinde yaşanılan toplumun ya da sosyal çevrede öğrenilen dil sayesinde gerçekleşen sosyalleşme.

Şimdi, yine sabaha atfı yaparak konuşuyorum, vurgulanan noktalardan bir tanesi eksik sosyalleşmenin; yani gerçekleşen eksik sosyalleşmenin kimlik tanımlamasında bazı problemlere yol açtığını biliyoruz. Bu kimlik tanımlamasında problemler olduğu zaman da uyum problemlerinin ortaya çıktığından bahsedebiliriz. Yurtdışında, buradaki herkesin yurtdışı ile alakası var; orada yaşayanlar, akademik hayatını öğretmen olarak ya da çalışan olarak orada geçirenler var. Bütün bunları gözünüzün önünde canlandırabilirsiniz. Ne tür sıkıntılar olabildiğini. Şimdi bu Avrupa ülkelerindeki ikinci ve üçüncü kuşak çocukların yaşadığı sosyalleşme süreci, üç ana temelde gerçekleşiyor: Aile çevresi, okul çevresi ve arkadaş çevresi. Türkiye’de de böyle; aile, okul ve arkadaş çevresi. Yani sosyalleşme bu çevre içerisinde gerçekleşiyor. Şimdi eğer çocuk bu üç çevrede farklı farklı kültürlerle, farklı farklı davranış biçimleriyle karşılaşır o zaman birtakım sosyal problemler ve psikolojik problemler ortaya çıkabiliyor. Bu da uyuşturucu alışkanlığı, şiddete yönelme, psikiyatrik problemler olarak kabaca üç başlık altında sıralayabiliriz. Ama bizi burada daha çok ilgilendiren, okulda başarısızlık. Yani bu diğerleri belki farklı alanlardaki uzmanların ele alacak olduğu konular; ama bizi daha çok ilgilendiren, bu çalıştayın da konusu, “okuldaki başarısızlık”.

Şimdi daha önce Milli Eğitim Bakanlığı yetkilimiz Mustafa Bey biraz önce bu dersleri söyledi; ama tekrar burada bizim çalışmamız kapsamında buna burada vurgu yapmakta fayda var diye

düşünüyorum. Şimdi Almanya’da sunulan anadili dersinin yapısı şu şekilde: 60’lı yıllarda biliyorsunuz işçi göçüyle birlikte yurtdışında büyük elçiler, Almanya’daki büyükelçiler vatandaş çocuklarının Alman okullarında kendi devletlerinin resmi ana dillerinde eğitim görebilmeleri için bazı girişimlerde bulunuyorlar, görüşmeler yapıyorlar. 1964 yılında Alman Kültür bakanları konferansı şöyle bir tavsiyede bulunuyor: Kültür bakanları diyorlar ki, sabah da belirtildi Almanya’da eyalet sistemi var; her eyaletin kendi öğretmen yetiştirmede eğitim politikası var, şöyle bir tavsiyede bulunuyorlar: Eğitim daireleri, yöneticileri yabancı çocukların anadillerinde açılan kurslara ek yardımda bulunmalıdır, bulunabilirler şeklinde. Tavsiyede bulunuyor, tavsiye kararı. Yine aynı Kültür Bakanlığı konferansı 1971 yılında başka bir tavsiyede bulunuyor. O da şöyle: Eyaletler bu derslerin kültür yönetiminin sorumluluk alanı içinde mi, yoksa dışında mı olduklarına kendi yetkileriyle kendileri karar verirler diyor.

Şimdi bu görüşlerden sonra, böyle tavsiyelerden sonra Almanya’da bildiğiniz gibi 16 tane eyalet var. Şimdi şu eyaletler sol tarafta gördüğünüz şunlar: Anadili eğitiminin kendi sorumlulukları alanında olduğuna karar veren eyaletler, bunlar: Bavyera, Kuzey Ren-Vestfalya, Aşağı Saksonya gibi. Bir de anadili eğitiminin kendi sorumlulukları dışında olduğuna karar veren eyaletler: Basel, Saarland, Bremen, Hamburg, Berlin gibi eyaletler. Şimdi bu genel girişten sonra şöyle bir durumla karşılaşyoruz Almanya’da: Anadili dersleri ile ilgili üç tane yapı var: Birincisi; okul idaresi tarafından finanse edilen ana dili dersi. Okul idaresi derken Alman okul idaresi tarafından yani yerel makamlar tarafından. Biz diyor, müfredatı hazırlarız, ders materyalini, öğretmeni biz yetiştiririz siz karışamazsınız, Kuzey Ren Vestfalya Eyaletinde olduğu gibi. Nitekim Essen Üniversitesi öğretmen yetiştirme modelini sabahki sunumda gördük. Öğretmeni kendileri yetiştirdi.

riyor, müfredatı kendileri hazırlıyorlar, ders materyallerini kendileri hazırlayıp okullarda bunları uyguluyorlar. İkincisi Akdeniz ülkeleri, ki Türkiye de bunların içerisine giriyor. Tarafımdan yürütülen anadili dersleri. Biraz önce değerli arkadaşımız söyledi. MEB tarafından seçilip oraya gönderilen öğretmenler burada tamamen Türk makamlarının kontrolü altında. Müfredat, ders araç gereçleri her şey Türk makamları tarafından yapılıyor. Almanlar hiçbir şeyine karışmıyor. Maaşı da Türk makamları ödüyor. Üçüncüsü ise özel olarak sunulan anadili dersleri. Buna mesela, Almanya'da Yahudilerin kendi "Yidiş" dedikleri, Yahudi dilini öğrettikleri özel kurumlar ki bunlar özel çabalarla gösterilen yapı.

Şimdi biraz önce bahsettiğimiz gibi Almanya'daki Türkçe öğretimine yasal açıdan 1970 ve 1976 yıllarındaki Kültür Bakanlığı Konferansında alınan kararlar halen daha yasal alt yapıyı teşkil ediyor. Bu yasal alt yapıya göre Anadilinde tamamlama ya da takviye dersi dediğimiz ders adı altında Türkçe dersleri, Türk çocuklarına Türk kökenli çocuklara haftada iki ile beş saat olarak verilebilir deniliyor. Fakat iki ile beş saat vurgulanmış ama daha çok bizim uygulamaya, sahada yaptığımız çalışmada, elde ettiğimiz bilgilere göre bu iki ile beş saat arasındaki ders, haftada iki saat ile sanki kurallaşmış gibi görülüyor. Yani iki saat ile bu sınırlandırılmış. Üç saat, dört saat, beş saat verilen yer yok. Biraz sonra sayıları size göstereceğim. Şimdi organizasyon biçimine baktığımız zaman ki bu da öğretmenler konusuna şimdi geldiğimiz zaman: Anadili dersini veren öğretmenler kimler? Birincisi, geldikleri ülkede öğretmenlik eğitimi almış ve sadece anadili dersini vermekle görevlendirilmiş öğretmenler. Türkiye'den giden öğretmenler. Diğeri ise Almanya'da ya da ilgili ülkelerde doğup büyümüş, Almanya'da öğretmenlik eğitimi almış göçmen kökenli genç öğretmenler. Yani burada iki tane öğretmen kaynağı var.

Şimdi üç biçim olduğunu biz görüyoruz. Yani uygulamada derslerin içeriği bakımından üç biçim var. Anadili dersinde uygulama biçimi dediğimiz, geçerli bir ders olarak anadili dersi. Mesela, Alman okulunda bir ders. İkinci yabancı dil gibi. Bir fizik, matematik gibi bir ders olarak verilebilir. İkinci yabancı dil olarak verilebilir. Ya da İkidilli eğitim şeklinde verilebilir. Bununla ilgili bazı örnekler var. Berlin okulu var, Hamburg'da bazı okullarda ikidilli eğitim var... Bilingual dediğimiz bu dersler şu an üç biçimde görülüyor. Şimdi Almanya'daki Türk öğrencilerin durumu nedir? Biz ne hakkında konuşuyoruz? Burada bahsediyoruz da kim bu kitle, kaç kişi? Bizim elde ettiğimiz istatistiklere göre toplam 550.000 civarında Türk öğrenci var Almanya'da. Bu öğrencilerin genel okul başarısı diğer azınlıklara göre Almanlara ve diğer kültürel azınlıklara göre örneğin Yunanlılara göre, İtalyanlara göre bu çocukların okul başarısı son derece düşük olduğunu biz görüyoruz.

Şimdi Mustafa Bey biraz önce söyledi: Bakanlıklar Arası Ortak Kültür Komisyonu aracılığıyla seçilen yurtdışına gönderilen toplam 1618 öğretmen var, bunların hepsi tabi ki Türkçe öğretmeni ve Almanya'da olan öğretmenler değil toplam 112 tane de Türkiye'den yurt dışına gönderilen okutman var. Bunları Dışişleri verilerinden aldım. Almanya geneline baktığımız zaman öğrencilerin oranının bazı bölgelerde %80'e kadar çıktığını görüyoruz. Yani bir sınıfta örneğin Berlin Kreuzberg'de bir okulda Türk öğrenci sayısı bir sınıfta %80, %20'si diğerleri: Almanlar az, üç beş tane Alman var, Arap var, eski Yugoslav milletlerinden Boşnak, Sırp ve İtalyanlar vs. Şimdi öğrenci sayısı %80 iken Türkçe öğretmeni sayısı %1,7. Müthiş bir tezat var burada. Bu oldukça dikkat çekiyor. Almanya'daki Türkçe derslerine ilginin giderek azaldığını biz tespit ediyoruz. Türklerin en yoğun olduğu yerlerde; örneğin, Kuzey Ren Vestfalye eyaletinde diğer Işıl Hanım, Leyla Hanım,

burada olsalardı onlar bu sayıları mutlaka onaylayacaklardı ya da tekrar edeceklerdi. Derslere katılım oranı %20 de kalıyor. Öğrenci sayısı yaklaşık 280 bin bu eyalette. Türkçe derslere katılım sayısı 56.500 bu sayıları nereden aldım? Kuzey Ren Vestfalya Eğitim Bakanlığından aldım. Diğer eyalette de durum farklı değil. %20 civarında, çok düşük bir sayı bu. Türk öğrencilerin %4'ü öğrenme güçlüğü çeken çocukların gittiği okula "sonderschule"ye devam ediyor. Bunların sebepleri burada kısmen açıklandı. Çocuk dil bilmediği için hadi bakalım öğrenme güçlüğü çeken okula. Geri zekalı mı bu çocuk? Ama dil bilmediği için oraya yönlendiriliyor. Şimdi bu sayı Alman öğrencilerde %2'dir. Standattır o. Türkçe öğrense %4'e çıkıyor. İspanyollarda %2,5, Yunanlılarda %3,1 ama Türk öğrencilere gelince, öğrenme güçlüğü çeken okullara gönderilen öğrencilerin oranı %4. İlk ve orta dereceli okullara devam eden tüm Türk öğrencilerin %21'i "hauptschule"ye gidiyor. Almanlarda "hauptschule" Giden öğrenci sayısı %10, İspanyollarda %16, Türklere en yakın rakam. "Gymnasium"a giden; sabahki oturumda yine vurgulandı; "gymnasium" Almanya'da önemli bir eğitimidir. "Gymnasium"a gitmek demek üniversitenin kapısı size açık demektir. Türk öğrencilerin %5,7'si "gymnasium"a gidebiliyor. Yunanlılarda bu sayı %11'e çıkıyor. İspanyollarda %15'e, Almanlarda %25'e.

Değerli katılımcılar! Bu sayı bize bir şeyi bir eğilimi gösteriyor. Çok affedersiniz sadece Türk çocukları mı aptal, geri zekalı bu ülkelerde. Burada sabah da söylenen bazı yönlendirmelerin, yanlış uygulamaların ben etkisi var diye düşünüyorum. Bazı elimizde öğrenci biyografileri var, bu öğrenci biyografilerinden biz bunu görüyoruz. Bunlar genel bir sonuçtu. Bu arada saat 14.45 oldu sürem doldu ama ben beş dakikanızı daha rica edeceğim. Şimdi bizim saha araştırmasında yapmış olduğumuz 2011'deki bir defa bu araştırmayı destekleyenler Almanlar, "Alman Aka-

demik Değişim Kurumu”, bizim kendi üniversitenin desteği izin verdi gittim, mali bir destek sağlamadı. Yurt dışı Türkler Başkanlığı’da kitabın basımını üstlendi sadece. Bu kitabı ücretsiz olarak internette hem indirebilirsiniz, hem de oradan isterseniz ücretsiz olarak gönderiliyor size hatta kargo ücretini dahi onlar ödüyorlar o konuda bir sıkıntı yok. Kitap bu, şimdi dolaşıyor. Almanca ve İngilizcesinin kapağı bu. Bazı demografik bilgiler vermek istiyorum. Saha araştırmalarında bu sayılar önemli, bu sayıları verirseniz anlamlı hale gelir. Ben toplam 580 öğrenciye ulaştım. Öğrencilerle yapmış olduğum ankette. Ben kendisi burada olduğu için değerli hocama da teşekkür etmek istiyorum. Sayın Kutlay Yağmur hocamızın bir anketinden de kısmen bir fikir olarak istifade etmiştim. Kaynaklar arasında onun çalışmalarını zikrettim. Hangi deneklere yaptığımız belli. Yaş grubu 6-10 olan % 28, 11-15 yaş % 63 görüyorsunuz. Hepsini ayrıntısıyla vermeyeceğim. Cinsiyetler kız erkek %57, %43 dengeli bir dağılım olduğu söylenebilir. Bakın evde genellikle hangi dilin konuşulduğunu sorduğumuz zaman Almanca %7, Türkçe %27 karma dil Almanca-Türkçe %63 evde konuşulan dil. Türk arkadaşlarla evde anne babayla değil de Türk arkadaşlarla hangi dili konuşuyorsunuz diye sorduğumuz zaman Almanca %7’den %25 e çıktı. Türk çocukların kendi aralarında Almanca konuşma oranı arttı. Türkçe %10 karma %61 karma dil hala hakim. Bu sonuca göre ne diyebiliriz.

“Türkçe öğrenmedeki amacınız nedir?” diye sordum ben. “Niye öğreniyorsunuz Türkçeyi?”. İş hayatında bana fayda sağlayabilir diye. Bunlar SPSS yoluyla nicel olarak hesaplanmış veriler. Oranları araştırmada var. Ben burada sadece önemli olanları ortaya çıkardım. “Türkçeyi etkin bir biçimde kullanmak istiyorum” ya da “derslerimde başarılı olmak istiyorum” diyor çocuk. Yani çocuk diyor ki ben Türkçe öğrenirsem derslerimde daha başarılı olabilirim. Birisi ona söylemiş, kafasında böyle bir şey var. Mev-

cut potansiyeli, ikidilliliği kullanalım diyor. Türkiye'deki yakınla-
rıyla anlaşabilmek için diyor. "Almancamın daha iyi olması için
ben Türkçe öğreneceğim" ya da "ailemle daha iyi iletişim kurmak
için" diyor. Peki ne tür etkinlikler yapıyorsunuz Türkçe dersine
yönelik dediğimiz zaman ise, "aileyle yapılan konuşmalar",
"Türkçe kitap okumak", "Türkçe internet sayfaları" filan diyorlar.
Biz eğitim bilim açısından baktığımız zaman tabi bunların bir
ders için çok sınırlı bir etkinlik olduğunu biliyoruz. Bu kadarla
olmaz. Çocuklar aileyle konuşarak, Türkçe kitap okuyarak, inter-
net sayfası takip ederek dil gelişimlerini ilerletemezler. Bu çok
zor. Evde ve arkadaşlarla konuşulan dile baktığımız zaman tekrar
%63 ve %61 karma dil konuşuyorlar. Bunların hepsini tek tek
ayrıntısına girmek istemiyorum. Elde edilen bulgulara göre öğ-
renciler çok iyi Türkçe konuşan samimi arkadaşlarının olmasını
istiyorlar, çocuklarının da mutlaka Türkçe öğrenmesini istiyorlar.
Böyle bir şey var. Sonuçlara bakıyorsunuz. Evde kendi kardeşle-
riyle bile diğer Türk çocuklarıyla bile karma bir dil kullanıyor.
Burada da bir eğitimci olarak bir ihtiyaç var. Bu ihtiyacı kapat-
mamız gerekir diye ifade etmek istiyorum.

Öğretmenlerin görüşlerine baktığımız zaman ikinci anketi kısaca
hemen üç beş dakikaya toparlamak istiyorum. 92 öğretmenle ben
bu anketi gerçekleştirdim. Öğretmenler ne diyor bu derslerle
ilgili? Yaşları aşağı yukarı 31 -40 yaş arası %51 gibi bir oran, yani
genç öğretmenler denilebilir. Kadınların sayısı %38, erkekler %62.
Görevlendirme şekilleri %90'ı MEB, %9,8'i Alman yerel makam-
ları tarafından görevlendirilmişler. Ders saatlerini sorduk. Kaç
saat diye. Dikkat ederseniz. %40'ı iki saat. Daha önce belirtmiştik.
Daha çok iki saat ders veriyorlar. Peki bu süre yeterli mi dediği-
miz zaman. Bütün öğretmenler %78 oranında neredeyse yetersiz
diyor. Peki ne şekilde Türkçe dersi veriliyor diye sorduğumuz
zaman. Her sınıf düzeyinde ayrı yani bir, iki, üç, dört, beşinci

sınıflar ayrı ayrı %35, birleştirilmiş sınıflar da %65. Değerli katılımcılar, birinci, ikinci, dördüncü sınıfın öğrencileri bir araya geliyor, haftada iki saat Türkçe dersi görüyor. Bu derslerden fayda beklenebilir mi? Hangi seviyeye göre öğretmen bunu yapacak? Hangi materyali kullanacak? Bundan önce materyal oturumu vardı. Orada zannedersem konuşuldu.

Materyal konusunda çok büyük bir sıkıntı var. Ne zaman yapılır dediğimiz zaman %65 öğleden sonra. Çocuk okula gidiyor, Alman arkadaşları zaten yoruluyor, Almanlar okuldan ayrıldıktan sonra çocuk okulda kalıyor. O saatte sosyal faaliyet yapacak belki Türkçe dersine mi girsin, sosyal faaliyet mi yapsın. Peki genel sorunlar bunları bırakıyorum. Öğretmenlere göre sorunlar çok fazla. Devamsızlık sorunu, ders notunun karneye işlenmemesi, Türkçe ders saatinde farklı aktivitelerin yapılması birleştirilmiş sınıflarda derslerin yapılması vs. Ders kitabı eksikliği, Türkçe dersine tahsis edilmiş özel bir sınıfın olmaması, öğrencilerin derse önem vermemesi, meslektaşlar arası bilgi aktarımının olmaması... Türkçe öğretmenlerinin Alman meslektaşlarıyla neredeyse hiç irtibatları yok. Ailelerin Türkçeyi yanlış kullanması bir diğer etken. Hangi bölgeden gidiyorlarsa o bölgedeki Türkçeyi kullanıyorlar, bu da diğer taraftan sıkıntı yaratıyor. Şimdi ben bunların hepsine girmeyeceğim. En sonunda sorunların çözümüne yönelik bir iki öneri sunacağım. Nasıl bir öneride bulunuyor öğretmenler? Bunu söyleyen Türkçe öğretmenleri: “Öğretmenlerin motive edilmesi lazım” kendileri söylüyor. Türkçe öğretmenlerinin Almanca bilmesi lazım. İkidilli öğretmen, ikidilli çocuğa model olabilir. O ülkenin kültürünü bilecek, tarihini bilecek. Burada benim bir önerim var MEB temsilcileri buradan gitti ama bu kayıtlara girsin diye söylüyorum. Mutlaka öğretmenlerin görev süresinin daha uzun olması lazım. 4 yıl 5 yıl yetmez.

İkincisi de, Mustafa Bey gitti şimdi ama, biz üniversite olarak (Marmara Üniversitesi), Gazi Üniversitesi, Mersin Üniversitesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Anadolu Üniversitesi. “Yabancı-lara Türkçe Öğretimi Bölümü” açılması için YÖK’e teklif götür-dük. Senatodan geçirdik; YÖK’e gitti dosyamız. Fakat bütün üni-versitelere YÖK istisnasız izin vermedi. MEB bir taraftan bunu destekliyor, işte söylediler çalıştayda bahsedildi deniliyor, Mar-maris’te güzel toplantı yapıldı, okudum ben tutanaklarını. Ama ilk iş aynı bakanlığı bağlı olan MEB’e bağlı olan YÖK, orada ne hikmetse biz bunu geçiremedik bir türlü. Hâlâ daha Türkiye’de bu kurulmadı bir türlü onu da dikkatinize sunmak istiyorum. İkidillilikle ilgili bir slayt var, onu göstereyim sabah gösterildi ama bu Cummins’in 1980 yılında yapmış olduğu çalışma. Son olarak bunu göstereyim. İkidillik ile zihinsel gelişime katkısı. Bakın şu ilk çift yarım dillilikte her iki dilde düşük seviye olduğu zaman olumsuz etkisi olduğunu biz biliyoruz. Tek yönlü ikidillilik dediğimiz zaman, Tek yönlü “native speaker” seviye-sinde ama diğer dili bilmiyor; ne olumlu ne olumsuz kendi mec-rasında gidiyor. Ama ileri ikidillilik, her iki dilde gerçekten ileri seviyede beceri olduğu zaman bunun sadece yani dil dersine değil bütün zihinsel gelişimine, bütün hayatına çok büyük fayda-ları olduğunu biliyoruz. Bunu, zaten sabahki sunumlarda da gördük. PISA araştırmasının sonuçları vardı, onu ben bahsetmi-yorum. Son olarak müsadenezle kaynaklarımı göstermek istiyο-rum. Evet, sanıyorum kaynaklar bunlardı; evet, burada, Yağmur Hocam’ın ismini de göreceğiz, kendisi de burada. Şerife Hanım’ın var. Kutlay Yağmur’un Batı Avrupa’da Türkçe Öğretimi Sorunla-rı Çözüm Önerileri, Dil Dergisine sunmuş olduğu bir kaynaktan da faydalanmıştık. Hepinize teşekkür ederim, soru varsa alabili-rim.

Bir Katılımcı

Şimdi demin de özellikle daha önce yapılan bir araştırmadan Belçika'dan camiye geliş oranları ile Türkçe derlerine katılım oranları arasında çok büyük bir fark olduğu anlaşıyor. Yani bunun araştırılması lazım hocam, camiye de veliler çocukları hafta içi yolluyorlar. Camiye geliyorlar. Ama Türkçe derslerine aynı ilgiyi göstermiyorlar. Bunun üzerine de bir çalışma yapılması lazım. Bir de cami eğitimleriyle Türkçenin acaba bütünleştirilmesinde bir fayda olabilir mi? Katılımların çoğaltılması, daha yüksek sayıda öğrenciye ulaşılması.

Cemal YILDIZ

Şimdi tabi ki kısa sürede içinde her şeyi burada konuşabilmek mümkün değil. Bir defa Avrupa'daki sivil kitle örgütlerinin kendileri organize ederek bazı mekanlarında, çünkü çok sayıda mekan var, o mekanlarda sadece din eğitimi değil de aynı zamanda dil ve kültür eğitimi konusunda da yapabilmeleri konusunda da alt yapı çalışması var. Almanya'da böyle bir platform oluşturuldu. "Türkçem Ana Dilim Geleceğim" diye. Bu zamana kadar iki toplantı yapıldı. Sabahki arkadaşlar ondan bahsettiler bir tanesinin kitabı yayınlanmak üzere, diğerinin tutanakları bizde var. Köln'de yapılmıştı yaklaşık iki ay önce. Bu çalıştayda olan bazı arkadaşlar şu anda yan salonda. Oradaki dışarıdaki sivil kitle örgütlerinin temsilcileri, onlar ne tür destekler sağlıyorlar yan salonda o zannediyorum şu anda o tartışılıyor.

Bu konuda yine Almanya'da yapılan çalışmalarda Yunus Emre Enstitüsü, Türk Dil Kurumu, bazı üniversiteler özellikle müfredat geliştirme konusunda... İlk önce, bir defa dil eğitimi yapacaksınız bir müfredatı olması gerekir. Neye göre eğitim yapacaksınız? İki dilli çocuklara mı, tek dilli çocuklara mı? Hangi seviyede? Hangi yaş gruplarında? Bunun müfredatının yazılması lazım.

Daha sonra bu müfredata göre materyal, ders kitabı ve ek materyal hazırlanması lazım. Buna göre öğretmen yetiştirilmesi lazım. Bu öğretmenlerin hizmet içi eğitiminin verilmesi lazım. Ve bunun denetiminin yapılması lazım. Şimdi bu beş unsur olmadan sağlıklı bir eğitim yapamayız. Dolayısıyla ben şu anda camilere dil eğitimi için gelen öğrencilere etkisiz ve pedagojik formasyonu olmayan kişiler tarafından Türkçe dersi verilmesinin büyük sakıncalar doğuracağını düşünüyorum.

Bir Katılımcı

Öğretmenler tarafından verilebilir.

Cemal YILDIZ

Onun alt yapı çalışmaları var. Öğretmenler tarafından verilebilir. Fakat nasıl verilebilir? MEB'in yurt dışına göndermiş olduğu öğretmenler okullarda ders vermek üzere görevlendirilmiştir. Onların yasal çerçevesi vardır. Camide Türkçe öğretmeye kalkarsanız, ilgili makamlar buna itiraz eder. Almanlar buna müsaade etmez, Fransızlar buna müsaade etmez. Ya da farklı bir çözüm bulmak lazım. Bir de o öğretmen maaşlarını kim verecek? Bunlar hep o toplantıda konuşuldu. Ben Türkçe öğretmenini gönderiyorum üç dört tane okula gönderiyorum. Haftada onun belli bir ders saati var. 10 saat 12 saat 20 saat neyse. O ders saati dışında çocukları akşam camiye göndereceğim. Hafta sonu göndereceğim. Öğretmen gelip oraya ders verecek. Bunun finansmanını kim sağlayacak? Bunlar hepsi düşünülmesi gereken konular. Bu şekilde organizasyon yapılırsa olabilir. Evet buyurun hocam.

Katılımcı

Vaktinizi almak istemiyorum ama Hollanda'dan somut bir örnek vereyim. 60 bin çocuk var Hollanda'da. Cami sayısına baktığınız zaman çocukların sayısı maksimum 2000 şeklinde... cami imkanları dahilinde. Değişik çözümler yerine kalıcı kurumsal çözümlerle-

re bakmak lazım. Bu bir._ Hollanda’da bize devletin dediği şu: Caminiz var gidin camide verin dersinizi. Yani bizi alanının dışına atmaktır. Türkçe, matematik gibi, İngilizce gibi, coğrafya gibi alanlar bilimsel alandır. O alan okula aittir. Eğitim kurumlarında verilmesi gerekir. Dolayısıyla bunun kavgasını yapmak lazımdır.

Cemal YILDIZ

Mustafa hocam buyurun.

Mustafa ÇAKIR

Ben de Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti’nden canlı bir örnek vermek isterim. Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti’nde bulunduğum dönemde din dersi ve dil dersi birbirini destekleyici iki ders olarak görülmüştü. Din dersinin Türkçe verilmesi yönünde dönemin yöneticilerinin görüş oluşturduğu ve bu görüşün çeşitli platformlarda savunulduğunu gördüm. Türkçe ve Türk kültürü dersinde -yine verilen örneklerde olduğu gibi-çocuk, arkadaşları evine giderken kalorifer dairesi yanında ayrılmış bir dershanede Türkçe dersi yapmak üzere okulda kalıyordu. Öğretmenlerin yetersizliklerinin yanında, yönetim organizasyon eksikliklerinden dolayı da Türkçe derslerinin tercih edilmesinde sorunlar yaşanıyordu; öyle örnekler gördüm ki Beden Eğitimi ve Spor Yüksek okuluya da Spor Akademisi mezunu bir arkadaşımız, hiçbir şey olamadım hiç olmazsa öğretmenlik yapayım diyerek eğitim dairesine (Schulamt) başvuruyor ve oradan da öğretmenlik alıyor. Öğretmen olarak çalışıyor. Bu durumda olan öğretmenlerin Almancası iyi ama öğretmenlik formasyonu yok.

Örneğin bir öğrenci velisi bir gün geç saatte tesadüfen okula gidiyor; çocuk okulda yok derste falan da yok... Bir başka gün de okulun civarındaki bir Türk kahvehanesine gidiyor, öğretmen okey masasında öğrenciler de etrafında sağda solda. Ne oluyor? “Türk kültürünü uygulamalı öğretiyorum” diyor. Bu tür örnekler

de yaşıyor. Bunları yaşayan veliler çocuk bu derse de gitmeyiversin şeklinde de tepki gösterip, çocuklarını Türkçe dersine göndermek istemiyor. Bu iş üzerinde ciddi durulması gerekiyor.

Bir soru da Murat Hoca'dan alalım. (Murat Demirkan)

Murat DEMİRKAN

Almanya'da öğretmenlik yapacak kişinin, Türkçe ortak paydamız olduğu için değişik inançta insanlara hitap edecek nitelikte olması lazım, hocamın dediği gibi. Din ve dil işi bir birini etkiler. Başka sakıncalar doğurabilir. Bununla ilgili Alevi yurttaşlarımızın çekinceleri var. O açıdan Camilerde böyle şeylerin yapılması onları etkiler mi? Etkileyebilir. Kendi kurumlarınca yapılması katılım açısından önemli.

Mustafa ÇAKIR

Yanlış anlaşılmasın, ek bilgi vermek isterim. Benim sözünü ettiğim okullarda Islamischer Religionsunterricht adı altında verilen eğitimin dışında ana dili dersi *muttersprachlicher Ergänzungsunterricht* adı altında verilen ders. Her iki ders de çocuğun anadilinde Türkçe olarak verildi. Almanlar özellikle son dönemde aldıkları kararla dediler ki Almanya'da sadece Alman, Türk vatandaşı yok, Kuzey Afrika'dan var, Orta Doğu'dan var, başka Müslüman ülkelerden vatandaşlar var. Ana dili ya da birinci dili Türkçe dışında olanlar da var. Dolayısıyla eğitim dili Almanca olarak ortak dil Almanca kullanılacak dediler. Kendi müfredatlarını oluşturdular. Kendi buldukları mahalden öğretmenlere sen Müslümansın o halde İslam dinini biliyorsun, Almanca da biliyorsun, hadi on beş gün bir hafta içinde bu müfredatla bu dersi ver dediler. İlk öğretmenler bu şekilde tedarik edildi. Ardından kendileri öğretmen yetiştirmeye başladılar ve bu ders Almanca olarak verilmeye devam ediyor.

Cemal YILDIZ

Zaten Alman Anayasasına göre din dersinin başka bir dilde verilmesi okullarda yasak. Anayasaya uygun değil. O konuda tartışma var. Şu anda Diyanet İşleri ve bizim Dışişleri din dersinin Almanca olarak verilmesini her halde kabul etmiş durumda. Ben kendi konuşmamı burada bitirip sözü Mustafa hocama ikinci konuşmacıya vermek istiyorum. Hocam orada mı konuşmak isterseniz burada mı?

Evet, ikinci konuşmacımız Anadolu Üniversitesinden Prof. Dr. Mustafa Çakır. Hocam buyurun.

Mustafa ÇAKIR

Teşekkür ederim. Sayın başkan. Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Ben kısaca kendimden bahsedeyim. Almancayla ilişkim, yurt dışında çalışan bir ailenin çocuğu olarak başladı. Üniversiteye okumaya Almanya'ya gittik. Kendimizi bir anda bir restoranın mutfak bölümünde yardımcı hizmetler yaparken bulduk. O dönemde Almanca bilen vatandaşımız sayıca yeterli olmadığı için Almanca öğrenip onlara tercümanlık yaparım; onların sorunlarının çözümüne katkıda bulunabilirim düşüncesiyle Almanca öğrenmeye başladım. Türkiye'ye döndüm Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde Almanca öğretmenliği programını bitirdim. Viyana Üniversitesinde Türklerin Almancayı neden öğrenemedikleri konusunda çalıştım. Almancanın ikinci dil olarak öğrenilmesi sürecinde kültür ve kimliğin rolü konusundaki doktora tezimi verdim.

Türkiye'ye döndükten bir süre sonra da Anadolu Üniversitesi'nin Açık Yüksek Öğretim Hizmetlerinin planlanması, koordinasyonu, yürütülmesiyle ilgili olarak üniversitenin Köln'deki bürosunda Batı Avrupa temsilcisi olarak bulundum. Bu süre içerisinde

Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan Türklere yönelik yeni programlar açmaya çalıştım. Açık öğretim lisesi programları eskiden dışarıdan lise bitirme programıydı. Dışarıdan lise bitirme sınavları kaldırılıp açıköğretim lisesi uygulamasına geçildikten sonra, Almanya'da da bu dışarıdan bitirme sınavları Açık öğretim lisesi formatında dönüştürülüp uygulanmaya başladı. Ben de arkadaşlarımla birlikte Açıköğretim Lisesi Batı Avrupa Programı'nın iyileştirilmesi ve yaygın bir şekilde uygulanması için çalıştım ve şimdiki sistemde de ortaokul olan ilköğretim okulu ikinci kademeye uygulamasının açık öğretim yoluyla onabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı ve Anadolu Üniversitesi işbirliği ile Batı Avrupa Açık İlköğretim Okulu uygulamasını başlattım. Böylece vatandaşlarımızın dil yetersizlikleri nedeniyle Sonderschule'lere (özel eğitim okulları) gönderilen ve bir süre sonra formal eğitim sisteminin dışına çıkan çocukların tekrar sistemin içerisine girmelerini temin edebildik. O dönem bakanlık müsteşarı olan rahmetli Bener Cordan'nın da önemli desteklerini gördük. Bu model daha sonra da diğer Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde de uygulanmaya başlandı. MEB bu projeleri şu anda başarı ile uyguluyor.

Açık Öğretim İlköğretim ikinci kademeye, yani ortaokula giden çocuklardan bir kısmı bugün Türk yüksek öğretim sistemi içerisinde bulunan üniversitelerde öğrenim görmektedir veya üniversite mezunu konumdadır. Bu çocuklar, açık ilköğretim uygulamasından sonra açıköğretim lisesini bitirip YÇS (Yurtdışında çalışan vatandaşların çocukları için üniversite giriş sınavı) sınavına giriyor Türkiye'deki programlara giriyor veya Anadolu Üniversitesinin Batı Avrupa'daki Açık Yüksek Öğretim programlarına devam edebiliyorlar. Hatta Anadolu Üniversitesine kayıt olduktan sonra Alman üniversitelerine yatay geçiş yapabiliyor; bitirdikten sonra Almanya'da mesela Köln Üniversitesiyle ortak çift diploma yüksek lisans programlarımız var onlara kayıt olabiliyor. Bu şe-

kilde öğrenim hayatına devam ediyor. Benim Almanya'yla Avrupa'yla yabancı dil öğretimiyle ilişkim bu şekilde. Halen dil bilimi ve dil öğretimi alanında çalışıyorum. Bilim uzmanlığı çalışmamı da Türkçe Almanca ayrımsal karşılaştırmalı dilbilim alanında yaptım. Açıköğretim Fakültesi bünyesinde okutulan dilbilim, dilbilgisi, mesleki yabancı dil dersleri ile ilgili kitap yazarlığım oldu. Bu kadar tanıtım yeter.

Şimdi bana dediler ki öğretmenlerin eğitimi seçimi ve mesleki yeterliliklerine ilişkin olarak ne düşünüyorsunuz? Ne yapmamız lazım? Durum nedir? Bununla olarak ilgili ben oturdum. Biraz akıl yürütmesi yaptım. Dünya nelerle ilgileniyor, kim nereye gidiyor; bunlara bir bakayım dedim. Ülkemizde öğretmen yetiştirme konusu söz konusu olduğunda, bu öğretmenlerin özelliklerinin ne olması lazım? Yurtdışına gönderdiğimiz öğretmenlerde hangi özellikleri arıyoruz?

MEB kendine göre bazı ölçütleri koymuş. MEB Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü adına toplantıya katılan Mustafa (Çokyiğit) Bey toplantıdan ayrılmadan önce konuyu anlattı. Bakanlıklar arası ortak kültür komisyonu olaya bürokratik yaklaşıyor, mekanik bakıyor. Öğretmen eğitimi konusunu Türkiye'de olsun yurt dışındaki vatandaşlarımıza verilen hizmet bağlamında, olsun siyasal yaklaşımlardan arındırmamız lazım. Biz Türkiye'de özellikle öğretmen eğitimini siyasallaştırmışız. Konu siyasallaştırılınca da öğretmenin itibarı giderek erozyona uğramış. Kamuoyunda, tırnak içinde "Hiçbir şey olamadı, öğretmende mi olamadı?" gibi söylemleri duyar olmuşuz. Siyasilerin ve kamuoyunun yoğun ilgisi nedeniyle özellikle ana akım medyada sık sık öğretmen yetiştirmeye ilgili haberleri duyuyoruz. Eğitim Fakülteleri ile alan eğitimi verilen fakültelerin mezunlarına mesleki formasyon kurslarında verilen eğitimle öğretmen yetiştiriliyor. Yani çok değişik kaynaklardan öğretmen olunuyor. Yani geçmişte hızlandırılmış program-

larla üç ayda öğretmen yetiştirmişiz. Tarihimize baktığımızda bunların hepsi var.

Öğretmenlik mesleğine ilişkin yeterlilik durumlarına baktığımızda da öğretmen özelliklerini konu edinen çalışmalarda öğretmenin kişilik özelliklerinin, davranışlarının, ilgilerinin akademik yeterliliklerinin eğitim öğretim sürecinde önemli rol oynadığı konusunda da alan yazını oluşturan bütün uzmanlar ortak görüş belirtiyor. Uygulama da bu şekilde olunca öğretmenlerin istenilen niteliklere sahip olarak yetiştirilip yetiştirilemediğine ilişkin birtakım tartışmalar da devam ediyor. Ancak konunun ciddiyeti yapılan uygulamaların sosyal ve kültürel açıdan ürün vermesiyle birlikte anlaşılır hale geliyor. Bu konuyu birazcık somutlaştırmak, açıklamak gerekiyor diye düşünüyorum.

Yurtdışında çalışan öğretmenlerin durumunun hiç kolay olmadığı söyleyebiliriz. Bir yandan Türkiye dışında yaşayan vatandaşlara Türkçe ve Türk kültürü hakkında bilgi verecekler, öte yandan yaşadıkları ülkede uyumu engelledikleri, paralel toplumun oluşumunu teşvik ettikleri gibi gerekçelerle çalışma alanları kısıtlanacak. Öğretmenler görev alanlarını belli bir bağlama oturtarak tanımlamak, kendilerini ifade etme durumunda kalacaklar. Bu bağlamdan bakınca yurt dışında Türk olmak hele Türk öğretmeni olmanın zorluğu kendiliğinden ortaya çıkıyor.

Bu bağlam birtakım şekillerle şöyle ben ortaya koyuyorum. Burada sabah beriden beri ne kadar öğretmen var konunun önemine binaen. Almanya'da Alman vatandaşlığına geçenlerin dışında 1 milyon 998 bin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının yaşadığı söyleniyor. Ben bu arada bir şeyi daha hemen satır arası bilgi olarak vereyim; son dönemde katıldığım Alman toplumunda Alman meslektaşlarımdan eskiden Alman vatandaşı olabilmek için Alman kan bağı taşıması zorunluluğu vardı; anayasal bir zorunluluktan bu.

Dediler ki artık devir değişti; bunu değiştirelim. Yasayı değiştirdiler, birtakım şartlar getirdiler. Yabancıları da usulen Alman vatandaşlığına alıyorlar. Ama kendi aralarında konuşurken diyorlar ki bu Deutsche/r (Alman), bu da Biodeutsche/r. Yani ne kadar Batılı olursa olsun; ayırım yapılıyor.

Ben batılı sistemi şöyle görüyorum. Bir hanıma manikür yaparsınız; tırnaklarına en kaliteli ojeleri, parlaticıları sürersiniz ve uzaktan baktığınızda çok güzel, pırıl pırıl görünür; beğeniyle izlersiniz. O pırıl pırıl oje çizildiği zaman, herkesin sahip olduğu gibi özenilen o güzelliğin altından da tırnak çıkar. Ne demek istediğim anlaşıldı sanırım. Almanya'daki durum da bu; farklı değil. Almanya'da kimi okullarda Türk çocuklarının kendi arasında Türkçe konuşmasının yasaklandığını duyuyor; görüyoruz. Kemal hocam söyledi, diğer arkadaşlar da söylüyor. Okulda Türkçe öğretmeni var. Çocuklar da okula gidiyor; haliyle okulun bahçesinde oynayacaklar. Alman öğretmenleri diyor ki sen okulda Türkçe konuşma. Çocuk okulun bahçesinde Türkçe konuştuğu zaman disiplin cezası alıyor. Bir taraftan diyoruz ki Türkçe bizim temel taşımız. Ama öğretmenlerimizin sıkıntıları var. Velilerimiz arasında ortak paydada buluşma konusunda güçlüklerimiz var vs. Az önce yansıda gösterdim; örneğin tek bir afiş hazırlanacak "Hayatın Temel Taşı Ana Dili" diyor. Öğretmen dernekleri bu afişin hazırlanmasında ana dili bitişik mi yazılacak ayrı mı yazılacak diye konsoloslukta kavga ediyorlar.

NRW'de (Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti) Türk veli dernekleri federasyonu ana dilinin yasaklamak yerine teşvik edilmesini önerdi. Bunun yanı sıra çok ciddi çalışan bir dernekleri federasyonu var. NRW bu konuda model oluşturacak sivil toplum kuruluşlarını oluşturdular. Türkçenin yabancı dil olarak okutulması konusunda müfredat hazırlandı ve uygulama başladı. Buna rağmen hala

bazı sıkıntılar var. Yaşanın sorunların üstesinden gelmek için bir dizi etkinlikleri düzenlemeye devam ediyorlar.

Öğretmenlerin özellikleri neler olmalı diyoruz ya. Öğretmen toplum içinde model olacak; rol model olacak. Bu bilinç içinde eyalette okuma yarışmaları düzenliyorlar, eğitim sorunlarını veliler istişare etmek için toplantılar yapıyorlar. Bu konuda öğretmen dernekleri, veli dernekleri federasyonu birlikte hareket ediyor. Bu bağlamda Dr. Ali Sak'ın gıyabında kulaklarını cınlatarak kendini selamlamak istiyorum. Kendisi son dönemde yaptığı çalışmalarla önemli bir görevi yerine getiriyor. Mesela MEB'in gönderdiği kitapların ya da Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından uygun görüş verilmiş kimi kitapların içeriklerinin aşırı milliyetçi söylemlerle dolu olduğu ve yasaklanması gerektiği konusundaki tepkilere oldukça anlamlı karşılık veriyor. Kitapta yer alan Gençliğe Hitabe, İstiklal Marşı ve benzer kısımların bulunması nedeniyle kullanılmamasını, yasaklanmasını öneriyorlar. Çok güncel bir tartışma... Bir hafta önce Türk Veli Dernekleri Federasyonu Dr. Ali Sak başkanlığında bir bildiri yayınlayarak dedi ki andımız ve benzeri uygulamalar sadece Türk kitaplarında değil, Fransız Milli Eğitim sisteminde de var; Amerika'da davar. Bu durumu örneklerle kamuoyuna sundular. Benzer çalışmayı öğretmen dernekleri federasyonu da yaptı. "Oradaki insanlarımız birazcık yalnız kalmasınlar, devletin desteğini yanlarında hissetsinler." ben bunu istiyorum. Katıldığım akademik platformlarda şunu söylüyorum: Doğrudur, yanlıştır; katılırsınız veya katılmazsınız. Sabahki oturumda da konuşuldu. Anadolu Liselerinde yabancı dilde öğretim yapılması sömürge ülkesine özgü bir uygulamanın uzantısıdır. Buna rağmen, uygulamanın doğru veya yanlış olduğunu içimizde eleştiririz; ayrı. Biz öğrencilerimize bir yıl yabancı dil hazırlık sınıfını okutup, sonra o dilde akademik eğitim verebilmeyi başaramış bir milletin çocuklarıyız. Öte yandan, yurt-

dışındaki çocuklarımız o dilin konuşulduğu dil havuzunun içinde yaşıyor; bu çocukların içinde bu kadar fazlamı öğrenme engelli çocuk var ve bu çocukların hepsi, zihinsel engelleri nedeniyle mi “sonderschule” adı verilen özel eğitim okullarına gönderiliyor? Bu durumun sorgulanması ve gerçek engellerin ortadan kaldırılması gerekir. Sonderschule adı verilen okullara giden çocukların oranlarına baktığımız da, bir defa daha uygulamanın arkasındaki niyetleri iyi okumak gerektiğini düşünüyorum. Bu sorunların artık bilimsel platformlarda söylenmesi gerektiğini; bunu açık söyleyince de “bilimsel tutum sergilemiyorsunuz, siyaset oluyorsunuz” söylemlerinden çekinmemek gerektiğini belirtmek isterim. Bilim ne zaman işe yarar? Toplumun sorunlarını çözdüğü zaman. Uygulamaya geçmeyen, sorun çözmeyen bilgi süstür.

Bir de öğretmenlerin paydaşları var; sorumluluk alanları var. Bunlara bakalım. Öğretmenin öğrenci bağlamındaki paydaşlarından, birinci paydaşı öğrencisidir. Öğrencilere öğrenme sürecinde yardımcı olmalı onlara hayat boyu öğrenmelerini sağlayacak anahtarını vermelidir. Öğrenmeyi sadece sınıf içiyle sınırlandırmamalıdır. Öğrenmeyi hayatın bir parçası yapmalıdır. Her bir öğrencinin öğrenme sürecinde yanında olarak, onların öğrenmeye hazır bulunuşluklarını sağlamalı; onları cesaretlendirmeli, öğrenmeye motive etmelidir. Belki bazılarımız için sıradan bir durum; ama bazı çocuklar için şu “saçını okşamak” bile önemli bir motivasyon, öğrenme nedeni olabilir.

Ayrıca öğretmenin sorumluluklarına sınıf ve derslik bağlamında baktığımızda, öğretmenin çok kültürlü öğrenme ortamında görev yaptığını göz önünde bulundurup, öğrenme materyallerini buna göre hazırlamak gerekir; örnekler hayatın içinden seçilmelidir. Türkiye’den varsayımlarla hazırlanan, öğrenme materyalleri yurtdışına gönderildiğinde boşlukta kalıyor, bu nedenle işe ya-

ramayabiliyor. Harcanan zaman, yapılan masraflar ve onca emek boşa gidiyor. Geçmiş yıllarda işe yaramadığı, ilgi görmediği için Köln Başkonsolosluğunun deposunda bekletilen kitapları gözle-rimle gördüm.

Öğretmen, görev yaptığı okuldaki öğrencilerinin gereksinimlerini tespit etmeli ve kaynaştırma yapmalı. Bunun için hem meslektaş-larıyla kaynaşmalı hem de öğrencilerini diğer ulusların öğrencile-riyle kaynaştıracak etkinliklerde rol model görevini üstlenmelidir.

Okul bağlamında meslektaşlarıyla takım çalışması yapmalı; ken-dini her yönüyle geliştirmeli; yeniliğe açık olmalıdır. Almanca bilmeyen Almanca öğretmenlerinin öğretmen olarak istihdam edildiği Türkiye’de beş yıl süreyle ilköğretim sınıf öğretmenliği yapanların, başvurduğu zaman Almanya’ya veya Almanca konu-şulan bir ülkeye öğretmen olarak gönderilmesi konusu ile yaban-cı dil bilme ölçütlerinin yeniden gözden geçirilmesinde yarar görülmektedir.

Öğretmen okul içindekilerin yanı sıra okul dışındaki paydaşlarıyla da işbirliği yapmalıdır. Okul içinde, yönetime ve onun etkinlik-lerine katılmalı; eğitim alanındaki yeni gelişmeleri ve medyayı etkin bir şekilde kullanmalı diyoruz.

Okul aile birliği bağlamında yapılması gerekli çalışmalar arasında özellikle öğrencilerin öğrenme süreçlerine velilerin de dâhil edil-mesi gerekir. Öğrenme sürecinde öğrencilerin görüşlerine de paydaş görüşü olarak yer vermelidir.

Almanya çapındaki öğretmen örgütlerinin yanı sıra ve Türk veli dernekleri de federasyonlarını mutlaka oluşturmalıdır. Türk veli derneklerinin, federasyonların oluşturulması, paralel toplum olarak algılanmamalıdır. Türk velilerin Alman veli dernekleriyle yaptıkları toplantılardaki katkıları, catering hizmeti dışında, yani

toplantıya katılan paydaşların Türk velilerin hazırladığı ürünler ile en düşük maliyetle beslenme hizmeti vermesi dışında okul yönetimine görüşleri, bilgi ve deneyimleriyle katkı sağlayana kadar; yani eşit veliler olarak kabul edilene kadar kendi derneklerini, federasyonlarını kurmaları ve bu yolla toplumsal ve sosyal hayatın içinde hak aramalarında bir sakınca yoktur. Bugüne kadar görülen o ki Alman veli derneklerinin yaptığı etkinliklerde en iyi sarmayı, dolmayı kim getirirse en popüler veli o oluyor. Almanya'da Almanya'ya uyum sağlamaktan bahsediliyor. Biz dilini öğrendiğimiz, yasaların gerektirdiği koşulları yerine getirerek zaten uyum sağladığımız toplum içinde, birey olarak da kabul görmek, eşit yurttaşlar olarak yaşamak istiyoruz.

Yurttaşlık görevlerimizi yapıyorsak sosyal ve kültürel anlamda o zaman bizi birey olarak o toplum kabul etmesi lazım. Yani bu bir lütuf değil Alman veli derneklerinin velilerin arasında bulunmak, kendini kabul ettirmek için catering hizmeti yapmak zorunda değil benim vatandaşım. Eğer catering hizmetinin dışında bir paydaş olarak kabul ediliyor; okul yönetiminde, veli dernekleri yönetiminde görev alabiliyorsa, Türk veli derneklerini kurmaktan imtina edecek ve Alman velilerle birlikte çalışmaya başlayacaktır. Bunlar, belki biraz aykırı görüşler, ama birilerinin de bu aykırı görüşleri söylemesi lazım.

İnsan kaynaklarına ilişkin tespitlere gelince; Almanya'da Brandenburg Eyaletinde öğrenim görenlerin %33'ünün yabancı uyruklu öğrenci olduğunu görüyoruz. Buradaki öğretmenlerin önce kendi dil engellerini aşması gerekiyor. İkincisi de Almanya'daki öğretmenler Türk toplumunun en önemli sorunlarından olan eşitsizlik ve yoksunluk, yoksulluk ile de yüzleşmek zorunda kalıyorlar. Buradan görev verip gönderdiğimiz öğretmen Almanya'da geçim sıkıntısı çekmemeli. Almanya'ya giden, Berlin'de yaşayan Türkçe, Türk kültürü öğretmenleri dört tane beş tane

öğretmen bir araya gelip bir tane flat kiralayıp yaşamını orada o şekilde sürdürebiliyorsa, o öğretmen Alman meslektaşı ile sosyal hayatı paylaşamaz. Yani Türkiye'yi Türk kültürünü temsil eden bir öğretmenin Alman meslektaşını da yemeğe davet edebilmesi gerekir. Alman meslektaşıyla sosyal hayatı paylaşması gerekir.

Sabahtan beri Almanların eksiklerini veya diğer ülkelerin eksikliklerini anlatıyoruz. Bizim de hatalı olduğumuz yönlerimizi eleştirebilmemiz lazım. Konuya biraz da yerel yönetimler açısından bakmamız, onlarla duygudaşlık kurmamız lazım. Mesela Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti'nde Hauptschule ve Realschule öğrencileri için Türkçe müfredatı hazırlamışlar. Kaç tane öğretmemiz bunu okudu ne yaptı ya da hangi katkıyı sağladı. Ayrı bir tartışmanın konusu olabilir.

Sonra öğretmenlerin mesleki motivasyonlarına, öğretmenlik mesleğini seçen kişilerin gerçekten öğretmenliğe uygun kişiler olup olmadıklarına bakmamız lazım. Bu mesleğe ilgi duyan öğrenciler meslek seçimlerini belli bir kaynaktan yönlendirilerek mi yapıyorlar, yoksa hiçbir şey olamadı öğretmen olsun mu mantığıyla mı öğretmenliğe geliyorlar eğitim sistemi gerçekten öğretmen olmak isteyenleri bu mesleği seçmelerini fırsat yaratacak denli bir esnek yapıya mı sahip. Ya da mesleğe uygun olmayan öğrenciler çalışmaya başlamadan önce bu işe uygun olmadıkları yönünde uyarılıyorlar mı ya da öğrencilere verilen öğretmenlik eğitiminin kalitesi uluslararası iyi modellere uygun mu diye.

- Sürenin bittiğini söylüyor. Ayarlamışlar tam süre bitti.

- Süre bitti mi?

- Bitti evet, toparlayabiliriz.

- Şimdi, anlatacak daha çok şey var aslında ama... Devam edeyim, hızlı hızlı gideyim.

- Ben söylemedim telefon ikaz etti.

- Şimdi izninizle toparlamaya çalışacağım Sayın Başkan.

Öğretmenliklerin seçilmesine ilişkin bir takım değerlendirme ölçekleri var. Temel alanlarda öğretmenlik meslek bilgisinin aktarılması, eğitim öğretim etkinliğinin yapılması, sosyal ve pedagojik alanda profesyonel kimlik olarak öğretmen başarılarının ölçülmesi gibi.

Mesela öğretmenlik mesleğine uygunluk özellikleri arasında öğretmenin kişilik özellikleri ile alan yeterlikleri var. Bir tarafta hazır bulunuşluğu, uygulama, kişilik, bilgi yeterlilik durumları var. Bunları ortaya çıkaran bir ölçüm yapılıyor. Öğretmen adaylarına yapılan değerlendirme anketinde bilişsel nedenler, mesleği seçim nedeni, kişisel ilgi alanları, genel kişilik özellikleri, özel kişilik özellikleri üzerinde duruluyor. Uluslararası alanda bununla ilgili olarak çok yaygın şekilde kullanılan ve Almanca konuşulan bölgelerdeki ülkelerin uyguladığı ortak bir sistem var. Avusturya, Almanya, Estonya, İrlanda, İsviçre, İspanya bu proje kapsamında birleşti. Proje önce Avrupa Birliği projesi olarak başladı ve şu anda **CCT - Career Counselling for Teachers (Öğretmenler İçin Kariyer Danışmanlık Hizmeti)** adı altında kullanılıyor. Bu sistem içinde öğretmen adayına sisteme ilişkin bilgiler veriliyor; kendini tanımasına yardımcı olunuyor; rehberlik hizmetleri veriliyor; mülakatlar yapılıyor; öğretmen adayına beş faktörlü kişilik analizi testi yapılıyor. Ayrıca ilgi alanı araştırması yapılıyor. Yani ciddi bir rehberlik ve danışmanlık hizmeti veriliyor. Bu aşamadan sonra öğretmenlik meslek eğitimine başlıyor insanlar, öğretmenlik meslek eğitimine başlamalı mıyım sorusuyla ilgili olarak da öğretmenin ilgi alanı skalası, öğretmen adayının kişilik testi, eğitimi geçmiş, eğitim geçmiş analizleri de yapılıyor.

Avusturya'daki eğitim yüksekokulları (**Pädagogische Akademie**) için yapılan bir başka uygulamada da öğretmen adayının okul

başarısı, zeka düzeyi, yaratıcılık, dil bilgisi, tutumları, mesleğe yönelik görüşlerini içeren ayrı bir sınama ölçeği getiriliyor. Ve dünyada birtakım örnekleri var. Peki, Türkiye’de neler yapılıyor? Türkiye’de öğretmen meslek liseleri kurulmuş. Çocuklar eğitim fakültelerine gidebilmek için ilave puanlarla öğretmen meslek lisesine gitmek için teşvik ediliyor. Eğitim fakültesini bitirdikten sonra alan eğitimi verilen veya her hangi bir yükseköğretim kurumundan mezun olanlardan farklı muamele görmüyorlar. “Hiçbir şey olamadı; öğretmen olsun. ”Diyen anlayış, alan fakültelerine göre daha yüksek giriş puanı ve liseden itibaren emek yoğun bir süreci arkasında bırakan gençlerin karşısına çıkıyor ve diğer fakültelerin öğrencilerinden farkları olmuyor. Öğretmenliğin saygınlığı, öğretmen mesleğinin bilinçli bir meslek seçimiyle değil günümüz politikalarla, seçmenin baskısıyla oluşturulduğu bir süreç yaşıyoruz. Bunlar düzeltilecek mi? Benim umudum var düzeltilecek. Çetin Altan’ın bir sözü var “Enseyi karartmayalım”. Evet, enseyi karartmayalım. Türkiye iyi şeylere gebe; gelecekte çok daha iyi örnekler göreceğiz, inşallah, diyor. Sizi saygıyla selamlıyorum.

Cemal YILDIZ

Süreyi tam uygun zamanda bitirdi hocamız. Teşekkür ederiz. Soru varsa bir iki soru alabiliriz. Bundan sonra iki konuşmacı var. Hocamıza soru varsa onu alalım. O zaman daha sonraya diğer sunumlar bittikten sonra. Tekrar zaman kalırsa, soruları alırız. Teşekkür ederiz Sayın Mustafa hocam. Sırada Sakarya Üniversitesi’nden Yrd. Doç. Dr. Alparslan Bey var, kendisine söz verelim. Buyurun.

Alpaslan OKUR

Öncelikle Sayın Başkana teşekkür ediyorum ve herkesi saygıyla selamlıyorum. Ev sahibi olarak yurt içinden ve yurt dışından gelen misafirlerimize hoş geldiniz diyorum. Saat 9.30’dan itibaren

gerek sayın hocalarımızın gerekse STK temsilcilerinin çok değerli yaptıkları konuşmalardan, oldukça faydalı bilgiler aldık istifade ettik. Bu istifadenin daha da fazla olması için ev sahibi olarak ben konuşmamı-sunumumu olabildiğince kısa tutmak istiyorum. Aslında bu sunumdan ziyade bir durum tespiti bir fotoğraf paylaşımı olacak.

Sabah açılış konuşmasında da söylenildiği gibi 5 milyona yakın insanımız Avrupa'da yaşamakta, bunların çoğunluğu Batı Avrupa dediğimiz Almanya, Hollanda, Fransa, Belçika gibi ülkelerde yaşamakta ve yapılan çalışmalar da zaten bunu doğrulamaktadır. Ama ben özel bir konu üzerinden daha somut bir şekilde örnek üzerinden gitmek istiyorum.

Bizim insanlarımız sadece bahsi geçen bu ülkelerde yaşamıyor veya eğitimle ilgili sorunlarımız, Türkçe ile ilgili sorunlarımız buradan ibaret değil. İngiltere örneği üzerinden giderek bir dikkat çekmek istiyorum. Biraz önce Sayın Mustafa (Çakır) Hocam bir grafik vermişti oradaki grafikte Avrupa üzerindeki Türk nüfusunun dağılımı gösterilmekte ve resmi sayılara göre bakıldığında İngiltere'deki Türk nüfusunun 79 bin olduğu görülmektedir. Özellikle İngiltere'deki Türk varlığına dair bilgi pek de gerçeği yansıtmamaktadır. Çünkü bu nüfus Türkiye üzerinden resmi yollarla gidip oturum alanların (öğrenci vs) sayısını göstermektedir. Fakat bir de gayri resmi yollarla ve Türkiye üzerinden değil de aktarmalı yollarla bu ülkeye gidip yerleşen Türk nüfusu var. Yine ayrıca, Türk nüfusu demek sadece Türkiye'den gidenler demek değildir: Kıbrıs'tan gideni var, Orta Asya'dan gideni var, Balkanlar'dan gideni var, diğer Avrupa ve dünya ülkelerinden gelip yerleşeni var...

İngiltere'deki Türk varlığının geçmişine baktığımızda Kıbrıslı Türklerin oraya yerleşmesiyle başlamakta ve yoğun bir Kıbrıslı Türk nüfusundan bahsedilebilir. İngiltere'deki ilk Türk varlığı-

nın, 1917’de İngiliz vatandaşlığı kazanmasıyla Kıbrıs Türklerine ait olduğunu ve II. Dünya Savaşı’nı takiben 1940’lı yıllardan sonra, adadaki Rum baskısının artmasıyla da 1974’ten sonra Kıbrıslı Türklerin İngiltere’ye göç ettiğini belirtmek gerek. Türkiye’den ise eğitim, ekonomik ve politik nedenlerden dolayı 1970’lerden sonra göç akınının başladığı görülmektedir.

Harita 1: Britanya Adası

Özellikle 1990'lardan sonra da iltica etmek suretiyle bir göç akını gözlenmiştir. Aynı şekilde, ekonomik ve siyasi nedenlerle Orta Asya'dan, Rusya Federasyonu'ndan, Çin'den (Uygur Türkleri), Balkanlar'dan göç eden Türk varlığından bahsedilebilir.

Bu anlamda 50 milyonun üzerinde nüfuslu İngiltere'ye baktığımızda; bu bahsi geçen bütün Türklerin nüfusuna dair bir tahminde bulunmak gerçekten zor olacaktır. Hatta mevcut Londra Belediye Başkanı Boris Johnson gibi soyu Türk'e dayanan Osmanlı döneminden gelen Türkleri saymasak bile 500 bin gibi bir nüfustan bahsedilebilir İngiltere'de. Bu rakam wikipedia sitesindeki bilgilere dayansa da abartılacak bir rakam değildir. Özellikle 90'lı yıllardan itibaren iltica yoluyla buradan yoğun göç olduğu için hep kayıt dışı yerleşmelerde bulunulmuş; bunları hiçbir şekilde tespit etmek mümkün değil. Bu bilgileri görsel üzerinden göstermek gerekirse;

Öncelikle ada haritası üzerinden gitmek gerekir. İskoçya, İrlanda gibi bu ülkeleri de kattığımızda oralarda da az bir nüfustan bahsedilebilir. İngiltere'ye bakıldığında ise Bristol, Manchester, Liverpool, Birmingham gibi kentlerde Türk varlığından bahsedilse de Türk nüfusunun çoğunluğu %75 denilebilir Londra'da yaşamaktadır (Harita 1).

Türk nüfusunun çoğunluğunun olduğu Londra'nın haritasına bakıldığında Türklerin çoğunluğunun Kuzey Londra'da olduğu görülmektedir. Thames Nehri Londra'yı ikiye bölmekte ve üst kısmı Kuzey Londra alt kısmı da Güney Londra olarak adlandırılmaktadır. Harita 2'de de belli olacağı gibi Türkler yoğun olarak Camden, Islington, Haringay, Enfield, WalthamForest gibi kuzey Croydon, Lewisham gibi güney semtlerde yaşamakta ve 300 binden fazla nüfusa sahip oldukları tahmin edilmektedir.

Harita 2 : Londra Mahalle (Semt Haritası)

Burada İngiltere'deki Türk varlığının bizi ilgilendiren asıl yanı eğitim yönüdür. Abartı veya gerçek, İngiltere'de ciddi bir Türk nüfusu varsa bunların eğitim sorunları da vardır. Eğitimden kastedilen ise dil eğitimi. Genel anlamda bir eğitim sorununda bahsedilebilir ama burada üzerinde duracağımız dil öğretimi yani Türkçe öğretimi ile ilgilidir. Çünkü şu an İngiltere'de yaşayan çocuklar İngiltere'de doğmuş ve İngiliz sistemi ile İngilizce eğitim almaktadır, aile içinde Türkçe konuşulmakta ve ortaya olumsuz

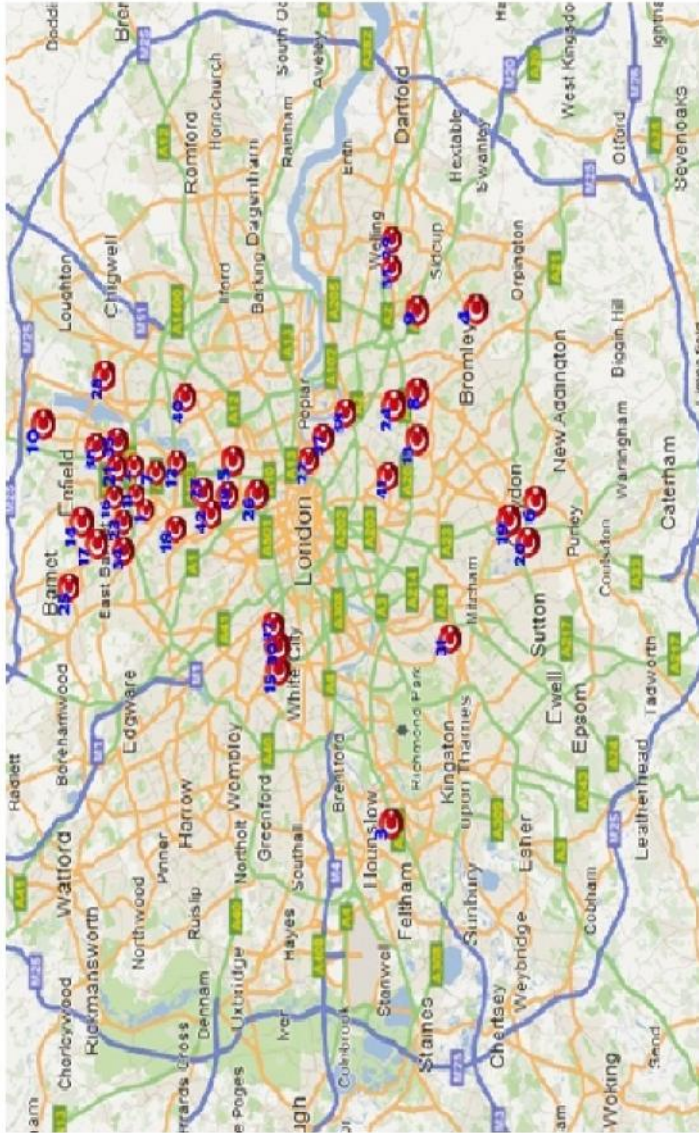
anlamda bir ikidillilik çıkmaktadır: Baskın olan dil İngilizce iken pasif olan Türkçe İngilizce'yi de etkilemektedir.

Londra'da Türklerin yoğun bir kitle olmasından dolayı dilleri de en çok konuşulan diller arasındadır. Londra'da 300'den fazla dil konuşulmaktadır ve 40'a yakın dil de okullardaki öğrenciler tarafından konuşulmakta veya ders olarak verilmektedir. Türkçe de bu diller arasında ilk 10'a girmektedir.

Buna rağmen bu Türkçe çok az İngiliz okulunda (ailelerin bilinçsizliği/talep etmemesi sonucu) seçmeli ders olarak gösterilmektedir. Aileler ağırlıklı olarak bu açığı supplementary denilen hafta sonu okullarında kapatmaktadır.

Türkçe ve Türk kültürünün eğitimi için şahıs, dernek ve cemiyetler tarafından kurulan bu okullarda eğitim hafta sonu ya da haftanın belli bir günlerindeki akşam oradaki eğitim sistemi saatleri dışındaki saatlerde Türkçeyi Türk kültürünü geliştirmek için verilmektedir. Londra Büyükelçiliğinin resmi internet sayfasından aldığımız bilgilere göre (www.meblem.co.uk) 40'ın üzerinde bir okul var. Bunlar değişik dernek, cemaat gibi kuruluşların cami altında diyebileceğimiz şeklinde diyebileceğimiz verdiği eğitimden Türkçe eğitiminden bahsedilebilir ama burada onlar resmi şekilde görülmemektedir. Resmi şekilde var olan 40 civarında okul var (Harita 3). Bu okullar da haritadan görüleceği gibi Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde mevcuttur.

Buradaki sıkıntı şu: Bu olayı öğretmen konusuna bağladığımızda bizim MEB tarafından gönderilen 22 öğretmen var (2012 eğitim öğretim yılında). Bu sayı bugün için de belki 23'tür belki 25'tir. Fazla değildir. Dolayısıyla 40'tan fazla okul artı MEB kendi eğitim sistemindeki var olan (İngiliz okullarında açılan Türkçe dersleri için) Türkçe dersini düşündüğümüzde bu sayı yetersiz kalmaktadır.

Harita 3: Londra'daki Türk okullarının dağılımı.

Dolayısıyla diğer ülkelerde olduğu gibi kendi içinde öğretmen ihtiyacını karşılamaya gitmektedir. Özellikle “supplementary” dediğimiz okullarda (Okulun büyüklüğüne göre) 4-10 arası öğretmenden bahsedebiliriz. Biz 200-500 öğretmenden bahsedebiliriz. Bunların öğretmen yeterliliğine baktığımızda şöyle bir tabloyla karşılaştık: (Bu arada ben bu yaptığım tespitleri de 2012’de YÖK’ün doktora sonrası araştırma desteği kapsamında Londra’da bulunduğum 9 aylık süreçte yaptım. Araştırmamın çoğunluğunu oradaki öğrencilerin, velilerin, öğretmenlerin Türkçeye karşı durum tespitinde bulunmak için Cemal (Yıldız) Hoca’nın yaptığı çalışmaya benzer bir şekilde Kutlay (Yağmur) Bey’in de daha önce çalışmalardan yaptığı anketlerin ve ölçme araçlarından faydalanarak yaptığım dörtlü bir şekilde yani oradaki İngiliz öğretmenlere, Türk öğretmenlere, veliye ve de öğrenciye çeşitli sorular sorarak o şekilde bir araştırma yaptım. O şu anda yayın aşamasında olduğu için ve uzun bir süreç alacağı için burada fazla girmek istemiyorum. Ben sadece olayın öğretmen boyutuna gelmek istiyorum.) Burada 200-500 arası öğretmen var ve bu öğretmenlerin arasında öğretmenlik formasyonuna ve Türkçeyi öğretecek yeterli altyapıya sahip olmayanları var. Orada çok amiyane bir tabir olacak sırf Türkçe bildiği için değişik bölüm üniversite mezunu kişiler burada öğretmenlik yapabilmektedir. Elbette ki, belli bir eğitim sahibi ve Türkçeyi de gayet iyi bilen birinin Türkçeyi öğretmeye kalkışması, hiç öğrenilmemesinden çok iyidir ama imkan varsa da gerekli eksiklikler mutlaka tamamlanmalıdır.

Buradaki sıkıntı belli: MEB’den gerekli destek gitmemekte, çünkü giden, var olan 22 öğretmen daha çok resmi okullarda görevlendirildiği için bu okullar tamamen bu şekildeki öğretmenler tarafından Türkçe ve Türk kültürü öğretilmektedir. Buradaki durum tespiti bu olduğu için buna yönelik değişik çözüm önerileri yapı-

labilir. Bu anlamda biz geçtiğimiz yıl için proje kapsamında Yurt Dışı Türkler Başkanlığına başvurduk. Ama maalesef Yurt Dışı Türkler Başkanlığı bizim buradan oraya öğretmen eğitim için değil de oradan buraya getirilme planları olduğu için böyle bir projeye sıcak bakmadıklarını söylediler. Bilmiyoruz biz öyle bir şey olsa dahi ona dahi talip olduğumuzu söyledik. Buradaki çözüm belli. Supplementary okullarındaki öğretmenlik yapanları öğretmenlik formasyonu ve Türkçe (Dil Öğretimi ve Türkoloji) temelli bir eğitime alarak adeta mini bir pedagojik formasyon eğitimi vermek. Ben İngiltere örneğini bu şekilde aktarmak istedim. Bu Avrupa'nın diğer ülkelerinde olduğu gibi ciddi bir nüfusun yaşadığı İngiltere'de de öğretmen açısından, Türkçe eğitimi açısından büyük sorunların var olduğunu, haberdar, bilgi vermek istedim. Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Cemal YILDIZ:

Alparslan Bey'e teşekkür ediyoruz. Soru varsa birkaç soru alalım yoksa hemen Erol Bey'e Yunus Emre Enstitüsü'ne geçeceğiz.

Mehmet Ali AKINCI:

Türkiye'den gelenler, Türk kökenlilerle Kürt kökenliler arasında ayrım var mı? Kıbrıslılarla çoğunlukta deniliyor ama Türkiye'den gelenler arasından ayrım var mı?

Alparslan OKUR:

Hocam, şöyle söyleyebilirim. Benim abim orada 20 yıldır yaşadığı için 90'lı ve 2000'li yıllarda olan ayrım şu anda yok denilebilir. Kürt kökenli olanlar Türkçe öğretimine karşı sıcak bakmıyorlardı ama artık daha bilinçli olukları için yani Türkçeyi bir dil olarak gördükleri için. Dil, dildir mantığıyla Kürt kökenlilerin kurduğu dernekler vs. var Kürtçe dersi verdikleri gibi Türkçe dersi veriyorlar o anlamda bir ideoloji veya gruplaşma anlamında ayrım

var ama Türkçeye bakış anlamında ayrım yok. Ama mesela onlar kendilerini şu şekilde tanımlamakta çok dilli yani İngilizcesi olmasa bile Türkçe bilen Kürtçe bilen şeklinde. Türkçeye bir yabancı dil olarak bizim gibi ana dil olarak, ilk dil olarak değil de yabancı dil olarak bakmakta. O şekilde ayrım var ama Türkçeyi öğrenmemek gibi bir yaklaşım kesinlikle yok.

Cemal YILDIZ:

Peki teşekkür ederiz. Şimdi ise son konuşmacı olarak Yunus Emre Enstitüsü'nden ve Gazi Üniversitesi eski hocalarından Gazi TÖMER'in uzun yıl hocalarından, özellikle de son zamanlarda yurt dışında Türkçe öğretiminde atılım içinde olan Yunus Emre Enstitüsünün Türkçe Öğretim Merkezinin Müdürü olarak zannediyorsam, söyleyecekleri var. Daha sonra kendisine bazı sorular da olacaktır mutlaka. Erol Barın Bey buyurun hocam.

Erol BARIN:

Teşekkür ederim sayın başkan. Ben öncelikle Enstitü başkanımız Prof. Dr. Hayati Develi Hoca'mızın selamlarını sizlere iletmek istiyorum. kendisi de katılmak istiyordu ama yoğun programından dolayıyla bizler geldik hocamla (Şaban Çobanoğlu) beraber. İkinci olarak hemen Alparslan Hoca'ma teşekkür ederek başlamak istiyorum. Sabahtan beri duymak istediğim bir sözü ilk defa duydum. Türkçe yeterliği olmayan kişiler Türkçe öğretiyor dedi. Bu benim için ilginçti. Bu tür çalıştaylarda maalesef sorun tam olarak ortaya konmuyor. Fransa'dan gelen öğretmen arkadaşımızın anlattığı çok güzel şeyler vardı sabah programında. Fransa'ya buradan gönderdiğimiz hocaların da anlattığı ilginç şeyler oldu ve bunlar benim dikkatimi çekti. Bunu ben özellikle MEB hizmet içi eğitiminde duyuyorum; Fransızca bilmeyen hocalarımız Fransızcadan geçer notu var diye Fransa'ya gönderiliyor maalesef. Önce 5 yıl sınıf öğretmenliği yapıyorlar biliyorsunuz; MEB'in

öyle bir uygulaması var 5 yıl sınıf öğretmenliği yaparsanız Fransızca bilen müthiş bir Türkçe öğretmeni çıkıyor. Halbuki ne kuş ne deve; ne Türkçe öğretmeni ne Fransızcası kalmış; ikisinin arasında bir şey. Ben bunu sık sık anlatıyorum hizmet içi eğitimlerinde çok karşılaşıyorum bu öğretmen tipiyle. Onunla başlamak istiyorum özellikle. Bir hizmet içi eğitiminde yemek arasıydı ben de konuşmacı olarak çağırılmıştım, ama dediler ki “bir saat konuşur musun hocam?”. Bir saatte hatta MEB’in bir saati, 45 dakikada! Ben Almanya’ya giden Almanca menşeli hocalara, Fransa’ya giden Fransızca menşeli hocalara “Türkçe nasıl bir dildir?” onu öğreteceğim, bir de “nasıl öğretilir?” onu öğreteceğim, bir de “ikidillilere nasıl öğreteceğini” öğreteceğim. “Yabancı dil olarak nasıl öğretilir?”; “ikidillilere nasıl öğretilir?” onu öğreteceğim. 45 dakika... Beni hiç konuşturmayın daha iyi. Alan uzmanı olmak işe yaramıyor bu memlekette. Sadece dil belgesi varsa tamam yeterli bu iş. Ve ondan sonra itiraz ettim diye 3 saate çıkardılar. Üç 45 dakika... Gittim, orada kimse beni tanımıyor, arada dolaşıyoruz, çay içiyoruz. Dedim ki nereye gideceksin Fransa’ya. Antalyalı bir öğretmenimiz. Dedim “-niye gideceksiniz?”. Hocam, dedi ben 5 yıldır sınıf öğretmeniyim, Fransızcam neredeyse bitti, yok. Fransa’ya gideceğim ve orada Fransızcamı geliştireceğim. Antalya’ya dönünce rehberlik kokart sınavları var ona gireceğim, o belgeyi aldım mı paranın da belini kırarım dedi. Şimdi anlayışımız bu. Yurtdışına giden hocalarımızın bir kısmı böyle maalesef. Çoğu demek istemiyorum. Mustafa Hoca’ya söz verdim çok yüklenmeyeyim MEB’e. Yani MEB’e bir şey söylediğimiz zaman MEB alınıyor, ama az önce hocalarımız söyledi, Mustafa Hocam da söyledi.

Mustafa ÇAKIR

Gerçek bu

Erol BARIN

Gerçek bu, aynayı tutmak lazım. Çok bürokratik işlemlerden maalesef bilimsel çalışmalara çok fazla inemiyoruz. Milli Eğitimin gönderdiği 5 yıllık sınıf öğretmenleri işte Almanya'ya Fransa'ya gidiyor. Bu Bakanlıklar Arası Ortak Kültür Komisyonu marifetiy-le yapılmakta. Biz de inşallah Yunus Emre olarak orada yer alırız diye ümit ediyoruz, bir gün biz de giden hocaları en azından seçme konusunda yardımcı oluruz diyoruz, ama bugüne kadar Yurt Dışı Türkler dahil birçok Bakanlıktan kişiler girdi bu öğretmenleri seçti. Peki, seçen kişiler dil eğitimcisi mi? Soru işareti. Seçerken de uzmanlığa önem verilmiyor sıkıntımız bu. Çözümü de söyleyeceğim beş dakika sonra. Bir de mahallen atanmış öğretmenler var biliyorsunuz. Birkaç yıldır MEB bunu keşfetti, işte Antalya'ya getiriyor, 2 yıldır Antalya'ya getirdi, hatta beni çağır-dılar dedim ki 3 günden aşağı konuşmayacağım hocalarla o şart-lar gelirim. Ya birşey anlatayım ya hiç anlatmayayım. Çünkü orada coğrafya öğretmeni, tarih öğretmeni, matematik öğretme-ni...Aklınıza ne gelirse her türlü öğretmen mahallen atanmış ders veriyor. Türkçe ile soru soruyorsunuz onun için Alparslan Hoca'ma teşekkürle başladım basit birkaç soru soruyorsunuz bilmi-yor. Ee nasıl öğretecek çocuğa? Öğretiyor işte el yordamıyla bir şeyler yapıyor. Biz de bunları bir haftalık iki haftalık tatil belde-sine getirip; o da çok az kişi tabi, yani 20, 30 kişiyle ne olabilir? Çünkü orada MEB'in söylediği, Almanya'da birçok öğretmen var, Hollanda'da öyle, Fransa'da öyle. Şimdi Hollanda'da, Hoca'm söyledi sabahleyin, 2004'te Türkçe dersi verilmez oldu artık, ke-sildi. Ondan sonra Haydi "Türkçe El Ele" değil mi? "Türkçe El Ele" vs. Hocalarımızın gayretiyle birtakım şeyler başladı. Şimdi hangi öğretmenden hangi şekilde yararlanacağız ve hangi öğretmeni nasıl eğiteceğiz bunu da bilmiyoruz, böyle bir karmaşa var. Getiriyoruz işte onlara bir şeyler anlatıyoruz yarım yamalak kalı-

yor. Gidiyor bir sene sonra bir daha geliyorsa aynı öğretmen biraz daha eğitiliyor, çünkü alanı Türkçe değil, alanı dil hiç değil, dikkat edin yani ne Türkçeci ne Almancacı ne İngilizceci tamamen farklı bir alan. Hoca geliyor, Türkçe öğretiyor çocuklara. Şimdi bir de değişik derneklerde, işte cemaatlerde gruplarda ders verenler var. Dolayısıyla böyle bir öğretmen çeşitliliğimiz var. MEB açıklama yapıyor: “Biz öğretmenleri gönderiyoruz ama ancak üçte bire ulaşıyoruz”. Üçte biri kurtardık gözüyle bakıyor. Öğretmen sayısına göre. üçte ikisi? ulaşamadığın kısım? Bu da sorgulanması gereken bir şey. Ya hiç göndermeyin o zaman. O insanlar kendi başlarının çaresine baksın. Nasıl? Alanya’daki Almanlar gibi. Alanya’yı biliyorsunuz. Almanlar vs ama ne yapıyorlar? Kendi çocukları için özel ders hocası tutuyorlar Almanca öğretiyorlar. Çünkü bilinçli insanlar, bizim insanlarımız da bunu yapabilir.

Ama Yapmıyoruz tabi. Hocalarımız hep anlattı. Veliler çeşitli sebeplerle göndermiyor çocukları. Tabi bir çok sebebi var. 12 Eylül darbesinden sonra kaçmış Türkiye’de dikiş tutturamamış insan orada gidip de insanların manevi değerlerine hakaret ederse veli ona gönderir mi öğrenciyi göndermez. Bunların hepsini yaşadık. hepsini de biliyoruz. Şimdi dolayısıyla Yurt Dışı Türklerin, hocamın dediği gibi, bir düşüncesi var ben onun üzerine yoğunlaşmamız gerektiğini düşünüyorum. Almanya’da, Fransa’da, Hollanda’da doğmuş Türk çocukları liseden sonra eğer burs programı kapsamında Türkiye’ye gelir de buradaki Türkçe Eğitimi Bölümlerinde, özellikle üzerine vurgulayarak söylüyorum, Türkçe Eğitimi Bölümlerinde ve bu biraz sonra ona değineceğim lisans değil de Ana dili dalı olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, ikidillilere Türkçe öğretimi gibi ana bilim dallarında bunları eğitebilirsek ve yüksek lisans hatta yaptırabilirsek oralarda gidip maaşını da sivil toplum kuruluşu olarak Yurt Dışı Türkler

ödesin ya da bir başkası ödeyebilir. Onun çok değişik yolları var. Yeter ki sağlıklı öğretmen yetiştirip oraya gönderelim. Şimdi yine sabahleyin tartışıyoruz Almanya'daki çocuk, Türkçe bilmiyor, hocalarımız anlatıyor işte araştırma yaptık metni anlayamıyor, anlayamaz. Çünkü Kavram kıtlığı var, kavram kargaşası var, birçok problem var. Anlayamayanı biz alıyoruz öğretmen yetiştireceğiz diye uğraşıyoruz. O da sıkıntı. Niye? Orada derse giren hocaların bir ikisi Türk, bir ikisi Alman vs. Bir program yapıyorlar, ders vermeye çalışıyorlar yine alt yapı eksikliği var.

Almanya'da büyümüş bir insanın Türkiye'yi çok iyi bilmiş olması biraz zor! Nasıl bizim buradan orayı bilmemiz, materyal üretmemiz zorsa bunun tersini de düşünün. Çünkü ben orada arkadaşımın çocuğuna soruyorum; Türkiye'nin başkenti neresi diyorum, Almanya'da. Diyor ki Antalya! Niye diyorum? Babam hep oraya götürüyor diyor. Ona göre başkent Antalya veya köyüne götürüyorsa köyü onun için başkenttir. O çocuklardan biz Türkçe öğretmelerini bekliyoruz. Bence daha iyi çözüm istiyorsak, köklü bir çözüm bu olabilir. Şimdi Yunus Emre olarak biz, öncelikle müfredat programına dayalı materyaller geliştirip, ben ona göre uzaktan Türkçe eğitim desteği diyorum, bu çok önemli, uzaktan Türkçe öğretimi olmaz, uzaktan Türkçe öğretimi desteği olur! Çünkü gerçek eğitim yüz yüze eğitimidir. Bu şekilde bir materyali ve uzak Türkçe eğitim desteğini koyduktan sonra isteyen olduğu takdirde kimseye biz zorla bir şey verelim demiyoruz. İsteyen olduğu takdirde ne yapalım diyoruz eğitimcilerin eğitimini yapalım, gelin hem Almanya'da, Hollanda'da, Fransa'da hem Türkiye'de nerede isterseniz eğitimcilerin eğitimini yapalım. Bunu da hem Hollanda'daki, Almanya'daki, Fransa'daki sizlerle yetişmiş kadrolarla, hem buradaki kadrolar birlikte yapsın. Mesela niye Almanya'daki bir üniversitede ortak bir yüksek lisans programı açmıyoruz? Çok da gerekli. Oradaki öğretmenler mesela C1 sevi-

yesinde sertifika almak istiyorlar Türkçeden, ki Alman hükümetinin gözünde öğretmen statü kazansın diye yani. Bunları niye yapmayalım birlikte? Bunlar çok zor şeyler değil. Çünkü bunu yurt dışında birçok üniversite şöyle de yapıyor: sıkıştırılmış iki haftalık yoğun bir programda yazın yüksek lisans dersi veriyor. İsteyen hocalar için katılacak Hocalar için. Almanya’da daha geniş zamanlarda yapılabilir. Türkiye’den desteklerle bunlar çok zor şeyler değil. İki haftalık bir programla yoğun programla bu yapılabilir. Tabi çocukların yaş durumlarına göre biraz önce belirttim kavram kıtlığı kavram kargaşası gibi dil sorunlarını çok iyi kavramadan onlara dil öğretmeye kalkmanın doğru olmadığını düşünmüyoruz kurum olarak.

Mesela, karma sınıflar da hep konuşuluyor. karma sınıfta Türkçe öğretmeye çalışmanın zorluğunun da farkındayız. Mesela geçen gün Almanya’da Türkçe öğrenmiş orada doğmuş büyümüş bir gencimiz bana şunu söyledi; dedi ki: Sınıfımızda değişik yaşlarda öğrenciler vardı. Öğretmen de Türkiye’den gönderilmiş Almanca öğretmeniydi ve her sabah, istisnasız her derste eline bir şiir alıyor, fotokopiyle çoğaltıp dağıtıyordu, okuyun ve ders sonunda bunu en iyi kim anlatacak ona Aferin, demek için. Derslerim hep böyle geçti, dedi. Buyurun! Bu ne demektir metod yok. Yaklaşım zaten bahsetmiyorum. Nedense onlardan bahsedilmiyor. Yaklaşımlardan haberi yok hocanın. Metodlardan, yöntemlerden, tekniklerden haberi yok. Az önce hocamız söyledi; bir başını okşamayı bile bilmiyorsa yandık zaten! Eğitim formasyonu da yoksa çok iyi anlamda. Eğitim fakültesi değil de, fen edebiyatlarda yetiştirse o da bir sıkıntı işte. Şimdi yani halimiz bu. Liselerde ikinci yabancı dil olarak Türkçe öğretimini de ayrı ele almak gerekir. Bu fazla üzerinde durulmadı, kısa kısa değinildi bu yabancı dil olarak Türkçe öğretim alanında uzmanlığı gerektirir. Şimdi MEB Mustafa Bey sabahleyin de söyledi: “Uzaktaki Yakınlarımız” diye

bir proje var. Türkçe öğretimi ve Türk kültürü dersleri var. Bütün hocalarımız da bundan bahsediyor. Tabi siz getirip ezanı oraya kitaba yazarsanız Alman da der ki, bu ne? Başka şeylerden bahsetmeyeyim şimdi. O kadar çok uymayan şeyler var ki. Uzaktaki Yakınlarımız düzeltilerek devam ettirilecek bir proje değil ! Benim bu kendi kanaatim. Bu dil setinin dayandığı müfredat programını hazırlayanlar kimlerdir biliyor musunuz? MEB de beş yıllık üç tane lise öğretmeni bayan. Nerden biliyorum? Hazırlarlarken gördüm de ondan. Dedim: “-ne yapıyorsunuz?”. İki dillilere Türkçe öğretimi programı yapıyoruz dediler. Peki hiç yurt dışından gelen Türk çocuklarına Türkçe öğrettiniz mi? “-hayır” dediler. Ben öğrettim. Peki hiç yurt dışına gidip bunları gördünüz mü? “Hayır”. Ben gittim. Peki siz nasıl cahil cehaletiyle müfredat programı yazıyorsunuz? Dedikleri şu: “Talim terbiyeciler emretti biz de yazıyoruz.”

E şimdi hep konuşuyoruz dertlerimizi açık açık konuşalım. Hiç tecrübesi olmayan, alan uzmanı olamayan bir kişinin sadece edebiyat öğretmeni olduğu için alıp da program yazdığı bir yerde, tabi hiç uzmanlara sormadan metinler de oluşturulur metinlerin uzunluğu kısalığı, kelime kadrosu vs. onları hiç tartışmıyorum. Çünkü öyle kelimeler var inanın burada söylesem kaç hocamız cevap verir bilmiyorum. 6. Sınıf ders kitabında itikafa girmek var. Çocuğa nasıl öğreteceğiz? Biz burada 6. Sınıf çocuğuna öğretilim öğretebilirsek. Biraz zor. Ama Almanya’ya, Hollanda’ya bu kitabı gönderiyoruz. Onun için bilimsel alana oturmadan yapılacak bir şey değil, hocalarımız bunu sabah söyledi çok fazla şey yapmak istemiyorum. Maalesef sorunun temeli bu. Ve hayatlarında hiç yurt dışına çıkmamış insanlar, yine oradan gelen insanlara Türkçe öğretmemiş insanlar bir şeyler yapıyor. İşte biz enstitü olarak böyle yapmayacağız. Bunu hiçbir zaman düşünmüyoruz. Yurt dışı ve yurt içinden alan uzmanlarıyla birlikte önce müfredat

programları ülke ülke ondan sonra ders materyalleri hazırlayacağız. Ama biz müfredat programlarını Almanya'nın eğitim sistemi kabul etsin diye hazırlamayacağız; bizim böyle bir derdimiz yok. Sivil toplum kuruluşları istediği gibi çocuklara Türkçe öğretsin diye hazırlayalım. Ama bu, şu demek değil: Almanya'daki sisteme uymasın. Hayır bunu demiyorum Almanya'daki sisteme uysun. Ama biz hem oradan hem buradan uzmanlarla bir şey ortaya koyalım. Şimdi Müfredat programı tam olarak konmadan hangi yaş grubundaki çocuklar hangi kavram eksikliği var? Biz bunlara ne şekilde çözüm bulacağız. Sabah bir hocamız söyledi: "çocukları düzeltmeyin bunlar kişiliklerini kaybediyorlar" dil açısından söyledi. Tamam güzel, hangi yaş grubunda düzeltelim bunu söylemiyorsun. Bilimsel bir şey ortaya koyun. Deyin ki şu yaş grubuna kadar dokunmayın çocuklara, şu yaş grubunda düzeltin ya da farklı öneriniz varsa söyleyin. Şimdi biz mesela Bosna da Boşnak çocuklara, Hırvat, Sırp çocuklara Türkçe öğretilsinler diye önce müfredat programı hazırladık. Kimlerle? Boşnak öğretmenlerle ve Boşnak Milli Eğitim Bakanlığında çalışan kişilerle. Türkiye'deki bu alanda uzman kişilerle oturduk ve kendi öğretmenlerimiz de burada vardı, birlikte kitaplar hazırladık. Oranın milli eğitim bakanlığı kabul de etti kitabı. Yazdık orada yayınladık. Orada şimdi okutuluyor. Şimdi MEB, şunu diyorlar bu kitaplar çok güzel ama Türkçe ve Türk kültürü kitapları hiç böyle değil. Şimdi Niye böyle değil? Birisini uzman olanlar yapıyor, birisini uzman olmayanlar yapıyor onun için.

Ben buradaki Yurt dışından gelen hocalarımızın hepsine, buraya kalkıp geldikleri için ve katkı sundukları için baştan çok çok teşekkür ederim. Niye? Orada bir dert var, burada da dertlenenler var ama bir araya gelemiyoruz bir türlü. İnşallah bundan sonra geliriz. Mesela Biz burada bulunan yurt dışında bulunan sivil toplum kuruluşlarıyla özellikle mesela veli derneklerinden tem-

silcilerimiz vardı sabah burada. Onun söyledikleri benim için çok daha önemli, çünkü velilerin ne düşündüğü çocuklara nasıl baktığı çocukları nasıl yönlendirdiği çok önemli bir durum. Ben de onun gibi düşünüyorum; biz de olumlu düşünmeliyiz olumsuz düşünmek bize bir şey kazandırmaz. Biz az önce de söyledim; Yunus emre olarak hiç kimseye bir şey dayatma niyetinde değiliz öyle bir algımız yok, öyle bir uygulamamız da olmayacak. Ama biz şunu da istemiyoruz yani: Bir çalıştay yapalım, iki çalıştay, beş çalıştay on çalıştay ... Her bir çalıştay ayrı bir konuyu alsın, her bir çalıştay ayrı bir ülkeyi alsın. Böyle düşündüğümüzde de herhalde iki yıl toplansak çalıştaylar bitmez. Biz öyle düşünmüyoruz, biz bir yerden başlayıp bir yeri proje olarak seçip bu konuyu tartışıp okul öncesinden orta okul sona kadar, şimdilik liseyi de daha sonra ele alabiliriz, ama acil olarak bence okul öncesinden orta sona kadar olan kısımda hem müfredat programları hem de hızlı bir şekilde materyal nasıl geliştirebiliriz birlikte bunlar üzerinde çalışmayı düşünüyoruz.

Şimdi Biz materyal konusunda, sabah ben diğer oturumdaydım, burada pek bulunamadım ama Yunus Emre olarak materyal hazırlama konusunda İstanbul üniversitesiyle MEB Yegitek'le ortak çalışmalar yürütüyoruz. İlk hazırlayacağımız materyallar, hem yabancılara Türkçe kitapları yazıyoruz şu anda B2 kitabı yazılıyor içerik olarak hem bir yandan da şimdi Batı Avrupa için bir çalıştay yapıp ortaya materyaller koyacağız. Bunları İstanbul üniversitesi ve YEGİTEK ortaklaşa yapmakta. ikisi de, bilgisayar üzerinden uzaktan, Türkçe öğretimine bu materyaller nasıl aktarılabilir, nasıl zenginleştirilmiş kitaplar olabilir, nasıl videolar olmalı, hangi oyunlar olmalı vs. bunlar üzerine çalışmakta. Bunların hepsi düşünülüyor; şu anda proje aşamasında ve hızlı bir şekilde gerçekleşecek. Mesela yaş gruplarına göre Fransa'dan gelen hocamıza ben teşekkür ediyorum bunu yıllardır söylüyo-

rum resimli, görüntülü, sesli sözlükler hazırlanması lazım. Onca yıldır orada öğretmenler var, materyal olmamasını ben bir türlü anlayamıyorum, kavrayamıyorum. internetin bu kadar yaygın olduğu bir çağda materyal üretememek bana tuhaf geliyor, tabi aslında tuhaf gelmiyor bu bir ironi biraz. Çünkü bakıyorum alan uzmanı çok az. Farklı kişiler uğraşiyor, sonunda ne oluyor... Ben materyal üretemem. Mesela öğretmenlerle az önce söyledim niye ikidilli kitaplar üretemiyorlar. Var birkaç çalışma, ben biliyorum isim isim de söyleyebilirim. Mesela elektronik mektuplaşma üzerinde, yazma üzerinde öğrencilere niye birtakım şeyler yaptırılmıyorlar. Kardeş okul projeleri yapıyoruz. Mesela biz Bosna'da yapıyoruz, Almanya'da yapıyoruz. Almanya'dan niye yapmayalım yani kardeş okul projeleriyle düzgün Türkçeyle elektronik mektup yazma, düzgün yazmayanları eleştirelim, çocuklar eleştirsın hatta. Düzgün yazanları ödüllendirelim. Teşvik amaçlı birçok şey yapılabilir. Kısa bir süre sonra ise çocuklarımıza yabancı dil olarak Türkçe öğretmek zorunda kalacağız çünkü gidiş onu gösteriyor. Artık Alman oldun, Fransız oldun; diğer çocuklarla değil mi, Türkçe bilmeyen çocuklarla karşı karşıya kalıyoruz artık. Yakında ana dili olarak öğretemedik bari yabancı dil olarak öğretilim diye belki düşüneceğiz bundan sonra. Dolayısıyla biz materyallerin nasıl kullanılacağını, hangi materyali hangi seviyede kullanacağını, hangi metni çocuklara göre nasıl sadeleştireceğini uygulayabileceğini bilen öğretmenler yetiştirmeliyiz.

Sözümün başında da söyledim “Yabancılarla Türkçe öğretimi” lisans değil ana bilim dalı olarak; Türkçe eğitiminde altında bir anabilim dalı olarak açılabilir. Ama hocam sağ olsun lisans açmak için uğraşiyor, birçok hocamız da uğraşiyor. YÖK de izin vermiyor, zaten bir yandan Türkçe bölümlerini kapatmaya çalışıyor YÖK. Mesela geçen televizyonda alt yazı geçti okudum; bundan sonra eğitim fakültelerine orta öğretim kısmına öğrenci alan bö-

lülmlere öğrenci alınmayacak. Gözünüz aydın! Bu ne demektir? Az önce hocamız söyledi; seçmene göre biz hoca yetiştirelim benim çocuğum Fen-Edebiyata gidiyor Fen-Edebiyattan çıksın Türkçe öğretsin. Eğitim fakültesinde edebiyat öğretmenini yetiştirmeyelim. kim yapacak edebiyat öğretmenliğini? Fen edebiyattan çıkan... Halbuki Fen-Edebiyata giren öğrenci bilim adamı olma amaçlı giriyor, onlar da öğretmenlik deyin. Kaldırın birleştirin. Olsun, ama böyle ikili bir yapı var. Son zamanlarda değişik uygulamalar yapılıyor. (Hocam süre bitmiş.) Tamam hemen bitiriyorum hocam, özür dilerim. Biz Almanca dersinde öğretmenin ortaya koyduğu materyalin karşısına albenisi de olan uygun materyaller koymalıyız. Almanca masal dinleyen öğrenci onun karşılığı olarak Türkçe hangi masalı dinleyeceğini dinleteceğini öğretmen bilmeli. Amerikalılar velilere görevler veriyor, diyor ki; çocuğunuzla şu sayfayı şu sayfayı okuyunuz diyor. Evinde o onu okuyor ve bunu kontrol ediyor. Bakın evde veliye de görev veriyor. Biz niye bunları yapmıyoruz? Mesela niye masalları velilere çocuklarınıza okuyun, çocuklarınız da bunu düzgün bir Türkçeyle özetlesin demiyor. Yazılı anlatımını hem düzeltmeye başlar, hem dinleme gelişir. Sabah konuşuldu; hocam bahsetti okuma üzerinde duruldu, dinleme konuşmayı sürükleyen bir şeydir, okuma öyledir, yani bunlar birbirini destekler. Zaten beceriler biri ayrı biri ayrı beceri değil; yazmayı da mutlaka konuşmanızla destekler düzgün konuşursanız düzgün yazmaya başlıyorsunuz. Düzgün yazarsanız düzgün konuşmaya başlıyorsunuz. Bu çok iç içe olan becerilerdir. Enstitü olarak Avrupa'daki vatandaşlara ben son olarak şunu söylüyorum; yalnız değilsiniz ! Beni sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederim. Sorularınız varsa cevaplandırabilirim.

Cemal YILDIZ

Evet teşekkür ederim. Genel olarak .. Erol Hoca'ya soru alabiliriz.

Mustafa ÇAKIR

Şimdi hocam, Almanya'daki üniversiteyle ortak yüksek lisans niye açamıyoruz? Bununla ilgili çok uzatmayacağım bir deneyimi anlatayım: Köln Üniversitesiyle Anadolu Üniversitesi ortak yüksek lisans programı başlattılar. Bu programın başlatılabilmesi için imza aşamasında 3 yıl uğraştım. Bazı şeyleri kabul ettirmek lazım. Birinci olarak; Alman tarafının Türkiye'deki üniversite hocalarının yetkinliği konusunda endişeleri var. İkincisi Alman üniversitelerinde veya Türk üniversitelerinde çalışan akademisyenlerin ya da idarecilerin kişisel egoları, bireysel kariyer kaygıları birtakım memleket ve millet yararına olacak projelerin önlenmesine neden olabiliyor. Daha açık konuşmak istemiyorum. Bir diğer husus da yine müfredat konusunda. Tespitleriniz çok doğru. Ben de müfredat konusunda çalıştım. Ohaio'da İngilizcenin birinci yabancı dil olarak öğretilmesi pardon İngilizcenin yanı sıra Almancanın birinci yabancı dil olarak öğretilmesi konusunda ne yapılması gerekiyor diye. 122 tane alan uzmanı toplanmış çalıştay yapmışlar ana sınıfından 12. sınıfın sonuna kadar bütün süreçleri içerikleri belirlemişler, kitap olarak yayınlamışlar. Alan yazında el kitaplarından biri olarak geçiyor. MEB Maalesef bizde olumsuz bir alışkanlık var bürokratik yapımızda biz kişisel ilişkilerimizle sorun çözmeye çalışıyoruz. Bizim ülkemizde uzmanlıklara geçmişte çok fazla itibar edilmedi. Uzmanlar sıradanlaştırıldı, sıradanlaştırıldıktan sonra yaptıklarında eksik aranarak itibarsızlaştırılmaya çalışılıyor. Yani Bakanlığın yapacağı en makul çözümler; bence bir hafta sonu kapanacak cumadan Pazar akşamına kadar... Bir ders müfredatı...Belli alanda alan uzmanları seçilir, bu işi çok iyi düzgün yapan, çalıştayları iyi yöneten konferanslarını yapan, yöneten, raporunu yapıp önüne koyan artık profesyoneller var. Alan uzmanları var. Gelir siz anlatırsınız sorununuzu ihtiyacınızı onlar raporu önünüze koyar. Ona göre

de sizin ifade ettiğiniz, hangi yaş düzeyinde hangi materyalinizin hangi içerikle hazırlanması gerektiği konusunda hazırlıklar yapılır. Ben Almanya'dayken Roma'da Papa İncil'i revize etti. Biz hazırladığımız bir yönetmeliği bile revize etmekte çok şey yapıyoruz. Yani sanki Kur'an şeyi gibi bu kadar değişmez yani olabilir mi? Deneme sürecini öngörmemiz deneme sürecinde görüş önerileri alarak paydaşların görüşleriyle programı revize edip, ondan sonra ciddi anlamda uygulamaya geçirmemiz gerektiğini biliyoruz. Bunlar yapılmadığı sürece sıkıntılar devam edecektir.

Cemal YILDIZ

Son bir soru... Hocam...

Kutlay YAĞMUR

Erol Bey çok teşekkür ederim. Ben yine başka bir açıdan bakacağım. Hocamız biraz daha dolaylı söyledi. Oysa biraz daha açık sözlü olmak gerekirse Yunus Emre'nin kuruluş felsefesi, amacı yurt dışındaki insanlara, özellikle yabancılara Türkçeyi öğretmek. Bu ihtiyaçtır. Ben size Hollanda'dan, Fransa'dan, Almanya'dan somut örnekler verebilirim Türk-yabancı evlilikleri...Türk evli kadınlardan erkeklerden ve o evliliklerden doğan çocuklar var. Ve o anlamda muazzam bir ihtiyaç var. Bu toplumsal bir ihtiyaç. Yunus Emre'nin kuruluş felsefesinden oraya yönelik çalışmalar var mı? Şu anda kadrolarınız bildiğim kadarıyla -pek geniş bir kadronuz yok değil mi?- o alana enerji harcarken yurt dışındaki Türk çocukları gibi devasa bir alana ayıracak kaynağınız alanda çalışacak uzmanlarınız ne oranda onu öğrenmek istiyorum.

Erol BARIN

Hocam, birincisi bizim kuruluş kanunumuzda şöyle der: Yurtdışında Türkçe eğitimi Yunus Emre tarafından yapılır. Yunus Emre'nin eğitim verdiği yerde de başka bir kurum, kaldı ki devlet

kurumuysa ve mal varlığı da varsa Yunus Emre'ye devredilir der. Dolayısıyla herhangi bir ülkede merkez açıyorsak orada daha önce elçiliğe bağlı kurulmuş olan Türk Kültür merkezi varsa; o, öncelikle bize devrediliyor. Daha sonra da yurt dışında Türkçe eğitimiyle ilgili bütün çalışmalar Yunus Emre'ye veriliyor. Ama bu şu demek değil; Yunus Emre gitsin Almanya da hocam 500 küsür bin dedi ama 800 bin Türk çocuğu olduğunu biliyorum; çünkü Alman vatandaşlığına geçenleri saymadı hocamız. Onun için 800 küsür bin çocuğun Türkçe eğitimini ben yapacağım demiyor. Yunus Emre'nin böyle bir iddiası yok. Yunus Emre'nin model olma iddiası var. Dolayısıyla biz diyoruz ki; biz, Yunus Emre oturup da işte Almanya için 50 tane uzman, Fransa için 50 tane uzman barındıralım. Böyle bir yapı düşünmüyoruz, hiç düşünmedik, gerek de yok. Biz alan uzmanlarını bir araya getirip birlikte iş çıkaralım istiyoruz, doğrusu da budur. Ve biz diyoruz ki; örnek, yabancılara Türkçe öğretimi diye bir sınıf açtık, Almanlar gelecek, Hollandalı gelecek...İlginç bir şey söyleyeyim ben: TÖMER'de öğretmenlik yaparken, Ankara TÖMER'in ilk hocalarından biriyim 18 yıl orada görev yaptım. Hollandalı bir bayan geldi. Türkçe öğrendi. Yaşlı da bir bayandı, dedim ki; niçin Türkçe öğrendiniz? Dedi ki : "Hollanda'da Hollandacası iyi olmayan hatta Türkçesi çok iyi olmayan ev hanımlarına dedi, önce Türkçe öğreteceğim ondan sonra Hollandaca öğreteceğim" dedi. Buyurun. Yani bizden daha fazla o bayan kaygısını duyuyor. Neden? Kendi toplumunda uyumsuz olmasınlar diye. Hani uyum dedi ya hocamız: Nasıl uyum? Kim kime uyuyor? 35 yaşında orada doğmuş büyümüş bir genç, televizyonda gördüm, diyor ki; "ben daha nasıl uyayım? Burada doğdum, burada büyüdüm, biraz da onlar bana uysun" diyor. Hani onlar ayrı şeyler. Demek istediğim yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde zaten yapıyoruz, uygulamalarımız var. Az önce dedim; Bosna Hersek'te çocuk sınıfların-

da ilköğretim ve orta öğretimde çocuklar bizim yazdığımız kitaplarla Türkçe öğreniyorlar. Bakın; Makedonya'daki Türk azınlık diye geçiyor ya... Orada % 2'yi geçtiği zaman ana diliyle eğitim yapıyor zaten. Onların ana diliyle eğitimi ayrı bir konu, bakın; Hollanda'daki ayrı, Almanya'daki ayrı... Biz gidip de öğretmenlerimizi bulalım, okutmanlarımızla her yere gidelim, Türkçe öğretim böyle bir düşüncemiz yok bizim.

Biz diyoruz ki yabancı dil olarak Türkçe sınıfı kuralım, orda örnek sınıf açtık diyelim. Hollandalılar geldi Türkçe öğrendi değil mi, yetişkinler veya çocuk olabilir, bir de Türk çocuklarından isteyenler olursa birkaç model sınıf açalım; o kadar. Bizim amacımız merkezimizde öğretmen arkadaşlarımız gelsinler; birlikte tartışalım, konuşalım karşılıklı etkileşim içine girelim, biz bilgilerimizi aktaralım, oradaki uzman hocalarımız aracılığıyla faydalanalım. Öğretmenlerin eğitimini yapalım. Geniş çaplı olarak... Çünkü MEB'in gönderdiği olsun, yerel öğretmen olsun, orada yetişmiş buraya gelmiş yetişmiş öğretmen olsun, hepsinin eğitime ihtiyacı var. Çeşitli şekillerde biz bunlara model olalım istiyorum; yoksa dediğim gibi biz oraya uzman gönderelim.

Kutlay Yağmur

Yeteri katılım var mı?

Erol BARIN

Valla şu anda bizim merkezde ben 28 yıldır bu işle uğraşıyorum yine bu kadar uğraşan Cihan Hocamız var; o da Gazi TÖMER'in hocalarından, ilk hocalarından...Yıllarca yurt dışında hocalık yaptı. yani demek istediğim biz tabiri caizse gözümüzü bu işte açtık inşallah bu işte kapatırız. Ben daha önce de söyledim yurt dışından gelen Türk çocuklarına Türkçe öğrettim. Amerika'dan gelene de öğrettim... yani 12 yaşındaki bir çocuğun nasıl sınıfta

oturamayacağını da biliyorum. Ama 1984'te MEB Almanya'dan Hollanda'dan çocuklar getirdi 32 bin çocuk ve sabah 8'den akşam 7'ye kadar eğitim vermeye kalktı. Yani çok özür dilerim orada çocukların oturması mümkün değildi zaten ve ne oldu biliyor musunuz? 2 bin küsur kişi kaldı. 30 bini kaçtı gitti çocukların. Biz model olmak istiyoruz ve desteklemek istiyoruz. Bizim amacımız bu.

Mustafa ÇAKIR

Kayıtlara girmesi bakımından bir şey söylemek istiyorum: Almanya Federal Cumhuriyetinde yapılan yeni düzenleme vatandaşlık düzenlemesiyle, Almanya'da Türkiye kökenli, hepsini kapsıyor anlamında söyleyeyim, Türkiye kökenliler doğuştan alman vatandaşı oluyorlar. Doğuştan Alman vatandaşı olduktan sonra 23 yaşının sonunda bunlar tercihlerini yapamadıkları takdirde "haymatlos" olarak kalıyorlar. Vatansız oluyorlar. Bu, gençleri ciddi bir tehlikeye götürüyor. Ayrıca Almanya doğuştan vatansız olan bu çocukların Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmasını, çifte vatandaşlık konusunu da istemiyor. Türkiye vatandaşı olmayınca Türkiye Cumhuriyetinin Alman okullarında vatandaşına şu dersi vermesi ancak iyi ilişkilerle sınırlandırılmış olabiliyor. Dolayısıyla bu konuda ciddi bir şey yapmak lazım. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi konusunda da, sabahki oturumda da söylenildi, Türkçenin birinci yabancı dil olması hayal. İngilizce ikinci dildir. Türkçe ancak üçüncü yabancı dil durumunda kullanılabilir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti olarak da vatandaşlarımıza bir yasal düzenleme yaparak da vatandaşlıktan çıkarılma durumunun ortadan kaldırılmasını ve Almanya vatandaşlığını alıyorsa biz bunları çifte vatandaşlık şeklinde düzenleme yapmayı, Almanya'yı da bu noktaya getirmeyi, iyi ilişkilerle getirmeye çalışmamız gerekir diye düşünüyorum. Bunu ciddi bir sorun olarak görüyorum. Almanya'da bu yönde girişimler başla-

dı dün Almanya meclisinde Yeşiller Grubunun verdiği bir önerge bu yöndeki önerge tartışılıyordu benim de bu doğrultudaki görüşlerim önerilerim, Almanya’da yayınlanan Avrupa Türk basınında dün geniş olarak kamuoyuna sunuldu. Öneri olarak ilgilileri hareket geçirir diye düşünüyorum. Umarım sonuçlar iyi yönde cereyan eder.

Cemal YILDIZ

Çok teşekkür ediyorum. Bu oturumu da kapatıyorum.

4. Oturum

Avrupa Ülkelerinde Anadili Eğitimine Verilen Destek Ve Sivil Toplum Kuruluşları'nın Yaşadıkları Sorunlar- Çözüm Önerileri

İsmail GÜLEÇ (Başkan)

Değerli Hocalarım, çalıştayımızın Sivil Toplum Kuruluşları başlıklı bu oturumunu açıyorum. Bu oturumda sivil toplum örgütleri olarak neler yapabiliriz, sorunlarımız neler ve ne tür çalışmaları müşterek yürütebiliriz, sorularına cevap arayacağız. MEB'den gelen arkadaşımız da burada olsaydı iyi olacaktı.

Bekir İNCE

Temsili bana bıraktılar.

İsmail GÜLEÇ

Peki, o halde sorun yok. Aslında biz birbirimizi tanıyoruz, biliyoruz ama neler yapabileceğimizi pek konuşmuyoruz. Bizim amacımız burada somut olarak ortaya bir şey koymak. Biz Sakarya Üniversitesi olarak imkanlarımızı sunuyoruz, mütevaziyiz, öyle her şeyi yaparız, çok şey yaparız iddiasında değiliz. Az da olsa bir şey yapalım istiyoruz. O bakımdan, Almanya'da, Hollanda'da, Fransa'da, genel olarak Avrupa'da müşterek yapılabilecek işler konusunda sizlerin sorunlarınızı ve çözüm önerilerinizi, bizim yapabileceğimiz işler konusundaki önerilerinizi dinlemek, öğrenmek istiyoruz. Buradakilerle düşünmeyin lütfen. Bizim ulaşabileceğimiz çok daha geniş kitle olduğunu düşünün. Bu toplantı davetli sayısı özellikle sınırlı tutulmuş bir çalışma. Onu

özel olarak belirtiyim. Şimdi ilk olarak aynı sözü Rafet Bey'e veriyorum. Rafet Bey buyurun, söz sizde.

Rafet ÖZTÜRK

Ben de çok teşekkür ediyorum, böyle bir fırsatı bize verdiniz. Türkiye cumhuriyeti, MEB, Yunus Emre Enstitüsü, Milli Eğitim Bakanlığı, özgür çalışan, otonom çalışan, bilim üreten üniversitelerimiz bu şekilde bu platformda bir araya geldiler ve bizlere sahip çıkıyorlar bizlerin sorunlarına sahip çıkıyorlar bu gurur verici. Zira bu güne kadar çeşitli çalışmalar olmuştur ve bu çalışmaların geneli noktasaldı. Şimdi ise durum çok ciddi şekilde değişti. STK'lar Almanya'daki sivil kitle örgütleri son yıllarda ortak sorunlar çerçevesine çeşitli birliktelikler oluşturmaya başladılar. O yönüyle de yeni bir dönem inşallah başlatılmış oluyor. Bu yeni dönem içerisinde kimseyi dışlamadan, kimsenin kültürel arka planına, dini arka planına, eğitim arka planına bakmadan bir ortak bileşken çerçevesinde ki bu da Türkçedir, zira Türkçeyi herkes kullanıyor. size bir örnek vereyim. Mardin'den gelmiş bir piskoposla bir resepsiyonda görüştük. Resepsiyondan sonra beni yanına çağırdı piskopos. Ki burada ne kadar sorun olduğunu biliyorsunuz. Bana dedi ki, "Sayın Öztürk, biz aslında birbirimizi çok iyi tanıyoruz. Asırlardır aynı dili konuşuyoruz biz. Asırlardır aynı sokaklarda aynı havayı teneffüs ettik aynı çeşmelerden aynı suları içtik.

Maalesef son yıllardaki gelişmelerle biz böyle ayrıştırılmaya başlandık. Biz birbirimizden uzaklaştık. Hatta aramıza nifak tohumları serpildi. Birbirimize dostça bakmayacak, düşmanca bakacak altyapılar kurulmaya gayret edildi. Ben sizi burada görmekten çok mutlu oldum. İnşallah bundan sonra da beraber oluruz." dedi. Görünen o ki artık yurt dışında yaşayan insanımız, ortak bileşenler çerçevesinde birlikte hareket etmek istiyorlar, birlikte

çalışmak istiyorlar. Bu noktada tabi birikmiş yüzlerce sorun var. Geç kalınmış çok ciddi alanlar var. Bunlardan bir tanesi de Türkçe konusu. Bugün ben sunumların bazılarından çok ciddi şekilde istifade ettim. Onlardan bir tanesinde, yeni bir Türkçenin, yani Avrupa Türkçesinin geliştiğinin sezgisini aldım. O sezgiyi kendim de gözlemliyordum. Oradaki gençlere siz bir fıkra anlatsanız güldüremezsiniz. Buradaki gençlere anlatsanız o fıkrayı hepsi katılırlar gülmekten. Ama oradaki gençlere bir fıkra anlattığınızda hiçbirisi gülmüyor. Demek ki algı ve kültür birikimi ki onlar onların kimliğinin aidiyetini oluşturuyor, farklılaşıyor. STK'lar da bu bağlamda yani STK'lar da kendi çıkarlarını yine kendi geleceklerini kendi sorunlarını yine kendi verileriyle, kendi birikimleriyle, kendi donanımlarıyla çözmekle mükellefler. Yani hiç kimse dışarıdan gelen bir yardımla bir diğerini kalkındırması, güçlendirmesi, harekete geçirmesi mümkün değil. Ancak dayanışma ortamının, bilgi ve birikimin, finans kaynaklarının, imkânların bir üniversitenin imkânıyla bir STK'nın imkanı farklıdır. Sizin etrafınızda onlarca öğrencileriniz vardır. Bir çalıştay yaparsınız hemen öğrencilerinize verirsiniz bantların çözümünü yaparlar, dokümantasyonunuzu hazırlarsınız. Ama STK'ların böyle bir imkânı yok. Tamamen kendi öz kaynaklarıyla insanımızın gecesini gündüzüne katarak, fahri olarak çalışmalarıyla ihdas edilmiş kuruluşlar bunlar ve onları ilgilendiriyor, onların sorunlarını ilgilendiriyor.

İşte bu noktada da biz zaten bunu bilerek 31 Mart 2012'de bir çalıştay yaptık, çok başarılı bir çalıştay oldu. 10- 12 tane çalışma grubunda hayatın bütün alanlarını irdeledik, inceledik ve sorunları ortaya koyduk. Biraz önce bir hocamla görüştüm ben. Sizin de gayet yakından tanıdığınız bir hocam: Yusuf Bey. Ben, diyor, raporları yaptım gönderdim ancak sonuç çıkmadı, arkası gelmedi. Böyle şeyleri çok duyuyorum ben. Özellikle ilk kuşaktan bun-

ları çok çok duyuyorum. Ümit ediyorum ki biz bu çalışmalarla bu tür sorunları çözelim. Ümit ediyorum ki sizlerin bilim katkısıyla bir devletimizin uzman katkısıyla maddi katkılarıyla bir devlet dil politikası oluşsun. Devlet dil politikası yurt dışında yaşayan bizlerin oluşturdukları yeni kimliği göz önüne alsın, orada oluşturdukları kaynaklardan insani kaynaklardan, kültür kaynaklarından bu bileşenlerden istifade etsinler ve el ele vererek ciddi bir çalışma başlatılsın. Bununla ilgili birkaç somut önerimiz de oldu bizim, kreşlerden tutun üniversite eğitimine kadar. Ve çok basit uygulanan da bir proje var. Özellikle öğretmenler konusunda. Hayat gerçekliği orada çok farklı, farklı işliyor, insanlar farklı düşünüyor. Eylemleri farklı düşünceleri farklı. Onun için oradaki kaynaklardan istifade edilmesi kültür aktarımının, bilgi aktarımının, ilgi aktarımının ancak oradaki yerel kaynaklardan istifade edilerek yapılması ve yaşadığımız toplumun verileri, yasaları, düzenleri, toplum düzenleri çerçevesinde bunların gerçekleştirilmesi gerekiyor. Bu kaynaklardan bir tanesi orada gimnazyum bitirmiş, orayı iyi tanıyan ancak Türkçesi zayıf olan gelir, burada bir yıl eğitime tabi tutulur. Burada gelir, Türk dili ve edebiyatı okur, Türkçe öğretmenliği okur o gençler, böyle bir proje başlatılır. Bu proje çerçevesinde sivil teşkilatlara denilir ki “*abitur*” yapan gençlerimize, biz Türkiye’de Türkçe öğretmenliği, Türk dili ve edebiyatı bölümlerinde okuma imkanı ve fırsatı vereceğiz, denilebilir. Bu şekilde oradan gelen gençler burada bu eğitimi almış olabilirler.

İkincisi son zamanlarda finansman destekler sağlanıyor oradaki STK'lara. Destekler sağlanırken Almanya'daki STK'ların farklı yapıları kurum ve kuruluşları var, çatı örgütleri var. Kalkıyorsanız siz bir çatı örgütünün bir camisine bir projeyi veriyorsunuz, parayı da veriyorsunuz. Fakat o caminin, o derneğin, o STK'nın bunu ne kaldırma ne taşıma imkanı ve ne de fırsatı var. Dolay-

sıyla kaynaklar heba olup gidiyor. Onun yerine son zamanlarda bizim kurduğumuz bir **Türkçem Anadilim Geleceğim** Ana dili Türkçe Çalışmaları diye oluşum içerisine, STK içerisine girdik. Bu STK'nın üç organı var. Birisi kurucular kurulu. Kurucular kurulunda bütün Almanya'da ulaşabildiğimiz STK'lar var. Bir diğeri organı yürütme kurulu, bir diğeri de danışma kurulu. Yani üç organı var. Kamu tüzel kişiliği hukukuna haiz değil, komisyon şeklinde çalışıyor. Kurucular kurulunda bildiğiniz büyük teşkilatlar var. Yürütme kurulunda yine beş altı teşkilatımızdan uzmanlar var onlardan bir tanesi de Ramazan Bey. Çalışmaları inşallah hep birlikte gerçekleştireceğiz. Bu tür yapılanmalar orada insanımıza daha kolay ulaşmanın, daha örgün daha yaygın bir şekilde eğitim olanaklarını tespit etmenin fırsatını sağlar.

Üçüncü bir imkan olarak bizim camilerimiz var 2900 tane cami derneği var. 500 de sizin var. Müslüman dini kuruluşların kurmuş oldukları bir Almanya Müslümanlar Koordinasyon Konseyi var ki onun yaklaşık 2000 camisi var. Bunların içerisinde birisi Arap Müslümanların kurmuş olduğu teşkilat, onlar belki Türkçe istemez ama 1500 camimiz var ve bu 1500 cami namaz vakitlerinde açılıyor, namaz bittikten sonra kapanıyor. Veya cumartesi din eğitimi veriliyor öğleye kadar sürüyor, öğleden sonra yine boş kalıyor. Eğer mümkün olursa biz buralarda verilebilecek Türkçe derslerinin altyapısı konusunda yardımcı olmaya hazırız. Birincisi bu.

İkincisi bugün gördük anlama kavrama konusunda fakat oradaki gelişen dil konusunda bir araştırmayı ben eksik gördüm. Oradaki gelişen dil yapısı nedir nasıldır? O konuda da bir araştırma gerçekleşirse biz de elimizdeki öğrencilerimize bu tür araştırmaları yapacak hocalarımıza en azından onlara kapıları aralarız. Orada gelişen dil nasıl bir dil, İstanbul Türkçesi mi, hangi lehçe konuşuluyor, hangi ağız konuşuluyor yoksa yeni bir dil mi gerçekleşiyor

o konuda da bir araştırmanın yapılması bundan sonra yapılacak bütün müfredatların, ders araç ve gereçlerinin o şartlara göre yapılması gerekiyor. Ben çok iyi hatırlıyorum, gelmezden bir hafta önce MEB'mizin göndermiş olduğu kitaplar çok ciddi şekilde Alman medyasına yansdı, tartışma konusu oldu. Kitapların ırkçı, nasyonalist, dışlayıcı kitaplar olduğu söylendi. Bu da medyaya yansdı. Belki Türkiye bağlamında bu böyle olabilir. Ama farklı milletlerin farklı milliyetlerin farklı etnik grupların aynı coğrafyayı paylaştığı ortamlarda farklı algılanıyor. Dolayısıyla bu tür müfredatlar, ders materyalleri ve yardımcı kitaplar kaynaklar hazırlanırken mutlaka oradaki hayat gerçekliğinin göz önünde bulundurulması gerekiyor. Bu konuda da bizden herhangi bir destek istenmesi durumunda biz o destekleri sağlamaya hazırız.

Üçüncü ve son önerim bizim yaşamımız Avrupa'da, Almanya'da. Almanya'da yasalar var, federal eğitim yasaları var, federal anayasa var, ondan sonra eyaletlerin kendi okul yasaları var, eğitim yasaları var. Ve o yasalar çerçevesinde Avrupa Birliği yasaları, UNESCO'nun ana dille ilgili ortaya koymuş olduğu çerçeve, bizim oradaki çalışma alanımızı oluşturur. Yani o çalışma alanı bizim için çok önemli. O yasalar insan hakları çerçevesinde değerlendiriliyor. O insan hakları çerçevesinde biz de oradaki ana dili çalışmalarımızı gerçekleştirmek istiyoruz. Bu konuda hangi kurum ve kuruluşlarla partnerlik yapılır, hangi kurum ve kuruluşlarla organik bağlar ihdas edilebilir, kimlerle iletişim ve bilişim içerisinde olabiliriz, bunların tartışılması, çerçevesinin belirlenmesi ve bir yol haritasının belirlenerek bir ajandanın oluşturulması gerekiyor. İnşallah bu çalıştay da ona hizmet eden bir çalıştay olur. Ben başarılı olmasını diliyorum. Hayırlara vesile olur diyorum.

İsmail GÜLEÇ

Camilerde, cumartesi pazar günleri verilen din kültürü ve Türkçe derslerinde din görevlilerinden mi istifade ediliyor?

Rafet ÖZTÜRK

Tabi son yıllarda gönderilen din görevlilerimizin hepsi üniversite mezunu. Özellikle Almanya'ya gelen din görevlileri gerçekten çok başarılı din görevlileri. Özellikle imtihanlardan geçiriliyorlar ve seçilerek gönderiliyorlar. Onların ana dili Türkçe. Dolayısıyla din eğitimi Türkçe veriyorlar.

İsmail GÜLEÇ

Bunların Türkçe eğitimiyle ilgili birkaç husus var ama az ders kitaplarının Alman basınında ciddi eleştiri konusu olduğunu söylediniz. O ders kitaplarını gönderen kurumdan da bir yetkili aramızda. Hem konuyla ilgili söyleceği şeyler de olabilir. Buyurun Mustafa Bey.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Ben hemen ayrılacağım. İzninizle şöyle söyleyeyim. Bütün anah-tar bizde gibi görülüyor ama öyle değil. Ben sabahki konuşmam-da da az önceki oturumda da ondan önceki öbür odadaki otu-rumda da aynı şeyi söyledim. Ben çok uzun konuşmayacağım, çıkmam lazım. Ortadaki konunun MEB çerçevesinde dönüyor olmasının en önemli sebebi MEB'nın bu işin şu anda içinde olma-sından kaynaklanıyor. Ancak içinde olması gereken pek çok baş-ka unsur var. MEB şu anda işi kotarmaya çalışıyor çünkü. STK ayağı var, diğer bakanlıklar Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yurt Dışı Türkler, (Diyanet) çok yaşayın Diyanet İşleri Başkanlığı. Zaten paralel çalışıyoruz. Mesela bizim seminerlerimizde Diyanet'ten biz görevli istiyoruz ki işbirliği alanları nedir, çünkü birimizin muhatap olduğu kitle bir yerde öteki grubun muhatap olduğu

kitle bir yerde, bir başka grubun muhatap olduğu kitle bir başka yerde. Ama hiç ulaşılamayan insanlar var. Bizim bu noktayı yakalamamız lazım. Bu nokta da başka kurumların alanına girdiği için. Söylemeye çalıştığım o. Çünkü biz sadece ders değil, dersin ötesinde bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Diyanet de aynı şekilde. Fakat diğer kurumlarda tabi ülkenin kalkınmasıyla da alakalı olarak pek çok sorunlarımızın şimdi görülüyor olmasının sebebi bu sorunlar. Yeni dikkate geldiğinden değil, yeni el atılabiliyor olmasından bence. Yoksa eskiden beri bilinen şeyler.

Müsaade ederseniz derslerle ilgili ortamların ilgili ülkenin ne olduğu konu başlığıyla ilgili, özellikle Almanya'daki federal yapı, İsviçre'deki kanton yapısı, Belçika'da Valon-Flaman bölgeleri, bunlarda bazen birebir eyaletlerle çalışmanız gerekiyor. Eyalet eğitim bakanlıklarının veya oradaki yöneticilerin siyasi yöneticilerin Türkiye'ye, Türkçeye bakışı güzelse bütün her yer güllük gülistanlık. Okullar sabah derslere açılıyor en güzel saatlerde dersler veriliyor ama bir tanesi geride durduğu zaman herkes tereddüt ediyor. Böyle bir sıkıntımız var. Özellikle bizim derslerimizi öğleden sonra geç saatlere bırakarak etkisizleştirme eğilimi var.

Katılımcı

Orada veli derneklerini hemen devreye sokacaksınız.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Yapıyoruz zaten. Veli derneklerini devreye sokuyoruz da şöyle bir sıkıntı var. Ben hemen veli dernekleri dediğiniz için zikredeyim. Sayın temsilcilerimiz de burada. Tabi bu kadar değiller biliyorum çok daha şeyleri var arka planda. Bir örnek vereceğim. Ben sadece orada da verdiğim için yurt dışında da verdiğim için tekrar edeceğim. Almanya'yı konuşacak olursak, bizim yurt dı-

şında Almanya'da kayıtlı Alman verilerine bakarak 25 bin civarında yüksek öğretimde talebemiz var. Bir de kayıtlı olmayanları var bunların. Bir şekilde özel öğrencilikle geliyorlar, biz görmüyoruz, sistemde görünmüyor vs. Ben buna ortalama 40 bin falan diyorum. Federal Almanya'da Ermeni sayısı kaçtır? 45 bin civarında filan. Şimdi federal meclisten sözde ermeni soykırımı iddiası ile ilgili bunun soykırım değildir, demek yasaktır, demek gibi bir karar çıkıyor. Bizim sadece yüksek okuldaki talebe sayımız onların sayısı kadar. Fakat mesele orada değil. Sabahki zikrettiğim son cümle şuydu: Nüfusu nüfuza çevirmediğimiz sürece biz burada bu işleri yapamayız. Nüfusu da nüfuza çevirmek etkili olmamız gerekiyor, etkili olmak da eğitimden geçiyor, birlikte hareket edebilmekten geçiyor. Ayrı ayrı bölündüğümüz sürece bu sonucu alamayız. Ortak paydayı çok iyi bilip orada toplanmayı da artık bir zül saymayacağız. Herkes gelecek. Ben bunun sakalından hoşlanmadım, bunun bıyığından hoşlanmadım olmamalı.

Katılımcı

Öyle bir lüksümüz yok zaten.

Mustafa ÇOKYİĞİT

İlimli yaklaşılan yerlerde derslerimiz çok mükemmel gidiyor. Herhangi bir Alman dersindeki matematik, Almanca dersi gibi, İngilizce dersi gibi. Ancak bazı eyaletlerde, eyalet olarak söylüyorum dikkat edin ülke olarak söylemek istemiyorum, bazı eyaletlerde de yaklaşım biraz daha kötü. Bazen okul müdürleri aynı köyün içerisinde bir ilkokulda en güzel sınıfı verirken aynı köydeki bir orta okulda okul müdürü realshoolde gimnazyumdaki okul müdürü, ya sen ders yapmasan da olur, akşam gel hizmetliyle okulu aç git filan gibi şeyler söyleyebiliyor. Bunlarla muhap oluyoruz. Belki de görülmeyen politikalarıyla ilgili olabilir.

Ben teşekkür ediyorum çalıştay için. Başarılı sonuçlar alınmasını inşallah, temenni ediyorum. Kusura bakmayın erken ayrılıyorum. Ayrılmadan önce hemen gitmeden önce şunu söyleyeyim. Cami derneklerine vs. Türkçe eğitimini bırakırsanız bu iş sonuç alınmaz duruma gelir.

Katılımcı

Eğitim danışmanlıkları var, eğitim ataşelikleri var. Eğitim ataşeliklerinin yeteri kadar işlevsel çalışıp çalışmadığını denetlendirebiliyor musunuz?

Mustafa ÇOKYİĞİT

Bizim şimdi Türkçe derslerinin diyanete beğendirilmesi gibi bir gündemimiz yok. Anayasal olarak bakanlığımıza verilen bir iş o. Herhalde beyefendinin kastettiği şey hafta sonu. Ancak şöyle olabilir mesela. Bizim öğretmenlerimizin gittiği okullarda derse giremeyen çocuklar hafta sonu bir yerde dernekte toplanırlarsa öncelikli olarak öğretmenimiz varsa zaten öğretmenimizi çağırıyorlar onlar. Onun dışında Diyanet'in din görevlilerinin Türkçe dersine girmesi olayı bizim için şu ana kadar gerçekleşmedi. Öğretmenlerimiz var zaten.

Katılımcı

Ben bir konuyu gitmeden önce arz etmek isterim. O da şu yaklaşık 13 konsoloslüğümüz var hiçbirinde eğitim ataşeliği yok. O çok ciddi bir konu.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Gönderiliyor, gönderiliyor.

Ramazan BAŞLIK

Yine gitmeden bir şey söyleyeyim. Siz demin yoktunuz. Oradan arkadaşlarımızın bu tarafa Türkçe öğretmenliği, Türk dili ve edebiyatı bölümlerini okumak için yönlendirilmesi meselesi.şimdi biliyorsunuz DİTİP'in YÖK'le anlaşılıp İlahiyatlara öğrenci yön-

lendirmesi olmuştu ve çok güzeldi gerçekten. Bizim oradan öğrencilerimizi yönlendirmemiz gerekiyor. MEB de aynı bu şekilde öğrenci yönlendiremez mi Türkçe öğretmenliği bölümlerine.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Bakanlığın şu anda böyle bir şey yapmasına gerek yok. Yurt dışında bakın bunu oradaki vatandaşlarımızla çocuklarımızla paylaşabilirsiniz. Yurt dışında lise öğrenimini yapanlar Türkiye’de istedikleri bölüme yabancı öğrenci gibi başvurma hakkında sahipler, kontenjanlar dahilinde.

Ramazan BAŞLIK

Onu biliyoruz ancak Diyanet’in yaptığını sizden de bekliyoruz.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Bu yeterli zaten. Bu çok yeni bir bilgi zaten. Bunlar duyurulacak orada. -Bu işe ciddi bütçe desteği vermek gerekiyor öbür taraftan. Bu işin yurtlarının organize edilmesi gerekiyor. Onlarla ilgili özel çalışmalar yapılmalı. Bunlar yani detaylar. Görüşürüz inşallah daha sonra ama bunlar düşünülse gelecek çok güzel olur. YÖS açılımı bile çok büyük bir açılım. Çocuklar sadece sosyal alanlara gidebiliyorlardı. Şimdi istedikleri alanlara ister tıp, ister mühendisliğe başvurabiliyorlar. Bu çok büyük bir kazanım.

Katılımcı

Belli bir ortalama istiyor musunuz? Yani iyi bir dereceyle mezun olmuş olmak şartı gibi.

Mustafa ÇOKYİĞİT

İstemiyoruz. Onu üniversiteler yapıyor. Ben, sadece duyuruyorum bunu. Bu YÖK’ün aldığı bir karar. Bakanlığımızla alakası yok da biz hani eğitimden dolayı duyurmuş oluyoruz. Böyle pro-

je deyince projenin kendisi şu anda gerçekleşmiş oluyor zaten. vatandaş da çocuğunu gönderip okutacak sadece bizim çocuklarımız Türkiye'deki çocuklar 200 TL veriyorsa onlar 500 TL filan gibi parası var.

İsmail GÜLEÇ

Oldu hocam Ziya hocamıza çok selamlar ve size hayırlı yolculuklar.

Mustafa ÇOKYİĞİT

Görüşmek üzere.

İsmail GÜLEÇ

Evet konu konuyu açıyor. İnşallah konuşmacılarımızın hepsini dinledikten sonra hep beraber konuştuğumuz konuları müzakere etmeye devam edeceğiz. Şimdi sözü Ramazan Bey'e veriyorum.

Ramazan BAŞLIK

Teşekkür ediyorum. Öncelikle hepinizi saygı ve hürmetle selamlıyorum. Ve teşekkür ediyorum bu ilgiden dolayı. Demin de içerde teşekkür ettim ama tekrar burada da dile getirmek istiyorum. Bizim gerçekten orada şu anda adeta kaybolmaya mahkum görülen bir gelecek neslimiz var. Bunun temellerinden bir tanesini Türkçe teşkil ediyor. Türk dili bizim çocuklarımız için çok önemli. Neden? Birincisi dil olmadığı takdirde atalarının gelmiş olduğu ülkelerindeki insanlarla ilişkiyi kurmaları mümkün değil. Yani burayla bir defa ilişkiler yavaş yavaş kesilecek anlamına gelir. Tabi dille ilişki kesildiği takdirde arkasından tarih ilişkisi, kültür ilişkisi her türlü ilişki yavaş yavaş kesilecek anlamına gelir. Dolaşısıyla anavatanına Avrupa'da yaşayan çocuklarımızın arasındaki bu irtibatı sağlayacak yegane temellerden bir tanesi Türkçedir, diye düşünüyoruz biz. Ayrıca bir de kendi içimizde de sıkıntı

var. Geçen sene Bosna'da bir program düzenledik. 9 farklı ülkeden öğrenci götürdük. Bu öğrencilerin her biri ayrı dilde konuşuyor orada. Yerel dili yasak ettik, konuşmayacaksınız, dedik. Türkçe konuşacaksınız dedik. Arkasından hiç Türkçe bilmeyen çocuklar çıktı. Geldiler ama biz Türkçe bilmiyoruz, dediler o yarım yamalak Türkçeleriyle. Öğreneceksiniz, dedik ve üç hafta içerisinde ben çocukların orada Türkçe öğrendiğini gördüm, buna bizzat şahit oldum. Demek ki bu olabiliyor.

Şimdi konumuz tabi içinde bulunduğumuz ülkelerin bakış açısı. Ben başlangıçtan şöyle kısa bir hatırlatma yapmak istiyorum. Sizler de biliyorsunuz ama hatırlanmasında fayda görüyorum. Birinci nesildeki insanlarımızın Avrupa'ya gidişi ile beraber, geri dönüş emelleri olduğu için, nasıl olsa bunlar dönecekler denildiğinden dolayı Türk dili orada Türkçe okutuldu, insanların Türkçe ile ilgili çalışmalarını ve Türkçelerini korumalarıyla ilgili birtakım destekler içinde bulunulan ülkelerde yapıldı. Okullarda Türkçe dersleri verildi ve yoğun bir şekilde bunların üzerinde düşünüldü. Ama yavaş yavaş orada kalıcı olduğumuz anlaşılmaya başladığı andan itibaren anayasalarında -demin Rafet Bey'in ifade ettiği gibi- kanunlarında haklarımız olmasına rağmen bu haklar ellerimizden alınmaya başlandı. Bunu da öyle dikkatli yapıyorlar ki önce dokunuyorlar, nasıl bir ses geliyorsa ona göre tedbirini alıyorlar. Avrupa ülkeleri bu şekilde hareket ediyor. Ve yapılan bu çalışmalara da anavatan Türkiye'den, Türkiye Cumhuriyetinden ses gelmezse -en büyük sıkıntılardan- aile eğer kendi içinde bulunduğu ortamın kıymetini bilmezse maalesef ailelerimizin birçoğu azımsanamayacak kadar çoğu şu anda Türkçenin kıymetini hakikaten bilmiyorlar.

Öğrencilere Türkçenin sevdirmesi mümkün olmazsa ve öğretmenleri çevresindeki insanları ana dili olan Türkçeyi konuştuğu takdirde kendisini adeta aşağılanmış bir şahsiyet olarak görürse

şimdi düştüğümüz duruma düşülür ki öyle bir durumdayız şu anda. İki örnek vermek istiyorum bu hususla ilgili bilgi vermesi açısından. Bir tanesi şu: Anne Türkiye’den geldi, çocuk orada doğdu. Çocuğa Türkçe öğretilmedi. Anne çocuğa öğretmedi seviyesinden dolayı çocuk Fransızca öğrendi. Şimdi çocuk Fransızca konuşuyor, Türkçeyi bilmiyor. Anne ise Türkçe biliyor Fransızca bilmiyor. Anne ile çocuk anlaşıyor. Düşünün bu derece elzem bir olay bu konu. İkinci bir örnek daha yeni yaşadığım bir örnek. Evvelsi gün kızımı kız arkadaşlarıyla bir yere bıraktığımda arabamda bir tane tanımadığım kız çocuğu vardı. Ona bir şeyler sordum, baktım cevap vermiyor, Türk çocuğu yalnız. Sen Türkçe bilmiyor musun, diye sordum, yine cevap vermedi. Benim kız dedi ki Türkçe bilmiyor baba. Nasıl bilmez kızım Türkçe konuşmuyorlar mı bunlar, dedim. Konuşmuyorlar, dedi. Bu derece gidişimizde ciddi manada bir sıkıntı var.

Şimdi dolayısıyla bizim içinde bulunduğumuz devletlerden bu desteği beklememiz, yani bize durduğumuz yerde Türkçeyi geliştirmeye ilgili destek vermesini beklememiz oldukça yanlış diye düşünüyorum. Bunu yapmayacaklar. Neden? Avrupa ülkelerinde şöyle bir kural var. Kanunlarında maddeler var, ancak siz eğer hakkınızı o kanun maddeleri arasından alırsanız ve isterseniz o hakkı size verir. Ama siz istemediğiniz takdirde o kanun maddesi o sayfaların içerisinde yazılı kalır, hiçbir noktaya gelemesiniz. Şimdi bizim Türkiye Cumhuriyetinin anayasasında Avrupa’ya gönderilen veyahut yurtdışına gönderilen Türklerin eğitim haklarıyla ilgili maddelerimiz var. Avrupa’daki bütün ülkelerde kendi anayasalarında oraya göçmen olarak gelen insanların temel haklarının korunacağına dair maddeler var, ama bu maddeleri biz kullanamıyoruz ve ortaya koyamıyoruz. Bunları bir defa, Rafet beye katılıyorum, öncelikle ön plana alarak hem anavatanımız-

dan hem de Türkiye'mizden bu işe el atacak şekilde ortaya çıkarmamız lazım bu birincisi.

İkincisi bizim Türkçe dilini ailelerin takip edileceği şekle getirebilmemiz gerekiyor. Eğer biz aileleri bu işin içine çekemezsek yapacağımız bütün çalışmalar hiçbir şey ifade etmeyecektir. Çünkü aile kendi çocuğunun ya da kendi gelecek neslinin bu konuyla ilgili ne kadar hassas olmasını düşünmeyince çocuğuna vereceğimiz hiçbir şey kalmıyor ki, göndermeyecek çünkü. Bizden bir şey almayacak. Ve bu destek maalesef yok. Okullardaki öğretmenlerimiz, hocam orada öğretmenlik yaptı, biliyor, belki hocamın döneminde öyle değildi ama şu anda okullardaki öğretmenlerimiz kendilerine Türkçe öğrenmek için talebelerin müracaat etmediğinden yakınıyor, çok ciddi şekilde yakınıyor. Şimdi düşünün ki bir okul Türkçe dersini velev ki notun dışında veya dışarıda vermiş. Hocamın ifade ettiğine katılıyorum. Aslında notun içerisinde derslerin içine etki edecek şekilde ve okulun zamanlama diliminde mutlaka Türkçenin verilmesi ile ilgili bizim çalışma yapmamız gerekiyor. Hiç değilse dışarıda yapılan bu şekliyle dahi bir okul Türkçeye destek verdiğinde ailenin çocuğunu göndermediğini görürse o çalışmayı kesecek anlamına gelir.

Bekir İNCE

Bölmek için söylemiyorum, katkı olsun diye söylüyorum, öğretmenlerin %12'si , velilerinin %10'u ile bile iletişime girememektedir. Yine öğretmenlerin % 22'si yapılan veli toplantılarına ancak % 10- 15 katılım oranını yakalayabilmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin % 55-60'ının yaptığı toplantılara katılım oranı ancak velilerin %28-33'ü ile sınırlı kalmaktadır. Geri kalan % 40'ı hiç saymıyorum.

Muharrem ÖÇALAN

Burada da aynı canım. Bu mazeret değil.

Bekir İNCE

Evet ama oradaki ortamla buradaki ortam bir değil. Oradaki çocuk farklı bir kültürün ve dilin ortamında çok daha büyük bir tehlikelerle karşı karşıya. Burada en azından kendi kültürümüzün içerisinde bulunuyor çocuk.

Rafet ÖZTÜRK

Bir de orada Alman velilerin katılımı % 30 değil, yüzde %65.

Hüseyin YANMAZ

İslam okullarında bu %80 yalnız.

Katılımcı

Nerede?

Hüseyin YANMAZ

Hollanda İslam okullarında.

Bekir İNCE

Fransa'da Türkçe dersi bağlamında %28-33 aralığında üstelik o da sadece okulların %60'ında...Kalan %40'ında çok daha düşük %10-15. Türkiye'de de böyle demek konuyu çok basite indirgemek olur.

Muharrem ÖÇALAN

Bunlar fazla bir ölçü değil. Neden? Buradaki ailelerin, aile birliği toplantılarına ilgisinin çok daha düşük olduğunu söyleyebiliriz. %28'i bırakın, burada %5 ilgi bulabilerseniz 50 kişilik sınıfta 7-8 kişi gelirse başarı sayıyor hoca onu. Onlar ölçü değil ama sorunların farklı ortamlarda farklı boyutlar kazanması açısından baktığınız zaman orada yönlendirme eksiklikleri var, kurumsal çalışma eksiklikleri var, bilimsel çalışma eksiklikleri var. Belki onları daha sonra konuşuruz.

Ramazan BAŞLIK

İnşallah. Ben çözümler noktasında da notlarımı söyleyeceğim, aktaracağım inşallah. Hocam önce bu tespitlerimi aktarmak iste-

dim sizlere. Şimdi böyle bir durumda önce bizim içinde bulunduğumuz ülkelerin ve ülkelerin insanların yaptığı baskılar, özellikle öğretmenlerin çok açık söylüyorum, bir Alman öğretmen, bir Belçikalı öğretmen şu anda yasaklandı Belçika'da, benim ailem Belçika'da yaşıyor mesela, okullarda Türkçe konuşmak yasaklandı, okulun çevresinde Türkçe konuşmak yasaklandı ve kesinlikle Türkçe ile ilgili en ufak bir teşviki zaten beklemiyoruz, ama en azından serbestlik ortadan kalkmış durumda. Ciddi derecede bu sıkıntı. Dolayısıyla bu sıkıntıyı ortadan kaldıracabilecek oradaki en büyük kitle, en büyük güç ne devletin yaptırımı ki bu devletin yaptırımı zaten olmaması lazım, ne oradaki sivil toplum kuruluşlarının yaptırımı, veli dernekleriyle beraber ailelerin yaptırımı. Yani aileler bunu çözebilirler ama ne yazık ki demin de sizin de ifade ettiğiniz gibi bizim kendi aramızdaki birlik beraberliğin tam olarak bu noktalarda olmayışı bu işlerin gerilemesine ve adeta yok olmasına sebep oluyor. Çünkü benim çocuğumla ilgili problemim var, ben biliyorum ama tek başıma gittiğim zaman bunu çözmem mümkün değil. Hüseyin Bey'i, Rafet Bey', İsmail Bey'i yanıma almam gerekiyor ki beraber gittiğimde bu problemi çözebileyim.

Bununla ilgili de ciddi sıkıntımız var. Bir başka nokta Türkçenin konuşulduğunda hakikaten çocuklarımız açısından adeta karşı taraf tarafından aşağılayıcı bir dilmiş gibi algılanması. Bu çok önemli bir nokta diye düşünüyorum. Çocuklar Türkçeyi konuşmak istemiyorlar. Öyleyse Türkçenin çocuklarımıza orada sevdirmesi gibi çok ciddi bir çalışmaya ihtiyacımız var ki karşısındaki öğretmen kendisine konuşma diye baskı yaptığında Türkçe ile ilgili ifadelerde bulunabilsin. Onun yerel dilinde anlatsın. Ancak Türkçenin mutlaka kendisi açısından önemli olduğunu söyleyecek birkaç cümlesi olması gerekiyor, bunları verebilmemiz lazım. Bunun dışında ise tabi Türkçenin sadece çocuklarımızın ya

da ailelerin, oradaki vatandaşlarımızın konuştukları dil halinde olması Avrupa için yeterli değil. Muhakkak Türkçenin orada kültürüyle beraber, tarihiyle beraber, edebiyatıyla beraber, her şeyi ile beraber, Avrupa'ya girmesi gerekiyor.

Şu anda bundan çok mahrumuz. Şimdi bizim üniversite bitiren hatta kendi dergilerimizi çıkaran çocuklarımız var. Onlarla muhatabız biz şu anda. Kuruluşlarımız ki Rafet Bey'in kuruluşu için de aynı şey geçerlidir, kuruluşlarımızın içerisinde artık yöneticiler bu gençlerimizden oluşmaya başladı. Ben bakıyorum, şimdi bu çocuklarımızın Türkçelerinde de ciddi sıkıntılar var. Üniversiteden mezun, hatta akademik seviyede ön lisansını yapmış, lisansını yapmış, doktorasını yapmış gençlerimiz var. Bunlarda da ciddi sıkıntılar var. Peki bu neyi getiriyor? On sene sonra Türkçenin ciddi manada şu anda düşündüğümüzden daha kötü bir duruma geleceğini ve daha elzem çalışmaları arkasından getireceğini ifade ediyor. Bizim Türkçeyle ilgili yapabileceğimiz her hangi bir yaptırım gücümüz yok. Bu durumda, içinde bulunduğumuz belediyeler, okullar çünkü belediyelere ait biliyorsunuz, içinde bulunduğumuz ülkeler Türkçeyle ilgili bize ne destek veriyor ne de bu Türkçenin gelişmesiyle ilgili destek verecek bir konumda. Adeta önüne geçilen engel olunan bir durumdayız. Peki ne yapmak lazım? Yapmamız gereken şu: Türkçe bizim dilimiz ve demin başta da ifade ettiğim gibi Türkçe hakikaten eğer gelecek nesillere aktarabilirsek bizim kuşaklar arasındaki bağlarımızı en güçlü tutacak bir çalışma. Ben geçenlerde Avusturya'dan Viyana'dan uçağa bineceğim. Viyana'dan bir Yahudi topluluğu 8-10 kişi kadar geldiler, çok güzel Almanca konuşuyorlar, biliyorum ama aralarında İbranice konuşuyorlar. Avusturya'da doğmuştur onlar, Avusturya'da büyümüşlerdir, havaalanındalar ama İbranice konuşuyorlar. Yani ben gıpta ettim açıkça söyleyeyim. Dillerini o şekilde koruyabilmiş olmalarına ben gıpta ettim daha 17, 18, 20

yaşında gençler. Hiç dillerinden bir sıkıntıları yok. Hiç kendilerini öyle şey hissetmiyorlar. Bizim çocuklarımız bu seviyeye gelemediği takdirde bizim bu yapacağımız çalışmalar da boşa gidecek anlamına geliyor.

Öyle ise bizim el ele çalışmamız gerekiyor. Kimler peki? Türkiye Cumhuriyeti. Bir defa bu işe kesinlikle devlet olarak destek vermesi lazım ancak devlet olarak bu işin içine direk olarak girmesi doğru değildir diye düşünüyoruz biz. Neden? Çünkü devlet olarak yaptırım gücünü bu şekilde kullanmaması lazım. Bu çünkü oradaki bizim insanımızın problemi öyleyse bu problemi aşabilmek için organize olmuş sivil toplum kuruluşlarını değerlendirmesi gerekiyor, Türkiye Cumhuriyetinin. Bunlar da bizleriz. Bizler derken sadece dini cemaatler olarak biz değiliz, dini cemaat de var içimizde dini olmayan cemaat de var. Basın yayın mensupları var, veli dernekleri var, öğretmenler dernekleri var, alevi toplumu var, yani her kesimden birçok insanın ortaklaşa üzerinde durabileceğimiz bir oluşum içerisine girdik. İki yıl kadar önce bu oluşumu biz başlattık. İki yıl önce bir çalıştay olarak bu oluşumun içerisine girmiş idik. Ancak çalıştayı yaptık, çok güzel neticeler çıktı, zaman alacağı bakımından şimdi sizlere bunları aktarmıyorum. Ancak bu neticelerin gerçekten üzerinde durulması gereken bu neticelerin uygulanması ile ilgili bir kurulumuz yoktu. Sonra bütün kuruluşların genel başkanlarını dolaştık, dedik bu iş bizde toplanıyor, öyleyse bizim bu işi sistemli hale getirmemiz lazım, dedik ve Türkçe koordinasyon kurulu adı altında kısa adı TAG olan kuruluşu kurduk. Yani **Türkçem Anadilim Geleceğim Türkçe** olarak Türkçe Koordinasyon Kurulu. Ve bu kuruluşu demin Rafet Bey ifade etti, bu kuruluşu biz önce Almanya'da ki insanımızın çoğu Almanya'da daha sonra da bütün Avrupa ülkelerinde, Türkçenin yayılması Türkçenin resmi okullarda resmen verilmesi, Türkçenin resmi dil olarak kabulü, Türk

dili ve edebiyatının orada tanıtılması, Türkçe ile ilgili her türlü çalışmanın takip edilebilir halde olması için değerlendirmesini ortaya koyduk. Şimdi bu kuruluş organizesinde eğer hareket edilirse, bir oradaki sivil toplumlarına üye olan cemaati olan katılan herkes bu çalışmadan istifade edecek anlamına gelir. İki; eğer bu kuruluş değerlendirilirse oradaki okullara giden talebelerin anne babalarına ulaşılacak demektir. Okullara ulaşılacak demektir. Çok geniş bir kitleye ulaşılacak demektir. Üç, bu kuruluş değerlendirildiği takdirde hiç kimse çıkıp da ben bu işi yaptım diyemez. Ne A kuruluşu ne B kuruluşu ne C kuruluşu. Hepimiz beraber bu işin içine girdik hepimiz beraber yapıyoruz olur. Ancak bu işi yapabilmek için birkaç noktada desteğe ihtiyaç var. Organize orada yapılır ama biz kendimiz oturup materyal üretme imkanına sahip olamayız. Bu konuda üniversitelerin, akademisyenlerin desteğine ihtiyacımız var. Ki bunu da vereceğinizden hiç şüphemiz yok.

En son yapmış olduğumuz Köln'deki çalıştayda Yunus Emre vakfının başkanı Hayati Develi Bey hem maddi hem de materyal desteği ilgili çalışmaları vereceğini bizzat kendisi ifade etti. Çok sevindik ama organizeye henüz tam olarak girebilmiş değiliz. Türkiye Cumhuriyet, Dışişleri Bakanlığıyla ve Yurt dışı Türkler başkanlığıyla beraber bu işin finansı noktasında bize mutlaka destek vermesi gerekir. Katılıyorum aynen A teşkilatına B teşkilatına filan kuruluşa falan kuruluşa tek tek bu destekler verileceğine bu şekilde toplu olarak yapılacak bir destek Avrupa'nın her yerine yapılacak bir destek anlamına gelir. Bunun mutlaka harekete geçirilmesi gerekir. Bu harekete geçirildiği takdirde inşallah çok güzel çalışmaları biz ortaya koyarız orada.

Şimdiki sıkıntımız ne peki? Kuruluşu kurduk. TAG kuruldu ama şimdi Rafet Bey'in kendi kuruluşunda önemli bir görevi var. O görevle ilgilenirken devir başkanlığını üstlendiği takdirde bu

görevi yürütmesi mümkün değil. Ramazan Bey'in kendi kuruluşunda önemli bir görevi var, kendi görevimi yürütürken bu görevi paralelinde yürütmem mümkün değil. Tamamen buna kenetlenmem ve komisyonlarımızı kurmamız lazım. Okullarda yapılacak çalışmaların komisyonu, teşkilatlarda yapılacak çalışmaların komisyonu, velilere yönelik yapılacak çalışmaların komisyonu, işin reklamlarının komisyonu gibi bu çalışmaları da oluşturmamız gerekiyor. Yunus Emre Vakfı'na gelince o da şu anda Avrupa'da ciddi manada yayılan bir vakıf halinde. Takdirle karşılıyoruz Allah kolaylıklar versin kendilerine.

Ancak bizzat Hayati Develi Bey'in ifadesiyle Yunus Emre Vakfı, Goethe Enstitüsünün yapmak istediğini yapan bir enstitü şu anda. Peki nedir o? Türk olmayanlara Türkçenin, Türk dili ve edebiyatını öğretilmesi. Bizim yapacağımız çalışmadan çok farklı bir çalışma. Elbette birçok çalışmada birlikte çalışılabilir ama onların yapacağı çalışmaya zaten bizim müdahil olmamız doğru değil. Girmeyiz de böyle bir çalışmanın içerisine. Şimdi Sakarya Üniversitesi tarafından düzenlenen bir çalıştay, bu çalıştayı yaptık. MEB'den kardeşimiz buradaydı kendisine gerekenleri ifade ettik. Biz buradayız TAG'ın yöneticileri buradayız. Veli derneği temsilcilerimiz aramızda, sizler üniversitenin akademisyenleri olarak bu işleri duyduunuz. İnşallah ben inanıyorum ki bu çalışmalardan sonra bu organize TAG çerçevesinde de yani Türkçem Anadilim Geleceğim denilen Türkçe koordinasyonu çerçevesinde ele alındığında çok güzel gelişmelere imza atacağız hep beraber diye düşünüyorum. Ben teşekkür ediyorum hepinize.

İsmail GÜLEÇ

Şimdi nasıl isterseniz? 5 dakika tartışalım mı, yoksa Hüseyin Bey'i dinleyelim sonra hep beraber mi tartışalım, konuşalım?

Bekir İNCE

Hocamın talepleri oldu, Ramazan Hoca'mın. Taleplere ilişkin bizim cevaplarımız var müsaade ederseniz.

Mustafa ALTUN

Parantez açayım. Yurt dışı Türkler Başkanlığı, bu dediğiniz noktada ben şimdi açtım internette, burada sivil toplum kuruluşlarına yönelik olarak hatta mesela şöyle bir şey var anaokullarında Türkçenin geliştirilmesi yurt dışında bize diyor ki üniversite olarak siz Almanya'daki mesela sivil toplum kuruluşuyla birlikte işbirliği yapın, proje getirin biz size destek olalım diyor. %25'ini biz karşılıyoruz kendi imkanlarımızla, geri kalan kısmı da biz öderiz diyor. Böyle şeyler var Yurt Dışı Türklerin.

Bekir İNCE

%75'ini Yurt dışı Türkler karşılıyor. %25'ini karşılıyoruz.

Mustafa ALTUN

%25'ini o projeye katılanlar karşılıyor.

Ramazan BAŞLIK

Doğru hocam, hepsinden haberimiz var.

İsmail GÜLEÇ

Mesela bunun için küçük bir adım atabiliriz.

Bekir İNCE

Bizim iki temel projemiz var. Önceden hazırlamıştık projemizi siz gelmeden önce bunu kendi içimizde konuşup pişirdik ama tabi anladığım kadarıyla şu an tam cevap verme zamanı o yüzden istersiniz ben.

İsmail GÜLEÇ

Belki Hüseyin Bey de bir şeyler söyleyecek, onu da dinleyelim, sonra hep beraber tartışırız. Aynı şeyleri konuşmak zorunda kalmayalım.

Bekir İNCE

Peki dinleyelim, dinleyelim, kalmayalım.

Hüseyin YANMAZ

Şimdi tabi bugün ben merakımı gideremedim. Genelde Batı kaynaklı çalışmalar yapılmış halbuki Osmanlıda çokdilli bir gelenek vardı. Ben aslında biraz bunları da duymak isterdim. Bunları nasıl başarmışlar? Üniversitedeki hocalarımın tamamı işte Fransa, özellikle Hollanda, Kanada Yahudi örnekleri veriliyor ama biz onu söylemekte ben bir şey duymuyorum. 600 yıllık bir geleneğin mirasçılarınız, şimdi bu mirasın da bence gözden geçirilmesi lazım. İçerisinde işimize yarayacak çok malzemelerin olduğu kanaatindeyim. İkinci olarak ben 20 yıldır yurt dışında yaşasam bile ben bir Antakyalıyım. Televizyonlarda da çokça gözüküyor. Kültürler arası diyalog, diller arası diyalog 4-5 dilin bir arada konuşulduğu bunun nasıl başarıldığı. Bunların da üniversitelerde araştırılıp bize Avrupa'ya yönelik birtakım şeyleri olacağı kanaatindeyim. Tabi Ramazan hocam konuşurken bir de Hollanda'nın diğer Avrupa ülkelerine göre en azından 5 yıl öncesine kadar çok ileri durumu vardı. Şimdi Ramazan Hocamlar bunu yeni kuruyorlar ama bizim 30 yıldır Türkler için danışma kurulu var. Bunun içerisinde Diyanet var, Milli Görüş var, Süleymancılar var, 4 tane solcu var bir tane Alevi var, 9 tane bunlar var. Hollanda'da alınan haklardan dolayı Ankara antlaşmaları var. Belki bugüne kadar buradan yurt dışına gönderilen. Ankara antlaşmalarından dolayı Hollanda'da yapılan mahkemelerde bir sürü haklar alındı ve bu haklar diğer Avrupa ülkelerine götürerek onlar da alınma hakları sağlandı. Bu noktada Hollanda 4 milyon diyorlar nüfusu, hakları kullanım açısından Hollanda'da ciddi örnekler var. Tabi Hollanda'da yalnız sivil toplum kuruluşlarının ciddi konumları vardı. Fakat son 10 yıl içerisinde Batıda bir ırkçılık daha önce

hastalıkları vardı demek ki o geçmemiş, tekrar böyle bulaşıcı şekilde ortaya çıktı ve birden bire Hollanda'da Türkçe dersleri yasak edildi. Bu yasaklama değil aslında dediler, kardeşim biz bunun parasını ödeyemiyoruz yapabiliyorsanız siz kendiniz yapın. O dönemde Türk sivil toplum kuruluşları buna sahip çıkmadı. Nedenini de ben biraz önce söyledim kültürel antlaşması olmadığından dolayı buradan giden öğretmenler farklı fikirde olmalarını yani politikalarını öğrencilerle velilerle alışverişlerinde kullandıklarından dolayı veliler aslında farkında olmayarak biraz doğru, biraz yanlış ben öyle değerlendiriyorum itelediler bunu. Hollanda'da hala bunun imkanı var. Bundan dolayı da biz bunu mahkemeye verdik, orada da söyledim kazanacağız, Allah'ın izniyle.

Bir de Hollanda'nın diğer ülkelere göre şöyle bir farkı var ama elimizden kaçırdığımız. mesela bizim ellinin üzerinde İslami ilkokulumuz var. Bunların 6000 tane Türk çocuğu mu var? Yok 6000 tane yabancı çocuğu var. Biz burada Türkçe derslerini verebiliriz. Ama şimdi Batıda yaşayan bizlerin öyle diyelim. Bu işleri yaparken pek para verme niyeti yok. Bundan kaynaklanıyor genelde problem. Eğer ülke bunu organize ederse ilkokulda bunları gönderiyorlar, problem olmuyor. Ama veliler de çok yaygın olarak söyleniyor ekonomik krizden dolayı, şundan bundan dolayı göndermiyorlar. Şimdi şunu konuşmakta yarar var. Hollanda'da Türkiye'de değişen iklim şartları, politik anlamda ben bunu olumlu görüyorum herkes olumsuzluktan bahsediyor. Çocuklarımız üzerinde 10 yıl öncesine göre ciddi bir kimlik oluşumuna gitti. Türkçe kimliği veya Türkiyeli olmak, Müslüman olmak. Bundan 10 yıl önce çocuklarımız batılı olmak Hollandalı, Alman olmak kimliği daha öndeyken şu an otomatik olarak bizim çocuklarımızın tamamı Türk'tür. Türkçeyi bilsin bilmesin. Artık

damarlarında Türk kanı dolaşıyor diyebiliriz. Bu bir espriydi tabi. Dolaşıp dolaşmamasından daha ziyade.

Ben bunu olumlu bir gelişme olarak görüyorum. Çocuklarımızın çoğu oradaki politik eksenden dolayı burada okumak istediklerini söylüyorlar, yani bizim camiaya ait olsunlar olmasınlar. Benim çocuklarım yaşında öğrenciler var liseyi bitiriyorlar, biz diyorlar amca yurt dışında okuyabiliriz şurada burada. Ciddi arayış içindeler.

Bizim Türkçe ile ilgili aslında Ramazan Hoca'nın söylemediği ama bizim kurum olarak yaptığımız çalışmalarımız var. Ben onlardan bahsetmek isterim. Mesela biz kendi camilerimizi 500 tane dendi, eğitim ekseni üzerinde inşa ettik. Biz sınıf sistemi burada uyguluyoruz. Yani her derse bir öğretmen ayırıp yani hoca ağırlıklı bir ders yapıyoruz. Bu noktada bizim başarımız iyi denilecek durumda. Ben şu cemaatten iyi bu cemaatten iyi nispi olarak ciddi oranda başarılı olduğumuz kanaatindeyim. Yurt Dışı Türklerin yaptıkları yardım orada kişilere bağlı olarak yapılıyor. Varsa kurum bakın bizim diyor 900 tane, bu kurumun 500 tane, bu kurumun şeyleri ile görüşüp Avrupa'nın istediği yerlerinde verimli olan yerlerinde yapma imkanına sahip ama maalesef yakın, eş dost mesafesinde bunlar hala görülür durumda. Ben bundan dolayı bu duruma hastalık olarak bakıyorum ve hastalığın hala devam ettiğini işi sahibine göre vermediğimizi düşünüyorum.

Bizim dikkate değer şeylerimizden bir tanesi özellikle eleştiriler yapıldı. Milliyetçi unsurlar, şunlar bunlar diye. Ben bunu da özellikle vurgulamaktan yanayım. Batıda öyle bir şey var ki. Kendim de arkadaşlar da eğitimci ama eşcinsellik vurgusunu öne çıkarıyorlar. Bu, okulda derslere konulacak derecede. İlkokulda özellikle bunu uyum adı altında yapıyorlar. Ben şu çalışmaların da ciddi olarak seslendirilmesini istiyorum. Eşcinselliğin ayrı bir

kavram. Bu kavramın özellikle öne çıkarılıp bunun değerlendirilmesine dikkat çekiyorum. Hollanda'daki en önemli sakıncalardan bir tanesi ben bir bilim dergisinde ya okudum ya dinledim çocuklar cinsiyetlerini 15 yaşından sonra seçiyorlar. Erkek mi olacaklarını, kız çocuğu mu olacaklarını, yoksa üçüncü cinsi mi seçeceklerini yani. Her ne kadar biz toplumumuzda belki sağır gibi duruyoruz ama Batı toplumunun üst düzey yöneticilerinin birçoğu bu söylediğimiz özelliklere sahip. Bunları da göz önünde bulundurarak ben eğitimimizin oradaki sivil kuruluşlar aracılığıyla sağlam bir şekilde yapılmasından yanayım. Ben burada sözlerimi tamamliyorum şu anda.

İsmail GÜLEÇ

Genel olarak bütün konuşmacıları dinledik. Benim şahsen en çok sevindiğim nokta TAG ile ilgili duyduklarım oldu. Bu beni çok heyecanlandırdı. Niye heyecanlandırdı? Çünkü biz doğrudan 10 tane farklı kuruluşla konuşmak, temasa geçmek, irtibata geçmek yerine TAG'ı arayacağız, TAG bizi arayacak ve topluca mesai, enerji, imkan kaybı olmayacak. Bu çok büyük bir gelişme, çok önemli bir gelişme, sevindirici bir gelişme. Ben kimlerin emeği varsa, bir araya gelen kuruluşlara da, bir araya getirenlere de teşekkür ediyorum. Bizim için gerçekten güzel bir haber oldu. Çünkü kolaylaştırdı işimizi artık. Büyük bir eşik aşılmış oldu. Ben konuşurken notlar aldım, Bekir Bey de benim notlarımdan sonra tamamlasın eksik bıraktığım yerleri. Şimdi genel olarak isim vermeden konuşulanlardan yola çıkarak biz Sakarya Üniversitesi olarak neler yapabiliriz konusunda bazı hususlarda not aldım. Onları sizinle paylaştım.

Önce eğitimle ilgili husus. Türk dili ve edebiyatı ve Türkçe öğretmenliği bölümlerinde TAG'dan gelecek öğrenciler için kontenjan ayırmak olabilir. Az önce giderken MEB Dış İlişkiler Şube

Müdürü Mustafa Bey bahsetti, biz TAG vasıtası ile yönlendirilen arkadaşlarımızdan hem Türk dili ve edebiyatına hem Türkçe eğitimine bir veya iki -bölüm başkanlarıyla ve yönetimle konuşarak- kontenjan ayrılabiliriz. Mesela biz Sakarya Üniversitesi olarak bunu yapabiliriz. İki tane biz alsak Türkiye’de 100 tane üniversite var, 200 yapar ki bu 4 sene sonra 5 sene bin öğretmene ulaşır, ve sanırım normalleşmiş olur. Başlangıçta çok açık var ama.

Rafet ÖZTÜRK

Hocam anlayamadım tekrar eder misiniz? Güzel bir şey söylediniz de.

İsmail GÜLEÇ

Tekrar söyleyeyim Sakarya Üniversitesi olarak -şimdi burada bölüm başkanlarımız yok üniversitemizin yetkilileri yok ama- en azından bir Türk dili ve edebiyatı bir de Türkçe öğretmenliğine Avrupa’da Türkler olarak en az birer kontenjan verebileceğimizi düşünüyorum. Bu iki de olabilir ama ben yine ihtiyatı elden bırakmayayım.

Muharrem ÖÇALAN

Zaten yabancı öğrenci statüsünde gelecekler. Dolayısıyla öyle bir statü var ve kontenjan da var. Bazıları da boş, değerlendirilmiyor.

İsmail GÜLEÇ

Ben yine ihtiyaten bir orası bir orası diyelim bu iki de olur 5’e kadar çıkabilir ama 100 tane üniversite var, sadece Sakarya Üniversitesi olarak düşünmeyin.

Bekir İNCE

Hocam önemli bir şeye değiniyor. Böyle bir şey zaten var fakat bu boş kalıyor diyor. Hemen araya girmek istiyorum özür diliyorum çünkü bununla da alakalı bir şey olduğu için. Çünkü biz bu or-

ganizasyonu -organizasyonla ilgili bir sıkıntıdan hep bahsediyorlar ya- yapamıyoruz. Buradaki mevcut imkanları reklam bağlamında sunamıyoruz. Onlar da bize ulaşamıyorlar. Onlar orda didiniyor, biz burada didiniyoruz. Anadolu Üniversitesi orada Açıköğretim sınavı yapıyor Fransa'da, emin olun görevli sayısı öğrenci sayısından fazla olduğu oturumlar var. Bu bağlamda tanıtım yapabiliriz.

İsmail GÜLEÇ

TAG'a burada iş düşüyor. Mesela TAG gönderilecek öğrenci arkadaşlarımızın yönlendirilmesi konusunda bu koordinasyonu sağlayabilir. Sakarya Üniversitesi olarak TAG ile protokol yapmamız daha kolay. Mesela DİTİP'le, Milli Görüşle veya diğer cemaatlerle, diğer gruplarla teker teker protokol imzalarsen yöneticilerimiz endişe edebilirler, acaba ileride bir sıkıntı olabilir mi diye. Ama bütün gruplar bir araya geldiği zaman TAG oldu ya endişeye mahal olmadan çok rahat protokol yapılabilir. Mesela birinci hususumuz bu konuda somut adım atabiliriz. Ve hemen bu sene için, gittiğiniz zaman birkaç arkadaşı yönlendirirseniz biz de burada üniversite yönetim nezdinde girişimlerde bulunuruz, öğrenci alabiliriz. Usulen de olsa bir kişi olsun biri gelsin, o geldi ya seneye artık onun sayısı iki olur, üç olur, beş olur. Başka üniversiteler olur, diğer üniversitelerle protokol imzalamanızda yardımcı oluruz. Bence bu yapabileceğimiz bir şey. Bunu belirtmiş olayım.

Muharrem ÖÇALAN

Sizin konunuzla aynı konuyla alakalı. Demin bir hadise konuşuldu sadece öğretmenlik Türkçe öğretmenliği açısından değil, orada yurt dışındaki kardeşlerimizin çocuklarının istediği bölümlerde okuyabilmek gibi bir durumları var. Onları da dikkate alan

mesela tıp fakültesi açıldı bizde. Tıpta okumak isteyen çocuklara da.

İsmail GÜLEÇ

Hocam bizim amacımız Türkçe ve Türkçe öğretmek. Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı bizim önceliğimiz bu. Tıp fakültesi zaten bulur öğrencisini, onlar bulur, yaparlar.

Mustafa ALTUN

Zaten şu var bizim Sakarya Üniversitesi'nin yerleşen yabancı öğrenci deyince biz Sakarya TÖMER olarak diyoruz ki bu sene kaç öğrenci gelecek? Bakıyoruz çoğunluğu ya Almanya doğumlu ya Fransa. Türk ismi var diyoruz tamam oradan geliyor. Sınavla almıyoruz belgeyle alıyoruz. Genelde de bize başvuran oluyor Avrupa'dan çok gelen oluyor.

İsmail GÜLEÇ

Geçen sene 2011-2012 yılında 700 öğrenci vardı yabancı, 2012-2013 öğretim yılında yaklaşık 1000 öğrenciye çıktı Sakarya Üniversitesinin yabancı öğrenci sayısı. Bunların büyük bir çoğunluğu Orta Asya'dan Orta Doğu'dan ve Afrika'dan, küçük bir kısmı da Avrupa Türklerinden ama bunun dışında Güney Koreli, Amerikalı vs. Türk olmayan, Türk soylu olamayan öğrenciler de var.

TAG üyesi olarak TAG'a imza atmış iki kuruluşun iki temsilcisi var burada. Sizde oraya gittikten sonra pişirirseniz bu girişimi yapabiliriz. Bunu biz enstitü olarak, bölüm olarak Rektörlük nezdinde girişimlerde bulunur, güzel bir şekilde neticelenmesi için elimizden geleni yaparız. Gönlümden geçen şu bir kişi de olsa bu sene gönderelim ki hani adı olsun, konuştuklarımız havada kalmasin. İkincisi.

Hüseyin YANMAZ

25 yıllık var olan İMGT ile ilgili bir şey söyleyeyim, aynı işi yapıyor.

Ramazan BAŞLIK

Hepsi ile ilgili birlikte çalışma yapacağız bundan sonra inşallah. Şimdi şöyle izah edeyim Hüseyin Hocamın bu sorusuna. TAG Avrupa kuruluşlarının genel merkezleri tarafından kuruldu. Hocamın söylediği örneğin Hollanda’da lokal.

İsmail GÜLEÇ

YÖK vasıtasıyla onu da kabul edebiliriz.

Ramazan BAŞLIK

İllaki edilir yani ben farkı anlatmak için söylüyorum. Gerek Dİ-TİP’te gerek diğer teşkilatlarda hepsinde böyledir. Hollanda ile ilgili lokal çalışma yapan veyahut da Belçika için lokal çalışma yapan bu kuruluşlar zaten kendi yerlerinde bir şeyler yapmaya çalışıyorlar.Ama TAG şu anda bütün kuruluşların genel merkezlerini oluşturduğu bir kuruluş hocam.Bu bakımdan önemli.

İsmail GÜLEÇ

Üst çatı.

Ramazan BAŞLIK

Üst çatı. Evet.

Muharrem ÖÇALAN

Dışarı kalan kimse yok yani.

Ramazan BAŞLIK

Her gelen içerisine dahil edilecek hocam. Dışarıda kalan var ama.

Rafet ÖZTÜRK

Tüzük maddelerinden bir tanesi o.

Ramazan BAŞLIK

Tüzük maddelerimizden bir tanesi hiç kimse geri çevrilmeden her gelen oraya dahil edilecek. O şekilde bir tüzük maddemiz var.

İsmail GÜLEÇ

Bizim için tabi ki bu TAG deyince Almanya düşünülmesin. Biz baştan bir başlayalım da. Türkiye’de üniversitelerden arkadaşlarımız var, tanıdıklarımız var. Bu konuya en az bizim kadar sıcak yaklaşacaklar, bu girişimi destekleyeceklerdir, o konuda şüpheleniz olmasın. Ne diyorum bu sene biz birle başlayalım, seneye 100 tane üniversiteden ikişer öğrenci alsak 200 öğrenci yapar. Bu 200 öğrenci de 4 sene sonra mezun olur ki sanırım bizim sorunlarımızın birçoğunun hallolmasına yardımcı olur.

İkinci husus iki önemli kuruluş bugün burada DİTİP ve Milli Görüş. Hitap ettiği kesim, nüfus ve sayı bakımından etki bakımından da önde gelen kuruluş, cami sayılarından zaten belli. Ciddi manada Türkçe ile ilgili organizasyonları var. Benim bildiğim ve şahit olduğum kadarıyla. En azından bütün hepsini toplamıyoruz 10 kişinin bir araya gelmesi mümkün değil, zorluklar var. En azından iki grupta bir araya gelebilir onların ders kitaplarını yardımcı ders materyallerini, hikaye kitaplarını bizler Sakarya Üniversitesi Türkçe eğitimi bölümü olarak en azından halen okutmuş olduğunuz kitapları bir öğrencimize -lisansüstü eğitim gören bir öğrencimize- tez konusu olarak verip değerlendirmesini yapar, önümüzdeki sene size okutmuş olduğunuz ders kitaplarının niteliğine ilişkin bir rapor sunabiliriz. Hem bizim öğrencimiz tez yapmış olur, hem de siz bu rapor doğrultusunda resimler mi uygun değil, fonttan, puntodan, içerik, biçim, kağıt vs düzeltme ve iyileştirme imkanı bulursunuz.

Rafet ÖZTÜRK

Doktora tezinden mi bahsediyorsunuz?

İsmail GÜLEÇ

Bu yüksek lisans tezi olur. Doktora için belki tez olarak hafif kalabilir. Ama biraz daha geliştirerek arkadaşımız daha sonra bu

mevzua girerse daha sonra bu Avrupa'da yaşayan Türk çocukları için okuma metinleri oluşturma üzerine doktora tezi yapabilir, bu ayrı. Başlangıç olarak sizin halen okutmuş olduğunuz, kullanmış olduğunuz ders araç gereçlerinin değerlendirmesi konusunda tez konusu verebiliriz. Mesela bu da bizden talep ettiğiniz takdirde yapabileceğimiz bir şey. Hatta bu aralar bu sene ders dönemini bitirip teze geçen arkadaşlarımız var. Bugünlerde tez konuları belirlenecek, onlardan hemen birine de verebiliriz.

Rafet ÖZTÜRK

Buradaki kuruluşların burs imkânı da var belki o öğrenci de orada veya sizin bursunuzla onlar artık görüşülür, detay konular.

İsmail GÜLEÇ

Göndeririz o sorun değil o halledilebilir. Ama yeter ki böyle bir öğrenci olsun. Hocalar olarak bu konuda elimizden gelen desteği veririz. Dolayısıyla sizler de okutmuş olduğunuz kitapların ne aşamada olduğunu görmüş olursunuz. Şunu demek istemiyoruz -bu arkadaşımız yüksek lisans tezi olacak neticede-mükemmel oldu, her şey düzeldi, öyle bir şey demiyoruz. Belki ifade etmiş olduğu birkaç hususu düzeltme imkanı buluruz. Daha iyiye, daha güzele ulaşmak açısından bize fırsat olur. Bunu da yapabiliriz sizin için. Böyle bir imkânımız da var. Bunu ifade edeyim.

Bir diğer konuya geçelim. Sizlerin yaz okulları ve cumartesi okulları yaptığınızı biliyorum. Biz Sakarya Üniversitesi olarak daha önce de Bekir Bey'le aramızda konuştuk, Hollanda'da kaldığı üç ay boyunca orada Türkiye'ye hiç gelmemiş çocuklar olduğunu gördüm. Bunun gelmeyişinin iki nedeni var: Bir anne-babanın böyle bir hassasiyetinin olmaması. İki, annenin-babanın hassasiyeti var ama imkanının olmaması. Çünkü işçi, çalışıyor aldığı para 1200, 1300 Euro. Kirası var, şusu var busu var. Artık eskisi

gibi değil, eğer işçiye, vasıfsız bir işçiye çalıştığı yerde geçimini zar zor devlet yardımıyla sağlıyorlar. Öyle eskisi gibi değil, Almanca, döviz, zengin, filan. Ben de görünce şaşırdım. Buradan görüldüğü gibi değil. Orada evet para kazananlar var ama maaşla çalışan arkadaşlarımız da buradakiler gibi artık. Geçiniyorlar ve rahat geçinenler var, biraz daha zor geçinenler var. Böyle bir şey var ve Türkiye'ye çocuklarını gönderemiyorlar. Şimdi sizler orada okullarınızda böyle durumda olan çocuklar varsa senede iki defa olmak üzere.

Bekir İNCE

İki, üç oradaki Almanya'daki, Hollanda'daki okul tatilleri ile alakalı.

İsmail GÜLEÇ

Bizim buranın, yazın mesela bu mevsimde yurtlar bizde boş. Bir ay önce olmaz öğrenci burada, yurtlar dolu. Böyle karşılıklı takvimleri belirleyerek bir haftalık iki haftalık uçak biletleri çok pahalı olur, dolayısıyla oradan bir otobüs başında iki hocayla buraya gelse. Bizim bu Sakarya'nın şöyle güzel bir tarafı var: İstanbul'a bir saat 15 dakika, Ankara'ya 2 buçuk saat, Bursa'ya 2 saat, İzmit'e bir saat. Burası hem Osmanlı devletinin kurulduğu topraklar, hem Türkiye Cumhuriyeti kurtuluş savaşlarının büyük savaşların verildiği yerler yakın buraya. Ertuğrul Gazinin türbesi 45 dakika ileride. Söğütte. 45 dakika, bir saat.

Bekir İNCE

Hocam, şunun da altını çizmek lazım. TÖMER var burada. TÖMER müdürümüz Mustafa Bey var. TÖMER'de de bir Türkçe eğitime tabi tutulacaklar. Yani 15 günlük eğitim sadece gezme bağlamında değil, Türkçesi, sosyal aktiviteleri vs.

Mustafa ALTUN

Biz mesela Yunus Emre ile ikili antlaşma yaptık. Onlar bu sene bize 40 öğrenci gönderecek. Öğleye kadar normal ders, öğleden sonra sosyal faaliyetler, geziler şeklinde.

İsmail GÜLEÇ

Hafta sonları gezi, biz onu ayarlarız. Öğlene kadar masal, destan, hikaye, halk hikayeleri, filmler, oyunlar mesela geleneksel Türk çocuk oyunları, geleneksel Türk yemekleri, kültürümüze dair etkinlikler öğleden sonra. Öğlene kadar dersler. Hafta sonları cumartesi pazar kültür gezileri böyle 15 günlük yoğun bir program.

Bekir İNCE

Burada bir şeyin altını çizmek gerekiyor. Hep kesiyorum ama özür dilerim.

İsmail GÜLEÇ

Sen kes, sınırsız hakkın var.

Bekir İNCE

Ben bildiğim için. Kusura bakmayın. Hocam az önce dedi ki bize Türkçe için öğrenciler geldi ve onlar Türkçe öğrenecekler, Türkçe konuşacaklar, yabancı dil konuşuyorlar yasakladık dedi. Şimdi toplumdilbilim bunu kabul etmiyor. Bu projenin öneminin altını çizmek için söylüyorum. Toplumdilbilim diyor ki çocuklar yasaklamayla dili konuşmaz; akranlarının konuştuğu dili konuşur diyor. Dolayısıyla bunların kendi dillerini konuşacakları doğal ortamı, coğrafyayı yaratmamız gerekiyor. Baker, toplum dilbilim üzerine çalışan bir kişi, diyor ki; siz cümlelerin öğelerini anlatarak, bilmem neyi anlatarak dili o çocuğa öğretemezsiniz. İkidilliler için konuşuyorum. İki dillilikten bahsediyoruz çünkü. Sosyal aktiviteler içerisinde çocuk dili öğrenir diyor. Yasaklamak yerine

ona günlük kullanabileceği bir coğrafyayı, bir ortamı, bir iklimi yaratmak gerekiyor. Çalışma da o açıdan önemli böyle bir iklimi yaratması açısından.

Mustafa ALTUN

Bizim Amerika’da bir arkadaş var. O Türklerin yoğun olmadığı bir yerde. Hatta sen konuşmuştun. Anne baba konuşuyor çevre hep İngilizce. Şimdi ben ne yapayım, diyor. Türkiye’ye göndereyim diyor, anne babamın yanına çocuk diyor üç ay orada kalsın diyor. Dedğinle örtüşüyor yani burada çocuk küçük olduğu için Türkçeyle karşı karşıya kalıyor mecburen konuşuyor. Ama orada şansı yok.

İsmail GÜLEÇ

Hepimiz bu konuda hem fikiriz. Kimse bunun aksini iddia etmiyor. Sakarya Üniversitesi olarak böyle 40 kişilik veya 80 kişilik iki dönem 15 günlük ama yaz döneminde Türkçe kampları düzenleyebiliriz. Mesela biz başlarız bu sene veya bir dahaki sene. Seneye biz burada yurtları ayarlarız, yurt konusunda rektörlükle konuşur, YURTKUR’la konuşur, çok fazla masraf olmadan hatta belki Yurt Dışı Türkler ve Yunus Emre’yle konuşarak irtibatlandırarak, mali destek alarak, projelendirerek öğrencilere en az maliyetle yapabiliriz. Ama TAG ile beraber projeyi verirsek mesela siz orada gelecek öğrencilerin yaş gruplarını bunun yaparken tabi 8 yaşında 10 yaşında çocuklardan yapmak yerine kendini idare edebilecek yaşlardaki çocuklardan, daha homojen gruplardan bir araya getirerek yaparsanız ki o sizin işiniz, biz onu bilemeyiz, ailenin durumu, çocuğun gelmesi müsait olanları, gerekli olanları. Biz buradaki organizasyonu, Türkiye’ye girdikten sonra Sakarya’ya gelip konaklaması, eğitimi, barınması, gezmesini ayarlayacağız. Ama gelecek çocukları da TAG seçecek. Artık oradaki Türk cemiyetleri, Türk toplulukları seçecek. Mesela TAG olarak

sene sonunda Türkçesi iyi olanları, çok başarılıları ödül olarak öğrencileri teşvik olsun diye gönderebilirsiniz.

Rafet ÖZTÜRK

Biraz önce dediniz çocuklar gelemiyor, gelmiyor, sevmiyorlar.

İsmail GÜLEÇ

Belki biz burada sevdirdirsek, böyle güzel dolu dolu bir program yaparsak.

Bekir İNCE

Yaz kampı.

İsmail GÜLEÇ

Kamp gibi o yayılır, duyar herkes. Ya seneye ben de gideyim, der öğrenci. Bir daha gelmek istiyorum der. Biz burada Sakarya Üniversitesi olarak başlarız. Biz başladıktan sonra eğer güzel bir şekilde, başarılı bir şekilde sürdürürsek civar illerdeki üniversiteler de eminim bu konuda aynı şekilde yapabilirler. Biz pilot olarak başlayalım.

Mustafa ALTUN

Bir şey söyleyeyim. Bekir Beyle biz Amerika'da bir üniversitede Türkçe kurs veren bir birimle çevirimiçi olarak bağlandık konuştuk.

Bekir İNCE

Ders yaptık.

Mustafa ALTUN

Ders yaptık yani konuştuk. Orada çocuklardan biri dedi ki Türk bir çocuk. Ben dedi Türkçe bilmiyorum. Üniversiteye gelmiş. Babaannemle Türkçe konuşmak için Türkçe öğrenmeye başladım

diyor. Yalova'yımış. Babaanne Yalova'daymış. Sırf babaannemle konuşmak için Türkçe öğreniyorum diyor. Hakikaten duygulandım ben orada. Sebebini sordum niye Türkçe öğreniyorsun diye. Kendi Türk. Babaannemle anlaşılamıyorum diyor.

Rafet ÖZTÜRK

Ben de bir anekdotumu anlatayım. Çok uyuyor ona. Bizim inşa ettiğimiz camiye okullar geliyorlar, bazı öğrenciler tabi artık karışık evlilikler de gerçekleşiyor. Yine böyle ziyaret esnasında fen lisesi diyeyim gimnazyumdan gelen öğrencilerden bir tanesi, kırık Türkçesiyle siz nerelisiniz, dedi bana. Ben de şuralıyım, dedim. Dedim sen Türkçe konuşuyor musun dedim. Biraz biraz konuşuyorum dedi. Dedim niye böyle biraz biraz konuşuyorsun? Dedi ki benim annem Türk, babam Alman. ben biliyorum sonra bunlar ayrılmışlar. Ben de artık hep Almanlarla oturup kalktığım için bu dili hiç öğrenmedim. Buradan şuraya gelmek istiyorum. Bir kez camiye gezmeye gelmesi bile çocukta o dili konuşma hissi uyandırıyor. Düşünün ki buraya yazın geldiğinde bu öğrenciler 10-15 günde kendi yaşlılarıyla iletişime girmek isteyecekler.

İsmail GÜLEÇ

Biz onları İstanbul'u gezdireceğiz. Topkapı Sarayına götüreceğiz. İznik'e götüreceğiz.

Bekir İNCE

Ama mütekabiliyet kısmı da var. Bir proje daha var. Belki de söyleyeceksiniz.

İsmail GÜLEÇ

Ben unutursam sen ilave edersin istersen. Şu notları, sıralamayı bozmayayım. Şimdi ailelere yönelik dendi. Ailelere yönelik neler yapılabilir, doğrusu ben bilmiyorum biz Sakarya Üniversitesi

olarak neler yapabiliriz? Şimdi broşür hazırlanabilir, onları dağıtabiliriz. Seminerler yapılır ailelere yönelik orada. Ama aileler gelir mi katılır mı? Buradan psikolog ve eğitim uzmanı arkadaşlar seminerlere katılır, çocuğun dil eğitiminde, genel olarak eğitiminde, çocuğun doktor olması için bile neler yapması gerektiği konusunda bilgilendirici, teşvik edici konuşmalar yapabilir. Burada camilere büyük bir iş düşüyor, hoca efendiler vaazlarında, sohbetlerinde bunun üzerinde sıkça durmalı, aileleri teşvik etmeli. En azından camiye gelen aile reislerini bu konuda teşvik edici, uyarıcı, dikkatlerini çekici konuşmalar yapabilir. Ama dediğim gibi bizim broşür hazırlama ve orada sizin örgütleyeceğiniz toplantılarda konuşmacı olarak, eğitimci ki sizin de mutlaka çevrenizde bunları çok güzel bir şekilde verecek kimseler vardır, hocalar temin etme konusunda katkımız olabilir. Ama farklı olsun dersanız Türkiye’den de hem bizim Sakarya Üniversitesi’nden hem farklı üniversitelerden böyle güzel konuşan bu konularda etkili mesajlar verebilen kimseler bulabiliriz. Ama bu diğerlerine göre bizim somut olarak söyleyebileceğimiz bir şey değil. Bütün bunların hepsini de TAG ile bir proje veya bir protokol kapsamında Sakarya ile TAG arasında bir protokol imzalarız.

Biz bu protokolün maddelerinin hazırlanması konusunda biz size yardımcı oluruz. Burada hazırlarız size göndeririz. Siz de ilave edersiniz. Sonra sizin sekreteryanız ve başkan imzalar. Bizim burada imzalarız, müzakere ederiz. Rektörümüze imzalatırız. Hatta gerekirse TAG, Yunus Emre veya Yurt Dışı Türkler, Sakarya Üniversitesi gibi üçlü bir protokol imzalanabilir. Bütün bunları yapabiliriz. Benim aklıma bu konuşmalardan sonra somut olarak yapılabilecek şeyler bunlar. Şüphesiz çok daha fazla şeyler söylenebiler ama ben çok şey söyleyip hiçbir şey yapmamaktansa az şey söyleyip söylediğimiz her şeyi yapmayı tercih edenlerden olduğum için çok da fazla şey söylemek istemiyorum. Aklıma çok

şey geliyor ama gücümü aşan şeyler onlar. O yüzden susuyorum. Söylediklerimiz ise somut ve yapabileceğimiz işler. Bu konularda adım atabiliriz. Biz Sakarya Üniversitesi olarak, hem üniversite olarak hem Enstitü olarak, hem de bölüm olarak söylediğimiz her şeyi gerçekleştirebilecek durumda olduğumuzu ifade edeyim. Arkadaşlarımın zaten bir kısmı burada, bir kısmı diğer salonda, öğrencilerimiz burada, yüksek lisans öğrencilerimiz, lisans öğrencilerimiz.

Rafet ÖZTÜRK

Müsaade ederseniz. Birkaç konuya değinmek istiyorum. Şimdi TAG'dan çok bahsedildi. Türkçem Anadilim Geleceğim, TAG. TAG Almancada aynı zamanda gün demek, aydınlık demek. Guten tak. Anadili Türkçe Koordinasyon Kurulu. Şimdi kimler var? Avrupa Türk İslam Birliği var, Avrupa Türk Öğretmenler Federasyonu var, Diyanet İşleri Türk İslam Birliği var, Milli Görüş var, Kuzey Ren Vestfayla ve Almanya Türk Veliler federasyonu var. Avrupa Türk Demokratlar Birliği var ve de İslamî Kültür Merkezleri Birliği var. Ayrıca medyadan Zaman Gazetesi, Hürriyet Gazetesi, Sabah Gazetesi var. Yani bunların ortaklaşa bir araya gelerek oluşturmuş oldukları bir STK. Katılımcı diye sordunuz ya siz.

Muharrem ÖÇALAN

Federasyon mesela önemli bir kuruluş. Niye yok onun içerisinde?

Rafet ÖZTÜRK

Çok önemli bir soruya değindiniz. 31 Mart'taki toplantıda Federasyon vardı. Bizzat birebir hatta milletvekilleri vasıtasıyla, ben Kütahyalıyım. Kütahya Milletvekili bir vesileyle Köln'e gelmişti bizi de ziyaret etti kendilerinden rica ettik, özel rica ettik. Lütfen, bu önemli teşkilatımız katılsın dedik ama katılmadılar. Bunu da bu açıklıkla ifade etmek istiyorum. Herkes olduğu halde onlar

katılmak istemediler. Bizim de yapabileceğimiz bir şey yok. Biz kamuoyuna da ilan ettik bu şekilde. İlk tüzüğü zaten herkese açıktır.

İsmail GÜLEÇ

İnşallah, hizmetleri, yapılan işleri görünce onlar da katılırlar.

Rafet ÖZTÜRK

İnşallah. İkinci bir konu var. Bir şeyi değerlendirmek istiyorum. Burada MEB'den gelen hocamız da Almanya'daki eyaletlerdeki okul yasalarından bahsetti. Bu doğru, yalnız her ülkenin olduğu gibi Almanya'nın Federal yapısı çerçevesinde olmazsa olmazları, değişmezse değişmezleri var. Onları da Federal anayasa ve Almanya kültür bakanları konferansı belirliyor. Her eyalet kalkıp kendi başına yasa yapmıyor. Dolayısıyla kültür bakanları bir araya geliyorlar, olmazsa olmazın çerçevesini belirliyorlar. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti ile Federal Almanya Cumhuriyeti arasında bu tür bir mutabakatın sağlanması ana dil konusunda çeşitli kültür anlaşmalarının yapılması gerekiyor. Ramazan Bey bahsetti son dönemlerde insanımız orada çok ciddi sıkıntılarla karşı karşıya. Ciddi siyaset açılımları var Almanya'da. Alman dostlarımız, komşularımız tarafından, devlet tarafından. Bu açılımlar çerçevesinde bizim de karşı atılımları gerçekleştirmek gibi bir yükümlülüğe sahibiz. Bence bugün bu görüşmelerden elde edindiğimiz en büyük kazanım. Sizin bu söyledikleriniz, büyük olmamakla çok önemli olan şeyler, bundan dolayı size çok teşekkür ediyoruz. Dediğiniz gibi bunun çerçevesi, birebir protokolü, hangi boyutları konusunda bir araya gelinip tekrardan bunun gözden geçirilip ortak bir çerçeve içerisinde yapmamız gerekiyor.

İsmail GÜLEÇ

Biz buradayız hazırız.

Rafet ÖZTÜRK

İkinci bir konu, olmazsa olmaz TAG'ın. Hiçbir teşkilat bu konuda kendisi birebir inisiyatif kullanmaktan öte TAG çerçevesinde yapmak istiyor bu işleri. Yani böyle bir gezi gerçekleştiğinde. Beş DİTİP'ten, beş öbür teşkilatımızdan, beş veliler birliğinden bu da çoğulculuğu sağlamış olacak. Herkes DİTİP gibi düşünmeyebilir, herkes TÖTEV gibi de düşünmeyebilir, herkes federasyon gibi de düşünmeyebilir, herkes aleviler gibi de düşünmeyebilir. Ama bizim olmazsa olmazımız ortak noktamız dilimiz. O konuda ortak çalışmak istiyoruz.

İsmail GÜLEÇ

Zaten bu programı da, burada izlenecek programı TAG ile beraber belirleyeceğiz. Biz hazırlarız müfredatı, içeriği bu, onaylıyor musunuz, diye size sorarız. Onaylıyoruz dedikten sonra biz onu uyguluyoruz.

Rafet ÖZTÜRK

Şimdi Almanya'da son günlerde tartışılan konulardan bir tanesi de obje olarak görme insanları, kurumları ve kuruluşları. Bu da çok önemli bir konu. Özellikle Alman siyaseti bu konuda ciddi çalışmalar içerisinde. Biz yurt dışındaki teşkilatlar olarak aynı obje gibi görülmek istemiyoruz biz süjeleriz yani. Olayın süjesi olarak teşkilatlar olarak kalmak istiyoruz. Yani, şuraya varalım da şurada arkadaşlar vardı bizim insanımız bunlar. 30 yıl önce gitti burada kaldılar, bunlar geride kaldılar epeyce şeklinde bir yapıları var. Bu anlayış biçimiyle teşkilatlarla iletişime girmenin çok daha ileri götüreceğini ben kendi açımdan inanmıyorum. Onlara değer vermemiz gerekiyor çünkü 30 yıl boyunca ciddi devlet desteği almadan kendi kültürlerini, kendi kimliklerini sağlayabilmiş bir millet bence büyük bir millettir.

İsmail GÜLEÇ

Otuz yıl kaybolmadıysa.

Rafet ÖZTÜRK

Evet, çünkü, bahsedildi Yunanistan 100 kişiye 1 papaz gönderiyor. Sırbistan öyle gönderiyor. İtalya ve diğer ülkelerden gelenlerinin hepsinin kendi teşkilatları, kendi kurumları, kuruluşları var. Türkiye’den giden insanlar dişlerini tırnaklarına katıyorlar. Gece gündüz çalışarak kendi kimliklerini, kendi kültürlerini koruyorlar.

İsmail GÜLEÇ

Orada kaç bin tane cami var. Onları devlet yapmadı.

Rafet ÖZTÜRK

Hiçbir camiyi devlet yapmıyor.

Muharrem ÖÇALAN

Bunları mülkünü satın aldılar.

Rafet ÖZTÜRK

Bu insanların da böyle herhangi bir şekilde, özellikle birinci neslin onore edilmesi yani.

İsmail GÜLEÇ

Bekir Bey, şimdi siz ilaveten bir şey söylemek ister misiniz?

Bekir İNCE

Bu az önce bahsetmiş olduğunuz o protokol çerçevesinde yapılacak olan projelere bir ek. Şimdi biz bu projeyi düşünürken İsmail Hocamla yani kamp olayını, yurt dışından öğrenciler gelsin diye. Benim aklıma başka bir şey geldi Mustafa Bayrakçı hocamızla oturup konuşurken. Ufaklığımдан kalan, küçüklüğümden kalan bir gelenek bizde, komşu ziyareti çok vardı. Eskiden çok vardı, benim çocukluğumda. Biz bir aileyi, komşuyu ziyarete gittiğimiz

zaman, ertesi gün çocuğu gelir, kapıyı çalar derdi ki: “İadeyi ziyaret için ailem size gelmek istiyor”, derdi. Biz şöyle düşündük sonrasında dedik ki: Biz de oraya gidelim. Nasıl gidelim? Buradaki öğrencilerimizi alalım. Ne dedik az önce? Dedik ki bu çocukların sosyal aktiviteler içerisinde dil öğrenmesi gerekiyor dedik. O aktiviteleri yaratmamız gerekiyor dedik. Bu bağlamda Türkçe öğretimi biliyorsunuz eğer son dönemde ortaya çıkan görsel okumayı bir tarafa bırakırsak, dinleme, okuma, konuşma, yazma minvalinde ilerleyen bir çalışma. Yaratıcı birtakım atölye çalışmaları, biz arkadaşlarımızı buradan lisans, yüksek lisans öğrencilerimizi alanda çalışan, tiyatro dersi almış, drama dersi almış öğrenci arkadaşlarımızı alıp oraya gelirsek, dernek dernek gezecek olursak günlük atölye çalışmaları yapacak olursak, çok sayıda çocuğa ulaşabiliriz düşüncesindeyiz. Burada yarattığımız coğrafyanın iklimin bir benzerini orada da yapalım istiyoruz. Eğer siz iadeyi ziyareti kabul ederseniz.

Rafet ÖZTÜRK

Elbette ! Ne demek yani.

Muharrem ÖÇALAN

Ben, öncelikle şuna teşekkür etmek zorundayım. Bu işin mücadelesini yıllardan beri veren birisi olarak Türkçenin, Türkiye dışındaki Türklerin bulunduğu bölgelerde önemsenmesi noktasında yıllardır mücadelesini eden birisiyim. Orada bir kampanya açılır, veliler derneği açar kampanyayı, buradan bir şekilde destek olurum ona. Çağırırlar giderim. Oradayken 6 yıl boyunca zaten gezmediğim cemaat, cemiyet, dernek, grup vs. kalmadı. Ama orada tespit ettiğim hastalığın halen devam ettiğini görmekten de üzüntü duyuyorum. Neden üzüntü duyuyorum? Yakın bir örnek vereyim şimdi Taksim’de şurada burada birtakım gösteriler oldu değil mi? Doğrudur yanlıştır ben onların hiçbirisine girmeyeceğim. Ama bir maksatla vesile kıldılar, protesto ettiler. Sonra ne

oldu? Herkes kendi varlığını ispat etmeye kalkıştı. İşte, DHKP-C bayrak astı, bilmem şusu bir bayrak astı, maksadından sıyrıldı gitti. Teşbihte hata olmadığı için bu örneği veriyorum.

İsmail GÜLEÇ

Çok değerli katılımcılar, çok verimli bir oturum olduğunu düşünüyoruz. Katkılarınızdan dolayı hepinize teşekkür ediyor ve oturumu kapatıyorum.

KAPANIŞ OTURUMU

Mustafa ÇAKIR (Oturum Başkanı)

Gerek konuşmayla gerekse yaptıkları katkılar ve sorularla destek veren arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum. Benim açımdan oldukça verimli ve geç kalmış bir toplantı olarak değerlendiriyorum bu çalıştayı. İsterseniz oturumlara göre şöyle bir yöntem izleyelim. Her 4 oturumun başkanı kısa birer özet sunsun. Oturum oturum gidelim ve her bir oturuma ilişkin değerlendirmeleri görüşleri alalım. Bu görüşlerden bir sonuç bildirgesi oluşturmaya gayret edelim. Şimdi açılış oturumundan itibaren gidelim. 5'er dakikalık kısa değerlendirmeler yapılsın. Sayın Doç. Dr. Havva Yaman açılış oturumuna başkanlık yaptı. Oldukça verimli tartışmalar, katkılar yapıldı. Şimdi sizden bir değerlendirme bekliyorum.

Rafet ÖZTÜRK

Müsaade eder misiniz? Arkadaşlar yazsınlar. Karşıya yansıtınlar. Böylece sonuç bildirgesi olur.

İsmail GÜLEÇ

Zaten sonuç bildirgesi sizlere gönderilmeden ilan edilmeyecek yani önce size gönderilecek sonra ilan edilecek.

Mustafa ÇAKIR

Buyurun Havva Hanım.

Havva YAMAN

Açılış oturumunda yurt dışındaki çeşitli üniversitelerden gelen akademisyenler ve Yunus Emre Enstitüsünden, sivil toplum kuruluşlarından gelen temsilciler konuştular. Konuşulan konuları kısaca not aldım aktarmak istiyorum izninizle. İkidillilik konusu önce konuşuldu. İkidillilikle ilgili ön yargılar dile getirildi. İkidilliliğin politik bir kavram olarak yarım dillilik şeklinde sunulduğundan bahsedildi. Bunda da en önemli unsurun ülkelerin hem Türkiye'nin hem de diğer ülkelerin dil politikalarının yeterince oturmamış olmasından bahsedildi. Ana dili öğretmede İkidilliliğin önemi vurgulandı. Türkçe ve Türk kültürü derslerinin verimliliği sorgulandı. Fransa'dan gelen Prof. Dr. Mehmet Ali Akıncı Fransa'daki genel durumu bize özetledi. Fransa'daki projelerde çalışacak Türk öğrencilerin olmamasına değindi. Orada görev yapan öğretmenlerin Türk topluma ilişkin birtakım önyargılarının olduğundan bahsedildi. Orada oturan Türk ailelerin okullarla yeterince iletişime geçilmediğinden bahsedildi. Burada belki beni en çok üzen şey, ikidilli çocukların engelli sayılabilecek nitelikteki okullara gönderilmesi oldu. Burada da tek dillilere yönelik testlerin çocuklara uygulanmasının okul düzeyini belirleyici olması temel problem olarak değerlendirilebilir. Yine ardından dil, kimlik, eğitim ilişkisi sorgulandı. Sorunların ancak devlet politikalarıyla çözüleceğinden bahsedildi. Asimilasyon politikasına değinildi. Göçler, Türk toplumunun varlığından kaynaklanan birtakım sorunlar, kırsal kökenden gelen bireylerin ailelerinin, kimlik konusunda birtakım sıkıntıları, kimlik algılarında birtakım sıkıntıların olduğundan bahsedildi. İkidillilik politikasının Batı Avrupa'da bilinçli bir şekilde yanlış yönlendirdiğine ve yönetildiğine değinildi. İkidillilik eğitimini yeterince bilmediğimize dem vuruldu. Türk çocuklarının kimlik algısında ana dillerinin yetersiz olduğu algısının oluşmuş olması ciddi bir sorun olarak algılandı ve burada ötekileştirme eyleminin etkisine değinildi.

nildi. Yine eğitim sistemindeki çocukların, Avrupa'daki eğitim sistemindeki Türk çocuklarının %80'inin harcandığı dile getirildi. İkidilliliğin yeterince bilinmediği vurgulandı ve ikidilliliğin politikanın baskısı altında olduğu dile getirildi. İlk oturumda Türk toplumunda genel sorunlar dile getirilmiş oldu.

Mustafa ÇAKIR

Teşekkür ediyorum. Birinci oturuma ilişkin görüş belirtmek isteyen var mı?

Katılımcı

Ben eklemek istiyorum. Yurt dışında yaşayan Türk göçmenlerin ana dilleriyle ilgili sorunlar devlet ve STK işbirliği ile çözülebilir şeklinde bir değişiklik yapılabilir.

Mustafa ÇAKIR

Evet, ikinci oturumda ders araç ve gereçlerine ilişkin durum ve saptamalar buradaki plana göre birinci oturum diye geçiyor; oturum başkanı Prof. Dr. Kutlay Yağmur. Değerli Hoca'm, sizin oturuma ilişkin değerlendirmelerinizi alalım.

Kutlay YAĞMUR

Toplantıda bizim oturumumuzda ön plana çıkan konuları ben belirteyim. Somut önerilerde bulunuldu, onlara değineyim. Her şeyden önce MEB'nin geliştirmiş olduğu "Uzaktaki Yakınlarımız Programı"nın dilbilimsel ölçütler doğrultusunda ve eğitim bilimsel ölçütler doğrultusunda değerlendirildiğinde bu araçların yurt dışındaki çocukların ihtiyaçlarını karşılamaktan uzak olduğu somut verilerle ortaya kondu. En çarpıcı durum oydu zannediyorum. O çalışma açısından nitekim Bekir Bey o çalışmayı başka verilerle destekledi. Bu verilerin bizim önümüze konmuş olması bundan sonraki yapılacak çalışmalara yol gösterici olması bakımından önemliydi. Daha sonra Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi konusunda çalışmalar, kurumlar şeklinde vurgulamalar

yapıldı. Ortaya koyduğumuz önemli şeylerden birisi eğer yurt dışındaki çalışmalara yönelik olarak ana dili eğitimi veya yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik olarak birtakım tespitlerde bulunacaksak bu tespitlerin araştırmayla başlaması, masa başında planlanmaması, somut bilimsel çalışmalarla uzmanların işbirliğiyle bu konunun önce derinlemesine irdelenmesi araştırılması, araştırma doğrultusunda ortaya çıkaracak sonuçlar doğrultusunda ki bunu da açalım bir kez daha vurgulamış olalım. Bunu açalım: Çocuğun kavram gelişimini destekleyen, sözcük gelişimini derinleştiren, malzemelerin olması gerektiği... Geliştirilecek malzemelerin bu ihtiyaçları karşılar nitelikte olması ama daha da önemlisi çocukların üst düzey düşünme süreçlerini destekleyici cognitive bilişsel vurgunun mutlaka olması gerektiği. İkidilliliğin bilişsel gelişimle ilgili olduğu, bilişsel gelişimi desteklemediğimiz sürece bu çocukların ikidilliliğini destekleyemeyeceğimiz, bizim her şeyden önce bilişsel gelişimi destekleyerek bu araçları geliştirmemiz gerektiği vurgusu yapıldı. Bunun temellendirilmesi için de mutlaka araştırma ile yapılması gerektiği; her ne kadar bu konularda farklı ülkelerde çalışmalar yapılsa da bu araştırmanın önemli bir boyut olduğu fakat bu çalışmaların yine ülke bazında yapılması gerektiği Almanya'nın ihtiyaçlarının ve koşullarının farklı olması, Fransa'nın ihtiyaçlarının ve koşullarının farklı olması, nitekim İskandinav ülkeleri yine öyle.

Ve öğretmen konusuna girmemize gerek yok bu ayrı bir konu. Fakat araç gereç konusunda bir önemli özellik de şunu vurguladık artık klasik defter kitap yaklaşımından öte dijital çoklu ortam malzemeleri geliştirmemiz gerektiği. Çünkü internet üzerinden de erişimin sağlanabileceği. Ve çocukların iletişimsel olarak Türkçeyi sevmeleri gerektiği daha doğrusu bizim önce Türkçeyi sevdirmemiz gerektiği. Öğretmekten öte mutlaka çocuklara Türkçe sevgisini aşıl原因, o çocukların kültürel benliğini destekleyen,

bunun gelişimini destekleyen çalışmalar olması gerektiği konusunda hem fikir olduk. Somut olarak da biz buradan proje de önermemiz gerektiği için bir somut proje önerisi şuydu: Arkadaşımız Bekir Bey'in çalışmasında o ön plana çıktığı için. Ana dildeki deyimlerin diğer dillerle ilişkili çocuklara öğretilmesi gerektiği konusu somut bir proje olarak yazılacak, onu öyle karar aldık. Türk Dil Kurumu ile ortaklaşa bu gerçekleştirilecek. Onlar destekleyecek bunu mültimedya olarak yapabiliriz. Resimli, görsel, İngilizce olabilir, Fransızca olabilir, Hollandaca olabilir. Bu demektir ki Avusturya da kullanabilir, Almanya'da, Belçika'da, Fransa'da kullanılabilir. Somut bir proje önerisi buydu. İkinci proje önerisini dilerseniz gerçekleştirebiliriz o da şudur: Kavram gelişimi konusunda ortak bir proje yapıp bunu en az 5 farklı ülkede birer doktora öğrencisi olarak TÜBİTAK'tan bunun desteğini alarak bu projeyi ben yazabilirim sizler için. Ortaklarımızı da alırız. Nitelikli genç arkadaşlarımızdan kadrolar oluşturmak zorundayız, doktora öğrencilerimizden de burada Almanca bilen, İngilizce bilen, Hollandaca bilen, Hollanda'dan da seçebiliriz bu öğrencileri. En azından bu toplantının somut bir sonucu olarak bu iki projeyi şekillendirebiliriz. Teşekkür ederim.

Mustafa ÇAKIR

Ben teşekkür ederim. Özellikle ikinci projeniz konusunda şahsen ve öğrencilerimle birlikte destek vermeye hazır olduğumu belirtmek isterim. İkinci oturum olarak görünen programda ikidillilerin eğitimi, dil becerilerinin ölçme değerlendirilmesi ve bu konudaki boşluklar ele alındı. Oturum başkanı sayın Prof. Dr. Mehmet Ali Akıncı. Değerli hocam söz sizin.

Mehmet Ali AKINCI

Teşekkür ederim. Şimdi hocamın bahsettiği ikinci projeyle ilgili Prof. Dr. Leyla Uzun hocamızın Almanya Essen Üniversitesi'nde yürüttüğü projesiyle çok bağlantılı. Kendisi de bizim oturumu-

muzda ilk konuşmacı olarak Almanya'daki ikidilli çocukların metin kavrama yetenekleri konusunda bize bildiri sundu. Metin kavrama okuma ilgili görevli olduğunu anlattı öykü anlama, yorumlama, okuduğunu anlama, söylediğini anlama bunlar konusunda projenin ayrıntılarını metinlerle bize aktardı. Temel sorunlardan bir tanesi Leyla Hanım için bu konularda öğrencilerimizin çok eksik olmaları, yoksun olmalarını vurguladı. Birinci projeye bağlantılı olarak bu proje Almanya'da yapılmış ve diğer ülkelerde de yapılabilir. Biz de destekleyebiliriz. Leyla Hanım sonra Almanya'daki Türk çocuklarının dillerinin metin kavrama, anlama açısından çok düşük olduğu konusunda vurgulama yaptı. Detaylara girmeden PISA sonuçlarını da göz önünde bulundurursak PISA değerlendirme testleri genelde bu yönde yapılıyor. Onun için de böyle çalışmaların çoğaltılması gerektiğini vurguladı. Konuya yakın olarak Dr. Işıl Wegmann da Leyla Uzun Hoca'mla ortaklaşa sundukları bildirilerinde Örnek öğretmen yetiştirme kurulu olarak kendi enstitüsü hakkında bize bilgiler aktardı. Bu bilgiler arasında şu ana kadar 450 tane öğretmen mezun ettiklerini ve bu öğretmenlerin çoğunun Almanya'da belirli okullarda görev aldıklarını, Almanya'daki öğretmen eğitimi iki ana dalı olduğu için birinci dalları Türkçe, ikinci her hangi bir dal olduğu için bu öğretmenlerin genelde Türkiye'de görevlendirilememesine rağmen başka alanlarda da görev alabileceklerini vurguladı. Bu Enstitü'nün Avrupa'da örnek temsil edebileceğini tartıştık, konuştuk oturumumuzda. Böyle çağdaş yöntemlerin, öğretim yöntemlerinin uygulandığı ve öğrencilerin daha doğrusu Almanya'daki Türkçe öğretmenlerinin yetiştirilmesi konusunda bilgi verdi bize. Bu Enstitü'nün en önemli konulardan bir tanesi ikidillilere minimalist yaklaşım değil daha çok maksimalist, karmaşık becerilerin ele alınmasıyla birlikte var olan bir enstitü. On-
dan sonra Avni Bey Fransa'da doğmuş büyümüş 18 yaşına kadar

orada yaşamış sonra Türkiye'ye gelip yüksek öğretimini tamamlayıp öğretmen olarak Fransa'ya dönen öğretmenlerimizden bir tanesi. Kendisi bize Fransa'daki "araziden" bahsetti, araziden gelen bir öğretmen olarak oradaki gözlemlerini bizimle paylaştı. Bunlardan bir tanesi, tabi ki birkaç örnekle, çocukların isimlerini bile yanlış şekilde telaffuz etmelerine karşı gelmemeleridir. Mese-la Caner'in "Kaner" olarak bir çocuğun bunu kabul etmiş şekilde tavır takmasını bu konuda bir örnekle bize gösterdi. Bu tür örneklerin çok olduğunu vurguladı. Ve somut olarak proje önerisi olarak diğer oturumun birinci projesine yakın bir proje olarak resimli sözlüğün çok ihtiyaç olduğunu vurguladı. Bu gerçekleştirilirse hem öğretmenlere hem de Oradaki Türk çocuklarına çok faydalı olacağı vurgulandı. Son olarak da ben ikidillilik konusunda birkaç bilgi aktarmaya çalıştım ve ikidillilik nasıl oluşur, ikidilli çocukların becerilerinin nasıl ölçüleceği, nasıl değerlendirileceği konusunda birkaç bilgi vermeye çalıştım. Bu değerlendirmeler araştırmamın konusu, hedefleri, neticesi kapsamında yapılan bir ölçme değerlendirme olduğu için her değerlendirme kendine özgüdür, yani 3 yaşındaki bir bebekle 8 yaşındaki çocuğu aynı şekilde değerlendiremezsiniz, ölçemezsiniz. Her yaşa öz bir değerlendirme biçimi vardır bunlardan bahsetmeye çalıştım. Bu anket olabilir. Anket formları, laboratuvarlarda deneysel değerlendirmeler olabilir ayrıca da gözlemler olabilir. Örneğin Türk dil ve kültür derslerine gidip öğretmenlerin nasıl görev yaptıkları, nasıl dil aktardıkları gözlemlene yapılabilir. Bunlar yatay dikey şekillerde, değişik açılardan ele alınabilir bizim oturumumuz daha çok bu yönde gerçekleşti. İkidillilerin değerlendirilmesi ve dil becerilerinin ölçülmesi konusunda böyle oldu.

Mustafa ÇAKIR

Çok teşekkür ediyorum; değerli hocam. Şimdi üçüncü oturumda yani, öğleden sonra yapılan iki paralel oturumdan Prof. Dr. Ce-

mal Yıldız “İkidiilli ortamlarda çalışacak öğretmenlerin donanımlarına ve yeterliliklerine ilişkin tespitler” başlığı altında gerçekleştirilen oturumda oturum başkanıydı. Arkadaşımızın değerlendirmelerini dinleyelim.

Cemal YILDIZ

Teşekkür ederim. Bizim üçüncü oturumda da öğleden sonraki ilk oturumda da 4-5 konuşmacı görüşlerini dile getirdi. Bunlardan birincisi MEB temsilcisi yurt dışı ilişkiler genel müdürlüğünden Mustafa Bey’di. kendisi hızlı bir sunum yaparak öğretmen donanımları ve yeterliliği başlığı altında MEB tarafından yurt dışına gönderilen öğretmenlerin seçim kriterlerini ve yasal gerekçelerini birlikte anlattı. Kendisi hangi özellikteki öğretmenlerin seçildiğini, hangi sınavlardan geçerek bunların yurt dışına gönderildiğini ve yurt dışına gönderilmeden önce burada ne gibi hizmet içi veya hazırlık seminerinden geçirildiğini bize ayrıntısıyla anlattı. İkinci konuşmayı ben yaptım. Ben de sahada yapmış olduğum, 2011’de yapmış olduğum bir araştırmanın, ampirik bir araştırmanın sonuçlarını öğretmen ve öğrenci görüşlerini baz alarak anlattım. Özellikle öğretmenlerin gittikleri ülkede Türkçe eğitiminin ne şekilde yapıldığıyla ilgili görüşlerini ön plana çıkarmaya çalıştım. Burada özellikle derslerin saatleri, zamanları, yerleri müfredat, materyal vs. gibi konularda sıkıntı çektiklerini bunun yanında aynı zamanda gittikleri ülkenin gerek eğitim sisteminden gerek oradaki yaşam koşullarından muzdarip olduklarını, bazı sıkıntılarının olduğunu dile getirdim. Üçüncü konuşmayı Sayın Prof. Dr. Mustafa Çakır yine yurt dışına giden öğretmenlerin yeterlilikleri ile ve onları bekleyen şartlar ilgili bize özellikle yazılı basından ve görsel basından örneklerle dile getirdi ve kendi görüşlerini ifade etti. Daha sonra ise Alparslan Okur Hoca’mız İngiltere’deki kendi gözlemlerinden ve özellikle oradaki öğretmenlerin yeterlilik durumlarından bahsetti. Burada dikkatimizi çeken

konu, MEB'in sadece 20 ile 25 arasında öğretmen gönderdiğini, bunların da oradaki öğrenci sayısına göre az olduğunu ve daha çok bu ihtiyacın yerel makamların oradaki pedagojik formasyonu olmayan farklı alanlardan gelen kişileri öğretmen olarak görevlendirdiği için bunun önemli bir sıkıntı olduğunu dile getirdi.

Diğer konuşmacımız, son konuşmacımız, Yunus Emre Enstitüsünden Sayın Erol Barın'dı. Erol Hoca'mız da Yunus Emre Enstitüsü'nün özellikle öğretmen eğitimi konusundaki faaliyetlerinden bahsederek gerek yurt dışında gerek yurt içinde öğretmen eğitimi eğitimcilerin eğitimi adı altında program yürüttüklerinden bahsetti. Bunların seçim kriterlerinin ne şekilde olması gerektiğini hangi özelliklere sahip olmaları gerektiğini söyledi. Bu oturumdan çıkan ortak bir proje olarak daha önceki başka çalıştaylarda yapılan alınan ve orada alınan kararlara da uygun olarak belki yine Yunus Emre Enstitüsünün özellikle yurt dışındaki Türk çocuklarının, ikidilli Türk çocuklarının Türkçe eğitimi konusunda müfredat çalışması ve materyal geliştirme konusunda çok kısa zamanda geniş kapsamlı bir çalıştay düzenleneceğinden, ekibin oluşturulacağından. Materyallerin kısa bir sürede model olarak Almanya başta örnek alınarak materyal oluşturulacağını bunun gerek öğretmenlerin gerek oradaki yurttaşlarımızın hizmetine sunulabileceğinden bahsetti. Bununla ilgili hem siyasi iradenin hem de üniversitelerin önemli motivasyonun var olduğunu biz biliyoruz. Bu somut projenin gerekliliği ortaya konmuş oldu böylece bu çalıştayın üçüncü oturumundaki yapılan konuşmaları kısaca özetlemiş oluyorum. Teşekkür ederim.

Mustafa ÇAKIR

Bu görüşlere ilave yapmak istiyorum. Erol Bey bir arzusunu, isteğini gündeme getirdi ve dedi ki: Türkiye'de üniversitelerimizde Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine ilişkin prog-

ramların açılması ya da Türkiye ya da Almanya’da Türkçenin öğretimine ilişkin ya da ikidilli eğitim verilmesine ilişkin lisansüstü eğitim programların açılması ve bu konuda isteklilerin cesaretlendirilmesi, teşvik edilmesi. Düşüncelerin hayata geçirilmesi konusunda Yunus Emre Enstitüsü’nün görüşlerini de gündeme getirdi.

Son oturumda da Sayın Doç. Dr. İsmail Güleç bulunulan ülkenin anadil eğitimine verdiği destek ve önümüze konulan engeller ile bağlamla ilgili meseleler, konular, konusunda oturuma başkanlık etti. Kendisinden, diğer arkadaşlarımız gibi bu konuyu özetlemesini rica edelim. Cemal Bey’e teşekkür ederiz.

İsmail GÜLEÇ

Başkanlığını yaptığım oturumda daha çok sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile beraberdik. Onlar sırayla karşılaştıkları sorunları dile getirdiler. Hemen sözlerimi bu konuşmalarımı sonunda verilen bilgiler ışığında önerilmesi düşünülen projelerle ilgili olarak neler yapılabilir onları sizlerle paylaşmak istiyorum. Benim duyunca heyecanlandığım TAG adı verilen özellikle Avrupa’daki sivil toplum örgütlerinin çatı kuruluşu, TAG adı altında bir çatı kuruluşu altında toplanmaları oldukça sevindirici bizim adımıza işbirliğini kolaylaştırıcı rol oynayıcı o bakımdan ben şahsım adına böyle bir çatı federasyonu, çatı kuruluşun teşekkül etmesinden duyduğum memnuniyeti bir kez daha ifade edeyim, emeği geçenlere teşekkür edeyim. Peki biz yapılan tartışmalardan, konuşmalardan müzakerelerden sonra Sakarya Üniversitesi ve TAG arasında bir protokol hazırlanması. bu protokole gerekirse Yunus Emre Enstitüsü ve Yurt Dışı Türklerden de ilgili alanlarda katkı sağlamak üzere protokole ortak ve paydaş olarak alınması protokoller kapsamında Sakarya Üniversitesi başta olmak üzere daha sonra diğer üniversitelere yaygınlaştırılacak şe-

kilde Türk Dili ve Edebiyatı veya Türkçe Eğitimi Bölümlerine Avrupa'da okuyan Türk çocuklarından kontenjanlar ayrılması ve her sene en az 2 öğrenci olmak üzere Avrupa'dan Türkiye'ye Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olmak üzere öğrenci arkadaşlarımızın gönderilmesi. Aynı şekilde lisansüstü eğitiminde TAG bünyesi altında ve onların belirleyeceği isimlere lisansüstü Türkçe, ikidillilik, yabancılara Türkçe eğitimi, Türkçe eğitimi konularında lisan üstü eğitimler yaptırmak üzere kontenjanlar verilmesi. Bir diğer üzerinde ittifak ettiğimiz husus özellikle DİTİB ve Milli Görüş Teşkilatının kendi okullarında okutmuş olduğu ders kitaplarının eğitim araç ve gereçlerinin incelenmesi, bizim lisansüstü eğitim yapan arkadaşlarımıza tez konusu olarak bu kitapların verilmesi, değerlendirilmesi eleştirmeye veya geliştirmeye müsait taraflarının belirlenerek bir sonraki baskılarının daha iyi olmasının sağlanması konusunda katkı vermek.

Son olarak faydalı olacağını düşündüğümüz proje özellikle Avrupa'da yaşayan Türk çocukları arasında Türkiye'ye gelme imkanı olmayan veya bulamamış ailevi nedenlerle ekonomik nedenlerle veya başka nedenlerle gelememiş çocukları gruplar halinde, daha sonra protokolle belirlenecek detayları oluşturulacak şekilde Sakarya Üniversitesi pilot üniversite olarak seçilebilir yurt dışı Türklerin desteği alınarak Avrupa'dan 40'ar, 50'şer kişilik öğrenci gruplarını Sakarya'da misafir etmek 2 haftalık 3 haftalık bir program dahilinde. Yine TAG ve Sakarya Üniversitesi uzman arkadaşlarla beraber hazırlanacak program. Bu program kapsamında Sakarya'da ağırlayacağımız küçük kardeşlerimizi öğlene kadar dil, edebiyat dersleri öğleden sonra çocuk oyunları, Türk kültürü, Türk müziği, film gibi hem kültürü yakından yaşama hem de hafta sonları Sakarya lokasyonunun vermiş olduğu avantaj ile İstanbul, Bursa ve civardaki tarihi ve kültürel yerleri gezerek alanlarında uzman tarihçilerin, kültür tarihçileri sosyologların

rehberliğinde onlara tarih ve kültür hakkında bilgi vermeye yönelik iki haftalık üç haftalık bir etkinlik yapmak ve bunu sürekli hale getirmek her yıl tekrar etmek. İlk yıl Sakarya üniversitesi olmakla beraber daha sonraki yıllarda sistem oturduktan sonra bu programa diğer civar illeri ve Türkiye'deki diğer üniversiteleri dahil ederek daha çok sayıda öğrencinin Türkiye'ye gelmesi Türkiye ili ilgili bağlantılarının kuvvetlendirilmesini sağlamak. Bu açıdan bakıldığında oturumumuzun oldukça bereketli geçtiğini söyleyebiliriz ama başlarken de bir şey ifade etmiştik, herkesin endişesi satır aralarında hep oydu. Bazı hocalarımız dile getirdi bazı hocalarımız hissettirdi. burada konuşuyoruz burada kalmayın. Hep yapılacak şeyleri sorunları söylüyoruz biz yapılacak şeyleri konuşalım ama konuştuktan sonra da yapalım cümlesini çok sık duyduk. Bu bağlamda yapamayacağımız hiçbir şeyi söylememeye çalıştık. çok şey söyleyip hiçbir şey yapmamaktansa az şey söyleyip söylediğimiz her şeyi yapmayı kendimize düstur edindik. Bu bağlamda sıraladığım 4 konuyla ilgili olarak ben ve bölümdeki arkadaşlarım yerine getirebileceğimiz yükümlülükler olduğunu huzurunuzda bir kez daha ifade etmiş olayım. Ben başkana sözü bırakmadan önce bu çalıştayın çıkan sonuçlarını arkadaşlarımızla birlikte üzerinde çalışacağız deşifre edeceğiz konuşacağız tekrar konuşmacıların hepsine metinleri göndereceğiz yayınlayacağız seneye ikincisini yaptığımız zaman bir sene sonra tekrar burada veya başka yerde buluştuğumuzda önümüze koyup neler konuştuk neler yaptık sorusunu sorduğumuzda bir muhasebe yapabilecek durumda olmayı evet şunları konuşmuşuz şunları da yapmışız ümit ve temenni ederek hepinize sabah erken saatlerden şu saate kadar büyük bir dikkatle, titizlikle çalıştaya katıldığınız için ev sahibi olarak bir kez daha teşekkür ediyorum hepiniz sağ olun.

Mustafa ÇAKIR

Hocam kapatmayacağım. Kapanış oturumunda tüm oturum başkanlarına, konuşmacılara katkıları için teşekkür ediyorum. Işıl Wegmann Hanım bu oturumda yok. Ramazan Başlık, Almanya İMGV Milli Görüş Teşkilatı Türkçe koordinasyon kurulu temsilcisi, kendisine de kapanış oturumu dolayısıyla görüşlerini sunma imkânı verelim. Buyurun hocam.

Ramazan BAŞLIK

Ben sözlerime başlarken öncelikle bu organize emeği geçen başta İsmail Güleç olmak üzere tüm kardeşlerimi tebrik ve teşekkür ediyorum, Allah razı olsun.. Sakarya Üniversitesi'nin düzenlemiş olduğu bu çalıştay diğer üniversitelerde aynı şekilde ilgi görür diye de dua ediyorum. Çünkü bizim gerçekten yapılan bu çalışmaya orada çok ihtiyacımız var. Bütün oturumlar boyunca zaten konuşulanlar bunu gösteriyordu. Katılmış olduğum oturumlarda dile getirdim; aslında konuşulan bizim çocuklarımız. Türkiye'den bizim çocuklarımıza bu şekilde ilgi göstermeniz, bizim çocuklarımızın geleceğini düşünmeniz bizi çok sevindirdi. Hakikaten orada bizim neslimizin asimile olması, kaybolması söz konusu. Bunu sizler de buradan çok net bir şekilde görebiliyorsunuz. Dolayısıyla kimlik ve kişiliğin oluşmasında temel teşkil eden kavramlardan bir tanesi de Türkçe dili. İleriki dönemlerde Avrupa'da Türkçe dilinin bizim çocuklarımız tarafından da mutlaka etkin bir şekilde öğrenilebilir, kullanılabilir ve resmi dil haline getirilebilir olması gerekiyor. Hatta Yunus Emre Enstitüsü ile birlikte Türk dili ve edebiyatının ilerleyen dönemlerde çok ciddi bir şekilde yaygınlaşacağı kanaatindeyim. Türk dili ve edebiyatının ülkemizin ekonomik ve siyasi gelişmesine de bağlı olarak içinde bulunduğumuz Avrupa ülkelerinde doruk noktaya çıkacağına inanıyorum. Bu çalışmalar bunun temelini teşkil ediyor

diye düşünüyorum. İki yıldır aşağı yukarı bu çalışmaların içinde bizzat takipçi oluyorum. Dile getirdiğim bazı organize bozuklukları var idi. Çünkü her birimiz bir taraftan bu eksikliği görüyor ve bu eksikliğin giderilmesi için çalışmalar yapıyoruz. Sakarya Üniversitesi -ki, verilen bilgilere göre kendisinden başka 150 kadar üniversite daha olduğunu biliyoruz- bu konuyla yakinen ilgileniyor. Diğer üniversitelerimizin de bu konuyla yakinen ilgilenmesini diliyorum. Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi makamları; MEB, maddi destek açısından Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü, bütün bunlar her biri bir taraftan bu çalışmalarla ilgili katkıda bulunmaya çalışıyor. Ama bir organize toparlanmasının olması gerektiğine inanıyorum. Bu çalıştaydan da neticede bu ortaya çıktı. En son Murat Bey'in, Cemel Bey'in, Alparslan Bey'in katılmış olduğu benzeri bir çalışmada da aynı şeyleri görüşmüştük. Ortada bir sıkıntı var ve bu sıkıntı Avrupa'daki ülkelerin bizim çocuklarımızın dilleri ile ilgili. Bunun sebebi bizim de biraz geri kalmamız hasebiyle yeteri kadar yardımcı olunamadığının yanında birtakım engellerin de önümüze konmuş olmasıdır. Okullarda Türkçe dersinin kaldırılması, ailelerin Türkçeyle ilgili yeteri kadar duyarlı olmaması, çocuklarımızın Türkçeyi konuşurken ciddi manada bir aşağılık kompleksiyle konuşması. Bütün bu sıkıntıları hepimiz biliyoruz. Bu konunun organize edilmesi gerektiğini düşünerek biz de Avrupa'da, özellikle sivil toplum kuruluşlarının, hangi görüşten olursa olsun hangi kesimden olursa olsun tamamının ortak noktası olan Türkçe gibi bir konuda birlikte çalışması gerektiğine kanaat getirerek bir oluşum olması düşüncesiyle -İsmail Hocamız bahsetti- kısa adı TAG olan, yani "*Türkçem Anadilim Geleceğim*" kısaltması olan, ama aslında bütün bu kuruluşların çatı kuruluşları olan genel merkezlerinin oluşturulduğu Türkçe Koordinasyon Kurulunu oluşturduk. Rafet Bey şu an itibariyle yeni kurulan

kuruluşun takibini ve sekreterliğini yapıyor ve bütün yayınlarını, basınlarını, internet adreslerini kendisi takip ediyor. Şimdi, tabi ki elbette şu anda Avrupa'nın değişik ülkelerinde mesela Hollanda da, Hüseyin Bey Hollanda'dan geldi o da aynı şekilde bu çalışmaların içinde Türkçe öğretmenlerimiz var. Onların da federasyonları var, velilerimiz var, velilerin dernekleri var. Her birimiz ayrı ayrı yönlerden bu çalışmalarla ilgili bir takım kararlar almaya ve uygulamaya koymaya çalışıyoruz. Ama şimdi önümüze çıkan bu fırsatta İsmail Bey'in de ifade ettiği gibi sizlerin de bizi düşünmeniz ve bu konuda bir şeyler yapmak istemenizi fırsat bilerek ciddi adımlar atabileceğimizi görüyor, bundan da ümitleniyoruz açıkçası. Bundan sonra yapılacak anlaşmalar, protokoller, yapılacak çalıştaylar bir çerçeve altına alınır, bizim de kendi grubumuzda görüştüğümüz düşünceler protokollerle resmileştirilir, TAG'ın da orada çatı kuruluş olması hasebiyle işin takibini yapması sağlarsa çok büyük adımlar atabileceğimizi düşünüyorum. Demin ifade ettim, tekrar ifade etmek istiyorum: Yunus Emre Enstitüleri çok sevindirici, ancak Yunus Emre Enstitüleri ile bizim yapacağımız çalışma iki farklı boyuttaki çalışmadır. Birisi Türkçe bilmeyen Avrupalı insanlara yönelik Türkçe öğretimi çalışması, Türk dili ve edebiyatının anlatılması, Türk kültürünün aktarılması çalışması, tıpkı Goethe Enstitüleri gibi... Bir tanesi de bizim kendi insanımızın Türkçesinin korunması, yıllara, asırlara hitap edecek bir temelin atılması çalışması. Bu iki çalışmayı bizim Yunus Emre Enstitümüzle de beraber -ki, oradaki bölge müdürlerimizle sık sık görüşerek bunları dile getiriyoruz ve birlikte de planlar projeler çiziyoruz- sivil toplum kuruluşlarının da kendi emekleriyle birlikte en güzel noktalara getirebileceğimize inanıyorum. Baştan da ifade ettiğimiz gibi şu anda bana göre emekleme döneminde olan bu çalışmalar inşallah yürüyecek, koşacak ve ilerleyecek diye düşünüyorum. Neden bunu söylüyorum? Çünkü bu konu

çok geniş kapsamlı... Bugün belki biz aileleri ele aldık, materyalleri ele aldık ama daha bunun çok büyük boyutları var. Üniversitelerde Türkçe çalışmaları, Türkçenin resmi dil olarak kabulü, Türkçenin bütün okullarda okutulması ve ders geçme notlarının arasına alınması ve çocuklarımızın Türkçe konusunda heveslendirilmesi. Türkçe ile yapılabilecek edebi çalışmalar, kültürel çalışmalar, yeni projeler, işte demin ifade etmek istediğim katkıda bulunulması gereken ailelerin eğitimiyle ilgili sizlerden bize gelecek yardımlar. İnşallah Avrupa'daki Türklerin problemleriyle ilgili yüksek lisans yapan, doktora yapan talebelerin bize gelerek oradaki çalışmaları bizzat yerinde gözlemlemesi gibi çalışmalara birlikte gireceğiz. Ben tekrar katkı sağlayan bütün kardeşlerime çok teşekkür ediyorum. İnşallah bu çalışmaların devamı da en güzel şekilde gelir diye ümit ediyorum, dua ediyorum.

Mustafa ÇAKIR

Katkılarınız için teşekkür ederim. Simdi Diyanet İşleri Türk İslam Birliğinden Rafet Öztürk Bey'e söz veriyorum. Sizin konuya ilişkin değerlendirmelerinizi alalım.

Rafet ÖZTÜRK

Konuyu çok güzel şekilde ifade ettiler. Ben birkaç şey ilave etmek isterim. Çünkü yarını görmemiz, yarını planlamamız, yarını inşa etmemiz gerekiyor. TAG büyük bir kuruluş, büyük sivil kitle örgütleri var ancak buna rağmen TAG'ın ulaşabileceği kitle oranı %45 ile %50 olabilir. Dolayısıyla geri kalan %50'lik bir oran mutlaka yenilenmeli, bunlarla ilgili çalışmalar yapılmalıdır. Biz %50 insanımıza orada çok güzel bir şekilde ulaşabileceğimize düşünüyoruz. Asıl yapılması gereken mutlaka ve mutlaka Türkçe anadil derslerinin resmi okullarda ders olarak okutulması. Bu konudada bilimimizin, bilim çevrelerimizin, üniversitelerimizin özellikle de Türkiye Cumhuriyeti devletinin Almanya kültür

bakanları konferansıya ki eyaletler olsa bile bazı çerçeve planlar kültür bakanları konferansında ele alınıyor ve eyaletlere yansıtılıyor. O konferansta çok ciddi görüşmelerle ana dilinin tekrardan okutulmaya döndürülmesi gerekiyor zira bir taraftan İslam din dersleri uygulamaya alırken diğer taraftan ana dili dersleri kaldırılıyor okullarda. Emekli öğretmenlerin yerine yeni öğretmenler atamıyor. Diğer konu ise bugün bizi en çok sevindiren hususlar, basit ama önemli hususlar idi. Yani protokol ile üniversitemizle TAG arasındaki, sivil kitle örgütleri ile üniversite arasındaki bu alınan son kararlardı. Bu bizi Gerçekten mutlu etti. Biz de bunu koşa koşa oradaki insanlarımıza anlatacağız. Diyeceğiz ki üniversitemiz size sahip çıkıyor, böyle projeler yapacak. Mutlu olabilirsiniz ama sizin de çalışmanız, gayret göstermeniz en azından üstünüze düşen görevi yerine getirmeniz gerekir. Üçüncüsü, Avrupa birliği çerçevesinde Avrupa yasaları federal anayasa, eyaletler yasaları temel ilkeleri ve çerçeveyi oluşturuyor. Özellikle insan hakları temel ilke ve çerçeveyi oluşturuyor. O çerçeve içerisinde devlet STK ilişkisi bağlamında bu çalışmaları yürütebiliriz. Ancak Ramazan Bey ifade ettiler hepimizin başka işleri var. Burada bulunuyorsak bu işe gönül verdiğimiz için bulunuyoruz. Zaman ayırarak o işlerimizi öteleyerek buraya geliyoruz. TAG'ın mutlaka bir sekreteryaya ihtiyacı var. Ve en azından bunu en azından artık bir proje şeklinde Yunus Emre Enstitüsü ile görüşerek veya yurt dışı Türklerle görüşerek. Bir sekreteryanın, bir faaliyet müdürünün ihdas edilmesi gerekiyor. Zira bütün o işlerin yanında bunu da yapmamız oldukça bizi zorlayacaktır. Onun için bunun da protokollere geçmesini ben diliyorum. Sekreteryanın en azından finans kaynağı olarak temin edilmesi gerekiyor. O olmadan bu tür çalışmaları yürütebilmek, sürekli hafızayı oluşturabilmek çok güç. Zira bundan 30 yıl önce çalıştaylar, çalışmalar yapılmış oradaki ilk nesilden tanıdığımız insanlar, ağabeylerimiz

bunlardan bahsediyorlar onların da satır aralarında, kelimelerin altlarında gizli, cümlelerin altında gizli ifade ettikleri şeyler: her dönemde bu tür palazlanmalar, bu tür öne doğru atılımlar gerçekleştirildi ama hiçbir zaman arkası gelmedi. Ben burada inşallah bu ilk adımın atıldığı ümidiyle geri döneceğim Almanya'ya. Başkanımızla yönetim kurulumuzla ve TAG'daki diğer arkadaşlarımızla bu güzel gelişmelerden bahsedeceğiz ve toplanacağız. Zaten hocam siz de 17'sinde 18'inde gideceksiniz 18'ine kadar da çizdiğiniz yazıları atmış olursunuz inşallah. Orada da tekrardan görüşürüz belli bir çerçeve içerisinde üniversitemizle imzalanacak protokol mü olur ona ne denirse teknik kanunu biz bilemeyiz sizler daha iyi bilirsiniz. Elimizden gelen gayreti göstereceğiz. Hayırlı bir çalışma olmasını diliyoruz. Allah hepinizin yar ve yardımcısı olsun. Kolaylık versin.

Mustafa ÇAKIR

Teşekkür ediyorum. Yunus Emre Enstitüsünden Sayın Yrd. Doç. Erol Barın Hoca'mıza bir değerlendirme konuşması yapması için fırsat verelim.

Erol BARIN

Sakarya Üniversitesi'nin düzenlediği bu ana dil çalıştayı zamanlama açısından da güzel oldu. Çünkü geçen yıldan beri Köln'de başlayan toplantılar orada alınan sonuçlar daha sonra Dışişleri Bakanlığında bakan yardımcısı Naci Kuru Beyin bu konuda çalışma içine girmesi daha sonra bakanlıkları harekete geçirerek Yurt Dışı Türklerle birlikte, Anadolu Üniversitesi, Ankara TÖMER, Yunus Emre, MEB toplantılar yapılmaya başlandı. Bu toplantıların sonucunda özellikle müfredat programlarının hazırlanması ve materyaller hazırlanması işlerini Yunus Emre'ye tevdi edilmesi gündeme geldi ve o karar alındı devlet açısından. Dolayısıyla biz Yurt Dışı Türkler Başkanlığının, MEB, Dışişleri Bakanlığının, Yunus Emre'nin buraya komisyona verdiği birer çalışma

üyesiyle birlikte bu işler başlatıldı, devam ediyor şu anda. Yani devletin bize verdiği bir görev var, biz de onu yapmak için uğraşıyoruz. öncelikle Almanya'yı baz alarak hızlı bir şekilde bir Almanya üzerine çalıştay yapıp az önce toplantıda söylemişim tekrar etmekte fayda var bir çalıştayın ardından hemen müfredat programlarını ilgili uzmanlarla yurt dışındaki, Türkiye'deki uzmanlarla müfredat çalışmasını yapacağız. Yani biz ikinci, üçüncü, dördüncü çalıştay bitsin diye bir lüksümüz yok. Öyle bir düşüncemiz de yok. Çünkü hepimiz bahsettik bu çok geç kalınmış bir durum. Yunus Emre belki 2009 yılında faaliyete geçti, vakıf olarak 2007 yılında kuruldu ama ensitütü olarak 2009'da faaliyete geçti. Belki çok kısa zaman olarak görülebilir fakat bu gecikmiş bütün işleri yapmak için biz kollarımızı sıvadık ve az önce belirtildiği gibi biz hem yabancılara Türkçe öğretimi alanında, hem de gittiğimiz ülkelerde Türk çocuklarına veya yabancı çocuklara da Türkçe öğretmeye başladık. 16 yaş altına Türkçe öğreten bir kurumuz. Müfredatlar hazırlayan bir kurumuz. Bosna'da bu kabul edildi, bakanlık tarafından. Gürcistan'a şu anda gönderdik. Gürcistan'da müfredat programı onaylanmak üzere. Daha geçen hafta Mısır, seçmeli yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için bir okulda izin verdik dedi. Amman'da böyle çalışmalar var diğer ülkelerde var Fas'ta var. Birçok yerde var. Artık Başbakanımızın gittiği birçok yerde bu tür şeyler de geliyor bilgiler de. Türkçenin böyle hem dünyanın birçok coğrafyasında seçmeli yabancı dil hocamızın dediği gibi ikinci bazen üçüncü yabancı dil olarak çalışmaları gerçekten ülkemiz adına önemli çalışmalar. Hepimizin de ailesinden biri Almanya'da, Hollanda'da Fransa'da yaşıyor. Benim amcam geçen yıl orada vefat etti. Ben amcamı uzun yıllar görmedim bile. Çocuğunun da Türkçesi bozuktu. Hepimizin yarası bu...O yüzden bu işe dört elle sarılmamız gerekiyor fakat biz bir tek şey söylüyoruz, bunu sık sık söylüyoruz. Bilimsel

alt yapıya önem vermeden bu işin yapılması doğru değil; o yüzden özellikle diyoruz alanındaki uzmanlar ile Türkiye'deki uzmanların bir araya gelip yine alana uygun her ülkeye göre farklı farklı tiplerin kitaba konacağı, mekânların kitaba konacağı iletişim biçimleri aynı olabilir ama çeşitlilik arzeden kitapların hazırlanması gerekir. Bu yüzden diyoruz bir yeri pilot alalım ondan sonra hızlı hızlı diğerlerine geçelim. Yani biz Fransa'yı Hollanda'yı erteleyelim demiyoruz. Ama bir yerde pilot bir uygulamayı hızlı bir şekilde başlatıp Mustafa Hoca'm çok güzel söyledi bir uygulama yapıp bazı yanlışlar varsa da onları hemen düzelterip yolumuza devam etmeliyiz yoksa bir kitap yaptık bu ömür boyu yayınlansın dersek olacak şey değil. Batı da bir kitabın ömrü 3 yıl. Hadi siz 5 yıl değiştirin. Onun için biz bilimsel olarak alt yapıya önem verip hızlı bir şekilde birlikte tabi yapılması taraftarıyım. Teşekkür ederim.

Mustafa ÇAKIR

Değerli konuşmacılara ben de teşekkür ediyorum. İsmail Bey hem yüzünüz güleç, hem organizasyon güleç, adınız gibi sağ olun. Bu özellikleriniz her şeye yansıdı, bunları gördük. Bu oturumda inisiyatif kullandım. Program değişikliği biraz sürpriz oldu. Bende ki programda kapanış oturumu, genel değerlendirme olarak gördüm. Cemal Bey kardeşime biraz önce de bahsettim; program değişmiş. Ama ne yaptık; biz bu arada bir konuşmacı 20 dakika olursa 4 kişi beşer dakikadan 20 dakika içinde oturumlarını değerlendirsın istedik ve programda öngörülen süreden 10 dakika sarkmayla tüm sekişyonların değerlendirmesinin yanı sıra ortak görüşlerinizi de almış olduk. O kadar mutlu oldum ki 9 tane proje konusunu not almışım burada. Bugünün kısa günün kârı diyelim. Bizim için ciddi görevler var burada. İyi ki gelmişiz; ne iyi etmişsiniz de bu organizasyonu yapmışsınız. Çok teşekkür ediyorum şahsım ve diğer katılımcı arkadaşlarım adına. Bu arada

içinde bir ukte kalıp da ya “Ben de şunu söyleyecektim; Mustafa Hoca oturumu kapattı” dedirtmemek babından, ilave görüş belirtmek isteyen arkadaşım var mı?

Murat DEMİRKAN

Bu çok yorucu günden sonra bir fıkra ile oturumu kapatılmasını istiyorum bu fıkra tabi kara mizah. Fransa’da çok anlatılan bir fıkra... Mehmet Ali Hoca’m bilir. Çok başarılı bir Arap çocuğu ismi Muhammet’tir. Başarılı olduğu için hocası onu çok sever. Ona bir gün “Senin adın artık Fransuva olacak” der. Tabi çocuk ailesine döner. Annesi “Muhammet Muhammet” der. Cevap vermez. Kardeşi “Muhammet Muhammet” der. Cevap vermez. Kızlarlar, babasına söylerler. Babası “Muhammet Muhammet” der. Cevap vermez. Babası gelir, Muhammet’i döver, pataklar. Sonra ertesi gün sınıfta hocası çocuğun darp aldığını görünce “Ne oldu Fransuva?” diye sorar. “Ne olacak evde bir Arap’ın saldırısına uğradım” diye cevap verir. Evet, asimilasyon sorunuyla ilgili dalcilerin anlattığı çok geçerli bir fıkra, bir darbimeseldir. Bu bize de uygulanabilir. Teşekkür ediyorum.

Mustafa ÇAKIR

Çok teşekkür ediyoruz. Bu darbimeselden darplara gitmeyen, asimilasyon yoluyla kaybetmeyeceğimiz bir kuşak, nice kuşaklar yetişmesini dileyelim. Türkçe öğretiminin yurt dışında ve yurt içinde başarılı sonuçlar getirmesini dileyerek oturumu kapatıyorum. Hepinize sabrınız için teşekkür ediyorum.

ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU

1. GRUP: “Ders Araç Gereçlerine İlişkin Durum ve Saptamalar” Grubuna Ait Rapor

TARTIŞILAN KONULAR

1. Mevcutta kullanılan araç ve gereçlere ilişkin saptamalar.
2. Araç gereç hazırlamada uzman sıkıntısı.
3. Araç gereç hazırlamada yöntem problemleri.
4. Araç ve gereçlerin hazırlanmasına ilişkin diğer problemler:
 - a. Program sorunu.
 - b. Kurumlar arası koordinasyon problemi.

DURUM SAPTAMASI

Yurt dışında bulunan yurttaşlarımızın çocukları için verilmekte olan anadili dersleri; sadece öğrencilerimizin üstün bir dil yeterliliğine ulaşabilmeleri açısından değil; aynı zamanda bu bireylerin kimlik kaybı yaşamaması, kültürel bir bilince sahip olabilmeleri ve anavatana olan aidiyet duygusunu tam olarak hissedebilmele-ri açısından da büyük önem arz etmektedir. Bu önemli görevleri yerine getirmede anadili derslerinde kullanılacak her türlü ders araç gereçleri üzerinde önemle durulması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

1. Kullanılmakta olan ders araç gereçleri; *öğrenci seviyelerine, ilgilerine uygun değildir; dahası ikidillilik kavramına uygun olarak da hazırlanmadıkları* gözlenmektedir. Bu durumun temel sebeplerinin, uygulanmakta olan *programın yetersizliği*, ki kullanılacak ders araç gereçleri açısından temel belirleyicidir, ve ders araç gereçlerini hazırlayacak *uzmanların yetersizliği* olarak iki başlık etrafında yoğunlaştığı gözlenmektedir.

2. Mevcut lisans programları (Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe Eğitimi Bölümleri vb.); ne genel anlamda ikidilli bireylere ne de özel anlamda yurt dışında yaşayan ikidilli Türk öğrencilere Türkçe öğretilmesi amacıyla kurulmuştur. Dolayısıyla ülkemizde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında bir lisans programının olmaması ya da Türkçe Bölümlerinin altında bu alana ilişkin bir anabilim dalının açılmamış olması, sayıları 5.000.000 civarında olan yurt dışındaki yurtttaşlarımıza nitelik ve nicelik bağlamında üstün bir hizmet verilmesinin önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Bu durum, aynı zamanda nitelikli ders araç gereci üretilmemesinin de nedenleri arasındadır.
3. Mevcutta kullanılan ders araç gereçlerinin, bilhassa ders kitaplarının, ikidillilik ilkeleri gözetilmeden hazırlanmış olması; ders hedeflerine ulaşılmasının önünde önemli bir sorun olarak durmaktadır. Bu olumsuz durumun yaratacağı sonuçların, yakın zaman içinde, yurt dışında yaşayan Türk toplumu üzerinde sosyolojik, psikolojik bakımdan da bir takım olumsuz etkilere neden olması; var olan olumsuzlukların ise giderek daha da ağırlaşması kaçınılmazdır.
4. Eğitim bilimin gerektirdiği ilkeler ve hedefler belirlenmeden, o ilke ve hedeflere uygun uygulamalar yapılmadan ve uygulama sonuçlarını değerlendirerek uygulamaya dönük geri dönütler alınmadan hazırlanacak ders araç-gereçleri etkili ve verimli olamamaktadır. Şu haliyle kullanılmakta olan ders araç gereçlerinden de gereken ölçüde verimli sonuçlar elde edilmesi mümkün gözükmemektedir.

ÖNERİLER

2010 yılında Marmaris'te yapılan "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Öğretmenliği" çalıştayında durumun *aciliyeti* nedeni ile alınan *geçici çözümlerin* uygulamaya geçirilememiş olması,

sorunların birikerek artmasına neden olmuştur. Dolayısıyla geçici çözümlerle oyalanacak vakit kalmadığından *kalıcı çözümlere odaklanmak* elzem bir hal almıştır. Bu bağlamda:

1. Eğitim fakültelerinin Türkçe Eğitimi Bölümlerinde; genel amaçları arasında Yabancılar Türkçe Öğretmek, özel amaçları arasında ise Türk Soylu ikidilli öğrencilere Türkçe öğretmek olan ve disiplinler arası bir yaklaşımla çalışacak lisans programları ivedilikle açılmalı ve alanın ihtiyaç duyacağı uzmanların yetiştirilmesine imkan sağlanmalıdır. Bunun için gerekirse uluslararası işbirliklerine de imkan verilmelidir. Sözü edilen anabilim dallarının kuruluşunda ve hoca ihtiyacının karşılanmasında üniversitelerin Türkçe Eğitimi Bölümlerinden ve Yabancı Diller Eğitimi Bölümlerinden destek alınması disiplinler arası çalışmanın gereğidir.
2. İkidilli öğrencilerin eğitiminde gerekli olan ders araç gereçlerinin hazırlanabilmesi için; yapılacak her türlü bilimsel çalışmaya öncelik verilmelidir. Bu bağlamda; ikidilli öğrencilerimizin bulunduğu ülkelerin anadili programlarının incelenmesi, öğrencilerin dil seviyelerinin tespiti, öğrencilerin ilgi ve beklentilerinin saptanması, öğrencilerin sözcük dağarcıklarının belirlenmesi gibi araştırma konularına imkan sağlanmalıdır.
3. Şu anda uygulanmakta olan programın ve ders kitaplarının pratikte uygulanabilirliği olmadığından; Bakanlığın (ya da uygun görülen bir başka kurumun) koordinasyonunda yeni programın ve kitapların hazırlanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Bütün bu çalışmalarda ikidillilik başat çıkış noktasıdır.
4. Kavramsal olarak ikinci bir yabancı dili öğrenenleri değil; iki dili aynı anda öğrenerek konuşanları karşıladığı için

ikidillilik ve ikidilli terimlerinin yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç vardır. Bu nedenle alanda ayrı yazılarak kullanılan “iki dillilik” ve “iki dilli” terimlerinin “ikidillilik” ve “ikidilli” biçiminde birleşik kullanılması daha uygun olacaktır.

ÇÖZÜME YÖNELİK PROJE KARARLARI

1. İkidilli Türk öğrenciler için, TDK'nın desteğiyle, “Resimli Türkçe Sözlük” hazırlanması için bir çalışma başlatılmasına karar verilmiştir. Söz konusu çalışmanın her ülke için (Batı Avrupa öncelikli) ve her seviye için ayrı ayrı planlanmasına ve ikidillilik ilkelerine uygun olacak şekilde gerçekleştirilmesine yönelik ilke kararı alınmıştır.
2. İkidilli Türk öğrencilerin sözcük ve kavram gelişimlerini sağlamaya yönelik ders araç gereci hazırlanması için gerekli çalışmaların başlatılmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda İkidilli Türk Öğrencileri eğitebilecek ve onlara ders araç gereci hazırlamada görev alabilecek uzmanların yetiştirilmesi için uluslararası düzeyde lisans üstü çalışmalar başlatılmasına, öğrenci değişim programlarına yönelik girişimlerde bulunulmasına karar verilmiştir.

2. GRUP: “İkiDillilerin Eğitimi, Dil Becerilerinin Ölçme-Değerlendirilmesi ve Bu Konuda Karşılaşılan Sorunlar” Grubuna Ait Rapor

TARTIŞILAN KONULAR

1. İkidillilerin dil becerilerinin ölçme ve değerlendirmesinde standart sorunu.
2. İkidillilerin okuma anlama becerilerinde karşılaşılan sorunlar (Metin kavrama yetenekleri).
3. İkidillilerin L1 ve L2 dil becerileri arasındaki farklılıklar.

DURUM SAPTAMASI

İkiddillilerin dil becerilerine bütüncül bakış açısı ile bakıldığında öğrencilerin özellikle okuma anlama becerisinde ve buna bağlı olarak da okuduklarını kavrama boyutunda ciddi sıkıntılar yaşadıkları gözlenmektedir. Bu sıkıntıların kaynağında ikidilli öğrencilerin kavram dağarcıklarındaki sıklığın önemli bir payı bulunmaktadır. Bu bağlamda yapılacak ölçme değerlendirme çalışmalarında ise öğrencilerin yaşlarının ve seviyelerinin göz önünde bulundurulması nesnel değerlendirme açısından önem arz etmektedir. Bütün bu yaşanan sorunlar, ikidilli bireylerin kimlik ediniminde bir takım yansımaları olduğu da bilinen bir gerçektir.

1. İkiddilli Türk Öğrenciler akademik başarı ve günlük iletişim başarısı bağlamında hayati önem taşıyan metin okuma ve okudukları metni kavrama konusunda ciddi bir sorun yaşamaktadırlar.
2. Mevcut sorun yalnız Türkçede değil aynı zamanda ikinci dillerinde (Sözelimi Almancada da yaşanmaktadır).
3. Yaşanan bu sorunların ikidillilerin eğitim yaşamına olumsuz etkileri gözükmemektedir. Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde Türk öğrencilerin üniversiteyi bitirme oranları çok düşük seyretmektedir.
4. Hem Türk ikidillilerin hem de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin dil becerilerini ölçmeye yönelik ölçme araçlarında olması gereken standart yakalanamamıştır. Standart bir ölçme aracının geliştirilmesine yönelik çalışmalar ise daha çok yabancılara Türkçe alanında yoğunlaşmaktadır. Oysa ikidilli bireylerin dil becerilerinin ölçme ve değerlendirmesine yönelik araçların hazırlanmasına ihtiyaç vardır. Söz konusu araçların hazırlanmasında seviyeye ve yaşa göre dil edinçlerinin betimlenmesi önemli bir konudur.

ÖNERİLER

İkidilli Türk öğrencilerin dil becerilerindeki durumun ölçülmesine yönelik bazı çalışmaların planlanması ve yürütülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda:

1. İkidillilerin dil becerilerini ölçmeye ve değerlendirmeye yönelik nitelikli araçlar hazırlanması için çalışmalar yapılmalıdır. Ancak bu çalışmalar için ikidillilerin dil becerilerinin doğru betimlenmesi de gerekmektedir.
2. İkidillilerin dil becerilerine yönelik betimleme çalışmaları yapılmalıdır. Bu çalışmalar yapılırken yaşanan ülkeden, yaştan, seviyeden kaynaklanan farklılıklar özellikle gözeltmelidir.

ÇÖZÜME YÖNELİK PROJE KARARLARI

Ders araç gereçleri ile ilgili oturumda kararı alınan *İkidilli Türk öğrenciler için, “Resimli Türkçe Sözlük”* hazırlanması projesi, bu oturumda da desteklenmiştir.

3. **GRUP: “İkidilli Ortamlarda Çalışacak Öğretmenlerin Donanımlarına ve Yeterliliklerine İlişkin Tespitler” Grubuna Ait Rapor**

TARTIŞILAN KONULAR

1. Yurt dışında görevlendirilen öğretmenlerin seçimine ilişkin ölçütler.
2. Görevlendirilecek öğretmenlerin eğitimlerine ve yeterliliklerine ilişkin tespitler.
3. Öğretmenleri sahip oldukları donanım bakımından güçlendirmek ve ihtiyaç duydukları eğitimin niteliğini artırmak için son dönemde yapılan çalışmalar.

DURUM SAPTAMASI

İkidilli bireylerin dil becerileri bağlamında sahip oldukları özel durum, onları yetiştirecek öğretmenlerin de bazı özel beceri ve donanıma sahip olmalarını gerektirmektedir. Bugüne kadar Avrupa'ya özellikle resmi yollardan gönderilen öğretmenlerde, bu özel beceri ve donanımlara sahip olmak çokça aranmayan ölçütler olarak karşımıza çıkmaktadır. Durumun bu şekilde oluşmasında yasal mevzuatın payı olduğu kadar; hizmet veren pozisyonundaki Milli Eğitim Bakanlığının, Dışişleri Bakanlığının, Yüksek Öğretim Kurulu'nun, üniversitelerin ve hizmet alan pozisyonundaki yurt dışı veli temsilciliklerinin, sivil toplum kuruluşlarının da aynı oranda payı vardır. Bu ön bilgi ışığında:

1. Yurt dışına gönderilecek öğretmenlerin seçiminde niteliğe ilişkin kriterlerin doğru bir şekilde yapılandırılmadığı saptanmıştır:
 - a. Mesleki kıdeme dayalı ve öğretmenlik mesleğine bağlı genel bilginin ölçülmesi ile yapılan seçim, tek başına yeterli bir kriter olmaktan uzaktır.
 - b. Yurt dışında verilmekte olan anadili dersleri özel uzmanlık alanı gerektirdiği halde (İkidilli bireylerin eğitimi); gönderilen öğretmenlerin zaman zaman Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı, Batı Dilleri ve Edebiyatları gibi dil ve dil eğitimi gibi yakın alanlardan bile seçilmediği saptanmıştır. Dersin adının "Türkçe Dersi" değil de; "Türkçe ve Türk Kültürü Dersi olması" ya da dersin içeriğinde din, tarih ve sosyal bilgiler gibi diğer alanların bulunuyor olması; dersi verecek öğretmenlerin seçiminde bu tercihin yapıyor olmasına gerekçe teşkil etmemelidir.
 - c. 2010 yılında Marmaris'te Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, üniversitelerin de katılımıyla, yapılan "Yabancılarla Türkçe Öğretimi" çalıştayında yurt dışın-

daki ikidilli öğrencilerimizi okutacak öğretmenlerin seçimine ilişkin bir çok karar alındığı halde; geçen üç yıllık zaman zarfında alınan kararlara işlerlik kazandırılmadığı gözlenmektedir. Örneğin, alana uzman yetiştirmek üzere üniversitelerin Türkçe Eğitimi Bölümlerinin altında lisans seviyesinde eğitim verecek “Yabancılar Türkçe Öğretimi” ya da Türk Soylulara Türkçe Öğretimi” gibi anabilim dallarının kurulamadığı saptanmıştır.

- d. 2010 yılında Marmaris’te geçici çözüm olarak yurt dışındaki ikidillilerin öğretmen ihtiyacına yönelik sertifika programları düzenlenmesi ve seçilecek öğretmenlerde sertifikaya sahip olma şartı aranacağı belirtilmişse de bu karara da işlerlik kazandırılmadığı saptanmıştır. Öte yandan gelmiş olduğumuz nokta itibariyle, durumun aciliyeti ve önemi, geçici çözümlerle yola devam edilmesini imkansız hale getirmiştir. Her ne kadar üniversitelerin Türkçe, dil ve edebiyat bölümlerinde yüksek lisans ve doktora seviyesinde ikidilli bireylerin eğitime yönelik birtakım çalışmalar yapıyorsa da, bu çalışmalar alanın nitelik ve nicelik açısından ihtiyacı karşılamaktan uzak olduğu gözlenmektedir.
- e. Türkiye’nin son yıllarda hem bölgesinde hem de dünyada daha aktif bir politika izlemesi, ekonomik açıdan ortaya koyduğu başarılı performans, Ortadoğu’ya, Türkî Cumhuriyetlerine ve Afrika Ülkeleri’ne yönelik güdülen dinamik ve kucaklayıcı politikalar; Türkiye’ye olan ilginin artmasına ve ülkemize doğru yoğun bir göç yaşanmasına neden olmaktadır. Bugün ülkemizde oturma izni olarak yerleşik pozisyona ge-

çenlerin sayısı 100 binin üzerindedir. Son yıllarda Yüksek Öğretim Kurulu'nun ve üniversitelerin başlattığı uluslararasılaşma politikaları sonucu ülkemizde öğrenim gören yabancı öğrenci sayısı ise 40 binleri geçmiştir. Dolayısıyla yakın zamanda ülkemizdeki ilk ve ortaokullarda öğrenim görmekte olan çok dilli bireylerin sayısında da artış olması kaçınılmazdır. Bugün ikidillilik bağlamında nitelikli dil öğretmenlerin yetiştirilmesine yönelik gerekli adımlar atılmadığı takdirde yarın geç kalınmış olacaktır.

2. Yurt dışına gönderilen öğretmenlere göreve gitmeden önce verilmekte olan hizmetiçi eğitimin, işin niteliğine uygun şekilde planlanmadığı gözlenmektedir. Ayrıca göreve devam eden öğretmenlere de görevleri süresince hizmetiçi eğitim verilmediği ya da istenen niteliklerden uzak bir eğitim verildiği gözlenmektedir.

ÖNERİLER

1. Milli Eğitim Bakanlığının yurt dışına gönderilecek öğretmenlerin seçimine ilişkin belirlediği kriterleri yendien gözden geçirmesi, yapılandırması ve çağa uygun kriterleri ortaya koyması; yurt dışında yaşayan ikidilli bireylerimizin dillerini, kimliklerini ve kültürlerini muhafaza edebilmeleri açısından önemlidir.
2. Yüksek Öğretim Kurulu'nun Türkiye'nin içinde bulunduğu mevcut durumu yeniden analiz etmesi, mevcuttaki dil öğretmenlerinin (Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri) yalnız Avrupa'daki ikidilli Türk öğrenciler için değil; yakın zaman sonra sınırlarımız içinde yaşayan Türkî Cumhuriyetleri Vatandaşları, Almanya'dan, Fransa'dan, Rusya'dan, Afrika'dan ya da Arap bölgelerinden gelmiş ve Türkiye'ye yerleşmiş bireyler için de yetersiz

kalabileceğini göz önünde bulundurarak öğretmen yetiştirme politikalarını gözden geçirmesi gerekmektedir.

3. Hali hazırda görevde olan öğretmenlerin hizmetiçi eğitim planlaması yapılırken alanında uzman kişilerden azami faydalanmak gereklidir. Öğretmenlere göreve gitmeden önce verilmekte olan hizmetiçi eğitimin nitelikleri artırılmalıdır.
4. Yalnızca mahalli kaynaklarla görevlendirilen öğretmenlere değil; MEB tarafından görevlendirilen öğretmenlere de görev esnasında hizmetiçi eğitim imkanı sağlanmalıdır.

ÇÖZÜME YÖNELİK PROJE KARARLARI

1. Bu çalıştayda üretilmiş bir proje olmamakla birlikte; Başbakanlık Yurt Dışı Türkler Başkanlığı ve Yunus Emre Enstitüsü işbirliğinde yurt dışında görevlendirilen öğretmenlerin donanımına doğrudan etki edecek bir çalışmanın planlanmakta olduğu belirtilmiştir. Yunus Emre Enstitüsü, öncelikli olarak Almanya için bir materyal ve program geliştirme çalışması başlatacaklarını bildirmiştir.
2. Yunus Emre Enstitüsü, "Eğiticilerin Eğitimi" adlı bir projeyi de hali hazırda başlatmış ve devam ettirmektedir. Bu bağlamda bu çalışmaya katılan üniversitelerin de gerek duyulduğunda; koordinasyonu Yunus Emre Enstitüsünde olmak üzere, söz konusu projeye dahil olabileceği belirtilmiştir.
4. **GRUP: "Avrupa Ülkelerinde Anadili Eğitimine Verilen Destek ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Yaşadıkları Sorunlar- Çözüm Önerileri " Grubuna Ait Rapor**

TARTIŞILAN KONULAR

1. Türkçe'nin eğitim ve öğretimine ilişkin Avrupa'da konuşlu sivil kurumların yapısı.
2. Sivil toplum örgütlerinin anadili olarak Türkçe'nin eğitiminde yaşadıkları sorunlar.
3. Var olan sivil yapılarla anadili eğitiminde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik işbirliği yolları.

DURUM SAPTAMASI

Bugün ikidilli bireylere uygun eğitim öğretim ortamının yaratılması konusunda önemli paydaşlardan birisini de veliler ve yapısını velilerin oluşturduğu sivil toplum kuruluşları oluşturmaktadır. Bu kuruluşların doğrudan içinde yer almadığı ya da katkı sunmadığı çözüm önerilerinin ise başarı şansı hemen hiç yoktur. Avrupa'da yer alan sivil toplum kuruluşlarının ise zaman zaman siyasi nedenlerle zaman zaman ise göçmen nüfusun coğrafi yapı içinde dağınık konuşlanmasından kaynaklı sebeplerle çok parçalı bir yapı çizdiği gözlenmektedir. Bu çok parçalı yapı içinde çözümle yönelik gerçekçi, uzun soluklu ve yaygınlaştırılabilir çözümler ortaya konulması zor görülmektedir. Bu ön bilgi ışığında:

1. Yurt dışındaki Türkçe derslerinin planlanmasında, yürütülmesinde ve elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde sivil toplum örgütlerinin yer almaması düşünülemez.
2. Dolayısıyla gerek makro boyutta dil politikalarının belirlenmesinde gerekse de mikro boyutta ikidillilerin Türkçe öğreniminde karşılaşılan sorunlara farklı çözümler üretilmesinde sivil toplum kuruluşlarının işe koşulması kaçınılmaz bir gereklilik olarak görülmektedir.

ÇÖZÜME YÖNELİK PROJE KARARLARI

1. Kısa adı TAG olan “Türkçem Anadilim Geleceğim” adlı dernekle Sakarya Üniversitesi arasında anadili eğitime yönelik faaliyetlerde bulunulmak üzere bir eğitim ve kültür prtokolü imzalanmasına karar verilmiştir.
2. Başta Sakarya Üniversitesi sonrasında ise diğer üniversitelere yaygınlaştırılacak şekilde üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı veya Türkçe Eğitimi Bölümlerine Avrupa’da okuyan Türk çocuklarından kontenjanlar ayrılması ve her sene en az 2 öğrenci olmak üzere Avrupa’dan Türkiye’ye Türkçe veya Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olmak üzere öğrenci arkadaşlarımızın gönderilmesi konusunda ilke kararı alınmıştır.
3. Benzer şekilde lisansüstü eğitiminde TAG bünyesi altında ve onların belirleyeceği öğrencilere Türkçe, İkidillilik, yabancılara Türkçe eğitimi, Türkçe eğitimi konularında lisan üstü eğitimler yaptırmak üzere kontenjanlar verilmesi konusunda ilke kararı alınmıştır.
4. DİTİB ve Milli Görüş Teşkilatının kendi okullarında okutmakta olduğu ders kitaplarının, eğitim araç ve gereçlerinin incelenmesi, üniversite bünyesinde lisansüstü eğitim yapan öğrencilerimize tez konusu olarak bu kitapların verilmesi, değerlendirilmesi eleştirmeye veya geliştirmeye müsait taraflarının belirlenerek bir sonraki baskılarının daha iyi olmasının sağlanması konusunda katkı vermek üzere anlaşmaya varılmıştır.
5. Avrupa’da yaşayan Türk çocukları arasından Türkiye’ye gelme imkanı olmayan veya ailevi nedenlerle, ekonomik nedenlerle veya başka nedenlerle Türkiye’ye gelememiş çocukları gruplar halinde, detayları daha sonra protokolle belirlenecek şekilde (Sakarya Üniversitesi pilot olmak

üzere) üniversitelerde 2 ya da 3 hafta süreyle misafir etmek. Bu öğrencilere anadili eğitimi vermek. Öğrencilerin Türk Kültürü, Türk Tarihi ve Türk Müziği konularında çalışmalar yapmalarına imkan tanımak, kültürel ve tarihi geziler düzenlemek vs.

ÇALIŞTAYDAN RESİMLER

